הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ח

ספר

ראשי בשמים

חידושי תנ"ך ואגדות ש"ס מדרש וזוה"ק

מכבוד קדושת אדומו"ר גאון עוזנו ועטרת ראשנו הרב הגאון
הצדיק והחסיד האמתי המפורסם לשם לתפארת ולתהלה
כקש"ת מוה"ר ר' **ישעי' מושקאט** זצוקלה"ה אשר היה אב"ד
ומ"מ בהרבה קהלות קדושות ובאחרונה שמש בכתר הרבנות
בשלשים שנה בק"ק **פראגא** יע"א:

הובא לבית הכ"ל משה נ"י בהרב הגאון מקוטנא שליט"א
וגיסו הכ"ל דוד נ"י גאלדמאן מפאריסוב חמי הגאון סמחבר
זצוקלה"ה. ויצא לאור בהסכמתם וסיועם הכ"ל חיים אליעזר בהכ"ל
בנימין נ"י מושקאט בן חמי הגאון סמחבר זצוקלה"ה

וארשא

בדפוס הרבני מהו' **נתן שריפטגיססער** נ"י

בשנת **קחו נא מידנו ברכה לאהליכם** לפ"ק

СЕФЕРЪ РУШЕ БЕСАМИМЪ

Коментаръ на 5 книги Мойсея

ВАРШАВА 1878

Въ Типографіи Н. Шрифтгиссера
на улицѣ Налѣвки № 2242

בס"ד

ספר זה נסרק ונעבד ע"י
"יודאיקה אימג' אוצרות התורה בע"מ".
ניתנת רשות ל"היברא בוקס" שע"י חיים רוזנברג"
להכניסו לאתר ולהפיצו לצורך שימוש אישי בלבד.
<u>וזאת למודעי</u>
אין רשות לאף אחד להדפיסו או להעתיקו
בכל אופן שהוא או בכל אמצעי שהוא
בין בחינם בין בשכר בין ליחיד בין לרבים

ניתן להשיג עותק מספר זה ועוד ספרים
וכן התוכנה אוצרות התורה המשולבת
(בשילוב אוצר הפוסקים)
אצל:
בית ספריית מורגנשטרן
רחוב רבא 14 ת.ד. 3620 אשדוד
טלפון 08-866-0821 פקס 08-866-5059

OTZROT HATORAH
THE MORGENSTERN LIBRARY
14 RAVAH STREET
P.O.B.3620 ASDOD, ISRAEL
Email- kidosheypolin@bezeqint.net

This sefer has been provided by
Judaica Image OTZROT HATORAH for individual use only.
All rights reserved by Judaica Image OTZROT HATORAH.
Permission is only granted to Hebrew Books Org.
No Permission is granted (in any form to distribute these books)
to anyone else even if they don't sell them.

מודעה

בכל מקום שנמצא בספר הזה מלת גוי עכו"ם וכדומה הכל קמץ על הטעמים הקדמונים אשר לא ידעו את ה' ורחוקים היו ממורתו לא כן הטעמים אשר בנוסח נחסה תותם מחויבים תנחנו להוקיר ולכבד ולדרוש שלומם ומובתם כל הימים :

מהדורה חדשה ומשוכללת
ו"ל ע"י נכדי המחבר זצוק"ל
שנת תשכ"ג לפ"ק
פה צירוך יצ"ו

Druck: P. M. Goldschmidt, Offsetdruck
Basel

הרב הגאון החריף דק"ק
קוטנא שיחי' לאוי"א

הנה טובע לפני כ"י קודם כולל חילופים ולרופים יקרים וחמדים לאבן הסמיך לחביו ברכה כבוד קדושת מהו' כרב הג' הלדיק המפורסמי' מוה' ר' **ישעי' מושקאט** זלה"ה **מפראגא**. ואם לחנם להסכים על דבריו הקדושים הוא לך למותר כי המפורסם אין לריך לחיב. לך למלחות רלון המביחים לביה"ל. הנני בא על החתום פה **קוטנא**. חול ליום ו' עש"ק פ' נלבים שנת תרל"ה לפ"ק

ישראל יהושע במוהר"ר דוד ז"ל הופ"ק **קוטנא**:

הרב המאור הגדול הצדיק המפורסם אב"ד דק"ק
אמשינאוו זצ"ל:

גם אני הנני לחזק את לבבות אחינו בני ישראל לעזר ולסעד לגמול ולקיים סלומ מלבול קדושת מהו' כרב הגאון הקדוש מוה' ר' **ישעי' מושקאט** זלה"ה להללים חדושיו היקרים כי דבריו הקדושים הם באמת מחוקים ונחמדים. ובאתי עה"ח יום ג' ברכה תרל"ו לפ"ק פה
אמשינאוו:

הק' **יעקב דוד** חופ"ק הנ"ל.

הרב המאור הגדול הצדיק המפורסם אב"ד דק"ק
גראדזיסק שליט"א:

בן בת למראה עיני מדוחי חורת לאבי הסמיל לאחיו ברכה כבוד כרב הגאון הלדיק המפורסם בקצ"ת מוה' ר' **ישעי' מושקאט** זלה"ה **מפראגא**. וכגם כי לא הסכים עמדי הזמן לעיין בו כלחוי. לך מן הסמע שרחיתי בו מלחתי לדברי' טובי' ומחודים יקרים ונחמדים על חלני הסורה וסילחה מיוסדים ע"כ מבלחוי וכאכון לקבעם בדפוס לזכות את הרבים ליהכות מאור תורתו. ולחיים באתי עה"ח י"ב תמוי תרל"ו פה **גראדזיסק**:

הק' **אלימלך** בלא"א הרב הקדוש זצוקללה"ה **מאגלניצא**.

ב"ה.

גם אנכי לקח בל"ב המיבור **ראשי בשמים** מהרב הג' הלדיק הב"ד מפראגא זלה"ה במקח לאבי יומם עליו. ומהרתי לחזיק ידי המוניח לאור בכדי שיוכל להוניח לאור המיבור הנ"ל. והמנוח רבם:

נאום **יעקב צבי מפאריסאוו**.

אחרה לבל יוזל איש להסיב ולהדפיס את הספר הזה בלי נתינת רשותנו כי מלבד לאסור הסנת גבול גם עוון יענש בפלילים כחק הקיל"ה:

המו"ל.

הקדמת המוציא לאור

לכל זמן ועת לכל חפץ (קהלת)

יתברך הכורא וישתבח הֵיוצר . אשר יעצני ועזרני ויגמור בעדי להוציא מן הכח אל הפועל את חפצי הטוב אשר גרסה נפשי אליו זה כמה להוציא לאור ספרא דבי רב הוא ניהו ככוד קדושת דו"ז אדומו"ר גאון עוזנו ועטרת ראשינו הרב הגאון האמיתי איש אלקים קדוש המפורסם בישראל בעוצם חכמתו ובטהרת קדושת תורתו בקש"ת מו"ר ר' **ישעי' מושקאט** זצוק"ל אשר היה אב"ד ומ"ם בכמה קהילות קדושות ובאחרונה שימש בכתר הרבנות כשלשים שנה בק"ק **פראגא** יע"א :

אם אמרתי לספר בזה משבחי דו"ז הגאון הקדוש הזה זצוק"ל ומכל הגדולות והנצורות אשר פעל ועשה בקרב ישראל בכל ימי חייו גם אלפי גליונים לא יספיקו מהכיל כלשון גם יראה וערר יבוא בי פן אחפיז את המטרה וחשאתי לכבוד קדושתו ע"כ אמרתי לדבר בו אך מעט מזעיר מאשר יאלצני ההכרח בי לו דומי' תהלה :

אדמו"ר הגאון החסיד דו"ז זצוק"ל . יצק מים על יד חותנו הרב הקדוש המפורסם מו"ר ר' **יצחק** המכונה ר' איצקל **מראדוויל** זצוק"ל ועל יד אביהן ורבן של ישראל **המגיד** הקדוש **מקאזניץ** זצוק"ל ומגדולי חביריו היו הגאונים הקדושים מגור . ממאגלניצא . ומוואַרקא . זכר צדיקים לברכה :

בעודנו באבו כבר נודע ביהודה ובישראל גדול שמו לברכה ולתהלה בגודל חריפתו ובעוצם בקיאותו וביראתו וקדושתו הקודמת לחכמתו . עוד בימי עלומיו הרבה לחדש חידושין דאורייתא חידושים נפלאים ועמוקים מני ים בכל מקצעות שבתורה בפרט בחידושי תנ"ך ואנדה ידו חדה בדברים מתלהבים חוצבים להבות אש חיראה ואהבת ה' על אדני החסידות וקבלה אלהית אמיתית מוטבעים . רבים מגדולי ארץ הריצו אליו שאלותיהם וספקותיהם ולמוצא שפתיו כאל מלקוש ייחלון ורבים וכן שלימים חסידים מופלגים יראי ה' ואנשי מעשה המבקשים את דרך ה' הסתופפו בצלו צל החכמה והיראה ובאורו נראה להם אור :

והנה

הקדמת המוציא לאור

והנה אף כי כתב תמיד רובי תורתו על הספר (כאשר מישרים תחזינה עינינו הרבת חיבורים יקרים כתובים בעצם כ"י קדשו) בכ"ז לא רצה להפיץ מעינות תורתו וחכמתו חוצה מפני גודל ענותנותו ומסיבת הזמן אשר לא רצה להבטל בו אף רגע א' מתורתו ועבודתו המתמדת. אולם בסוף ימיו כאשר מתו עליו כל בניו חזכרים המופלגים ויראי ה' ז"ל ובראותו כי מרבית חידושיו היקרים הולכים לכליון נפזרים לכל רוח אחת הנה ואחת הנה (ביחוד ספר גדול חכמות והאיכות על סדר משניות אשר התאונן על אבידתו ימים רבים) אז אמנם החל רוח החפץ והרצון לפעם בקרבו לאסוף וליכנוס כעמיר נורונה מן יתר החידושים הנשארים לפליטה ענין ענין על מקומו ודבר דבור על אופניו ויתהי ראשית המלאכה לסדר חידושיו היקרים על תנ"ך ואגדות ש"ס מדרש וזוה"ק לתת להם שאירית בארץ לזכות את חרבים ולהפיק רצון תלמידיו להלהיב את נפשם ורוחם ליראת ה' ולאהבתו. אך בעבור כי גברה עליו חולשת זקנתו לא יצאה מחשבתו המובה אל הפועל. וגם אחר כי נשבה ארון אלהים ונתבקש בישיבה של מעלה אם כי רבים כלתה ונכספה נפשם להפיץ מעינות קדושת תורתו וחכמתו חוצה לתת לו שם ושארית בארץ. אך לדאבון כל לב חפצם לא עלתה בידם מטעמים וסיבות שונים. ועד הלום אין חזון **ישעי'** נפרץ:

והנה אנכי מבית וממשפחת הגאון הקדוש הזה זצוק"ל אשר קנאת כ"ק תורתו אכלתני לא יכולתי לשקוט במכוני ולעצור ברוחי ואמרתי אל לבי עד מתי תהי תורת הגאון הקדוש הזה זצ"ל מונחת בקרן זוית באין דורש ומבקש באין גואל ומודע לה. **חלא** עוד מעט והיתה למאכולת שיני העת ושיבולת הזמן תשטפנה. ואחרי יגיעה רבה צלחה **עלי** יד ה' וקבצתי על יד מחידושיו היקרים הרבה מהם מאשר מצאתי כתובים בעצם כ"י קודש המחבר זצוק"ל. ומהם מאשר לקחתי ואספתי מנכבדי תלמידיו*) אשר העתיקו **מפיו** הקדוש מאשר שמעו בבית מדרשו מדי שבת ומועד (וההעתקה שלהם באה תמיד **תחת** השגחתו והסכים על טוב ההעתק) וכיד ה' הטובה עלי עמלתי לסדרם בסדר יפה ונכון **ולא** חסה עיני על העמל המורח והיגיעה בכלל ועל הוצאות הדפוס המרובות בפרט כי עיקר כוונתי ומגמת נפשי בזה הוא אך לעשות ציון לנפשו המהורה (כמאמר הירושלמי בשקלים אין עושין נפשות לצדיקים שדבריהם הם זכרונם) ולמען שפתי צדיק תהיינת דובבות בקבר (כדרשת רז"ל ע"פ יגורו באהלך עולמים):

והנה קראתי שם לספר הזה **ראשי בשמים** מטעם כי הוא נוטריקון "אמרי "רבינו **ישעי'** "בר יעקב **משה מושקאט**. וידוע כי מדרך כל המחברים לרמוז את שם

*) גם יקרה עשיתי לבל להשמיט שם התידושים מאשר נדפסו מבבר בהליקוטים על סדר התפלה מנק' בשם "בבדי לזכות את הלב מאשר אין בידם הליקוטים הנ"ל:

הקדמת המוציא לאור

שם המחבר בשם הספר. וזאת ידעתי כי בעת נדפסו הליקוטים **הרי בשמים** על סדר התפלה והציע לפניו המו"ל כי בדעתו לכנותם בשם **הרי בשמים** ומטעם כנ"ל והוטב זה בעיניו ונענע לו בראשו:

ועתה הא לכם בית ישראל מחברת יקרה ונחמדה דרושים וחדושים נפלאים ועמוקים בחכמה וחסידות אמתית מסולאים. ואליכם אוהבי התורה והחכמה אשים דברתי הביאו נא את המנחה הטהורה הזאת אל בתיכם והיתה לכם לברכה כי לא למען לקנות כבוד ולצבור הון עשיתי זאת כי אם למען כבוד עטרת ראשינו הגאון החסיד דו"ז המחבר זצוק"ל אשר לשמו ולזכרו תאות כל נפש. והיה כאשר תושיע לי ימינכם בקניית הספר הזה עוד ידי נטויה בעזר העזר והמושיע להוציא לאור השמש יתר חידושיו היקרים בפלפול ואגדה דברים מאירים בספירים אלהים ואנשים משמחים. וזכות הגאון הקדוש דו"ז המחבר זצוק"ל תעמוד לכם להריק לכם שפע ברכה והצלחה וכל טוב כחפצכם וכחפץ

המוציא לאור.

בראשית ברא. במדרש ב"ר פ"א. ד"ה למה בב' מה ב' יש לו ב' עוקלין אחד מלמעלה ו' מלמטה מלחוריו חומרים לב' מי ברקיע וסוה מרלה בעוקלו מלמעלה ומומר זה שלמעלה ברחני. ומה שמו וסוה מרלה להן בעוקלו שלאחריו ומומר ה' שמו. הכוונה בזה י"ל עפ"י מפחז"ל מיקר שכיום בתחחוים כמ"ש ברוך ס' חלמי יפרחל. ולכך מרלה בעוקלו שלאחוריו שפם בעולמות התחחוים שנקרא שמו עליפם:

א"י ע"ד שחמרו במדרש ב"ר פי"ח. ח"ל הקב"ס לאדם"ר ואני מה שמי. ח"ל לך נאה לנקרות ס' שאחה חדון לכל בריותיך. ח"ר אחאי אני ס' הוא שמי. הוא שפי שנקרא לי אדם פרחשון. ולהבין מה מידם למו ר' אחאי. י"ל ע"ד שחמרו בגמרא ר' אליעזר חומר עד שלא נברא העולם סיה הוא ושמו אחד. כי אז לא שייך בטעם שהוא חדון לכל בריותיו. ובאחת הוא חדון עולם אשר מלך בטרם כל יצור נברא. אך לעת נעשה בחפלו כל אלו מלך שמו נקרא לבריותיו. וסיה שמו אדנ"י לא קודם בריאת העולם. והוא דבר שלא נחפס בשכל אנושי. ובטעם הוא לפי שכמשוחר וכמוקדם הכל שוין לפניו יח'. כמ"ש רבינו סרמב"ם וכרמב"ן ז"ל שבזמן בעלמו הוא לבד נברא ובבן. וז"ש ר' אחאי אני ס' והוא שם הוי"ה ברוך הוא שזה השם מורה שאין בו שינוי מ"ו. והוא סיה הוה ויסיה. ואין לשם הפלם טעם לקריאחו שיסיה מורה על עניו בריאת העולם (כי הוא מורה על עלמותו יח' שלא בריאת העולם). ובאחת כתב הזוה"ק שלעיל ליחד הוי"ה באדנ"י בשיבב. וכמו שיש קישור לשם אדנ"י עם הנבראים כמו כן יש קישור לשם הוי"ה

בראשית ברא. במדרש ב"ר פ"א. ד"ה למה בב' מה ב' יש לו ב' עוקלין אחד מלמעלה ו' מלמטה מלחוריו חומרים לב' מי ברקיע וסוה מרלה בעוקלו מלמעלה ומומר זה שלמעלה ברחני. ומה שמו וסוה מרלה להן בעוקלו שלאחריו ומומר ה' שמו. הכוונה בזה י"ל עפ"י מפחז"ל מיקר שכיום בתחחוים כמ"ש ברוך ס' חלמי יפרחל. ולכך מרלה בעוקלו שלאחוריו שפם בעולמות התחחוים שנקרא שמו עליפם:

א"י ע"ד שחמרו במדרש ב"ר פי"ח. ח"ל הקב"ס לאדם"ר ואני מה שמי. ח"ל לך נאה לנקרות ס' שאחה חדון לכל בריותיך. ח"ר אחאי אני ס' הוא שמי. הוא שפי שנקרא לי אדם פרחשון. ולהבין מה מידם למו ר' אחאי. י"ל ע"ד שחמרו בגמרא ר' אליעזר חומר עד שלא נברא העולם סיה הוא ושמו אחד. כי אז לא שייך בטעם שהוא חדון לכל בריותיו. ובאחת הוא חדון עולם אשר מלך בטרם כל יצור נברא. אך לעת נעשה בחפלו כל אלו מלך שמו נקרא לבריותיו. וסיה שמו אדנ"י לא קודם בריאת העולם. והוא דבר שלא נחפס בשכל אנושי. ובטעם הוא לפי שכמשוחר וכמוקדם הכל שוין לפניו יח'. כמ"ש רבינו סרמב"ם וכרמב"ן ז"ל שבזמן בעלמו הוא לבד נברא ובבן. וז"ש ר' אחאי אני ס' והוא שם הוי"ה ברוך הוא שזה השם מורה שאין בו שינוי מ"ו. והוא סיה הוה ויסיה. ואין לשם הפלם טעם לקריאחו שיסיה מורה על עניו בריאת העולם (כי הוא מורה על עלמותו יח' שלא בריאת העולם). ובאחת כתב הזוה"ק שלעיל ליחד הוי"ה באדנ"י בשיבב. וכמו שיש קישור לשם אדנ"י עם הנבראים כמו כן יש קישור לשם הוי"ה ב"ה עם הנבראים. וכמו ששם הוי"ה ב"ה סיה קודם בריאת העולם (כדאיתא בפרקי דר"א דעד שלא נברא העולם סיה הקב"ה הוא ושמו הגדול בלבד). כמו כן שם אדני. ובטרם כל יציר נברא נקרא אדון עולם. והוא מלך אחדותו עם שם הוי"ה ב"ה. וזה שמידם למו ר' אחאי שאף שם הוי"ה ב"ה הוא שמי שקרא לי אדם הרחשון מלך היחוד הוי"ה ואדנ"י. וזה כוונת המדרש הנ"ל ומה שמו של זה שלמעלה והוא מרלה להן בעוקלו שלאחריו שב' שמו. שהוא חדון לכל בריותיו. ובאיזה עוקן שלאחריו מורה על כל סדר הנבראים. וכמ"ש הרשב"א ז"ל (ומודיע למו שאף שעוקלו שלמעלה לכאורה אין לו חיבור ולילוף לתחחוים. שהרי נקרא כן גם קודם בריאת עולם. אך מלך היחוד עם שם אדנ"י יש לו חיבור ולילוף בתחחוים). ועד"ז יש לפרש מה שאר"ל בגמ' כל העוסק חמן פוחחין לו שערי גן עדן. כי עיקר הנאחו של אדם הרחשון היה שפגם בחמונה כמ"ש הנחש וכייחב כאלהים כו' מן המילן הזה אכל ובדעת את העולם אף אחם תהיו כמוהו כאשר חאכלו מעץ הדעת טוב ורע. ועיין במדרש ב"ר על פסוק המן העץ. וחמן מורה על חמונה. ובאחנה אדם הפיב ויגרש את האדם מגן עדן. ולכך כשאנו ממשיכין למו את החמונה פוחחין למו שערי גן עדן. וע"ד שאחת אמרו חז"ל בגימטריה יחוד הוי"ה ואדנ"י. וסבן:

בראשית כו' שם במדרש ב"ר בזכות ביטויים שנקר' ראשית ביחודי כו'. והענין הוא שהשי"ת ברא עולמות התחחוים ואהלים על אחרן ועפ"ז נ"ל נחמת סיום (אחמרו בסופר הקדוש מלן לנכח מפוכו

נפח. כלומר מפנימיותו דהיינו מעולם
החילוק) שהיה רוחניות במעלה על כל
הנבראים ואפי' מלאכי השמים וממילא
שכם המלאכים. וכמ"ש בזוה"ק ורוח אלהים
מרחפת על פני המים דא הוא נשמתא
קדישא. ומתן הקב"ה לאדם נשמה עילאה
מעולם אלילות ומעולם הבריאה למעלה
ממדריגת המלאכים מפני שהוא בעולם
התחתון שיהא בו כח גדול ללחום נגד
היצ"ר. וז"ש במדרש טוב ויאמר ה'. למה
טוב מפני שהוא יאמר. ובחיוב נשמה נקרא
טוב מפני שנמלא את עלמו בעולם השפל.
וזו סיבת הדין. למה יאמר מפני שהוא טוב
ולכך להיטיב לכך למלא את עלמו כדי להעלים
עליונות ובחירותו כדי שיהיה לאדם בחירה
ויגרום לשכר. וזה שאמר אליפז התימני התנוצ
מחליא ידלק כו' כן בעבדיו לא יאמין וכו'
והוא מחמת הבחירה. ומכח טוב סיוע נתן
לנו הקב"ה היא התורה והיא גם כן רחמים
לכל הנבראים. כמ"ש במשלי ה' קניני רחמים
דרכו. וזה שתרז"ל במס' שבת בשעלה משה
למרום תמהו המלאכים לפניו מה לילוד אשה
ביניכם והטיב הקב"ה להשיב מה לילוד אשה
ולכך גדלה מעלתו על המלאכים. ומכח זכיונו
לשני רחמיות ה' היא הנשמה. וב' היא
התורה. ומהיכן זכיונו לב' רחמיות וזה שאמר
המדרש בזכות שיחתו יסרתיל רחמיתם לה'
גלמו שבשי"ת יתן לנפש ב' רחמיות ובכן.
ומכח בזכות התורה ויסרתיל נבדל בעולם
כמ"ש חז"ל במדרש ד"ר. וז"ש הקב"ה לקין
הלא אם תיטיב שאת. שהיקר פנש של קין
היה שלא הבינ מרחמיתו לה' כמ"ש ויבא קין
מפרי האדמה ולא מרחמים פרי. ולכך אמר
לו הקב"ה אם תיטיב ותבא מרחמיתך לה'.
אזי שאת. מדריגתך מעלה על כל הנבראים.
ותפילו על המלאכים שבזכות ביכורים נתן להו
הבי"ת ג' רחמיות כנ"ל. ואם לא תיטיב.
היינו אם לא תביא מרחמיתך לה'. אזי
לפתח חטאת רובץ הוא היצ"ר שיש לו גם כן
רחמים בבחינה התחתונה (בסוד הקליפה
קודמת לפרי) ולא תוכל להלחם נגדו. וז"ש
ואתה על פני תשוב זהו יצר הרע. ולכך ורוח
אלהים מרחפת על פני המים היא הנשמה
שהיא גבוה ממדריגת המלאכים כדי שיוכל
ללחם בו את היצר הרע. והנה יפלא היון
שנשמה להלחם כנגדו מפני מה יגיע לו עושש
כל כך. תכן לפי מה שכתב הבעש"ט זלה"ה
על פסוק ושביתם שביו שמזה שהיצר הרע
מסית לאדם ולא יוכל ממנו כדי לעשות
שליחותו ולזון קונו שנברא לכך להסית ולנסו'
את האדם יכול ללמוד לעצמו דרך להלחם בו
מקל וחומר שיתאמן האדם ללחום בכל כוחו
נגד היצ"ר כדי לקיים שליחותו ולזון קונו
שברצונו הבי"ת כדי ללחם את היצר הרע.
כמבואר בזוה"ק במשל בן המלך והשפחה.
וזהו ולזיך חשוקתו ואתה תמשל בו. ועד"ז
יש לפרש מה שכתוב עליה למרום שבית
שבי פירושו בזה שרצה משה רע"ה שהמלאכים
יתחזו לה. היה כוסף לקחת חותה בחשוקה
גדולה. וזהו לקחת מתנות באדם. זאת
המחנה שהמלאכים יתחזו אליה. וזהו כוונת
הפסוק ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת
וכו' ודו"ק. והנה לכאורה יש לומר שיתן לו
מעלה נגד היצר הרע כיון שמקבל ממנו ללמוד
לעצמו דרך להלחם בו. וז"ש שמדרש בזכות
ביכורים שנקרא רחמים ובזה יש לנו מעלה
יתירה על המלאכים. וזהו שכתבה התורה
בשמון לח חטפל גדי בחלב אמו. והוא גם
כן מעלה גם לנו על המלאכים כמ"ש במדרש
שומר טוב חפלים מזמור מ' שאמר לפני
הקב"ה

הקב"ה למלאכי השרת קטרגו על ישראל כשעלה משה לקבל פעם שניה לוחות. ולולא לחמול עברו עליה שכחתה הם לך ישים לך לאלהים אחרים. לחר להם הקב"ה ולולא לחם כשידעתם הלל תברחם הלולחם בשר בחלב שנאמר ויקח חמאה וחלב ובן הבקר. ומיחוק שלשם כשהוא בא מכית רבו ולחמו מוחנת לו פת ובשר וגבינה והוא לומר לה היום למדני רבי לה חבשל גדי בחלב חמו. לה מלאו לו מעשה עכ"ל המדרש הל"ל. ולזה לחמרו בב"ר על פסוק לחברי היש ירע לחם ה'. כשהוא לוש והוא בחיות ביכורים שהיו בחיות עשתה. וכמ"ש בזוה"ק שכה יחיד יכהן ליה כשחתה וכו' עיי"ש. וז"ש המדרש הל"ל במלותיו חפץ מאד ולה בשכר מלותיו. וכמ"ש בספר רלשיות חכמה על פסוק גומל לנפשו היש חסד שהיו מבקש שכר. וזה שלחמרו בשבילה ביכורים לרוממך ה' כי דיבחי ולה שחתה לויבי לי כיון שבזכות ביכורים זכו לרחשית שהיה כשעשה בגבוה ממלחכי מעלה ויוכל להלחם נגדו. ובכן כל זה:

בראשית ברא אלהים. ומסיימת לעיני כל ישראל. יובן ע"ד שלחמרו חז"ל במדרש שהלדיקים נקרחים עיני ישראל וכמו שכתוב ושם מעיני העדה כו'. וכשה לחמרו רז"ל במדרש ומובח בפירוש"י ז"ל כי בחלת בבריחה היתה במדת הדין ורלה שלין העולם מתקיים ומיתוף לה מדת הרחמים. ולחמרו ז"ל בגמרל שהקב"ה מדקדק עם הלדיקים כחוט השערה שמתנשל עמהם במדת הדין כמו בתחילת בבריחה. וכשם מעידים שלין בו שיעור ח"ו רק שהעיני הוא מלד המקבלים שניהם יכולים לקבל ולהשפיע כהנהגת הדין לבדו מבלעדי שיתוף והמזגת הרחמים. מה שלין כן הלדיקים שיכולים לקבל בהנהגת הדין לבדו ולינם מסתכלים לחריו מלומה. ומתנהג עמהם כמו שעלה בדעתו ובמחשבתו של יוצר ברחשית יתברך שמו לבד. וז"ש לעיני כל ישראל ברחשית ברל הלהים. וזה יובן מה שלמרו רז"ל בשם' (מנחות דף כ"ט) שתוך כך עלתה במחשבה לפני. ר"ל כיון שהמחשבה היה לברוח במדת הדין לכן התקיים מחשבתו בלדיקים הרלויים ומוכנים ויכולים לקבלי השלה והנהגה הטוב והוף. מפי ז"ח ז"ל:

בראשית ברא. במדרש המובח בפרש"י ז"ל לחמר ר' יצחק לה היה לריך להתחיל התורה הלא מהחודש הזה לכם ומה טעם פתח בברחשית משום כח מעשיו הגיד לעמו. יובן ע"ד שלמרו ז"ל במדרש ר"ל פ"ח וזה לשונו. בית שלחי חומרים השמים נבראו תחלה ואחר כך הלרץ. ובית הלל חומרי' הלרץ נבראת תחלה ואחר כך השמים. ע"ד דב"ש דלחמרין השמים נבראו תחלה ואחר כך הלרץ. משל למלך בו' כך לחמר הקב"ה השמים כסלי והלרץ הדום רגלי (ישעי' ס"ו). ועל דעתכון דב"ה דלחמרין הלרץ נבראת תחלה ולח"כ השמים משל למלך בו' כך ביום עשות ה' ללהים לרץ ושמים. וכעין יובן ע"ד שלחמת שכתב הלר"י זלה"ה שבחיות בית שלחי היה מדת גבורה וזה שהביאו רליה לדבריהם מפסוק ברחשית ברל הלהים לת השמים תחלה שהם יכולים לקבל מדת הדין יותר. ובחיות בית הלל היה מדת רחמים וזהו שהביאו רליה מפסוק ביום עשות ה' הלהים לרץ ושמים שהלרץ נבראת תחלה. שהעולם הזה לריך לרחמים יותר והקב"ה ברכו להיטיב עמהם זה הכח שהיתוף מדת רחמים כדי שיהיה קיום לעולם. ולחיתח במד' ב"ר פ' חולדות ובשם' סולם ד' מפי מה

דומה תפילת הלדיקים לעתר מה עתר זה מספך הגורן ממקום זה למקום אתר כך תפילת הלדיקים מספכין מדותיו של הקב"ה ממדת הדין למדת הרחמים. ומלת שהלדיקים נכח תפילתן עושים דוגמת כח ויכולת הקב"ה. וזהו כוונת ר' יצחק מה טעם פתח בברחשים משום כח מעשיו הגיד לעמו פירוש הכח של מעשה ברחשית הגיד לעמו וכח הלדיקים שהמשיך להם גם כן שיהיו פועלים זה הכח בתפילתם להפוך מדת הדין למדת הרחמים. כמו שעשה הקב"ה בעלמו לדשת בית הלל.

וכן:

בראשית ברא אלהים. הענין הוא שרחשית הוא התכלית שהתכלית בכל הדברים יכונה בשם רחשית (על כי סוף מעשה במחשבה התלה) ולאמרו רחשית חכמה ירתת ה' ואמרו ז"ל במסכת ברכות תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים. ועל זה אמר הכתוב (קהלת סימן ג) התכם עיניו ברחמו. ואמרו ז"ל במדרש קהלת רבה על פסוק זה וזה לשונו. התכם עיניו ברחמו והכסיל עיניו ברגליו (בחשיה) תלה עד שהתכם הוא ברחמו על ענין זה הוא יודע מה יש בשופו. ר' מחיר הוה לוות לסיפיה דמלה ריסיה ע"ל המדרש. ועל כן אמר הכתוב ברחשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ לומר שהעולם בכללו הם שמים וארץ וכל מולדותיהם ובראתו לתכלית (והתכלית הוא כמו שהתב האר"י זלה"ה בעץ חיים כי תכלית הבריאה היתה מפני שני טעמים נפגבים וגכבדים הא' כי מפני טבע הטוב להיטיב לכן ברא כל הבריותים כדי שיהיה לו עם מי להיטיב. והטעם השני כדי שיהיה שלם בכל שמותיו. כי הוא נקרא אל רחום וחנון ארך אפים. וקודם הבריאה לא היה נקרא כן אלא בכח. ואחר השלום הבריאה נקרא כן בפועל. שהרחם וחונן ומאריך אפו על בריותיו עיי"ש בתיקונות) והגיד לעמו כל התסדורות שיהם בעולם הבפל. והארץ היתה תוהו ובוהו (לולי מדת טובו שהאיר לעולם כולו בכבודו. ויאמר אלהים יהי אור) וכן:

ורוח אלהים מרחפת על פני המים. בילקוט זו רוחו של משיח. ובזהות התשובה שהשבל למים. כמו שאמר הכתוב (תהלה ג) שפכי כמים לבך. יתכן לפרשו על פי מאמרם ז"ל במסכת שבת לא היה דוד רשאי לאותה מעשה אלא להודות התשובה ליחיד וזו רוחו של משיח. ועל פי זה יש להבין מה שאמרו ז"ל במסת יומא. גדולה התשובה שמקרבת את הגאולה שנא' יקוויים ואתה עליו רוח ה'. וכיון שישראל יעשו התשובה ואז הועיל דוד המלך עליו השלום במעשה דבת שבע להודות התשובה. לכן יתקרב על ידו הגאולה שיגאל הוא בעלמו את ישראל. וזהה אמרו במסכת הל"ל שלדיקה התשובה דרבים ותשובה דיחיד. וגם כן אמרו במדרש ב"ר מלך הוא כמו רבים. (וזה לשון המדרש ב"ר סדר מקץ פרשה פ"ט ופרשה חולם וכל הבריות ליקן חולמין אתתה. אלא חלום של מלך של כל העולם כולו ע"ל המדרש ופירש רש"י ז"ל לפי שכל העולם בידו) כיון שיש לו מעלה מרבים. וזה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ג') רבים חומרים לנפשי. שהמלך דיבר כמו רבים ולכך לין ישועתה לו. אך בחמת עיקר התשובה היא הכוונה. וזהו שאמרו במדרש הל"ל בזהות התשובה שהשבלה למים שמורה על הכוונה ולכך שייך להודות התשובה. לפי שלא היו בעיני מלך כמו שאמר ונקלטני עוד מזאת והייתי שפל בעיני ועם כתמהות אתר אמרת עמם תכבדה ועל פי

זה יש לומר פסוק שובה ישראל עד ה' אלקיך. כי נודע מהמדרש ז"ל שישראל שבחוצה לארץ עובדי ע"ז בטהרה הם כמ"ש ועבדתם שם אלהים מעשי. וכמ"ש בתרגום שם. וכשיעשו תשובה אז יגאלו. וזה ע"ד ה' אלקיך וז"ש כי בקלת בעוניך שהוא רומז לע"ז בטהרה שתשוב למקומך שלא היה שם עון. וזה שאמר שכחוב ויאמר אלהים יהי אור זו מעשיהם של צדיקים שזדוגות נעשו לכם לזכיות וכבן:

וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. יובן על דרך שאמרו חכמי התמת שהגשם בעלמו אין לו חיות כלל כי אם בהשגחת הבורא ויהיה מחיות שלו. וזה שאמר וירא אלהים פירושו השגחת אלוהות וזה הוא טוב מאוד. וכבן זה:

ויאמר אלהים נעשה אדם. במדרש ז"ל על פסוק אחור וקדם צרתני אמר רבי אלעזר אחור למעשה יום הראשון וקודם למעשה יום האחרון. וצריך לדקדק הלא גם הוא אחור ליום החמישי כיון שנברא ביום הששי. ויש לייסד על דרך שאמרו שם במדרש בשעה שהיה משה כותב את התורה כו' כיון שהגיע לפסוק הזה נעשה לשם כו' אמר לפניו רבון העולם מפני מה אתה נותן פתחון פה למינים להתחלה לאמר לו בחוד והרוסה לעשות יבוא ויעשה. וגם כן ליתא שם במדרש ז"ל מפני מה לא נבראו מלאכים ביום הראשון כדי שלא יאמרו מיכאל מותח בדרומו וגבריאל מותח בצפונו. ולכאורה זה סתמר הוא סתירה למאמרם הראשון הנ"ל. וזהו שאמר ר' אלעזר אחור ליום הראשון פירוש הכפוך מבחי' יום הראשון. והוא משום שהתחדש הוא בעל בחירה בידו הוא שלא לעשות. אבל המלאך היה בעל בחירה (ויבואו לעשות. וכדי שלא יאמרו סייעו שלא יאמרו יחד מלאכי מעלה שהם קטני הערך ממיכאל וגבריאל מיכאל מותח בדרומו וכו'). וזה יובן מ"ש במדרש שם שהם תזוח דעתו עליו אומרים לו יהום קדמך. כי יש ליהום מעלה יתירה על האדם. כי הוא היה בעל בחירה ועושה בעצמו כפי כוונת תכלית יצירתו. מוק עולם שהם לו ולא יעברו. ואמרו רז"ל עוד מפני מה נברא האדם ביום שהם כדי שיהיה למעוד מיד. וזהו שאמר במדרש הנ"ל וקדם ליום האחרון וכמ"ש סוף מעשה במחשבה תחלה. והם כן האדם יש לו מעלה יתירה מן המלאכים כיון שיום שהאדם הוא שבת ומוכן על מילוי העולם ודבר זה מעיד שכוח במעלה מקדם. וכבן זה:

בגמרא אמרו וגמרו הוא לו לאדם שלא נברא מתחלה. ומפרש המהרש"ח ז"ל על דיוק אמרו שהוא סתמות לא מעשה והם יתירים מתמות מעשה ובשביל רוב החזקות גמרו כי הוא לו לאדם שלא נברא. וצריך לדקדק הלא הש"ת ברא את האדם ובתשובה מחבבה זדונות נעשו לו כזכיות והם כן יהיה להיות שהוא מעשה. וזה שאמרו יהיו יתירות על מלות לא מעשה. וזה שאמרו הוא לו הוא לעון נחת. והתשובה צריך להיות בשפלות ובשבירות הלב ולא בנחת וכבן:

במדרש רבה שם. מה היה העולם חסר מותם. והעניין הוא דהנה אמרו על הקב"ה אמת ואמת אמר אל יברא (עיין יומא פרק בא לו) ולכך אמרו שהעולם היה חסר מותם. ועיין בילקוטי רים שהדרין שלף הקב"ה היו ידידי אלה מותם ידידי. ועל פי זה יובן מהמדרש ז"ל למה השליך הקב"ה אמת מידו ולא השליך את השקר מפני שבאמת הקב"ה מותם ידידי והם כן

הכלום לא היה מעכב את הבריאה. ואף שהכלום אמר אל יבדל מכל מקום הקב"ה חומם יחידי. מה שאין כן למעלה היה מעכב את הבריאה כיון שלא שייך חומם יחידי מבלעדי החלת והיה העולם חסר חומם בעלמו הוא החלת והיה העולם חסר חומם בשביל זה. וכן:

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. במדרש ר"ל הובא בפרש"י ז"ל אמר ר' שמעון בשר ודם שהיו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף ממול על הקודם אבל הקב"ה הינו כן כו' שהוא יודע עתיו ורגעיו ומעותיו לכתם כו כאות השמרם עכ"ל. וצריך לדקדק לפי דבריהם היה צריך הכתוב לומר ויכל ביום השבת שהוא יודע רגעיו ועתיו ויש לומר לכך פירושו כיון שאין לאו יודעים רגעיו ועתיו צריכין לאו להוסיף ממול יום השבת על הקודם על קדושת שבת ואם כן ההוספה הוא שבת והוא בחינת יום השביעי וזה שכתוב ויכל ללשון יום השביעי לפי שמלדינו הוא יום השביעי (כמלת שגם השי"ת לוה להוסיף ממול על הקודם ולכן מוספת שבת הוא מלאוייתא) וכן:

ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו כו'. יובן על דרך שאמרו חז"ל גדולה עבירה לשמה ואמרו ר"ל במדרש כ"ר טוב מלוד זה ילד הרע ועל דרך שכתב הזוהר בקדום במשל במלך שהיה לו בן יחיד והיה מלגו שפחה זונה ולוה חותם המלך להשית ולפחות את בנו כו' וי"ש. שים להשי"ת תעוג בזה שים ילד הרע בעולם וכמ"ש ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך כו'. ומשם השמעו חדש הרחמן מהקב"ה שים בזה העץ טוב ורע היה רוצה לעבוד את השי"ת ביאר תעוג ומסר נפשו למיתה כדי שיוכל לעבוד את השי"ת ביאר הרע גם כן לשפ"י שאמר לו הקב"ה כי ביום אכלך מות תמות והיה מקבל על עלמו כדי לעבוד את הקב"ה לפי' שעה אחת שיהיה להקב"ה תעוג גדול והקפדת הקב"ה היה משום שמקפיד הקב"ה על כבוד הצדיקים יותר מכבודו כמו שאמרו חז"ל ובזוה"ק. ובזה יובן מ"ש מכמינו ז"ל בגמ' שחדש הרחמן נתן במתנה ע' שעה משמוחיו לדוד המלך ע"ה והוא כי דוד עשה גם כן בחינתו כמו שאמרו בשהדרין שאמר דוד גלוי וידוע לפניך שהייתי יכול לגלח את ימי חלח כדי שלא יאמרו עבדת דזכי למתריס כמו שאמרו בשבת על האומר דוד חטא היו חלח טועה ולא חטא חלח מפני שהקב"ה מקפיד על כבוד הצדיקים יותר מכבודו וזה שאמר דוד ע"ה לך לבדך חטאתי כיון שהקב"ה מקפיד על כבוד הצדיקים לא יוכל לומר האדם לעלמו וזה שאמרו כל האומר דוד חטא היו חלח טועה וכבן:

ויאמר אליו ה' מי הגיד לך כי ערום אתה המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת. ונראה לפרש על פי מה דאיתא בספר שערים מאמרות שאמר שלמה המלך ע"ה כי בזוה הוא כדי לכפן על מלות לא תעשה וכמ"ש סור מרע ועשה טוב. ואיתא בשור שהיה שאוה שעשה לאדם ואמרה אליו שפרי הזה היינו מן עץ הדעת אלא מן שאר פירות שבגן. ואם כן היה אדם יכול להיות מסופק אם לאכול כדי לקיים מלות עשה מכל עץ הגן אכל אחכל כדי להגיל מן הלא תעשה ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו וזה שאמר לו הקב"ה המן העץ אשר ציויתיך ר"ל שאר פירות שבגן אכלת בזה הכוונה לבלתי אכול ממנו ושביב

לו כאשר אבד נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל. ואיתא בזוה"ק שאשה שכשה חומו בעץ כדי שיאכל ואם כן לא אכל בזו שכוונה כדי לקיים מלות עשה בהכילתו. ובכן:

ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך הלא אם תיטיב שאת ואם לא תטיב כו'. יש לדקדק הלא קנאת סופרים הוא (כמו ותקנת רחל בחמורה שאמרו חז"ל שקנאתם במעטים מטובים) ומפני מה קלף עליו הקב"ה. ויש לומר על דרך שכתב הזוה"ק שקין היה יולד מבחינת קנאה. ושאשם בא על חוה ונקרא קיום דמשחבותא והיה לריך קין לתקן את בחינת קנאה שהיא שרשו והיה לריך להתדבק מקנאה עד קלה בחברון. וזה שאמר לו הש"ת למה חרה לך פירוש למה אתה מקנא. הלא אם תטיב לתקן מדותיך שאת. לריך אתה לסבול תפילו זאת הקנאה (שהוא קנאת סופרים) ואם לא תטיב לפתח חטאת רובץ כמרגומו. לפתח קבוך חטאך תהא שמור. ע"ד שאמרו בשבת ובקב עלמות קנאה כל מי שיש לו קנאה בלבו עלמותיו מרקיבין וכל שאין בו קנאה אין עלמותיו מרקיבין עיי"ש ובכן:

הלא אם תיטיב שאת. על דרך שכתב בעל חובת הלבבות אם חנלח חז לריך לחוסיף לדגש *) דהיינו התבוננות וזהו גדול עוני מנשוא ובכן:

וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ כו'. עיין בחלשיך שדקדוקים בזה. ויש לומר שבאמת הש"ת ברא כל העולמות רק בשבור האדם שבשאדם פוגם במעשיו הפגם הוא בכל העולמות. וכמו שאמרו רז"ל כי כשאין עושין רלונו של מקום מתיבין כת פמליא של מעלה. ואם ח"ו היה הפגם על דור המבול גם בעולמות העליונים. לא היה יכול להיות תיקון כלל ח"ו ולכך עשה הקב"ה בחותו זמן שהפגם יהיה רק בזה העולם ולא יעשה רושם למעלה מזה העולם ולא נשחת רק הארץ. וזה היה חסד גדול מאת הקב"ה כמה שביאם על בריאת האדם. והאמת היה בעיקר מה שהאדם פוגם בעולמות העליונים. והוא מפני שכך היה הרלון של הש"ת שכל העולמות יהיו תלויים במעשי האדם והמגמתו. כיון שעיקר הרלון של בריאת העולמות היה בעבור האדם. וכשהאדם יח"ש בשאשם על זה. אם כן שוב אין הפגם שלו עושה רושם כל כך. ובזה יובן הכתוב וילא אלהים את הארץ והנה נשחתה. כי רק הארץ נשחתה בעבור שנשחתו ואשחיתו לבל יהיה חרבן העולם בכללותו. וזה שאמר ויתעלב אל לבו עיין במדרש ב"ר שעל לאדיביכל כו' ובאלשיך. וזהו שאמר בכתוב המגביהי לשבת שבבבר זה שבשיעור שחלקת בפגם שחחטוים הוא מחשבי הש"ת. שאם ח"ו הפגם היה עם שוב ח"ו לא היה תיקון. על כן עשה זאת בחשבו היש' שבחלקות שבשיעור למעלה כדי שיועיל התשובה אחר כך ובהתשובה גורמים להשרלת השכיעה בחחתוני' וזהו הוא המגביהי. וזה שמגביה הש"ת מעולמות שחחתונים והשכיעה משחלקת הוא לשבת. כלומר כדי שישובו בני אדם בחשובה ותשוב השרלת השכיעה עליהם במקדש וכבן. ובזה יובן מאמרם ז"ל במדרש במבבר רבה פ' י"ם כי דורו של שמואל היה בשם לשעורין ולהומיס

שמר

*) מולי ירשו לדבריו בשפר יחוד המעשה פרק ס' ע"ם (שמו"ל)

אמר לעזן כרע . בלוחה שעה אמר דוד רומה על שמים אלהים סלה . שכינתך מביניכם . ולכלורה יקשה כלה השכינה בתחתונים לוכן גבוה הוא וגם יגרום רעה גדה להלדיקים ח"ו . ולפי מ"ש למעלה כחייבו הדבריה והכוונה רומה על שמים אלהים סלה שכינתך מבינותם כדי שלא יעשה הדלמוניה שלכם פגם ולוקם בעולמות העליונים על שיבואו בחשובה ומשוב אליכם ויסיר אמרי כן על אמרן כבודך . וסבן :

א"י וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ . על דרך שכתב רש"י ז"ל וכוא לקוח ממדרש רבה ואמה היתה לפניו שברואו מן התחתונים שאלו ברואו מן העליונים היה מורד . ויש לפרש שכוונתו שאלו ברואו מן העליונים והיה האדם חומה לא היה נחשב לשונג כיון שלא היה עליו שום זכות . וזה הוא שאמרו שברואו מן התחתונים מקום אבן טופל וללמות והעלים ממנו שלימותו ובטירותו יע"ש שים ללמד עליו זכות כידוע :

פרשת נח

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו . רש"י ז"ל כתב מדרש רז"ל יש דורשין חומו לשבח ויש דורשין חומו לגנאי . המפרשים מקשים איך שייך לדרוש על נח שהי' לדיק יסוד עולם לגנאי מאחר שיש לדרוש לשבח . ונראה לומר שידוע מה שאמרו במדרש ב"ר שהיה הקטרוג על נח שלא התפלל על דורו . ועוד אמרו ז"ל דמשום הכי אמר הכתוב כי מי נח זאת לי שנקראו מי המבול מי נח מפני כי הוא הגורם למי המבול שלא התפלל עליהם . ובזה שהיו דורשין חומו לגנאי הוא תיקון שלו וק"ל :

א"י שכוונתו של רש"י ז"ל מה שכתב לשון חומו שקלי על נח בעלמו ופירושו שהוא דרש על עלמו כך . אלו הייתי בדורו של אברהם לא הייתי נחשב מחומה לגדיק. לכן היה חופל בעיניו . ולא הרגיש בנפשו עוד להתפלל על בני דורו . כי שבור היה שמיני כדאי והגון להתפלל ולא תתקבל תפלתו וסבן :

כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ . יובן ע"ד שאמרו חז"ל במדרש ב"ר פרשה ח' . למת אמר לל יבדה מה עשה הקב"ה נשל אמת והשליכו לארץ . הכ"ד ותשלך אמת ארצה (דניאל ח') ט"ל . ואם כן קבלה בארץ בחינת אמת . וזהו שכוונה שהשחתה היה עם בחינת בארץ שהוא אמת וסבן :

ויזכור אלהים את נח . במדרש רבה פרשה ל"ג . רבי יוחנן בשם רבי יאשיה מפרש קרא לדקתך עד מפפניך כהרלי לל עד שהוא רבה מה כתיב שלו אין לפס סוף לף לדיקים אין לפס סוף למתן שכרם מה כתיב שלו מזרעים ועושים פירות כך מעשיהם של לדיקים עושים פירות הכ"ד אמרו לדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו ומה התהום הזה לא מזרע ולא עושה פירות כך מעשיהם של רשעים אינם עושים פירות שאלו היו עושין פירות היו מחריבין את העולם עכ"ל במדרש רבה . ולכאין העין ים לפרש על דרך שאמרו ז"ל במדרש ב"ר פ"ח שבשעה שבא הקב"ה לברואת את אדם הראשון אמלך במלאכי השרת ואמר לפס נעשה אדם בצלמינו כדמותנו . אמרו לו אדם זה מה טיבו (ולקמן חיתה במדרש אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו הלא עקתת לפן מבריית) אמר לפס

לפס לדיקים עומדים ממנו . פס"ד יודע כ' דרך לדיקים כי יודיע ס' דרך לדיקים למלאכי השלת . ודרך רשעים תאבד . תאבד מפס . גילה לפס שלדיקים עומדים ממנו ולא גילה לפס שרשעים עומדים ממנו . שאלו גילה לפס שרשעים עומדים סימנו לא סיתה מדת הדין נותנת שיברת עכ"ל המדרש . וכאן מה שלדיקים עושים פירות כיון שבשעת שבריתה טועילה מחשבתן במקורן להבריתה ולכך עושים פירות ובאר עיקרן חזליון . ורשעים לית עושין פירות כיון שבשעת שבריתה לא טועילה מחשבתן . לזה אמרו במדרש שכ"ל שאלו היו עושין פירות ואח כן היה טועיל מחשבתן והיו מתריבין העולם . כיון שמלדש לא היה בריאה כלל . והנה האר"י זלל"ה כתב שאין לך עון שבורת גוף להמזיקים כמו המוניה שז"ל עיי"ש בשער הק"ש . ועל ידי אמת זה רשעים עושים פירות והוא גורם להחריב העולם כיון שהאדם גורם שהרע ושהמרה אחרא יעשה פירות . ואח כן לא היה העונש ראוי לבריות כלל ולזה אמר שכתוב כי רבה רעת האדם בארץ . לפי שעושה פירות . ולכך ויאמר ס' כי עשה את האדם בארץ . והנה בכתבי האר"י זלל"ה שאשת זונים עושקת הטפה ועושה לה גוף . ולכך אמרו במדרש ב"ר שלא נאמר גזר דינם אלא על הגזל שהוא בעלמו האמת של ז"ל שהקליפה עושקת בו' וזה גרם לעשות פירות . וזה יובן מה שכתוב במדרש רבה על פסוק ויבא יום אחד שעמדו בחצות ובדעת ובשכרון ולאדם שלא עמד בו יתנו חלקו זה דור המבול גם זה הבל . והוא סוד גדול . וזה שהפליג הקב"ה את דעתו מדרך רשעים היא שהבדלה בין חור לחושך . וזה שאמרו ז"ל אם אין דעה בבדלה מניו . שעיקר שהבדלה היא בדעת וזה שהקב"ה ידע את הטוב והפליג דעת מהרע והכן . וזה יובן דבריהם הקדושים מה שכתבו חכמי המקובלים שרשעה קו בחלי העלילו . ולמעלה מהרע אם הוא שורש הקדושה שהשל האדם הקדוש . והנ"ת עשה זה כדי שלא יהי' לאדם הקדוש חיבור להרע כלל ולכך הפליג דעתו מהרע כדי שהתלולות יהיה רק טוב . וכמ"ש שהאר בחשבתו עושה רושם בבן ולכך בהתלולות כתיב לא יגורך רע ולכך רשעה האדם הקדוש בחומו קו של הדעת והוא עיקר הכוונה.והנה אמרו שפגם בדעת העליון שמשה בחה הנשמה ועושקת חותו . וז"ש ולאדם חשך לא עמל בו יתנו חלקו זה דור המבול שגרמו שהשפיעה המוכנת לאדם הקדוש שעמלו בחכמה ובדעת שעיקר עמלו שלו בדעת . לא ח"ו עמל . רק שהדעת היה עשיה שלו בשם שידע . וכמ"ש במדרש ב"ר בבר ס' שמים נעשו ובבר נעשו . ימשך לאדם הבליעל שהוא אדם שלא עמל בו . לפי שהפליג דעת מהרשעים . גם זה הבל ורעה רבה כי רבה רעת האדם בארץ . וזה שאמרו רז"ל בשם' ברכות בפרק היכד מברכין כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה בחלו גוזל את הקב"ה וכנסת ישראל . כיון שהשפיעה טובה למקום הרע וסבן . וזה אמרו בב"ר על פסוק ויתעצב אל לבו משל למלך שבנה פלטין ע"י אדריכל ולאח אוהב ולא ערבה לו על מי יש לו להתבעם לא על האדריכל כך ויתעצב אל לבו שעיקר בניית הפלטין היה בקו ובנקודה התחתונה כדי שלא יגיע האור לתוך החושך . ולכך היה מגיע הפגם אל אותה ההבדלה שנקרא ליל שהוא קו התחתונה. וזה שכתב האר"י זלל"ה שמגיע הפגם עד

מקום הדעת שכם ההבדלה . ובחטא זה גרם כביכול להחזית ההבדלה . ובזה יש להבין עניין חטא עץ הדעת טוב ורע שכבר כתבנו שחדש הק' שרצו בטוב כמו שעלתה במחשבה ולא יגורך רע כחיב . ולכך קודם החטא לא היה חיבור לרע כלל שהיה בקו חלי העליונו . ושם הילוע בטוב והקו הוא מובדל . ונתעל"ב הוא מחבר ומעלה הגילוים . ולכך נזה עליו הכתי"ת שלא יהיה עבודתינו שם שהיה נקראת מיתה וכמ"ש בזוהר . שמות הוא מלך דמחית מדרגת דילים . והנחש פיתה את חוה שלדבריה אם ירדה נפש בעבודתיה לז יהיה עבודה מובחרת שגם הוא ביודעי טוב ורע ויבדל בין טוב לרע . וזה שאמר ויהיתם כאלהים יודעי טוב ורע להבדיל בין טוב ורע כמו כן תהיו שופטים להקב"ה במעשה בראשית . משל"ה כבשלין לכם ידיעה כלל לז לא תיכלי לבוא לידיגיה זו וז"ש לדם שלמי וחוכל עיד כמ"ש במדרש כיונו שלדם הקדוש קבל על עצמו עבודה זו . וזה שאמר וחוכל כיונו שרוצה בעבודה קשה רק שהבחי"ת לא רצה שיתרחק הקדושה ממנו כמ"ש במדרש בב"ר חיני יודע במה הקב"ה חפץ יותר אם במעשיהם של רשעים אלא מן מה שכתיב וירא אלהים את האור כי טוב הוי במעשיהם של צדיקים חפץ יותר . ולכך קילל את האדמה שביותה במה שגרמה שעלו פריו לוין טוין . והבחי"ת רצה שגם הפץ יהיה בקדושה כמו המלות מעניינו של קדושה שעלו ופריו קוב . וכמו לחיתא בספר עץ חיים להאר"י זלה"ה . ולכך קילל את האדמה שפגם שלא היה קוב לחטא של אדם הראשון . מחזר לעניינו מה שכתב בעץ חיים פ"ל של ק"ם שעל המפה . דע לך כי מאחר שבאדמו כי עון זה פוגם

חו"ח אם כן אנו לריכים להוריד הפפע ממזגע דדיקנא דעתיקא דעת עליון . ואז יורד שפע גדול מאד ואין יכולת בקליפות לקבל את אורה כלל ואז מתים עוי"ם בתאוכה . גם מ"ש שם על פסוק ואדב פיפיות בידם והעניין יש לפרשו כיון שלריך להבדלה מחודשת מדעת העליון אשר הבדיל בין החור למוך . כי אותה הבדלה הראשונה שנכשר נפגם וכמ"ש. וכיון שנמשכין הדעת העליון אז יורד שפע גדול ואין יכול הסט"א לקבל מג' לדיים . אחד מלד שאורו רב והשני מלד שהפליג לעתו מאד וזהו אדב שב פיות והבן . וז"ש על פסוק ויזכור אלהים את נח שהוא תקון על דור המבול . ואמר ויזכור כמ"ש יזכור לעולם בריתו שהוא הרמז לדעת עליון וכמ"ש בע"ח שם . ויעבור אלהים רוח על הארץ ע"פ מ"ש שם שהוא אלהים מרחפת היא קליפת נוגה שעומדת הרפ"ח גילוין . ובזה הזכירה העביר הרוח אשר היה על הארץ ויפוכו המים והבן . וז"ש במדרש הכ"ל היה לדקה עד שעפעיך שהתיקון הכ"ל היה לדקה להשמות העפוקות ומשפע לגוף המזיקין וז"ש כהדרי אל . וכמו לחיתא בעץ חיים בכוונת רומזות אל שממשיכין הדיוקנא שנקרא אל להעלות השמה . ולכך אמרו רז"ל במדרש הכ"ל מה הרים אלו אין להם סוף כיון שממשך מאין סוף ב"ה . אף הלדיקים אין להם סוף . לפי מה שכתבתי למעלה כיון שהם נתעלו בחותו שפע . ומה שהוא זה אין לו חקר כך אין לפרעותם של רשעים חקר וכמ"ש למעלה כיון שהפליג לעתו מהם . וזה אין לו חקר שהבחי"ת שולל היולע מהם עבודה בתחילת הבריאה וזה עלמו כדאמו לעוקבא דתהומא רבא וזו התיקון של החטא הכ"ל וגרם המיתה שלהם . וז"ש רז"ל שם

במדרש

במדרש ב"ר פ"ל. כולהי רשעים לעיבוש כסיתי עליו לא התחוס עזהו הכיסוי במה שהשי"ת לריך לשלול סידושה על ידם מתחוס כדי שלא יהיה לפורעניתם על רשעיס מקל וימלאוס לרות רבות ורעות בהשחתת תור פני מלך חיים מסס שכס בעלמס גרמו זאת במה שהפליג דרכן של רשעים מכנגד פניו בתחילת ילירם בחדש. ומבן זה:

למשפחותיהם יצאו מן התבה. ואיתא במס' סנהד' פרק חלק למשפחותיהם ילאו ולא הס ועיין ברח"ס ז"ל שמוחק הגירסא. ויש ליישב לקיים הגירסא על דרך שאמרו חז"ל שכל בריה שאין לו עשס לימו מי י"ב חודש ומשול היה י"ב חודש ולכך אמרו על הסרלים שאינס חיים י"ב חודש. ולא הס. ומבן זה:

ויבן נח מזבח לה' ויעל עולות במזבח. לריך לדקדק הא אמרו חז"ל בשאוח ממשקה יפרחל למשה כשאימו יכול לאכול או ליהנות מאותו דבר אימו רשוי להביא קרבן ממנו. ואס כן אין היה יכול נח להביא קרבנות כיון שלא הותר לו עדיין לאכול בשר. ויש לומר שנח למד ממס שאמר לו הקב"ס מכל הבהמה הטהורה לה' רלונו לומר שיהי' אחר כך מהורה ואס כן היה יודע מה שיהי' מותר לו לאחר כך ובאמת הותר לו תיקף אח"כ וא"כ היה יכול להביא קרבנות מסס. וק"ל:

ותהי להם הלבינה לאבן. במדרש רבה ר"ס אמר מלאכת הוות בידן אחי למצני חדא הות כני תרתין עיין בסנהדרין (פרק קמא דב"ב) שבחביים יחמו ג' מפחיס מה שא"כ בלביבה שכל אחד מהן מפח ומחלה. וכאן הות אומר ואחי להס בלבינה לאבן. ואחרי האבן לריך כפלים מבלבינה. ולכך

אמר המדרש שאחבדך במעשה ידיהס שהות בני חר מין. ובגלל זה מחיצב מה שהיתה להס בלבינה לאבן. ומבן:

וירד ה' לראות את המגדל אשר בנו בני האדם. ג' במסורס ס' דין ג' רלה הא כל בני האדם ג' לסודיע לבני האדם. דיש לסקשות למה הולרך הש"י לירד הלא הכל לפניו יח'. וזהו משמיס שביע ס' רלה הא כל בני האדם. ואחירון הוא כדי שילמדו ממנו בני האדם. שלריך דריסה ואקירה במשפע. וזהו להודיע לבני האדם. ומבן:

וירח ה' את ריח הניחוח. בבבל הסורים וילח ס' הא ריח כו' וירח הא ריח בגדיו של אקרי בגדיו הלא בוגדיו. ויש לפרש על דרך שאמרו רז"ל שאפשר שם כיס שלא התפלל על דורו ומביא קרבן לאקון הא זה החטא. ואפשר שגס להס כיס בזה עליוס לנאמתס שהיס להס חלק לעולס הבא ולא ידח ממנו נדח וזהו וירח הא ריח הניחוח ואפכפר להא חטאתו ואפשר שלו ולא על עלמו לבד נעשה רק גס על בני דורו. וזהו וירח הא ריח בגדיו של אקרי בגדיו הלא בוגדיו שאס בני דורו דור המבול אתלה גס להס אמי"ת היכיס עליוס לנאמתס ויהיה להס חלק לעולס הבא. ואיקונס היה שאתגלגלו בדור אמדבר וזכו לקבל תורה מפיו של הקב"ס על ידי משה גלגול הא כידוע מכתבי האר"י זלה"ה ומבן זה:

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים וכו' ועתה לא יבלר מהם וכו'. ויש לפרש שבי' להס שלוס בפה אחד אבל לא בלב אחד וגדול הא השלום אעפ"י שלא הי' בלב אחד אמר אקב"ס ועתה לא יבלר וכו' הלא אדם לרחות. וממילא ונבלה שם שפתם

כיון שאפשר שקר לא יכון לנגד עיניו :

פרשת לך:

ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וגו'.
במדרש ב"ר פרשה ל"ט רבי
יצחק פתח שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי
עמך ובית אביך ר"י יצחק משל לאחד שהיה
עובר ממקום למקום ורואה בירה אחת
דולקת אמר תאמר שהבירה זו היא בלא
מנהיג הלין עליו בעל הבירה אמר לו
אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה לאברהם
לבדו ע"ה אומר תאמר שהעולם הזה הוא
בלא מנהיג הלין עליו הקב"ה ואמר לו אני
הוא בעל העולם עכ"ל המדרש. כוונת
המדרש יש לפרש על פי מ"ש הרמב"ם דעת
הפילוסופים שאומרים לית לפשר שהקב"ה
מ"ש שעל השמים כבודו יסגיח על העולם
כשפל הזה ויהיה מנהיג אותה. ודעתם הוא
שהעולם מתנהג בטבע. עיין בספר מורה
הנבוכים להרמב"ם ז"ל (בפי"ז מה"ג)
שכתב דעת הריסט"ו הוא שהשגחה הוא כפי
טבע המציאות עיי"ש ואין להאריך. והרמב"ם
כתב (בפרק ס"ט מה"ת) שלא שייך לומר
על הקב"ה שהוא המנהיג הלא שהוא החיות
של העולם כולו בכלל. ולזה נקרא בלשוניו
חי העולמי' עניינו שהוא חיי העולם. כמו שלי
לפשר לומר על השמש שהיא מנהגת את הגוף
הלא שהיא החיות של הגוף ולידתו והשתכלל
גדלו תפשר טוייהו ותבטל. כמו כן היחס
בעצמו יהא הבורא לכל התחלות הנמלאות
הרמוקים כי במציאות הבורא הכל נמלא.
והוא מחמיד עמידתו בעצין לשר יכולה
בשפע. והוא הממשיך והמקיים שהתמדה
תמיד. והלו היה לפשר שעדר הבורא ח"ו
היה נעדר המציאות כולו ותבטל מהות שפעות
הרמוקים ממנו והמשובבות הלחלומות ומה
שביניהם כי הוא מן השקר שיחבד המשפיע
והמקייים ויעמוד השמשך והמקוייים לשר אין
עמידה וקיום לו הלא כמה שיקבל מן השמידה
והקיום עכ"ל הרמב"ם ז"ל בקלה ופיי"ם.
ויש לומר שכוונת הברייתא הנ"ל היה גם
כן שהיה מחשב לית לפשר שיהיה העולם
בלא מנהיג כדעת הפילוסופים. ולזה לידע
מי הוא המנהיג. מיד הלין עליו הקב"ה
ואמר לו אני בעל העולם. ר"ל שחיות ונוהג
של העולם בכללו הלא שייך לומר עליו יי'
שהוא המנהיג. כיון שבלא ההנהגתו הפילו
רגע אחד היה העולם בטל. וזהו כוונת ר'
יצחק שאמר על פסוק לך לך. ר"ל שאמר
הקב"ה להברהם הנני מחבונן אתה על עצמך
שהשמחך הוא החיות שלך. כי כשיחלה אחד
מהיבריו תרגיש בנפשה. וז"ש לו אני הוא
בעל העולם דייקא לומר לורת העולם
השמשיך והמקיים שמידת העולם והשתדלו
וכמו שכתבתי בפרשת בראשית על פשוט
וילך הלהים את כל הלשר עשה והנה טוב
מאוד שהשבחתו הוא טוב מאוד עיי"ש
ובבן :

אי"י לך לך . וכתב רש"י ז"ל
להנאתך ולטובתך . שאם
ידוע שמדת הברהם הנינו ע"ה היה לקדש
השפעות תחת כנפי השכינה כמ"ש את הנפש
הלשר עשו בחרן . וז"ש לו הקב"ה לך לך
שיהיה עובר תחקום למקום ויהיה לירח וגדולם
שהנשא חורחים יותר מקבלת פני השכינה
ויהיה הוא הגורם לקדש תחת כנפי השכינה.
וז"ש רש"י ז"ל להנאתך ולטובתך . כלומר
כדי שתוכל להשיג ולוך ותכליתך בדבר שאפשר
לעשה ממנה כדי שתשמיד לבריות בשדה מוכן
ולקדש

ולקרבם תחת כנפי השכינה וכבן :

במדרש ב"ר פרשת תולדות פ' ס"ג עמרת בניס בני בניס . ר' יצחק לא יחמל על כיס ולוי לכרכם להיגלל מכבוד שם הלא בזכותו של יעקב . משל לאחד שהיה לו לפני השלטון וילא דינו מלפני השלטון ליהרג ופחד לותו השלטון בהסטרולוגיא שלו שהוא עתיד להוליד בת והיא עתה לתלך לחמר כדאי הוא להגלל בזכות בתו שהוא עתיד להוליד כו' כך הכרכם יצא דינו מלפני הקדוש ברוך הוא ופחד הקב"ה שיעקב עתיד לעמוד ממנו אתר כדאי הוא הכרכם להגלל בזכותו של יעקב הכ"ל (יבמות ס"ד) לכן כה אמר ה' לא בית יעקב אבר פדה את הכרכם יעקב פדה את הכרכם על"ל המדרש . יובן על דרך שכתבו הצדיקים הוא תמיד למסור נפשם ומצפים לזה . וכמו שמליצו הגה ר' עקיבא שאמר כתיב ובכל נפשך לפילו הוא טוטל את נפשך ואמר מתי יבא פסוק זה לידי ולקיימנו . ואם כן בשהכרכם הע"ם היה עומד ליברך על קידוש השם כוודאי היה מוסר נפשו לה' ולא היה רוצה להיגלל וכמו שמליצו שאמרו ז"ל על ר"ע כן . וא"ם לא היה הכרכם רלוי להגלל מפני שלא היה רוצה בכך הלא בזכותו של יעקב שמדתו הוא רחמים והוא הקיום של העולם הזה שם"ם הת"י אלה"ם ז' פעמים הוי"ה עולם יעקב . יו"ד עקב ר"ל עולם הזה שנקרא עקב היא מתיבת ביו"ד בסוף רחמים נעורים . וזהו בשחז"ל יעקב אבר פדה את הכרכם .

ובבן :

מה שהנו אומרים אלהי הכרכם אלהי יצחק ואלהי יעקב . מפני שמיון התוחיות שלשה הם כ"ו כמיון שם הוי"ה ב"ה . וזהו רמז גם כן בפסוק לוני יהו"ה שהיה הנו ר"ל

שהם לא יהיה התוחיות מכוון למיון השם הוי"ה ב"ה אז יאמר נא יצחק כמו שקרא לו הקב"ה . ודו"ק כי נכון הוא :

ואנדלה שמך . פרש"י ז"ל זכו אתותיו אלהי יעקב. יובן על דרך שאמרו במדרש ב"ר על פסוק לא יקרא עוד שמך הכרכם אלא הכרכם . הכרכם היה מוליד הכל הכרכם מוליד . ואיתא מזה שהם שיוליד יהיה בשבע. ואפי אברהם לא מתשבחיות שלך הכרכם היה מוליד הכרכם מוליד . וכוה למעלה מהשבע . ויש לומר ע"ד שכתבו הקדמונים שהקב"ה אוהב את השבע . שבים היה הרוה קדים עזה להשריב את היה כדי שיהיה קלת בשבע . והשם ישראל מורה על הרוחיות . וכן יעקב מורה על השבע כש"ם יו"ד עקב וזה שאמר לי הקב"ה ואגדלה שמך . זה שאומרים אלהי יעקב שיוכלו להתרפאות אפי' בשבע . וזה שהכרכם לא היה לו עד עכשיו . וזהו כוונת רש"י ז"ל שכתב ועוד אתותיו עתיד בעולם שגם היהים שבשבע העולם הני לודים בשם שאגדלה שמך להקרלות אלהי יעקב כנ"ל ובבן :

וידי רעב בארץ וירד אברם מצריתה . ויש לדקדק מפני מה ירד למלריים דוקא. וזה יובן על דרך שאמרו רז"ל בשכתב שנשרין הבר אחד יש בשדה מביניו לעב וכו' ויש לפרש ע"ד שכתב שלשה העבות כי בעד השם זוכה עד ככר לחם . וזהו מביניו מי שנשוף בזנות . רעב. פירוש הוא מביא הרעב על העולם . ואמרו רז"ל בקידושין שבמלריים היו בעופין בזנות שעשרה קבין נפלו מלריים לעולם ותשעה קבין נפלו בזנות וירד הכרכם מלריתה כדי לתקן את הזנות וממילא לא יהיה רעב . וזה שכתב היה יוסף מכלכל את העולם כמ"ש ויכלכל יוסף כו' מפני

שמדתו

שמדמו היה לתקן בפגם הברית שהוא בחי' היסוד . וזהו מרעיבו שבע כלומר מביא שבע לעולם ובכן :

אמרי נא אחותי את וכו' . הקשה הרמב"ן ז"ל וכי מ"ו אברהם אביו לה היה לו במקום על זה מה שהיה הקב"ה מבטיחו ומעתיד לגוי גדול וכו' . ונראה לתרץ קושיית הרמב"ן על דרך שהזכרנו ז"ל בב"ר על פסוק והם הנפש אשר עשו בחרן . שמדת אברהם היה לקרב הנפשות כדי להכניסן תחת כנפי השכינה ולא לרחק מ"ו . וגם הזכרנו ז"ל שעשו"ם מחשבה רעה מלטרף למעשה אבל בישראל ליתו כן . ואם כן היה אברהם מביאו הושש בשהזהיר שרה שהוא אחות היא ויהיה לטוב מחשבה לזהות עמה יהיה נחשב להם כמעשה והזהירו ז"ל מי שחטא בא על ידו לזין מכניסין לזוהו בהזהירו של הקב"ה . הסיבך של קרבת השכינה . וגם מי שיחטא על ידה היה בהזהרה . וז"ש למען ייטב לי בעבורך שזה יהיה טובה לבהזהרו . ובזהות היה בהקב"ה אלא יוכל לקרב אליה . אלא אלא רצה שחטא בהחשבה יהיה על ידיהם ובכן . וזה יובן מה שכתב רש"י ז"ל יהזו לי מתנות וע"ד שכתב האר"י זלה"ה על פסוק ויגלו את מגיהם שהוליהו הניצוצות הקדושות משם . וזהו בכוונה יהזו לי מתנות היינו הניצוצות הקדושות . וז"ש ויגיע ה' את פרעה על דבר שרי אשת אברם . שהזהרה לו שהיה אשת אברם . ושיהיה בהחשבה לבעשה לו להשם ונעשה על החשבה. ובכן :

באופן אחר יש לתרץ קושית הרמב"ן ז"ל על דרך שכתבו ז"ל שהשכינה לא יבוא אלא בשלין שם השהירה. אבל בשיש השהירה אז יוכל להשכינה. ואם כן שם היה אברהם הע"ה אומר שהיה השם השהירה שלא יוכל להשכינה לבוא שם. ולזה אמר נא אחותי את . שהיה בהשהירה כיון שהיה בהיחד והיו יחד לעשות זה הדבר שהשכינה לא יבוא והטוא הוא שהשני"ת יגילה :

הפרד נא מעלי . יש לפרש על פי מה שכתב המגלה עמוקות . שאברהם הביאו ע"ה שיהיה מתקן בחינת נוגה שהשם נהשך נהשם בגריס . וגם כן נהשך מזה השהיגה כל דבר הרעות כגון הכילה והשיגה והדומה . ובזוה"ק ליתא שהחיתת נוגה שירותת ביחודא וסופא בפירודא . ר"ל שדבר הרעות בהחילת השכילה והדומה יש בה מלוא שהני"ת לוא להחיות את נפשו . אבל בסופא בשהשלם חושב להשהם עלמו ולמלוות תלוחו הוא בפירודא . בסוד יחפרדו כל פועלי און . וז"ש לאברהם אל לוט שהיה נהשת גריס לשון כפרד נא מעלי כיון שסופו היה בפירודא בידוע . ועל דרך זה יובן מה שאמרו ז"ל בחגדות מה בין תלמידיו של אברהם אביהו לתלמידיו של בלעם הרשע . ולא אמרו בין תלמידיו של משה רביהו ע"ה שהיה בזמנו של בלעם . אלא לפי מה שכתבנו שאברהם אביהו ע"ה היה מתקן בחינת נוגה שהוא דבר הרעות והוא ממולע בין דבר ליסור להיתר ובין טוב ורע . ולשון בין הוא ממולע. שגם שאפשר להיות שיש בהם גם בן תדות טובות אבל בדבר הרעות הם היה זהריס . וזה שאמרו תלמידיו של אברהם אביהו חוכלים בעולם הזה דווקא . וזה מוחלין העולם הבא שהם מתקנים דבר הרעות . אבל תלמידיו של בלעם הרשע וכו' . ומפני זה אמר דווקא תלמידיו של אברהם אביהו שבדבר זה הוא דוגמתו של בלעם בקדושה . ובכן :

ולוט ישב בערי הכבר ויאהל עד סדום . דכתיב מחצב לכבור כסף וזהב (ולשון ככר הוא מלשון ככרי כסף) מן הוא נעשה שכן לסדום וק"ל :

ויתן לו מעשר מכל . עיין בחילופים שכתב בן נתן להבריסב מעבר מכ"ל בגימטריי חמשים ונתן לו הס"ג שסיג עשירים מן החמשים והוא כדי שיהיה רלוי להוליד . כמו דלוקח בכתבי האר"י זלה"ה כי מי שיש לו פחות מ' בשמו מסוגל וממסר להוליד כמ"ש ס"ג לכם זרע וזהו שברים היו מוליד שבריסם מוליד :

עוד יש לומר ע"ד שחמרו חז"ל על פסוק בחנוכי לא בזתה . שבמעבר מותר לנסות את הסי"ת (כי זאת היא תדת מלכות והיא עשירים לספירות) ולכך הסביב למלך סלוס תחר כפרשת המעבר ולא תחמר חני המעברתי את חברים וק"ל :

ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים כו' והאמין בה' ויחשבה לו צדקה . ומשם מה שהצב לו להבריסב לצדקה יובן ע"ד שחמרו רז"ל בגמרא בתוב תחד תומר והיה מספר בני ישרחל כחול היה וכתיב חשר לא ימד ולא יספר כו' הא כילד ומפני הא בזמן שהיו לולו של מקוס וכלן בזמן שהין עושין לולו של מקוס . וידוע הוא מ"ם בברכות כל דיבור שילא מפי הקב"ס לעובב תפילו על תנאי לילו תזר כי בכמחת הסי"ת חין בה' שוס שיעי . וכאן בדבר זה בחירה יש לו שכר . ומשם בהבריס"ת הבטיח לותו שם תוכל להפוך וכו' וכך יהיה זרעך . ומשם כן יקויס חשר לא ימד וגם יקויס שהיו לולו של מקוס כיון שחילו בבחירה כיון שחוכרח להיות כן מכח הבטחה דחשר לא ימד ולא יספר חשר

חילו מתנהג רק בשהין לולו ס"ת ולא שיך שכר . וזה שחמר והחמין בד' ויחשבה לו בשכר חלד הלדקה . כי חילו בדין שיהלו שכרם על עשותם לולו של מקוס מחחר שבדר זה חילו בבחירתם מחחר שמוכרח להיות כן מכח הבטחה שחין בה שוס שיעי . וסבן זה :

והיה זרעך כעפר הארץ כו' גם זרעך ימנה . יש לדקדק מה שכתב ימנה בקמ"ך ולא בסו"ת תחת הס"ס ויש לומר שפירושו הם יספיל היש חת עלמו כעפר הארץ וזהו הם יוכל היש למנות עם עפר הארץ גם זרעך ימנה מן מחריש שילמדו שהוח מזרעו של הבריסב חבינו שחמר חנכי עפר ואפר :

ותאמר שרי אל אברם הנה נא עצרני ה' מלדת בא נא אל שפחתי אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי . להבין מעש לשחלת שרס חמנו ומעמו של הבריסב חבינו שמע לקולס . ומפני מה נטל חת סגר . נראה לפרש על דרך שחמרו רז"ל בבח קמח שמתפלל על חביבו וטוח לריך לוחמו דבר הוא נעשה תחילה . והנה כשסיחה שרס עמו לח שיך לומר שמתפלל על חביבו כיון שהוח בנופו ומפני זה לקח חת סגר כדי שיוכל להתפלל על שרס . וק"ל :

ממופתי הרב הק' ר"י מראדוויל זצ"ל

בעצם היום הזה נימול אברהם וכו' . במדרש רבה חיתה בדק חת עלמו ומלח עלמה מהול . יובן על דרך שחמרו שהנחם הסיל זוטפת נחוס ומזה נלח הערלה . וזהו שמיחיס הערלה בעפר על פס וז זה עפר לחמו . והנה סגלוות היה בחיות נחת כמ"ש וסייתם כחלפים יודעי מוב ורע . וכל שחנהגתה כחלו כופר בעיקר . ובחילת

אברהם אבינו ע"ה היה מסיף מזה שאמר ואנכי עפר ואפר ובחינתו היה מבטל בחינת שלמה. וזה שאמר במדרש נדק את עצמו פירוש בחינתו ומצא עצמו מכול וכנן. ובזה יתורץ השאלה שאחר טורטפרופס שהשם חיזק מעשה יפה של נבר ודם לו מעשה הקב"ה ס' ומפני מה התחיל לריך תיקון במילה. אלא כיון שהתחיל בעצמו יכול לתקן זאת מה שן מעשה הקב"ה הוא בשלימות ולא חסר כלום כמו באברהם ע"ה וכנן. ולזה לנו מצות מילה כדי לזכות לותנו שיהיה חיוב לנו לעסר לותנו מאהבת השם. כי לא כל אדם יש בו כח לבטל בעצמו כל הזוהמא. ובמצות מילה יזדככו כל החיברים של אדם וכבא לעסר מסיעין לותו. וכנן:

פרשת וירא

וירא אליו ה' באלוני ממרא. פירש רש"י ז"ל הוא נתן לו עצה על המילה. רציה מקשים היך אפשר לומר שאברהם אבינו יקח עצה על במלוה ממנה. ויש לומר על דרך שאמרו ז"ל גדול מלווה ועושה ממי שאינו מלווה ועושה וגם כן אמרו רז"ל בב"ר ואיתא בגמרא שאברהם הע"ה קיים את כל התורה כולה עד שלא נתנה. וזו שאל עצה לממרא אם להמתין במצות מילה עד שיהיה מלווה ויעשה לותה כי ניחר המלות לה היה לאברהם ללרך ליקח עצה. כיון שכל המלות היה יכול לעשות מקודם שנצטוה וכשיהיה בליווי ית' יעשנה ג"כ. אבל במצות המילה לא אפשר שיעשה אף קודם בליווי ית' כי אחר בליווי לא יכול לעשותה עוד. ובזה יובן מ"ש רז"ל על פסוק אשר שמע אברהם בקולי ש"מ המילה. שהיה לריך להמתין עד שיהיה בן ממילה. ושם ושמח לעשה את דברו לעוותו על מלוה זו. שהיה בלתי אפשר אלא לקיימה מקודם. וכנן:

באופן אחר יובן על דרך שאמרו. רלה הקב"ה לזכות את ישרחל לפיכך הרבה להם תורה ומלות. וזכות הוא למו. וזהו שאחל עלה ממנה כדי לזכות לותו במלוה ויטול שכר על זה. ובזה יזכה גם כן אברהם שהקב"ה גלה עליו לזכות לותו בהכנסת אורחים:

וירא אליו ה' באלוני ממרא. במדרש ב"ר הוא שאתן לו עלה על המילה לפיכך גלה עליו הקב"ה בחלקו. ואפשר להבין שאברהם אבינו ע"ה ילמוד לאחול עלה ממנה ואפשר לומר כי רז"ל אמרו רלה הקב"ה לזכות את ישרחל וכו' וזכות הוא למו מצוי"ת. אבל הוא חיוב לריך לכבודינו ולעבודתינו כמ"ש שכתוב על השמים כבודו. ואברהם אבינו ע"ה היה רולה לזכות את ממרא שיתן לו עלה ויהיה לו שכר. וזהו פירוש הפסוק וירא אליו ה' בתוכו במינה שהיה אברהם עושה. כי רלה הקב"ה לזכות את אברהם כמו שרלה לזכות את ישרחל. וק"ל:

וירא אליו ה' באלוני ממרא. המגלה עמוקות כתב רמז בכאן מרכבה מלכיות בבל מדי יון חלוש. וכמו שאמרו ז"ל אברהם אבינו בירך לו את הגליות וז"ש אברהם אל נא תעבור מישרחל בגליות אלא בכל מקום שיגלו יהיה שכינתך עמהם. וז"ש שאמר הש"י ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם. ואמרו בזוהר הקדוש לכלותם בשביל כלתם היה השכינה שנקראת כלה שהיא עמהם בכל מקום שגלו בשבילה לא מאסתים. וכנן:

והוא ישב פתח האהל כחום היום. ופירש רש"י

רמ"י ז"ל יפה כתיב בקש לעמוד תמר לו הקב"ה שם ותמה סימן לבניך שתי תמוד בעדת הדיינים שתמר תלמיד גדול בעדת הלל עכ"ל רמ"י ז"ל. ויש לדקדק מלות בודתי תמה תייב ותחל זכתי וכתיב לה יגורך רע ואין הפי"ם כביכול יוכל לעמוד בעדת הדיינין. אלא לריכין לומר לומר שגדול כח הדין שכביכול יכול להיות שם עד שיזיו מצניע על התחייבות התייב להיות במגורתו וכדי שיסיח הדין תמה. ותמהו גם כן בב"ר שתברהם תביזו ע"ה יוסב על פתחו של גיהנם ותיזו מניח למי שהוא מהול ליכנס לשם ותף על פי שתשם עבירות תמרות שתין לדיק בתרן תשר יעשה טוב כו' תין הקב"ה מצניע בהתחייבות התייב ומניח תותו ליכנס בתחילתו ותוא משום שגדול הלל לברכם תביזו כח מניח תמילה ומקבל את הגשמה תליו. וזהו ותתה פירוש בתיכך שתתה מכריח תותי לעזוב את הנפש התועלת במגורת דילי הוא סימן לבניך שתי ג"כ לתעמוד בעדת הדייניס שהוא דוגמתו ולא יצניע על התחייבות התייב לסלק שכיזתו בעבורו וכצן. ועוד יש לומר כשקבלו עליכם את הדין כח כזכתין והקב"ה יודע תחילות ויכולה להיות שם כשכיזה ותם לא ירלו לקבל עליכם את הדין משום זה גורמים שתסתלק השכיזה כמ"ש ז"ל:

באופן אחר

יובן על פי שתמרו ז"ל שתברהם תע"ה בירך לו תם סגליות בעלת תשי"ת תליו ומשום זה יוסב של פתחו של גיהנם ותיזו מניח כו' ונתן שלא תייך ליצחק כגיהנם. ועל פי זה נבין מ"ש יפתך לעשו הן גביר שתתיו לך כו' ותתה לריך להיות לעבד לו. וכתיב ויתרך יפתך תרדה גדולה וכו' ופרש"י ז"ל שרתה גיהנם פתוחה מתתיו. ומשם תחרי כי רבקה

או יאמר והוא יושב פתח האהל וכו'. כדלמיתא במדרש שאברהם ע"ה יושב על פתחו של גיהנם כו' ועל דרך שכתב בפסיקתא שלעתיד יגזור הקב"ה על עובדי גילולים שידלו לגיהנם. ולפי הקב"ה בעצמו ירד לגיהנם כדי להציל רשעי ישראל שפיר גיהנם וזהו שאמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע. גיא צלמות הוא גיהנם לא אירא רע אף שאמר שמה ולא אעלה משם. כ"י תה"ש עמד"י ובוודאי לפיכך ניזול. ובחינת המילה הוא התגלות בסירותו יתי' וגיהנם הוא התכסות ומניעת בסירותו כמ"ש המדרש בפרשת בא במה הרשעים מתכסין בחשך מיניה וביה ככסוי הקדרה של חרס שהכיסוי גם היא של חרס כך הרשעים פה אשר שאמר ופיה במחשך מעשיהם וגו'. וזכו וירא אליו כ' שהוא התגלות בסירת שכינתו יתברך שמו. וזהו דוגמת בחינת מלות מילה שהוא גם כן בחינת התגלות. וז"ש דוד המע"ה גם כי אלך בגיא צלמות שהוא גיהנם גם כן לא אירא רע כיון שאתי מאמין שיש השגחה גם שמה וזהו כי אתה עמדי. וסבן:

והנה שלשה אנשים נצבים עליו וכו'. ופירש רש"י ז"ל אחד לרפואת את אברהם וכו' ואחד להפוך את סדום. ומקשה מותבי הרב הק' הר"י מרחדוויל זצ"ל מפני מה נתן זה המלאך של הפיכת סדום אצל אברהם אבינו ע"ה. ותירץ על דרך שאמרו רז"ל במס' תענית עשה מלוה אחת קונה לו פרקליט אחד ופרש"י מלאך מלין. ובחינת אברהם היה להכניס אורחים וכתן עשה המלוה כל כך במסירת נפש שהיה יוה ג' למילתו. וברוח זה המלאך להפוך את סדום כי בחינת סדום היה בהיפוך מכנסת אורחים וכמ"ש רז"ל כי קבעו מוקים רעים כדי לכלות רגל מורחים מביניהם עכ"ל פ"ח. ועל דרך זה יובן מ"ש הקב"ה המכסה אני מאברהם את אשר אני עושה כו' כי מאברהם היה זה בדבר מעשה הפיכת סדום ואם כן לריך אני לגלות לו דבר זה. וכבן:

ויאמר אל נא תעבור מעל עבדך וכו'. פירש רש"י ז"ל זה הפעם קודם הוא ולהקב"ה אמר כן בימתין. ולהבין מה שאמר אברהם להקב"ה בימתין י"ל על דרך שאמרו ז"ל אחד בא לרפואת את אברהם ואחד וכו'. וכיון שראה אברהם את המלאכים מיד נתרפא והיה ירא שהקב"ה יסתלק ממנו כי הפעם שבא כדי לבקרו מחמת חליו ושוב נתרפא מחליו. וזהו שבקש אברהם מביהו ז"ה בימתין הקב"ה. וסבן:

כי על כן עברתם על עבדכם. נראה לפרש על דרך שפעמיתי מחומתי הרב המפיל הקדוש ר' חיליק מרחדוויל נ"ע שהקשה על חומו המלאך שבא להפוך את סדום מחיזה צורך היה לו להיות בלל אברהם אבינו ע"ה. ותירץ על דרך דלימתא בגמרא לא נתמלאה ירושלים אלא מחורבנה של צור דזה לעומת זה עשה אלהים. והנה עיין סדום היתה הקליפה לסטבית תורת כמ"ש חז"ל במדרשם. ומלחו של אברהם אבינו ע"ה היה המשך היה מכניס אורחים בסתגדות לסדום. וכל העושה מלוה אחת קונה לו פרקלים אחד ונברא מלאך מלוותו המלוה. והנה אז בשעת חליו ונפשו חשקה לעשות מלוה זו נברא ממנו מלאך שהיה מלחו חשך להפוך ממדתו של סדום ולכך אמרו ואחד להפוך את סדום דאז נברא זה המלאך. וזו שבקש אברהם שיתלכו אלא כי על כן עברתם על עבדכם. כלומר דאם לא כן אם היה לריך לשליחות המלאך של הפיכת סדום אלא אברהם ק"ו:

ואברהם

ואברהם עודנו עומד לפני ה'. במדרש ר"ל מפני מיכה מקום ומדרש פני זקן מני קיימתי מלות עמידת הזקן תחלה שנאמר ואברהם עודנו עומד לפני ה' עכ"ל במדרש. יובן על דרך שכתב מהר"ל מפראג נ"ע על מאמרם ז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (דהל מה שברא בקב"ה יש גם כן למעלה במקור) ואמר דהטעם משום דיראה הוא ביטול כמ"ש בזוה"ק ברחשית דשיקר יראה הוא בנין דאיהו רב ושליט וכולא קמיה כלא חשוב ואם כשיהיה במקור יהיה ביטול העולם הזה לגמרי עיי"ש. ואפשר לומר דזהו כוונת המדרש מני קיימתי מלות עמידת הזקן תחילה דהוא יראה יראה ואם כן יש במקור גם כן בחינת יראה וכבן:

חליה לך מעשות וכו' חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט. יובן על דרך שאמרו רז"ל בשם שבת על פסוק וכמוית תי"ו חיים על כו' עיי"ש. לאמר הקב"ה גלוי וידוע לפני אלו מיתו בשם לא היו מקבלים משם אמרה מדת הדין בשם"ע אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי מיד אמר הקב"ה לגבריאל וממקומך תמילו אל תקיי מקומי אלא וממקומך תמילו וכו'. וזה שטען אברהם אביהו ע"ה חלילה לך. כיון שאתה יודע שאלו מיתו בשם לא היו מקבלים את דבריהם ואם כן מי יאפשר לך להמית לדיק עם רשע ולפי קטנות של מדה"ד לריך אתה להחזיק אפילו ברשעים וכדי שלא יהיה לשם טענה. וז"ש פעם שנית חלילה לך משופט כל הארץ לא תעשה משפט. כלומר אפילו ברשעים לא תעשה משפט בשם כדי שיהיה לשם שארית לדיקים. וזהו כוונת הפייטן ליודע מחשבות ביום דין. ר"ל לאשר יודע הקב"ה שברשעים לא יהיו נשמעים לתוכחת הלדיקים ומוסרם. ובשביל זה לריך להיות לכוונם כעשו בדין אפילו לרשעים וכדי שלא יהיה הקטרוג על הלדיקים:

ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחותי היא. כתב בזהר הקדום דאברהם ידע שהשכינה לא תניח שחבות שרה לידי חיסור. (ושרה בזה קופים כרמב"ן ז"ל על מ"ש אברהם אחותי היא) לא לשמלך לא יחמוד שפיר אמר הכתוב כי בשם לבבך עשית זאת ואחשוך כו' כיון דלא ידע ליכא בחילה ושייך בעמון שבעת אברהם כי לא יהן הבי"ת לגבוע אליה וכלילה הבי"ת. וכוונת אברהם בשם שאמר אחותי היא בכדי שלא יהיה בחילה ואיכא הלא ודו"ק:

ויאמר אלהים אל אבימלך בו'. ידעתי כי בשם לבבך עשית זאת ואחשוך גם אנכי אותך מחטוא לי. ויש לפרש על דרך שאמרתי בחילון אלל פרשה על קושיית הרמב"ן ז"ל שבקשה הלא אברהם אביהו ע"ה היה לו בטחון על הבי"ת ולמה סולרך לומר אחותי היא. ותלתי על דרך מה שמולד כי כשהיה בחילה אין הבי"ת עלול לעשות לו גם אלא כשאין בחילה אז הבי"ת לא יהן לעשות זה הדבר. וזה שאמר לו הבי"ת ידעתי כי בשם לבבך עשית זאת ואפני זה ואחשוך גם אנכי אותך מחטוא לי כי מטוס שהיה בשום לבבך לאהו לומר בלא בחילה ולא היה ליזל הרע מקום שליטה עליך לכן מנעתי אותך מלחטוא לי. וגם עשיתי נסים לשרה ולא נתחיך לגעוע אליה כנ"ל:

ותשלך את הילד תחת אחד השיחים וכו'. יובן על דרך שכתבו שהחפלה שאנו מתפללין העיקר הוא להתקשר במקור העניין ולהתפלל עבור הפרטיות שרבר ולא על עלמיות שרבר שרבים וחבו ותשלך את הילד לומר שהשליכה את נפש

סילוק . ולזה שכתבתיו בהקדמה . וזהו ממה
שאחד מהשמים . ושיהיה היות תפלה כמ"ש .
ואחד הוא כמו אחד מהם . ופירוש שהוא
מבחר שבתפלות . ובזה יובן מה שאמר רבי
סימון בן דוסתי למה תפילתי שגורה בפי כו'
פירוש לכון שגר ילפיך . ופירוש שגור שהיה
היה שגורה ומסלכת מלפניו תזי תפלתי בפי :

יודע לחי שהוא מקובל ולפי לזה כו' :

וירא אחר הדברים האלה והאלהים נסה
את אברהם . במדרש רבה פרשה
נ"ה . כתיב נתת ליראיך נס להתנוסס מפני
קושט סלה נסיון אחר נסיון וכו' בשביל
לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה . ולכל לך
למה מפני קושט סלה . בשביל שהתקשט מדת
הדין בעולם שהם יאמר לך אדם למי שהוא
רואה להעשיר מעשיר כו' מכריזים בשדלה
עשה חותו מלך בשדלה עשה חותו עשיר .
יכול אחם להשיבו . יכול אחב לעשות כמו
שהוא עושה מכריזים אניטו בן מאה שנה כו'
אחר כל השער הזה נאמר לו קח נא את בנך
וכו' . עכ"ל המדרש בקיצור . ומשם לכאורה
הוא שלזה רבים נסיון גדול . אבל שלזה הדיקים
ליטו כל כך נסיון גדול . כי מניטו כמה
פעמים שרבים וכן שליחים קדשו שמו הגדול .
ויובן על דרך מה שכתוב שלזה אברהן אוהבי
שעל לאהבתה ויצחק יביטו ענל לעולם .
ומשם הוא מפני שהאהבה בא על השוגג
ומשוגג שייך במעשה ולזה במחשבה ועולם
באה על המזיד שהוא במחשבה . ולהבין לזה
חעה במחשבה כמו שאמר הג לה' מחר ולוותו
פיהה לשחים כמו שפרש"י ז"ל שלזה שהעה
היה במעשה ויצחק לזה חעהו במעשה שלזה
במחשבה כתו שאמרו ז"ל לזה היו יצחק
רואין לזאתו מעשה רק כדי לקורות הקוכה
לרבים וכו' . ובשה"ק ליהה מפני מה שביה

תאבן חיל לעולם כיון שלזה חעה במחשבה .
ואמר שם בגין חיל דילחק . ולכאורה הוא
תמוה . ויש לפרש על דרך שכתבתי בספרים
הקדושים . שיאמר קל הוא לעבוד לזה בכוונה
ים"ם בסיגופים ותעניות מלעבוד לזאתו
בתלילה ושחים . כיון שבעבודה זאת היה
חמורה וזו בעבודה היה שלזה בדיקים
גמורים שביה מדריגה גדולה בידוע . ואמרו
ז"ל על פסוק ויעלהו לעולה תחת בנו פירוש
לוגמת בנו כלזו בנו שמוע (וזאת פיהה
עבודה חמירה יותר מבסיון בעקידה עלמה
כי בשעת העקידה הערה למות נפשו הקשורה
בנפשו בנו יחידו ומאת בחיי העולם הזה
והפציע נפשו מגשמיותו ובשם רחמיו מבנו
יחידו כדי לעשות רצון קונו . משל"ה לחרי
שהתבשר של השלה ידך של תשער ואל תעש
לו מאומה וביה בשעתה ועוד לבב כאשר
השיבו לו נפשו בנו יחידו ואמר שליו השי"ת
פלעבו מרדם שחת מלאתי בופר. פיהה עבודה
יותר ממורה להקריב לבינו שיחזור ויעשור
נפשו לחשוב ולהחליט בדעתו בשניטת של
כלזו בנו שמוע ובשריפת השיל כלזו בנו
שרוף וזהו דוגמת העבודה להשי"ת בתלילה
ושחים וכצן) וזה שאמר עתה ידעתי כי ירא
אלהים אתה וכו' ולא השכת את בנך יחיד
שיה ממנו של השי"ת כלזו עשה כל זה
ביצחק עלמו . ולכה בחינת מעשה בעקידה
גם שלומות היו יודעים . אבל בחינת במחשבה
שהיה בהקרבה לחשוב ולהחליט בשעת שניטת
ושריפת השיל כלזו בנו שמוע ושרוף דבר זה
רק השי"ת בעלמו היה יודע . וזהו כוונת
הפסוק ויקרא להקרבה שם המקום שהוא .
ז"ל שהמחשבה שהוא שהיה לו ושהדיגה
שקנה ושלה שליה . כ' ירחה בעלמו שהר יאמר
היום . שכוונה הוא של מ"ם כי היום ה'

מלאכי אלהים. כי מחשבת אברהם גם כן לא היה יודע הלא הקב"ה בעלמו כמ"ש רש"י ז"ל יודע הגי מה היה בלבו וכו'. וזהו שבחינה בכל ס' ירמה גם כן ו"ם הזוה"ק בגין חיל דילחק אזהו דוגמתו. וזו בבחינה לפילו אלל אלדיקים הוא גם כן נסיון גדול והיה בחינת בכל דרכיך דעהו. ובבן:

והאלהים נסה את אברהם. המפרשים מקשים מפני מה לא נסה הקב"ה גם כן את יצחק שברי יצחק היה גם כן בכלל הנסיון שמחר שהיה בן ל"ז שנה ולילו היה יצחק מעכב לא היה יכול לברכם לעקוד לותו ולהעלותו עולה על גבי המזבח. ויש לחרץ על דרך שכתב המדרש רבה וז"ל יצחק וישמעאל מדיינים זה עם זה לומר חני חביב ממך שנמלתי לשלש עשרה שנה וזה לומר חביב חני ממך שנמלתי לשמונה ימים. לחר לו ישמעאל חני חביב ממך שהיתה בידי לממות ולא מחיתי לכל לחה נמלת בקטנך ותי לפשר לממות לחר לו יצחק כל מה שהלוים להקב"ה שלשה טיפי דם כם הלא כריני עכשיו בן ל"ז שנה הלו מבקש לי הקב"ה להשחט לא הייתי מעכב לחר הקב"ה הרי השעה מיד והחלטיס נסה לת לברכם מכ"ל המדרש. ותם כן לפי זה לא היה לריך לנסות לת יצחק כיון שהיה מלפה על זה ומעיד למות נפשו להשחט על קדושת שמו מיד בוא דברת בנסיון לברכם לבניו ע"ה.

ובבן:

וירא את המקום מרחוק. ויש לדקדק מפני מה לא היה לו קפילת התרן כי מניו לפילו בשבדו לליעזר שהיה לו קפילת הרן. ויש לפרש שכוונת לברכם לבניו זה שלחר שבו לכם פה עם החמור היה בשביל זה שלחה שלא היה לו קפילת התרן ובבן שבוה בשבור שהוליכים ושבוש זה חמר לכם שבו לכם פה כו'. ותח"כ לחה גם כן בה חומק ממנו. ומשב שהשעה הוא משום שילחק לא ידע מזה. וכשחמר לילחק הלהים ילחה לו השה לעולם בני כתיב ויבוחו הל המקום חשר חמר לו השלהים. פירוש שהמקום בח מגלה וכוח קפילת התרן:

מפי מוהרי הרב הק' ר"י מראדוויל זי"ל:

ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים וגו' כי יען אשר עשית. ולכאורה הלשון זה כוח חמוה מה שחמר חשר; עשית וכוח הל עשה והל גמר המוה לעשותו לעולם רק העדר המניעה. ויובן על דרך שחמרו במדרש ב"ר כשהיה המלחך קורח לחברהם לבניו ואמר לו הל השלח ידך הל הגער לחר לו כשחמר הקב"ה קח נה בעלמו לחר לי ועכשיו חני מבקש שיחמר לי כוח בעלמו. מיד פחח הקב"ה כרקיע ואמר לו בי נשבעתי וכך חמר לו המלחך לחה רולה שיחמר לך הקב"ה בעלמו דבר זה הל השלח ידך הל הגער והל חעש לו מחומה זה ח"ת. שברי הקב"ה מלרף מחשבה טובה למעשה. וגם לחז"ל מלי ולחושבי שמו הלה חשב לחדם לעשות מלוה ונחשב והל עשאה מעלה עליו הכחוב כחלו עשאה. ומעלה כי בערך השי"ת ברי כבר עשית והל יכול לומר דבר דהל השלח ידך הל הגער והל העש לו מחומה. ועוד ליתח במדרש פי"ו שחמר לברכם ליני זו מכחן עד שחשבע לי שחין לחה מנסה חותי עוד מעתה. ויש להבין מפני מה לא רלה לברכם לבניו ע"ה שיהנסה עוד בנסיונות לחרים לחרי נסיון הטקידה. ויש לחרץ כיון שבתחלה חמר לו הקב"ה קח נה לת בנך לחר לחבת והעלהו לעולה ר"ל שיביח בחינת כחלבה על המקידה

(כלומר

(כלומר כי בחינת התכלה והחקדום הנפש שכיח לו מקודם ליתק כמו יחידו יסיר לו מעשה בחי' התכלה הטוב הלוי יח"ם ובהתכלה לוחו יח"ם יעקוד למעמו את יצחק כמו יחידו ויעלה התכלה הטוב לעולה הלוי יח"ם להחזק למעמו את יצחק יחידו) וכשמר הלוי הפי"ת הל תשלח ידך הל הנער וח"כ נשמר בחינת התכלה מה שאמר לו את בנך התכלה. כלומר כי נשמר לו לדוגמת ערך התכלה שים לו לבבו יחידו ליתק ושיעבוד להפי"ת תמיד בתסירים נפש בבחינת ערך התכלה הטוב להעלות התכלה הטוב לעולה לפניו יח"ם ושיעקוד תמיד את יצחק בתשבחתו למעמו כמו בשעת הפעקידה ממש. וזה שאמר שלא תנסני עוד בנסיונות אחרים כי זה הנסיון נשלר תמיד הללו כל"ל. וזהו שאמר לו יען אשר עשית את הדבר הזה ולא תשכת את בנך את יחידך · ושכן :

א"י בתופן אחר. הנה יש לשבין למה לא אמר לו הקב"ה בעצמו הל תשלח ידך הל הנער. לך שים לומר כיון שבאמת לפני הקב"ה נתשב העקידה כאלו כבר נשחט וכמ"ש רז"ל במדרש ב"ר שאפילו הל יצחק לבור על גב המזבח. וזהו פירוש הל תשלח ידך הל הנער ואל תעש לו מאומה לסוגיא מתשבת לדקתך מכח הל הפועל אשר תושלם הנפש יותר כאשר יצא כסוגה לדקתה בפועל מבכח. כי אתה ידעתי כי ירא אלהים אתה כי כבר הגעת הל גבול המעשה בפועל ולא תחשב את בנך את יחידך וכאלו כבר השליתהו לעולה טוש כאחין שהתכלה והמתשבת וסימר בלבבך הוא כמעשה. ואמר הכתוב ממני. הוא על פי מה שאמרו רז"ל מין שהמתשבת שאמר בדבר ה' שים נעשו. וסמין הוא כי הגל הפי"ת לה שיך מעשה כפ"ם רז"ל לה בעמל ולה ביגיעה ברה הקב"ה את עולמו הללה בדבר ה' וכבר שמים נעשו. כלומר כי רק במחשבתו בביכול נעשה מעשה (כמ"ש רבינו הרמב"ם ז"ל (בפרק ס"ה מחלק רחשון) מספר המורה וזה לשונו כי הדבור והתמירה מלה משופשת נופלת על הדבור בלשון. כתמרו משה ידבר ויתמר פרעה. ונופלת על הטעין המשוייר בשכל מבלי שידובר בו. תמר ותמרתי תי בלבי. ודברתי בלבי · ולבך ידבר. לך תמר לבי. ויתמר עשו בלבו. וזה הרבה ויפול על הלשון ויתמר להכות את דוד בהלו תמר ולא להברגו כלומר תשב בו להרגו. להלהרגני תתה תומר פירושו ועניו התלה להרגני. ויתמרו כל העדה לרגום אותם בתניים וזהו גם כן הרבה וכו'. וכל מה שבא בתעשה ברתשית ויתמר עניו הלה לו תפן ובבר זכר זה שולחנו והתפרסם מתוך. והמופת עליו הלוי לומר שהלו התמרות כולם תמנם הם הלוויים ולא מתמריים כי מתתרי הלווי תמנם יהיו לנמלה יקבל הלווי הטוב (כלומר ותין יובנו פתח דברות קדשו ית' ויתמר תלהים יהי תור. ולתי תוה כן הלוה הוא רתשים שגלוי וסבריהם ים מתין וכתי כן לפי תה דתמרינן בתם' תגיגה (בפרק תין דורשין) דברתשית ברה תלהים את השמים ואת התרץ נתי מתמר הוא וקשה ג"כ למי תמר והוא כן הלוה שמים וארץ שברתו ים מתין ולא היה מקודם נמלה יקבל הלווי הטוב ובעל כרתך לריך לומר שהלו התמרות הם הלוויים נתמרו על הלשון ותפן הכורה ים"ם תשר הלה וברה כרתו וכבן זה) כן תמרו בדבר ה' שמים נעשו כתו וברוח פיו שבאלה כן לנתם וכתו שפיו וברוח פיו שבאלה וסמין דברו ותתמרו שבאלה וסמין שהם נתללו בדמתו וברתו וזה תתה שלה יסבלתו תדם

מחכמתו כידועים עכ"ל הרמב"ם ז"ל המסכימי' ומחתימים עם מדרשי חז"ל הנזכרים למעלה). ולזה למרו מחשבה טובה הקב"ה מלרפו למעשה שמו שבמחשבתו ית"ש נעשה מעשה. אבל מחשבה רעה אין הקב"ה מלרפה למעשה שאה לא היה בבריאה. ולזה אמר ולא תחשוק לת בלך שתחשב בלבו רבר ונעשה במעשה. ולכך נאמר לו רבור לאל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה רק מפי המלאך. ועל פי זה יובנו רברי הפסיקתא בזה הפסוק. אמר לו הברהם מי לחה אמר לו מלאך אמר לו הברהם בשאמר לי הקב"ה להקריב בעלמו אמר לי ועכשיו לני מבקש שיאמר לי כוף מיד פתה הקב"ה לת הרקיע ואמר לי נשבעתי עכ"ל הפסיקתא. ונעיין תמוה שרי נשבעתי הוף בפי עלמו על הברהם. ועל פי דבריו הנ"ל מובנים דבריהם הקדושים שהשי"ת הרבה שברו במה שאמר לי נשבעתי יען לאשר עשית לת הרבר הזה שתחשב אלוה יח' מחשבתו ולנוסו של הברהם לביו במעשה ולא להרבות שברו בפועל (עיין בספר חסירים) ולכך הרחה לו שלא יכול לומר לו בעלמו רבור לאל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי בתחת נחשב מחשבת הברהם לביו ע"ש במעשה. ומטעם כי הרבר ה' שמים נעשו וכ"ל. ולזה פתח לו הרקיע שמוכח מרקיע שהמחשבה במעשה. ולזה אמר כי נשבעתי כמו שאלי מחשבה במעשה וכמו כן תלך. ולכך אין לריך לשוחנו בפועל כרי שיושלם נפשו בהוליא לרקחו מכח אל בפועל. כי כבר נחשב מחשבתו ולנוסו סעוד של הברהם לביו כאלו עשאה בפועל ולכך נאמר לו רבור לאל תשלח ידך ואל תעש לו מאומה רק של ירי מלאך. והבן כי הרברים עמיקים מאוד בם"ל:

א"י בחופן חמר. יש להבין קיצור הרברים מה הוא בחינת טעם לאל תשלח ידך.

והעיון יובן על פי מ"ש בכסף משנה בחינת טעם על מאי רקיימא לן בחבר זמם ולא בחשב עשה שאם הרג על פיהם של עדות אז יש לומר שבשל בריאך נגזר עליו מיתה מן השמים וגברת קטילת קטלו משו"ה בהזמה עיי"ש. ועפ"י זה מבואר הבנת הרברים וקישור הפסוקים כי עתה שנאמר לו אל תשלח ידך אל הנער אז יהא מוכח שירת אלהים אחה כיון שחיינו נגזר עליו מיתה ולא לשחטו כרי לעשות רצון קונו. מה שאין כן אם בבר נחשב אז לא היה המעשה נחשב כל כך כיון שהיה מקום לומר שכן נגזר מן השמים.

והבן:

הנה פנין בחינת הערלוד שעשה הברהם אביהם ע"ה היה בלבוש כיון שרי' בשעשה משו"ה בחשו שרה היה אלוה בחינת הערלוד בחחבשה והוא שלח בלבוש ומפני זה פרחה נשמתה (ואמר בסוף הרביו שהבר זה שמע מפיו הקדוש של המגיד מקאזניץ זיע"א):

וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו. והטעם מה שאמר הכתוב וישלח הברהם לת ידו. יובן על הרך שאמרו המפרשים שהברהם אביהם ע"ה השליט כל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו כל כך עד שעמו מעלמת לנון בורחת ית"ש עיי"ש. והנה לנון השי"ת היה כאן לנסות לת הברהם חע"ה. על כן לח לנו ילו לשחוט לוחו עד שבשל ברחו בוחקק לשוח לת ילו בכח. וזהו כוונת הכתוב וישלח הברהם לת ילו. והבן:

ה' יראה וכו' בהר ה' יראה. ס' ילחס שלח יסחיל פניו מחמנו. בשר

ס' ירפא שלחנו לפי שמיר פיס מלדינו. וכשם שמלחמו לפי שמיר פיס מלדינו. על שמליכנו מלפניך ורוח קדשך על תקח ממני. דסיינו שעל שמשיר פניך ועל שמליכנו מלפניך ורוח קדשך ס"ל ס"קח מ"מני שלח יסיס כשחרש פיס וכבן:

פרשת חיי שרה

ויהיו חיי שרה מאה שנה כו'. פרש"י ז"ל בח ק' כבח כ' לחטח וכח כ' כבח ז' ליופי. וכשכם חלמוה"ל שרב הקדוש מלובלין זללה"ס. בח ק' כבח כ' לחטח כוח רבוחח לבל בח כ' כבח ז' ליופי מלי רבוחח כוח. ואמרתי לחרץ דברי רש"י ז"ל על דרך שחמרו ז"ל בגמרח מלי כרוב לפי זוטרי לשון רבית וכשהיו ישרחל חסובים וחביבים לפני המקום היו מעורים זה בזה כחשר לים ולויתן כחיבור לים לעשהו ומפני זה היו קטנים כדי שלח יסיה לישרחל הרשות ח"ו וכמו שחליהו שכחפלל כחנח על בחו שלח יכשלו בה בני חדם. וז"ש רש"י ז"ל בח כ' כבח ז' ליופי ופירושו מה בח ז' לישם מביחה לח החדם לידי הרהור לף כלדקח שרה חמנו כשסיחה בח כ' לח נכשל בה חדם ח"ו. וכבן:

ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. בחדרש ב"ר סדר זה. מסיכן בח מסר סמוריה בח. לריך לדקדק מה בח לשמיענו בזה. ונקדים מ"ש רז"ל (בכחובות דף ק') בשחלקות רביט הקדוש שליקא לחמחן דרבי לחיגדה לחמרה עליונים מבקשים לח רבי וכחחחונים מבקשים לח רבי בו' לחמרה יהי רלון שיכופו עליונים לח כחחחונים. נחלה שבשחלקות כלדיק יש שחמה בעליונים וכמ"ש פנו מקום לבר ליוחי. ולפי שעה זה לח היו לריכים לבשפיד לח כלדיקים. ויש לחרץ על דרך שחמרו בחדרש ב"ר וירח ון חרחלים לעקו חוקה (בשעה עקידה ילחק) ומלחכי עלום חר יבכיון. וחם כן לח היו רוחים בשחלקות כלדיק (כמו שבכיה ביקום חדם בעניין חמה) על ירבעם שבקטרוחו לפי הקב"ה לשלקו כדי שילמוד ביסיבחו על מטערו"ן וכמלחכים מטרוכו ואמרו עיקר חיומו סוף מה שבלדיקים מבגלים חורה ומלות בעור"ז עיי"ש בחוך) ועוד טעם משום שבחבות הקדושים שם קיומו על עולם שזה ובכח ויסודו על עולם ומפני זה היו בוכים בשעה שבקילה. וז"ש בחדרש ב"ר מסיכן בח כלומר מסיכן למד שלריך להספיד לח שרה ואמר מסר סמוריה בח שרחה שם שבחלבים היו בוכים לף על פי שהיה לשם לעמוח בבוח חליהם נשף נקי ולדיק ומכל מקום היו בוכים על שחבוח כיון שהיה קיומו על עולם. ומשם למד חברהם חבינו ע"ה ויבוח לספוד לשרה ולבכוחה מחעם שהוח

ג"כ וכבן זה:

א"ר מסיכן בח מסר סמוריה בח. על דרך שכחב הר"ן ז"ל שהשיעור של הלדיקה היה השמחה שעשה חברהם בכל בשמחה ושם כן הוה למינה שגם במיחת שרה היה גם כן בשמחה כיון שכך היה רלון השי"ת. ויש לומר על דרך שכחוב בקהלח עח לשחוק ועח לבכות. כ"ל שהשי"ת לוה לנו לבכות על חת. וז"ש בחדרש ב"ר הכ"ל מסיכן בח מסר סמוריה בח. כלומר כמו שעשה בשר הסוריה ליווי השי"ת בשמחה עשה גם כן כחן ליווי השי"ת לספוד לשרה ולבכותה כי לכל זמן ועח לכל חפן תחת השמים. וכבן:

א"ר מסיכן בח מסר סמוריה בח. כי מבוחר

הוא במדרש כי כשי"ת כשמיטו שלח יעקב לאותו עוד. וכאן הוא בחינת שכוח מזומן לעולם כבא. ואיתא בכתבי האר"י ז"ל ומזומן שלישו בכל תמיד. ואיתא במ' כתובות שילא בת קול בכל יום מי שיש בספקו של רבינו הקדוש מזומן לחיי עולם הבא. וז"ש מסיכן בא מכר כמוריש בא דמכר כמוריש כמל לשיום מזומן לעוה"ב ומשלי מעמא כמי בא לספקא כדי שיהיה מזומן לעולם הבא.

וז"ש מסיכן בא דייקא. וכאן:

עיין במסכת בבא קמא כל המוסר דין על חבירו וכו' ועיין בדברי רש"י ז"ל וכוא קבר לותה וכוא תמוה. ויש לומר דהיה קשה לרש"י ז"ל הא דהשתא בא ק' כבא כ' לחמא. לך דים לומר על דרך שאמרו בסנהדרין קבורה מצוה בפרה וכא לא קשיא מדקבר' לדיוקים הא כתיב לין לדיק בחרן וכו'. וזהו יש לומר לפרש"י וכוא קבר לותה וא"ת כן כבר נתחלק חעלה דכא דמסרה דין דמצוה

דלין לדיק בחרן וכו'. וכאן:

וה' ברך את אברהם בכל. יש לדקדק מה בא [רש"י] להשמיענו שכבר"ל בגימטריה ב"ן. ויש לחרץ על דרך שכתב הותר החייט על פסוק כעת היה ולשר"ש ב"ן בחינת מוקבץ שאינו מתקייים. וכוונת הש"ת מה שאמר לאברהם למעד חצוב תליך טיינו למעד העקידה שיהיה בחינת דכורא בשעת העקידה וכמו כן כתב האר"י ז"ל על פסוק ויאמר אליו אני אלוה בחינת חסד ויאמר לו אל"י בר"י שעשיתו אני מתלבש בחינתך מדת גבורה. ובזוהר הקדוש ליתא שאותות מתבטלין לא בדא. ואם כן יאמר היה מתלבש בבחינת חסד מדת אברהם אלוה מדת דכורא וזהו כוונת רש"י ז"ל בכל בגימטרי' בן. ופירוש את אברהם עם אברהם כלומר על ידי אברהם

ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ. ואמר כך כתיב כי אלהי השמים ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני. פרש"י ולא אמר אלהי אחרן ומעשה אמר ואלהי אחרן אמר עשיו הוא אלהי השמים ואלהי אחרן שאברהם בפי הבריות. ואפשר לומר שאחשבל אברהם אביהם ע"ה על היחוד שיהיה בעולם כמו שהיה עד עתה על ידי שהיה. וכמ"ש ואת נפש אשר עשו בחרן אברהם מגייר אחשים ואברהם מגיירת את הנשים ועשה היחוד ע"י שהיה. וזהו סוד אלהי השמים ואלהי אחרן שהוא היחוד החתיתי. וזהו שאחשבל אלהי השמים ישלח מלאכו ולקחת אשה לבני כדי שיגלה היחוד על ידי שהיה. וכמו שאמרו במדרש ב"ר ויהב. בחרן מגורי אביו מגיורי אביו שגם יאחז היה מגייר אחשים כמו אברהם וגדלי רבקה אמרו גם כן שהיה מגיירת הנשים כמ"ש ויביאה יאחז אהלה שרה אמו שהיתה לקחת כמו שרה אמו כמבואר במדרש המובא בפרש"י ז"ל. וכאן:

וישא עיניו וירא והנה גמלים באים. במדרש ב"ר לבאן אמרי אם גמל זה יש בו סימן טומאה ואברה כך האמידה רבקה לדיק ורשע. וזהו שכתוב ותפול מעל הגמל שהיה היתה מכוונת היושב רק סימן אחרה וכאן. וזוהי סידתה גרמה שגם בעשו היו בו נשמות הצדיקים אשר הגריש. וגם כן עתיד ליאמר כמ"ש חז"ל עתיד חזיר להיאמר שהוא עשו כמ"ש יכרסמנה חזיר מיער וכתיב ועלו מושיעים בהר ליון לשפוט

מת כי עמן וביתם לפי שמלוכם. וכ"כ ברבינו בחיי פ' שמיני בפירוש המאמר הנ"ל וסוסיף עוד לומר כי עתידה מלכות רומי לבוא תח בית המקדש על מכונו עיי"ש וסבן:

ותהי אשה לבן אדוני. ומאי כך תאמר סוח לאדוני עיין בזוה"ק. ומראה לפרש על דרך שכאב רש"י ז"ל על פסוק וכל טוב אדוניו בידו שאר מתנה נתן לו על כל אשר לו. וסכה כל זמן שלא קידש ללעזר אשה בעבור יצחק לא היה ייך ליצחק זה המתנה ופירוש כל אשר לו משמע שגם ללעזר ייך ליצחק כיון שהיה עבד קנוי לו לעולם. וז"ש אחר הקידושין על יצחק סוח אדוני כיון שהיו אדון שלו בעל כרחו וסבן. ועוד יש לומר שכוונת ללעזר היה מה שאמר ואני אשה לבן אדוני שבודאי סוח לדיק כמו אדוני אברהם ויוכל לקדש תח רבקה להיות שלוחו של יצחק אף על פי שלא ראה אותה. ואחר כך כשראה שיצחק לא הביא על רבקה וכש"מ וירא וסכה גמלים באים ולא כחיב וירא תח רבקה. וז"ש סוח אדוני במעשיו הכשרים. וסבן:

ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. ותרגומו וחזא ית תקין עובדהא כעובדי שרה אמו. וז"ש ויתהכה מלד כשרון מעשיה הטובים. וסבן:

א"י ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. ופרש"י שהיה בר לוק מבת לשבת. יובן על דרך שאמרו בכתובות בריבוי הקדוש שלום לפני מותו ואמר בר יהא לוק בביתי בכל ליל שבת וכא לביתו בכל ליל שבת וכמו כן היתה גם שרה בחה לביתה בכל ערב שבת. וז"ש ויביאה יצחק האהלה והיתה שם בחוהלה שרה אמו. ובזה ידע שהיו לדקת כמו שרה אמו. ועיין בזוה"ק:

א"י ויאהבה. ולכאין דבר זה מה שספרה תורה ויתהכה. גראה לאמר על דרך שאמרו במדרש שעשרת הדברות היו חמש כנגד חמש. והכה דבור כנגד סוח כנגד לח תחמוד. וז"ש ביוסף שגראה אליו לאות דיוקנו של אביו יעקב ופירש מן הסביורה לפי שיוסף קיים מלות כיבוד אב כמ"ש במדרש רבה פ' ויצא על פסוק לך גא ראה אח שלום אחיך ויאמר לו הגני דבר זה היה נזכר יעקב תמיד ומעיו מתחתכין יודע היה שאחיך שונאים חוהך וחף על פי כך לאמרת אלי הגני עיי"ש. וזאת המלוה היתה מגינה עליו שלא לעבור על לא תחמוד. וכאן לאמר ויביאה יצחק האהלה שרה אמו וקיים מלוות כיבוד אם לפילו לאחרי מותה לקדוה תמיד את האוהל כשם שהיה שרה אמו ולצייר דמות פניה לנגדו תמיד למען תהיה יראתה על פניו ולהזכר בכבודה לאחרי מותה כמקדש בעודה בחיים חיותה. וממילא נמצא שהתאבב ליבקה היתה מלד הרוהניות מפני לדקתה מאחר כי מלות כיבוד סוח כנגד לא תחמוד כנ"ל. וסבן ועיין בזוה"ק:

במדרש ב"ר פ' חיי שרה. יפה שיחתן של עבדי כתבות מתורתם של בנים. ויש לפרש שפירושו סוח מפני מה יפה שיחתן של עבדי כתבות. מפני תורתם של בנים. מפני שהם מפרשים מה סוח שיחתן של עבדי אבות כי בלא זה היה כמו ספור מעשה בלא מפני שהם לומדים ומפרשים שיחתם מפני זה סוח יפה וסבן זה:

פרשת תולדות

אלה תולדות יצחק בן אברהם. במדרש כ"ל פרשה זו יצחק נקלא אברהם. שנאמר ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם ולכאין

ולכאן מה בא להשמיענו. ונקדים מה שכתב המר"י זלה"ה בקדום על פסוק ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר הנני בני ויאמר הנה אכי אסר ואין דך גבורה כלל. ויאמר הנני בני שעל ידי העקידה יוכללו מיד בחטא וזכו לעולם הבי בסוד אור חוזר בגבורות למתקה. ועל ידי העקידה נתברך ברכה אברכה את זרעך. וזכו כוונת פסוקי יהושע ואברכה את זרעו. וזהו שנתן לו להאברכה את בחינת יצחק. ובזוה"ק איתא שהאורות מתבטלין לע"ל בדא. ושמה כשהאברכה היה מתלבש בבחינת יצחק היה יצחק מתלבש בבחינת אברהם. וזהו כוונת שהקרא יצחק נקרא אברהם. ובזה יובן מ"ש שאור החיים על פסוק כעת חיה ולשרה בן בחינת נוקבא שהוא מדת גבורה אבל למועד העקידה לשוב אליך למדתך שהוא מדת החסד וכמו שכתבתי ושבן. וזהו וכ' ויבך את אברהם כ"ל פי' עם אברהם כיון שירש גם את מדת אברהם. ושבן כל זה:

וידי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. יובן על דרך שאמר שכתוב למעלה מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב. ועל דרך שאמרו ז"ל שהשטן האשה לאיש לבדוק בחטים וחטים רשע היה ואף על פי כן לא שייך לומר בה רע או טוב כיון שאמ' יצא הדבר. ושמה יצחק בניהו היה מחקן זאת במה שאמתה בן הרבעים שנה. וכמו שאמרו ז"ל בחבות בן הרבעים לבינה ובמדת בינה לא שייך לומר בה רע או טוב כי הוא כולו טוב אלא דמיוה דינין מתערין כמ"ש הזוה"ק וזהו כוונת שכתוב ויבי יצחק בן הרבעים שנה דייקא. וזה שאמר שכתוב בסוף בסדר תחי רבקה שם יעקב ועשו דמיוה דינין מתערין ולא השטן שהוא שהיה רשע וכבן:

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה'. פרש"י ז"ל שניהו דומה תפילת לדיק בן לדיק לתפלת לדיק בן רשע. ויוקשה הלא מניהו בגמרא בבבי אליעזר הגדול שהתפלל ולא נענה וידד אחריו רבי עקיבא והתפלל ונענה יאמר בת קול לא מפני זה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו שר' עקיבא היה נשמת גרים והוא עבר על מדת הבותיו. ויתורץ על דרך שאמרו ז"ל שזה עומד בזויות זו ומתפלל כל בניה שתתה עתיד ליתן לי יהיה מן הלדיקים הזאת וזו עומדת וכו'. נמלא יצחק היה מתפלל בעבור לדיקת בת רשע שגדול כחה אלא יראה לדקתה ומעשיה הטובים מניה לניה וכל מדותיה הטובים היו מעלמה ומעמל נפשה. כמו שאמרו ז"ל על רבי עקיבא שזה מעביר על מדותיו. כלומר שהוא עובר במסילה שכבש לעלמו ובמדותיו הטובים שקנה בעולמו ולא יהי מתבותיו לחרי היה בן גרים. ולפיכך לו ולא לה. ולפי דרך זה י"ל פיהוש המאמר שניהו דומה תפלת לדיק בן לדיק כלומר שתפלת לדיק בן רשע מביאה ולעויה ומקובלת לפניו יתי' כראה יותר מתפלת לדיק בן לדיק. וגם אין מקניחין מלמעלה מי הוא המתפלל אלא בשביל מי הוא בתפלה הזאת. וכבן זה:

ויתרוצצו הבנים בקרבה. היתה הלילה שהיה תשבה שמעוברת רק עובר אחד וכיון שהלכה לפני בית המדרש שם ועבר הסיוק מפרכם לאחת כמו כן על פתחי ע"ז זהו היה לפלא שיהיו שני הפכים בנופא אחד אי לזאת ומלך לדעות אם ה'

(כיון שלפסר מעשה בסרסורי ע"ז) וילמד ס' לה שסיבת הרלילה הוא מפני שהני גויס בצבאך וכו' ממעיך יפרדו . כלומר כי גם בביותם במעיך יפרדים הם בתמונותיהם ודעותיהם וזהו סיבת הרלילה וק"ל :

וידן אוהזת בעקב עשו . יש לפרש ע"ד שכתבו חכמי הלמת שיש ליזל הרע יותר לחיזק בדבר הרשות מבדבר מיסור . ויל נקרא רשות כמ"ש תחת יד פרעה וכתו ונקח לת כל אלו מידו . וז"ש שקב"ה לנחש הוא יסופך לראש . ר"ל שהלדם יגלה לראש על הקליפה שהרשע על הערוה לחזק ברלשם של הקדושה (עיין בספר עמק המלך בשער עולם התוהו) שהוא בלימוד התורה והתפלה שנקל הוא לגלה לותו . וכמ"ש רז"ל לת פגע בך ממוול זה שבכהו לבית המדרש לת לבן הוא נמות . ולתה הוא שנחש הוא ליזל הרע . משופני עקב בדבר הרשות . וזהו וידו לוחזת בעקב עשו שהדבר הרשות לוחזת בעקב של הס"ל זה לעומת זה הוא כידוע ולריך הלדם להתגבר עליו ולנחות זה העקב . וכמו שלמעתי ממולי ולבי חומני הרב הקדוש ר' יצחק מרלחוויל ז"ל על פסוק הקול קול יעקב . ר"ל קול של תפלה ותורה יכול להיות קול יעקב . לבל וירלים שהוא דבר הרשות הוא ידי עשו כיון שיש לו בם לחיזק . ועוד יש לפרש הוא יסופך רגש על דרך שלמרו במדרש שרלשו של עשו מוהו ברגליו של יצחק . ולתה יבריל משופני עקב . וזש יהיה בעוקבת למשיחת . וסבן :

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו וכו'. ולפיה בכתבי האר"י זלל"ה שהיה ממשיך לדיבור שלו נשמת גילס כגון לבני עקיבא וכלומה והיה שבור יצחק שהוא לדיק ומלינו חלל ר' עקיבא שהיה מלפה תמיד מתי תבוא פסוק זה לידו (פסוק של ובכל נפשך לפילו נוטל לת נפשך) ולקיימו . וזה שלמר עשו שהוא מכי הולך למות כיון שהני לריך ללפות לזה ולמה זה לי בכורה . ר"ל זה שהקדוש שנקרלת בכורה . ומפני זה קנה יעקב ממנו כדי שיומשך ממנו זה הקדושה .

וסבן זה :

מברה כיום את בבורתך לי . המפרשים מקשים מיך שייך לומר על יעקב שהיו שיטול הבכורה מעשו בהרמה . ויש לתרץ שפירוש כיום כמו שהוא עכשיו . ובעת שזשת היה עשו רשע כמו שלמרו רז"ל בהדרש . חבל כשיהיה לריך לזה הוא יחזיר לו ולזה כן היה על תהי ולא היה בהרמה . וסבן :

ותהיין מורת רוח ליצחק ולרבקה וכו' . יובנו הפסוקים השלו על פי מה שכתבו המקובלים שיצחק היה תיקון רוחו של הדם שהשתון ורבקה היתה תיקונה של רוחה של חוה שהוא רשע וזו היה על ידי העקידה בסוד זבחי אלהים רוח נשברה וזה קבלו ושיו להם למורת רוח . וזשת כוונת הפסוקים והכתיב עיניו מרלות מן חומה תחוה של עץ הדעת שהיה מחמד למרלה וכתיב ותפקחנה עיני שניהם ועתה ותכהינה עיניו מרלות . (וזה יובן מ"ש עת תהר שלט הדם בהדם לרע לו שע"י שהחטיא הוחם להדם על ידי זה כהו עיניו של יצחק לתקן החטא הנ"ל . ועי"ז בח יעקב ונטל לת הברכות וסבן) . ובחומה התבילה תיקון תכילת עץ הדעת טו"ר . וכמ"ש שעיקר תכילת עץ הדעת היה כדי שידע בין טוב לרע . וזה שלמרו בהדרש שנכנס עמו ריח של גן עדן כיון שתיקן בחומה הברכה תכילת עץ הדעת שגרס קללה לעולם וכלה גרס ברכה והתם ויגרם לת הדם . וכיון שהיה התיקון על ידי כהיית עיניו ולכן

תמרו שכנגם עמו ריח גן עדן וז"ם שיעקב עבע יסורים לתקן החטא של מדם וחוה ולכך כסו עיניו. וז"ם וירח את ריח בגדיו ותמרו במדרש רבה ריח בוגדיו. שהשטנה מתפעל זדונות נעשים לו כזכיות. ויעקב תיקן עיניו כמ"ש הק"ל ק"ל יעקב שק"ל בגימטריה עי"ן שסוא גם כן תיקן חטא של עץ הדעת טוב ורע נתמד למרמה. ועל דרך זה יובן מאמר המדרש ז"ר על פסוק שני גדיי עזים טובים טובים לך ומובים לביך שעל ידיהם יתכפרו ביך ביום הכפורים שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם וכו' שעל ידי בגדיי עזים לה שבחין יעקב בין טוב לרע. וע"י כך בסו שברכות ליעקב. וחוה היה תיקון למדם וחוה שאמו שגרמו קללה ע"י ידיעתה בין טוב לרע. וביום הכיפורים היה סגולת שעיר המד לה' ושעיר המד לעזאזל וכביכול לא היה שבחה בין טוב לרע. ועיקר החטא היה מהתאוה מחטא מדם הראשון וביום"כ התיקון הוא לחטא מדם הראשון. וכמו שאמרו חז"ל במס' שהללין בשעה עשירית שרה. ולכך מתעטין בשעה לחודם לתקן את הקלקלה הנ"ל שלא בשבחה. (ועל דרך הפשוט יש לפרש המדרש הנ"ל שעל ידיהם מתכפרין ביך ביום הכפורים על דרך קושיית האברבנאל הא המחטאת של יחק היה על עשו. אך יש לומר שעשו רימה אותו גם כן עם לידו. ובזוה"ק מיתא שגחלים תחת חותה על רגלו ועם שקם תחפל (ר"ל שהשוה עבד לרבו. ומפני זה אמת בשעיר שלו ומלמד סניגוריה על ישראל ביום הכפורים ובין כך ובקב"ה מוחל עוונותיהם של ישראל וכמ"ש בזוהר הקדוש שביום"כ היו מקטרג על ישראל ולא עוד אלא שמלמד סניגוריה על ישראל וחוה מדה כנגד מדה כיון שעשו היה מרמה את

תבין עיניו מראות וכו'. במדרש ר"ל יצחק תבע יסורים שנ' ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות. וכתב על ידי יסורים נתכרך יעקב. ותמרו ז"ל ושמחים ביסורין עליהם נאמר ותוכיו כלאת השמש בגבולתו. ותיתה במדרש ר"ר על פסוק כי בה השמש שתמרו המלאכים תחת שמשא. וזהו רמז שעל ידי יסורין זכה יעקב שתקבל שמש לברכת יצחק תביבו. ובכן:

וירח את ריח בגדיו וכו'. במדרש ר"ר כגון יוסף מזיחת ויקוש היש לרוחות וכו'. ויובן על דרך מס שידוע שיצחק היה מצטער על זה שילת עשו להרבות רעה והיה בעצבות ואין השכינה שורה מתוך עצבות. והיה כשהזכיר יעקב את השם חשב יצחק שעשו עשה תשובה והיה לו שמחה על זה ומפני זה נתן יעקב את עלמו בריח בוגדיו כמ"ש ז"ל במדרש וכדי שלא יכירנו יצחק. וז"ם יצחק לעשו בא תחיך במרמה ותרגום תונקלוס בחוכמתא. והחכמה היתה שהיה מביא בלבו של יצחק שמחה כדי שתשרה עליו שכינה והיה יעקב מחלבש עלמו בבגדי התשובה בריח בוגדיו העתידים לצאת ממנו שיחזרו בהם בתשובה בתחריתם כדי שעל ידי זה יתשוב יצחק עליו שכוח עשו ויהי' בלב יצחק שמחה ותשרה עליו שכינה ויתברך על ידי השרלת השכינה וגם לא יסתפק עוד בלבבו שמא הוא יעקב ויברכנו על תנאי אם הוא עשו. אבל אחרי שסרית יצחק ריח בוגדיו והרגיש הרשוני התשובה שבלבבו לא יסתפק עיד שמא הוא יעקב אחרי שידע ע"י נכון והיה מוחזק אלו שיעקב אביהו לדיק

גמול מעיקרו הוא ולא בעל תשובה. ולזה החליט בדעתו כי כעבד לפניו הוא עשו וכיוצא לת כעבד לפניו בלי תנאי וסיור כלל. וכדן:

וירח את ריח בגדיו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. ופרש"י ז"ל זהו מקל תפוחין. יובן על דרך שכתב הת"י הקדוש זלה"ה שכשר לא יכול לבוא תחת כנפי השכינה כיון שהוא בלא לבוש ומתלבש בשמלת הלדיק ואז יוכל לבוא תחת כנפי השכינה. ועוד כתב הת"י זלה"ה על פסוק כי ליד בפיו. שממשיך לפיו כשמת גריס ועיין לעיל. וז"ש וירח את ריח בגדיו שכיון בלבוש וסיר ילחק מחמה על זה ויאמר רואה ני ריח בני כריח שדה שהוא מקל תפוחין שהיה השכינה שנקראת כן ושם לי לאשר לכיוון בלא לבוש. ומפני זה ויברכהו שחשב שהוא עשו תשובה. וכדן זה:

בריח שדה אשר ברכו ה'. רש"י ז"ל פירש זהו שדה תפוחין. ויובן על דרך שאמרו במדרש שיר רבה מה תפוח זה פריו קודם לעלין לף ישראל קדמו נעשה לנשמע וזה בריח שריח ילחק. וכדן:

או יאמר על דרך שכתב בחרגום יונתן שנכנס עמו ריח קטורת. יובן על דרך שאמרו ז"ל שהחלבנה שהיה בקטורת רמז לבעלים שיש להם גם כן עלייה בקדושה. וכמו שאמרו ז"ל כל תפילה שאין בה מפוטעי ישראל ליהו תפלה שהחלבנה ריחה רע ומנאם שכתוב בין שממני הקטורת. ויעקב אביהו קיבל את הברכות בזה החופן שהיה בה קלת שלא בכוונן כדי שיהיה גם לבשעים עלייה כמו בחינת הקטורת. וכדן:

ויתן לך האלהים מטל הו', במדרש ב"ל יתן ויחזור ויתן. ונקדים מ"ש הכתב מעתה על פסוק יעב עולם לפני תלהים וכו' שהשם תלהים הוא מדת הדין. וזהו יעב עולם לפני תלהים שיעובו של עולם יהיה לפילו לפני מדת הדין. והוא מעוש חסד ואמת מן יגלגולו שעושין לדקה וחסד. וזהו כוונת המדרש ויתן לך תלהים לפילו מדת הדין. והטעם לזה לאמר ויחזור ויתן לדקה לעניים ומפני זה גם מדת הדין יסכים על הברכות. וכדן זה:

באופן אחר יובן על דרך שכתב הת"י ז"ל על פסוק מלוה ה' חונן לל. מי שהוא חונן לל הוא מחבר לת השם הוי"ה ב"ה. שהפרושה היא בחינת יו"ד. ויל העשיר חשם תלבעות הוא ה"ן. ופשיטות יל של העני הוא ו"ו. ומקבל בחשם תלבעותיו הוא ה"ן עכ"ל הת"י זלה"ה. ואמרו ז"ל מיום שחרב בית המקדש אין העולם מתחשם אלא בשחי לותיות השם הרחשונות שהוא י"ה. והוא מעוש בוטל הברכה שעיקר הברכה הוא השם ו"ה כידוע. וזהו כוונת רז"ל במדרש רות מה שכתבו יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב. כיון שהעשיר הוא מתקן השם י"ה והעני מתקן השם ו"ה שהשם הברכה בהם. וז"ש הכתוב נתן תתן לו ולא ירע לבבך בהתך לו שהשם חושב שהשם הוא השותן והשניעם כיון ממך ונכסוף הוא כי הוא מתן לך כיון שבגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך שהעני ממשיך עליך לת הברכה ממקור הברכות שהוא שם ו"ה. ועל ידי זה שם הוי"ה כולו הוא אלהיך. וזהו שאמר המדרש ויתן ויחזור ויתן. כלומר כי מה שהשם נותן לעני ליקה הוא חוזר ונותן לך הרבה יותר כי יותר מה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב. שהוא ממשיך

עליך אם הברכות ממקור הברכות משם ו"ס כנ"ל. וסבן זס:

ויתן לך האלהים. פירוש שהברכה של יצחק ליעקב היתה שיהיה על ידי הקב"ה בעצמו ולא על ידי הע' שיהיה על מעלה. דהנלות בחו"ל הוא לעולם על ידי השבעים שרים והמלאים שם מונים למו. והברכה היתה שיהיה על ידי הקב"ה בעצמו. ומה שהקשה רש"י ז"ל מפני מה לא כתיב אלא ברכת עשו הוא הלשון. נראה לתרץ על דרך שכתבו במדרש ב"ר ויקרא אלהים לאור יום אלו מעשיהם של לדיקים ולחושך קרא לילה אלו מעשיהם של רשעים. שהקב"ה מזכיר שמו על הטובה ואינו מזכיר שמו על הרעה. וזהו שכתוב בברכות של יעקב השם אלהים. ובעשו אינו מזכיר את השם אלהים.

וזה נכון ופשוט וסבן:

בא אחיך במרמה. פרש"י וכן תרגם יונקלוס בחכמה. דהנה יעקב אביהו עליו השלום לקח הנכורה מעשו משום שראה שהעבודה יהיה בנכורים ולהם שהיו רואי עשו לעבודה מפני שהוא רשע. וז"ס מכרה ביום כמו שהוא עתה. ובשם שיהיה אחר כך לדיק ורואי אזי שייך לעשו הנכורה. ואיתא במדרש ב"ר שהברכה תלויה בנכורה וזה לשונו אמר רבי לוי לפי שהיה אביהו יצחק מתפחד ואומר אולי עשיתי כשורה שעשיתי את שאביהו נכור לנכור. כיון שאמר את נכורתי לקח אמר יהוה ברכתי עכ"ל. וכיון שלקח יעקב מעשי הנכורה רק על תנאי שם יהיה רבע בפי המדרש וממלא שהיה עשו בעת הסיה. שם כן לא היתה לקיחת הנכורה והברכה מעשו במרמה אלא בחכמה. וכזה יש לסבין מה שאמרו חז"ל חכמה זו סדר קדשים שהם הקריבות (מפני שהבהמות נתו לנו על ידי חכמתו של יעקב אביהו ע"ס) וז"ס זאת תורת העולה כל העומד במוקד עולה כולו הקריב עולה. ובאופן ואם השוכח תוקד בו אישים לשמה. וסבן זס:

ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך. ופרש"י ז"ל ואתה עבד לו ומה שהקשה עבד הקשה רבו. ולפי דבריו יפלא היך אמר יצחק לעשו אחר כך וסיה כאשר תריד ותה ופרקת עולו מעל לוארך וכו'. ויש לתרץ על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה על פסוק ויאחד יצחק חרדה גדולה שראה גיהנם פתוחה לו מתחתיו. ועל דרך שאמרו ז"ל שאברהם בירך לו לבניו את הגלות. ואם כן כשבירך יצחק ליעקב בברכת עולם הזה ולא יהיו עוד בגלות ואם כן שייך לשם הגיהנם. וז"ס יצחק לעשו אחר כך שאברכתו ליעקב יהיה על תנאי וסיה כאשר תריד ותיטתים ותה יהיו בגלות ופרקת עולו וכו'. וזה היה טובה ליעקב ממה שפחד שלא יהיו טובים אל עליהם הברכה של יצחק ואם ח"ו יהיו בלתי טובים ותה יהיו בגלות ולא שייך ליאחל הגיהנם רק הגלות. כמו שבירך לו אברהם אביהו ע"ה. וסבן:

הנה משמני הארץ יהיה מושבך. פרש"י ז"ל זו אחליה של יון. יובן על דרך דאיתא במדרש ב"ר בשעה שעשה שלמה את בית פרעה בחופה שעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועליה שרטון ובנה אחר כך עליו כרך גדול שברומי. והנה כתבו הפוסקים דאחי דאחריכן דמה שקנה עבד קנה רבו היינו דוקא מה שרבו הולה בו אבל מה שעוה חוב לו להיינו באיסורא לא אחריכן מה שקנה עבד קנה רבו דלא ניחא ליה באיסורא. ומיניו שלא לשם יעקב לקחת מבנות את כאו"ם אם לוקח יעקב מבנות את כאלה וכו'. ואם כן

לו לכם יעקב לקחת נכרית. וברכה משמני הארץ לקח עשו מכח המיסור שלקח שלמה את בת פרעה וליעקב תבינו לו ניחא ליה זאת הארץ שבח מיסורה. וז"ם רש"י ז"ל זו תשלית של יון דוקא שבזה ים לו קנין לעשו אבל בייתר כל רכושו של עשו שייך ליעקב מקום מה שקנה עבד קנה רבו. וזהו כוונת המדרש מ"ם גער חיים קנה שכולו חיים מן הקנה. כלומר כי הוא החיות שלו שבזה קנה עשו להיות שלו כיון שבח מיסורה כנ"ל.

וכבן:

פרשת ויצא

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש וכו' וישכב במקום ההוא. פרש"י ז"ל שכל י"ד שנה שעשיתם בביתי עבד לא שכב וכו'. יובן על דרך שכתב הזוה"ק שתפילת ערבית הוא כנגד עיכול היברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב ומתעכלים כל הלילה. לכן תפילת ערבית זמנה כל הלילה. ואמר שם עוד שהעשן שלשם היה מעכיר כל רומות לעות המחטיאים את האדם בלילה בעת בשיכה. וכמ"ש חז"ל על פסוק לדק ילין בה לא לן מרוב בירוסלים ועבירה בידו וכו'. וז"ם ויפגע במקום ואמרו רז"ל בברכות (פרק תפילת השחר) אין פגיעה אלא תפלה כמ"ש ואל תפגע בי ולמדו מכאן שיעקב תיקן תפילת ערבית. ובזה היה מעכיר הרוחות לעות המחטיאים את האדם. ומפני זה וישכב במקום ההוא דוקא וכי"ד שנים שבישם בביתי עבד לא שכב מפני שמדיין לא תיקן יעקב בעת ההוא תפילת ערבית. וכבן זה:

ודנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו כו'. יובן על דרך שכתבו המקובלים שבמלות מעשיות של בלדיק מעלה מיין מוקבין ומוריד מיין לכוליו. וזהו שכוונה שמל ידי מעשיו של בלדיק ים לשם עלייה למלאכים וזה שאמר עולים תחילה שמעלים מ"ן ומאר כך יורדים להביא מיין לכוליו. וכבן כל זה:

ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. יובן על דרך שאמרו רז"ל במדרש כ"ל שלורת יעקב חקוקה בכסא הכבוד. ואמרו עוד במדרש ב"ל על פסוק וכסא ה' נכד עליו. שראה יעקב תבינו ע"ה את המרכבה ואת כן ראה לורתו חקוקה בכסא הכבוד וזהו שאמר תחן ים ה' במקום הזה ואנכי גם כן. זהו לא ידעתי. וכבן זה:

ונתן לי לחם לאכול וכו' והיה ה' לי לאלהים וכו' וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. יובנו המשך הפסוקים על דרך שכתב בזוה"ק על פסוק ומשלם לשונאיו אל פניו וכו' כשים לאדם כל טוב וזוא בחיית רחמים ידאג שמא קיבל עולמו בחייו דסייעו שקיבל השכר שפיון לבדיקים בעולם הבא זה העולם וזוא להחנידו מעולם הבא. וכשחשוב האדם כך אזה הרחמים הוא לו מדת הדין ואת כן לא שייך עוד ומשלם לשונאיו אל פניו מאחר שאין לו קורת רוח ועונג ונחת מעובת העולם הזה. וז"ם יעקב תבינו ע"ה וכים ה' לי לאלהים שברחמים יהיה נחשב אלהי כמדת הדין. ועוד כיון יעקב במאמרו וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה גדול כוחן של מוציאים מעשרות שהן טופלין את הקללה לברכה. (וזוא שכתב מהפלין מדת הדין למדת הרחמי') שבכל מקום שכתוב בתורה שהקיפה לשון נער הוא כמ"ש ויעקף ה' אל מחנה מלריים (בראשית י"ט) שמות י"ד) וכן בסדום שנאמר (בראשית י"ט)

ויעקף

ויפקח ה' על פי סדום חון מזו שנאמר הפקיפס ממעון קדשך מן השמים לברך אם עמך. וזהו גם כן כוונת הפסוק (פרשת עקב) אל תאמר בלבבך בלדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ הזאת בגלל לדקתי במה שאני עתיד לעשות לדקה ולספרים מעשרות זהו שגורם להביא ה' אותי לרשת את הארץ.

וסבן:

ויהי בבוקר והנה היא לאה. פשיטא מה צריכה לבן את יעקב שאתב לבן סיסיו בניו אל יעקב בני תמורה וכדי סיסים מזה חיו ליסראל רעה. ובאמת זה סיס טובה ליסראל כדאיתא בפתיחתא דמדרש סיכה רבתי שבשעה שיסראל הלכו לילך בגלות עברו על קברה של רחל כו' עמדה מקברה ואמרה חזקו לי מה שהבטחתי לרתי לתוך ביתי ושתקתי ולא קנאתי בה ורחמתי עליה שלא תלך לחרפה אף אתה חי וקים רחמן מפני מה קנאת לע"ז שאין בה ממש ובגלית בני ונכרגו בחרב ועשו תויבים בה כרצונם מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ואמר בשבילך רחל חני מחזיר את יסראל למקומן שכ"ד (ירמיה ל"ח) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרוריס רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו ובתיב (שם) כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך ויש תקוה לאחריתך נאם ה' ושבו בנים לגבולם עכ"ל במדרש ס"ל · וזהו כוונת הפסוק את אשר שלח אתם בחדם ברע לו שבשעלה אחרת רוע תמיד לברע ליסראל. אבל הקב"ה מקלקל את מחשבתם ומפיר עלתם ומספיקם לטובה כי בחמת נשמת טובה מזה ליסראל כנ"ל. וסבן:

והדר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים. יובן על דרך שכתבו מכמי החמת כי בעשיית הלדיק למעה כך עושה רוחם למעלה בעולמות העליונים. וזה סוד כוונת להם שאמרו עתה הפעם ילוה אישי אלי וסוד שכתוב בתחבות סיסים סיחוד אמיתי וסוד מפני כי ילדתי לו שלשה בנים. ובסוד מה שכתב על כן קר"ת שמו לוי ואמרו רז"ל במדרש בראשית רבה שהקב"ה קרא שמו לוי וסוד מעוס כי ה' סוד יראיו. וסבן זה:

ותאמר רחל אסף אלהים את חרפתי. חרפה סוד פגם הבריה כידוע. (ולכן חיוב אשר שהאמר נפשו בלדקתו לאמור כרתי ברית לעיני וכו'. סוד אמר לא יחר"ף לבני מימי כלומר לא השיגה לבני חרפה מימי עלומי ואעפ"ה נעוריס אשר חטאת ילכד בה). והנה יוסף הלדיק סוד תיקן פגם הבריה. ולזה אמרה רחל אסף אלהים את חרפתי. וסבן זה:

פרשת וישלח

וישלח יעקב מלאכים אל עשו כו' עם לבן גרתי. ופירש רש"י ז"ל ותרי"ג מלות שמרתי. יובן על דרך מה שאמרו רז"ל במדרש מי שהיו מעשה מכניסין לותו בשמחלתו של הקב"ה. ולזה שלח לו יעקב ללות שקיים אלל לבן תרי"ג מלות ולא שלך אחר שהשים. ולא פגם אל הבשפים ויש לו ממשלה על המלאכים. ולזה נקרא יעקב איש תם כי מי שהיו מעשה נקרא תם. כמו שכתוב בפרשת שופטים לא יהיה בך וכו' קוסס קסמים מעונן ומנחש ומכשף וכתיב בתריה תמים תהיה עם ה' אלהיך וסבן זה:

או יאמר על דרך שאמרו חז"ל על פסוק אל תהיה לא אכול שמיוס שבלבו

שקבלו ישראל את התורה היום ניזוקים בזכות התפלות רק בזכות עצמם. ולזה שלח לו למחר עם לבן גרתי ואחר"ב מלות שמרתי וכך היה לי שור וחמור. ואם כן מין לך להתרעם עלי ולהרהר אחר הברכות. ולכך שלח לו מלאכים ממש שהוא סימן לקבלת התורה וכמ"ש במס' שבת שעתיד המלאכים מה לילוד תשב ביניהו כו' ואחר שקב"ה למשה אמות בכה"ק כבודי והחזיר להם תשובה שהוא רמז ליעקב הוא שם שלורתו תקוקה בכסא הכבוד. וסבון:

וישלח יעקב כו'. במדרש ב"ר פרשה זו ר' פנחס אחר ר' פעמים דוד מקיש לשקב"ה ר"ל שקב"ה דוד בני חפילו אתה מקימני כמה פעמים היני קם ואימתי היני קם כשהוא עניים שודדים והגיונים רוצים שה"ד משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ר' ע"ל במדרש. ומעתה יובן על פי מה שאמרו חז"ל שעיקר קומה הוא לשקב"ה בזקנו מחויבו. כמ"ש קומה ר' ויפולו אויביך. אך בחמת מלינו שהירא לזה במקום אחר במדרשם ז"ל כשקב"ה עומד דין בשעתים נקרא יולא. וכמ"ש קום ר' יולא ממקומו. וכמ"ש תרדם לו ותרחם כיון שמדתו של שקב"ה רחמים הם. אחנם מה שמוקם הפיי"ת מחויבו לקם שמלעדי רלונו ית"ש לא היו יכולים לעמוד דבר הוא על דרך מה שאמרו ז"ל במס' בבא בתרא משל למלך שכעס על בנו וחבשו בבית האסורים ולוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו ושלך שדם אחד ושאכילו ושהשקהו כשמעו שמלך לא דורון משגר לו ואתו קרוין בניס ע"ל בגמרא. ואם כן מהעונש שמגיע לרשעים מוכח שהדין שניס על ישראל לא היה רק ברחמים שלולא כן לא היה מגיע לכסא עונש. ואם כן הדין הוא מורה על רחמים גדולים. וז"ש רז"ל כשהקב"ה עושה דין ברשעים שמו מתגדל ומתקדש שמו לייקר שהוא שם הרחמים. וזהו שכתבו חז"ל יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא די ברא כרעותיה שמעלעדי רלונו ית' היה יכולים לעמוד כלום ואתו מבקשים ממנו ית' שיקום מהם. ואם כן מורה הדין על רחמים גדולים. וז"ש המדרש כל"ל לימתי אני קם משוד עניים מאנקת אביונים אחז העונש של האויבים יהיה מורה על הרחמים ויהיה מוכח כי ברוגז רחם יזכור שכשאה שהיה כועס הוא גם כן בלון שהם ית"ש שירחם עליהם

וזה הוא קומה לשקב"ה. וסבון זה:

וישלח יעקב. במדרש ב"ר רבי פנחס בשם רבי לחודן פתח קומה ר' קדמה פניו קדמיהו לרשיעה עד דלא יקדימך. יובן על דרך מאי דתיב במס' יומא (פרק יום"כ) שקב"ה מה אמר לפתח חטאת לובן. ושמעון מה אומר לא ייתן לי רשות לשטוענ כי שם"ה יהיה עם בשם ושמע"ן בגימטריה שם"ך. ולפיכך בכתבי ארב שקדום בשעת"ן זלוק"ל שמעון מלמד שזה הוא על ישראל. כיון שאין לו רשות לשטוענ (כלו' לא לשתגרות בשם ולשסיתם ולשחטיתם ולא לקטרג עליהם כי ביוה"כ הוא שבת מכל מלאכתו ומשפטו ביתר יתום שמשה שיורד ומסית ושולם ומקטרג וכבן). ולפי על פי כך שם חוטאים. וזהו כוונת המדרש רבשם קדמיה לרשיעה שתאמר לפתח מקודם זה לזכות לפתח חטאת לובן. עד דלא יקדימך. קודם שיאמר הוא שקטרוג לבשם ליש רשות לשטוענ. וסבון זה:

או יאמר קומה ר' קדמה פניו קדמיה לרשיעה עד דלא יקדימך.

וסעמין יובן על דרך שכתב הזוה"ק בשקפה

לית מתחוש יעקב לעשו כלום כתיב לה מתחוש לאל מחר . ותירץ שמשכיל היתה כולכת לפניו והתחוש לפני שכיום . ובספר מגלה עמוקות תירץ שלא עשה שלום לפניהם . ואם כן מוכה שהולכים אחר מחשבה . ויקשה לפי זה מאי מקרי הברכה כיון שמחשבה היתה כוונת יעקב ליתן לברך את עשו כשברית שהברכהאל ז"ל . וז"ם קדמה פניו שהשי"ת יהלך לפניו ויהיה כמו שתירץ הזוה"ק שאם לא כן לריך לומר דלא עשה שלום לפניהם ויהיה לעשו טענה שמייך לו הברכות . וז"ם עד דלא יקדימך והכריעהו לכף חובה . דיש לומר שמחשבה לא היה עשו רלוי לברכה . רק כי ליד נפיו שהכניעהו מחשבה רעה מלטרף למעשה . וז"ם הכריעהו הכריחהו לכף חובה . וזה שאמר במדרש פלוני נפני מרעה חברך שלא יתקיים בו ועל חרבך תחיה שאלו מגיע ליעקב הברכות אין עשו שולט בו לכתיב הוא גביר לאחיך . ולכך ביקש יעקב שיהיו שיקדם פניו והכריחהו לכף חובה ובאלו השני דברים יגיעו ליעקב הברכות ולא לעשו .

והבן :

כה תאמרון לאדוני לעשו וכו' ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך . יש לפרש על דרך הפשט על פי מה שכתוב הזוה"ק כיון שאמר תעתתי מתפרש מיהיה מקטרגת מיד . והכעס לזה שידוע שזה לעומת זה עשה מלחים . ויעקב הוא בחלם הקדום. ובחיות עשו הוא הסטרא אחרא. וזהו וידו אוחזת בעקב עשו . וידוע שהקליפה אין לה אחיזה במוחין (הוא מב"ד) רק ממקום היהיה בסוד הברכה דעפיק מיהיה ישמעאל וילחק דעפיק מיהיה עשו וסם בסוד חסד וגבורה . וזהו וידו אוחזת בעקב עשו . ולכך בוודאי מכה ביד ימין שהוא רומז לישמעאל שעשה תשובה וסבן . והכעס עיקר הקטרוג הוא על יעקב לפי שלקח הברכות והמ"ם ויעשום עשו את יעקב בלבו על הברכה אשר ברכו אביו . לך דהברכות היו על חנאי שיעסקו בתורה ובמלות והמ"ם והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל לוארך . ולכך כשאומר תעתתי מתפרים מיהיה מקטרגת לאבד וחלף הקליפה מהברכות . ולזה יש לומר על פי שאמרו חז"ל שעשעם יעקב במה שפירש מאביו כ"ב שנים ואמרו רז"ל במ' מגילה שעל תורח י"ד שנים שהיה יעקב אביהו נעטון בבית עבר לא נעשם . ולכך כשלקח יעקב לפייסו אומר עם לבן גרתי ואחר עד עתה . והוא משום שחטא בשבועו במה שפירש מביבוד אביו כ"ב שנים ולא שייך עוד ואת אחיך תעבוד . ואם כן ופרקת עולו מעל לוארך . וזה שאמר לאחוה"י לעשו"י דלא שייך עוד הברכה על כן גביר שאתיו לך . ואם כן לא יתקנא עוד . ויהי לי שור וחמור בבית לבן . ואיהו מהברכות שברכו אביו כיון שהשה בבית לבן לא שייך עוד הברכה . ולכך ותשלחם להגיד לאחוי כל זה למנוע הן בעיניך והבן :

אן יאמר כה תאמרון לאדוני לעשו עם לבן גרתי . שידוע מה שהיה יעקב בבית לבן הוא כדי לבטל הקליפה שלא שיהיה במיתתו והקליפה יונק משם מלהים מאחוריים של מלהים שהוא שם במוכ"ן ויעקב אחיזתו משם הקודם לשם שהוא שם הבטחון והוא שם אבדה"ם שהוא גלע"ד בסוד ויעקב קרא לו גל עד ולבנקרא לו יגר שהדות' שהמרגו' הוא רומז למחוריים דמלהים ויעקב בקדומתו ביטל הקליפה והביאו למוך הקדומה והודם ליעקב בשם גלע"ד . והכעס קיימת לן דמתחבה וילחם בע"ז מייב . לך שהתוספות (בפרק כלל גדול) מחלקים היכא דהיה בבר ע"ז אסור

מלכבה וירחם וכיכח שלח נעבד מכבר מותר מלכבה וירחם . ואם כן מעתה שייך שפיר כחיזון של בעל מגלה עמוקות שלא עשה יעקב כשתומתם לעשו חלה לפנים . ולזין לומר שמלכבה וירחם מסול . ולזה לומר עם לבן גרתי ותרי"ג מלות שמרתי וביטל ע"ז שלו ואם כן מותר להשתמות לו ודו"ק . וזה שאמר מלאכים לפניו שהוא שם הכדש"ם שהוא שם המבטל לקליפות כמודע . ולזה קודם שנשתמות לעשו נתאבק המלאך עמו ולא שייך ע"ז כיון שביטלו ודו"ק . וזה שאמר קומה כ' קדמה פניו . שהשי"ת יקדים לותיות הקודמים לשם מלשים שהוא יונק משם .

וכאן :

או יאמר קומה ה' קדמה פניו . על דרך שאמרו בגמרא מניין שאין פוענין למשים וכו' ועיין בתוספת שהשיב לו לשטון דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין . וביום הכפורים הטוב כביכול הקב"ה כבודו לכבודו ולא שייך דברי הרב ודברי התלמיד . ז"ש קדמה לרשע . שלא יקדימך שלא יאמר דברי הרב ודברי התלמיד וכו' . ועול יש לומר דבדיני שמים שייך השמיה לא בדיני שמים . וכמו שכאב בשמים למלך . ולכך מכני תשובת השקל . כיון שאינו נהנה לא שייך שמיה בדיני שמים . וזה שכתוב ממחים יד ה' שמוסרים נפשם על קדושת השם . ולכך בק"ש שמוסר נפשו על קדושת השם ושייך השובת השקל . ואם כן אינו נהנה . ובזה הוא מגלה ליגר הרע . שלא שייך דברי הרב בדיני שמים . וז"ש חז"ל שבק"ש מגלחין ליגר הרע . ולזה לאמר הכריעהו הכריחהו לכף חובה וממחים יד ה' . וזה שאמרה רבקה ליעקב עלי קללתך בני . ועתה בני שמע בקולי ולשך לחי מלוה חוכך . שבדיני שמים השלה שייב . לא היכה שאינו נהנה . וזה שאמרה עלי בשוטה . שבדיני שמים השלה שייב . לא שהוא בשוטה . וז"ש לשלך לחי מלוה חוכך . והבן . וזה שאמר במדרש רבה שאמרה רבקה על השני גדיי עזים טובי' טובי' לך ועוביס לביניך שעל ידיהם יתכפרו בניך ביום הכפורים . כיון ביהרחל טוענין השובה ביום"כ שהם מתענין והוא השובת השקל . ואם כן לא שייך דברי הרב ודברי התלמיד כו' כיון שהנתעם נתבדה . ולכך ועתה השמיר עליו (שהוא מרומז לעשו) חת כל עוונתם . ובבחינת שאמרה רבקה עלי קללתך בני ועל ידיהם נתכפרו . ודו"ק :

או יאמר על דרך דליתא במדרש רבה פ' עקב שאותן הברכות שברכו הלבות הם משומרים לעתיד . ומה שיהרחל חולקים בעולם הזה הוא מברכותיו של בלעם . וידוע דלבן הוא בלעם . ומה שעשו התבות הוא סימן לבניו . וכמ"ש השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע . ומ"ש בבלעם בן עם לבדד ישכון . הוא סוד והבשבים הפריד יעקב וכמו דליתא בספר עשרה מאמרות . וכמו שהניל יעקב חת השובר מן לבן כמו כן יהרחל חולקין בעולם הזה מברכותיו של בלעם שהוא לבן . וזהו שאמרו יעקב לעשו . שלין זה מברכותיו של התבות . והעיקר מה שיהרחל חולקין בעוה"ז הוא בשביל ברכותיו של בלעם . השר השקול לזה הוא עם לבן גרתי ויהי לי שור וחמור . ואם כן הין לו מקום לשהות חומו על הברכות שברכו הבניו . וזו ושתלחה להגיד לחדוני למלוה חן בעיניך . והבן זה :

או יאמר על דרך מ"ש בזוה"ק דשם יעקב כ' הותיות משום דעתל

דעתל רחימת בתרין עלמין. מה שאין כן בחדש אחר דנעשים לרות זו לזו. וזה שאלה לו עם לבן גרתי ותרי"ג מלות שמרתי ולא עברתי על ליסור שמי לחיות מעום לרשי יכול לבטל השלחה לפילו במקום לנעשו לרות זו לזו. ותשלחה להגיד לאדוני למלות חן בעיניך לבטל השלחה ולגרום אהבה.

וכן:

ואחר עד עתה. עיין במדרש ברהשית רבה וזה לשונו על שגולל שמו טופל אלה עמו וכו' ומסורת הוא שאין עמו טופל אלא ביד בני בית של רחל. ויש לומר בטעם שעיקר קטרוגו של שר של עמו הוא בשביל שאמר שמי לחיות (וכמ"ש השפתי כהן על תורה) וזו הוא עניין שנאמר בכח ירך יעקב. ועיין באש"ק פ' תרומה שליעקב הותר ליאמר שמי לחיות. ויש לזה הוכחה שלא עבר על פי שה שאמרו רז"ל בדין הוא מי שבא על הערוה שלא יוליד. אלא עולה כמנהגו נוהג. שאין כן היכא שעשה ליוי הערה. בודאי לא יאמר הערה בדבר ליסור. לזאת היון שרחל היתה עקרה וילדה בדרך גם מוכח שלא היה נטוחים בליסור ולכך לין עמו טופל אלא ביד בית של רחל. ולפי דרך זה יש להבין פירוש אחר אלהים אחר מרפתי. שמלידת יוסף מוכח שנטוחים היה בהיתר (ובאמת יש לומר דשם שקיימו בחינת את התורה היינו בארץ ישראל וכמ"ש הרמב"ן ז"ל. אבל בחוץ לארץ לא ובחוץ לארץ שולטא שם אלהים. ואם כן אין קושיא על שמי לחיות: וזה שאמרה אחר אלהים אחר מרפתי. אלהי"ם דייקא). ובפסיטות יש לומר על דרך שאמרו רז"ל. מי שבא על הערוה לא יהיה לו עד ועונה בתלמידים. וז"ש שלמה המלך ע"ה. בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני. ועיין במידושי אגדות למכות"מ ז"ל שקאי על דוד המלך ע"ה ויש לומר שזו כוונת המברש"ת שאמרה שלמה מוכח שאביו לא חטא בבת שבע שאלו חטא לא היה לו עד ועונה בניה ותלמידים וק"ל. ולפי דרך זה יש לפרש פסו' ויאמרלו אכב את יוסף מכל אחיו כי בן זקונים הוא לו. ותרגום אונקלוס אחי בר אביה הוא היה. מוכח שלא חטא בשאי אחיות. היון שהיה לו עד ועונה בתלמידים. ולזה יש לומר שמלידת יוסף מוכח שלא היה בליסור מה שהשלח יעקב את רחל. וזהו מ"ש יעקב ליוסף ועתה שמי בניך הנולדים לך בארץ מלרים לי הם. אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי. ונשותיהם שלו לזה בודאי היה בהיתר. ואם כן לא שייך הטעם שלא נקברה רחל בארץ ישראל מפוש ליסור שאי אחיות. ולכך בהגלל את עלמו על קבורתה בחמירת ואחי בבודי מפדן וכו' ומיושב הסמיכות. ועל פי זה יש להבין מה שהלאה לו דמות דיוקנו של אביו במעשה אשת פוטיפר. שאם יוסף היה חוטא ח"ו. לא היה מוכח שנשותי רחל היה בהיתר. וז"ש במדרש ב"ר להלהים היו עושה הדבר הזה. היון שבהיתר ולידתו היה בקדושה. ולכך היה לו סיוע משה להלהים שלא יכשל בחטא. ולפי דרך זה יש לכוון הפסוק שם יהיה להלהים עמדי ושמרני בדרך הזה. ואמרו רז"ל במד"ר ובמדרי מגילות עריות. וזה שזכר שם להלהים במעשה זה לא היה נשותי רחל בכלל גילוי עריות. היון שבמוקף לארץ לא שייך ליסור שאי אחיות. ועל פי זה יש להבין כוונת הש"י ז"ל בלשונו הפסוק והיה כ' לי להלהים שלא יאמר פסול בזרעי. היון שמשם להלהים נלמד שהיה נשותי רחל בהיתר. ובכן זה:

ואחר

ואחר עד עתה. ולא קיים מלות כיבוד
ולף על פי כן ויהי לי שור וחמור
משום שאין עבירה מכפה תורה. וכמ"ש לולי
תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי וכאן:

ויירא יעקב מאד ויצר לו. פירש רש"י
ז"ל ויירא שמא יהרג ויצר לו
שמא יהרוג הוא את אחרים. ויש לומר
שעיקר כיוצא כיון שמא יגרום חטאת. לך
שים לבקדק דאמת הין שקב"ה חוזר ממובטח
לרעה. אלא שרבינו הרמב"ן בהקדמתו לספר
זרעים מחלק היכא שקב"ה מבטיח על ידי
נביא ליכא חוזר. אלא יאמרו נביא שקר.
משא"כ היכא שקב"ה מבטיח בעלמו לנביא.
שבנביא בעלמו שמע מפי הקב"ה ישודיו
הטובים למעטו לא יסתפק עוד בגבורתו
יתכן בזה ביוור וחזרה על פי ביוור המקבלים.
ואפי יש לומר שיעקב חשר שבועה לבניו
שיהיה את זרעו בעפר האדמה. ואם כן שוב
ליכו חוזר ות"ל מי יחשוד אותו לנביא שקר.
ועל דרך זה יובן מ"ש יעקב אם יבוא אל
המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר
לפליטה. וכיון שיתארו אם כן יש לחשוד
אותו לנביא שקר דמה שחשר יעקב לבניו
ובניו שקב"ה חשר לו שוב אל ארץ מולדתך
ואהיה עמך. ומעתה זה לא יוכל להכות אפילו
החחנה הראשונה (ומפורש קראיית הזוה"ק
שיהי העמידה אל פני המלחמה ברחשונה
הא אשור לעשות כן יעו"ש ולפי דבריהם
הנ"ל ת"ש). ואפי כאנו עוד המפרשים
שיהי שיש שבשחה עובה לקנא בני אדם
ורעה לאחרים אז יש לומר שאקב"ה חוזר
אפילו ממה שהבטיח לנביא לאחרים וזהו
הכוונה ויצר לו מאד יהרוג אחרים. ואם
כן יש בהבטחת הקב"ה טובה ורעה לאחרים.
ואחירת יעקב בשביל זה מפני שאת הקב"ה
חוזר אפילו ממה שהבטיח ע"י נביא לאחרים.
וכאן:

ויאבק איש עמו עד עלות השחר.
ואמרו רז"ל שקרא קריאת
שמע. ואמרו רז"ל עוד במדרש ב"ר שהמלאך
שנאחבק עמו היה שר של עשו. ושוא שם"ם
ויצר הרע. ובפ"ק דברכות אמרו על פסוק
רגזו ואל תחטאו לעולם יהגיז אדם יצר טוב
על יצר הרע. אם למו מוטב. ואם לאו
יקרא ק"ש. ורמוז הוא במה שאמר יעקב כה
אמר עבדך יעקב שכוח שוד של ק"ש.
כמו שאמר הזוה"ק על פסוק ויפן כה
וכה כ"ה אחוון של שמע וכ"ה אחוון של
ברוך שם כמל"ו. ואם אמרו אם למו מוטב
ואם לאו יעסוק בתורה. וזהו שם לבן גרתי
ותרי"ג מלות שאתי. ואף למו מוטב ואם
לאו יזכור לו יום המיתה וזהו ואחר עד שתה.
ואחר לשון עכשו עד עתה כמ"ש רז"ל במס'
אבות והוי יום אחד לפני תשובה. ואין
אדם יודע את עתו. כי כל הגע והגע הוא
הזמן. וזהו כוונת רז"ל מה שאמרו שקרא
ק"ש. וכאן זה:

כי ראיתי אלהים פנים אל פנים
ותנצל כו'. כלומר ב' פנים
של מלאים היינו ב' פעמים שמות
אבדש"ם בגימטריה [מאים. וזהו וישלח
יעקב מלאכים לפניו לייקא וזהו ואחר
ע"ל שהוא בגימטריה אבדש"ם שהוא שם
הטומאה. בסוד בטחו בה' עדי עד. עת"ה
רואו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי.
שהשמרא אחרא מיתפרש מינה וכל דיינין
מתעברין מינה. וכאן זה:

והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע
פעמים עד נשתו עד אחיו.
ובזוה"ק

ובזוה"ק הקשה וכי יעקב לנטיל מולקיח לקב"ה יתחוה להחוה רצע דחוה מסטרא דאל אחר. ומפרש שם דחוה נקרא השכינה והשכינה עברה לפניהם והשתחוה יעקב להשכינה. שלא כתיב וישתחו לעשו ע"כ הזוה"ק. ועוד יש לומר על דרך שכתב המגלה עמוקות על מאי דאמרינן בפרק קמא דמגילה מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל כליות בימי שמן משום שהשתחוו לצלמו של נבוכדנאצר ואמרו תלמידי' אין רשב"י וכי משתחוים יש בדבר אלא הם לא עשו אלא לפניהם אף הקב"ה עשה עמהם לפניהם וכו'. ואמרו רז"ל עוד על פסוק לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל שהיה בקום עליהם אדם ולא אלך זה הגוי. ויש להפלא מפני מה מזכיר כאן ישראל שבא. למעט יתכן לפרש כוונתם שישראל למדו זה מיעקב אבינו ע"ה שעשה גם כן לפניהם שהשתחוה לעשו ולכן היה לפניהם עכ"ד הקדושים. וזה נכון מ"ש רז"ל בפרשת ב"ר קומה ה' קדמה פניו. קדמיה לרשיעא עד דלא יקדימך ר"ל שהיה תקדם לפני עשו. כדי שלפי השתחוה לפניך. ואמר שם עוד שכריעתו שכריחתו לכף חובה. ועל דרך שאמרו רז"ל כדרך שנפרעים מן הטובד כך נפרעים מן הגוזל ובעובדי גלולים מחשבה רעה מלטרף למעשה ועשו היה סובר במחשבתו שלו השתחוה יעקב. וזכו שכריחתו לכף חובה. ולפירוש זה יקשה למיך ישראל עשו לפניהם להשתחות לפני צלמו של נבוכדנאצר. וז"ש יעקב פלטה נפשי מלחתו רצה שהוא חרבך שבו תהה רודה את עולמך שעל ידי יסורין של גלויות ישראל עושין תשובה. והבן זה:

וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. הקשה בזוה"ק למיך כלפיך יעקב ע"ה בהשתחוה לצל אחר שעשו הוא לא נכר ומיהן בזוה"ק דכתיב והוא עובר לפניהם והוא הוא השכינה כ"ל שהשכינה עברה לפני יעקב והשתחוה להשכינה. למען יפלא עוד הלא עשו היה חושב שהשתחוה לו. ועל פי זה יש להעמיד הברית כרין מה שהגר"א ז"ל דומה שהברית הזו שלו שהמקום שכנה מותר להשתחוות לפניה. ועל פי תירוץ הזוה"ק הוא רמיה גדולה להברית הרין שגם כאן היה עשו חושב שהשתחוה לו אלא שהיה במקום שכנה ומשום שכי היה מותר ליעקב להשתחות לפניה. והוא ברור שבמקום שכנה מותר להשתחות לפניה. והבן זה:

ויקרא לו אל אלהי ישראל. ואמרו רז"ל במדרש ב"ר כי הקב"ה קראו ליעקב אלי. מחילה נקדים להבין מה שאמרו רז"ל במד"ר שעורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד. ונראה שהענין הוא שיעקב אבינו ע"ה היה מחשב תמיד בזאת המדה. והוא כמיה פניה לפניה. וזהו סוד חקוקה. וזהו שאמרו"ל כי הקב"ה קראו ליעקב אל. (וכמ"ש הרלב"ע ז"ל כי בהתדבק החלק בכל יוכל לפעול בכל). והבן זה:

לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך. ופרש"י ז"ל לא שיעקר שם יעקב ממקומו אלא ישראל יהיה עיקר ויעקב טפל לו. יובן על דרך שאמרו רז"ל הקורא לחברתו חבדם עובר בעשה והקשה שם הגמרא (סוף פרק קמא דברכות) אי הכי הקורא לישראל יעקב יעבור גם כן בעשה ותירץ בגמ' שאני יעקב שסדר קראו הקב"ה יעקב. שנאמר ויאמר ה' אל ישראל במראות הלילה יעקב יעקב ונראה לתרץ על דרך דחיתא במדרש ב"ר על פסוק ויקרא שמו יעקב הקב"ה קרא שמו יעקב וז"ש רז"ל על פסוק לא יאמר

עוד שמך יעקב לא ייעקב עוד שמך יעקב ממקומו כיון שלא יוכל להיות בטל משום שנקב"ס בעלמו קרא לו המילה כן. אבל אברם קרא לו אביו זה השם. ואחר כך כשהשם יתברך קרא לו אברהם נעקר שם אברם ממקומו ומפני זה עובר בעשה. וזה יובן מה שנתחב רש"י ז"ל על פסוק ואגדלה שמך זה שאומרים תלמי יעקב שבזה יהיה נתגדל שמו מפני שהשי"ת בעלמו קרא לו זה השם ומשום זה לא יהיה בטל. ורמיז לזה שאנו אומרים תמיד בתפלתינו תלמי יעקב. וסבן:

פרשת וישב

וישב יעקב. במדרש רבה. ביקש יעקב אביינו ליישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף. יובן על דרך שאמר דוד המלך ע"ה כי טוב מסדך מחיים שפתי ישבחוך. וכמו שאמרו במדרש רבה על פסוק זה היום עשה ד' נגילה ונשמחה בו אין אנו יודעים אם בהיום אם בנקב"ס כשאנו אומר שביעלי המלך חדריו נגילה ונשמחה בך אנו יודעים שאנו שמחים בך בנקב"ס וכו' עכ"ל המד"ר. ועיקר כוונתו של יעקב היה כדי לשלל לפ' שעיקר התגוננות בחסדי השם ית' הוא כשמיגיעו מלרע. ובשוב מי מכם ויאמר שלא ויתבטלו חסדי השם. וזהו שהקדיקים מספקים מדת הדין למדת הרחמים. ולכך אמרו במדרש ב"ר על פסוק ויבך על לוחיו עוד שבל יעקב לא נפל על לוחר יוסף מפני שהיה אז קורה את שעת שביטול כל התכונות שולחי אליו ית'. ואהב את ה' בכל לבבו ובנפשו ומאודו בגודל שמחתו. ולכך אמרו רז"ל שהקיש יעקב ליישב בשלוה כדי שיודה לו וביטל מהשבתו אליו. לכך קפץ עליו רוגזו של יוסף כדי שיתבטל אחר כך חסדי ה' עליו ביותר וכדי שיבטל אחר כך לחפצת יוסף אליו ית"ש כאשר נתעוררה להשבתו ליוסף אשר לא ראתו עד השם כ"ב שנים. וביטל בעת השוה להשבת יוסף מלבו והפכה לשחוק בכח השוה את השם ית"ש בכל לבו ונפשו ולקרות בעת השוה קריאת שמע. וכבן:

או יאמר על דרך שאמרו במדרש ב"ר שנעשה על שפירש מאביו כ"ב שנה. ולכאורה יפלא הא כולהו לצרות מפני עשו. אך דיש לומר לפי מה שאמרו רז"ל בפ"ק דמגילה שלדיק ממנו בולע אבל לדיק גמור אינו בולע. ואם כן כשביקש ליישב בשלוה ואין לריך ליסורים כיון שהוא לדיק גמור ואם כן אין לו יראה מעשו. ולכך קפץ עליו רוגזו של יוסף ונפרש ממנו כ"ב שנה על שפירש מאביו כ"ב שנה ושנים. כי לפי דעתו שהזיק עלמו לדיק גמור אבר אבר בגלגל ביקש ליישב בשלוה שלא יסוריס. ואם כן לא היה לו לצרות מפני עשו. ואמרו רז"ל בשהשדרין מביאים יסוריס כי אין לדיק באבר שאבר יעשה טוב וכו' וזהו ויגד ליעקב שאת יכרוג אחריס וה"ל כוח לדיק גמור. וזו למפרע עבר על כיבוד אב בשה שפירש מאביו וברח מפני עשו. וזה שאמר יעקב אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו אז בודאי והיה המחנה הנשאר לפליטה. כיון שאוכח שאינו לדיק גמור מאחר שנבלע מעשו. וה"ל כולהו לצרות ממנו ובדין עשה שפירש מאביו. וכבן:

א"י וישב יעקב. ביקש יעקב ליישב בשלוה כו' קפץ עליו רוגזו של יוסף. על דרך שאמרו רז"ל במדרש ב"ר שאברהם אביינו ע"ה בירך לו את הגליות ויעקב היה רולה ליישב בשלוה. ולא היה רולה שיעבוד הגליות.

שבילך לו מבראש מבימו ע"ס . ומפני זה קפץ עליו רוגזו של יוסף . ועל ידי יוסף סולק ליבל למלכים . והתחיל שעבוד הגליות כמו שבילך לו מבראש מבימו ע"ס . וז"ש יעקב כי ארד אל בני אבל שחולה . שהוא הגיהנם . כיון שלא היה רולה יעקב את הגליות . ובחמת על ידי יוסף הורל למלכים והתחיל הגלות . ולכן זה :

באופן אחר וישב יעקב . ביקש יעקב ליטב בשלוה כו' קפץ עליו וכו' . ולכאורה יפלא לינ יעלה על הדעת שיעקב מבימו ע"ס ירלה התעוגות בני הדס וממולות עולם הזה . ויובן על דרך שאמרו רז"ל בכמה מקומות שיסודי הקדיקים הקנקלים יסורים של מבשה הוא כדי להגדיל ולהוסיף שכרם לעולם הבא (ומפני זה בשהקדיקים יסורים יותר מדאי לאמרו לא כן ולא שכרן כמבואר בפ"ק דברכות) . והנה יעקב אע"ה רלה ליטב בשלוה בלא יסורים כדי לעבוד את השי"ת ביתר שאת בשאפה ובטוב לבב . וכמו שאמרו רז"ל בתלות יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא . ומשום עוה"ב לא עבד . וזהו שאמר הקב"ה לא דיין לקדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא . פירוש מה שאני מתקן להם עולם הבא בשביל שעובדים אותי על ידי יסורים של מבשה בעולם הזה . אלא שהם מבקשים ליטב בשלוה בעולם הזה ובזה יתופן רולים לעבוד לו ביתר שאת . והם רולים לבפוך רלונו . זה מי שפשר כיון שברלון של הקב"ה הוא שיהיה כך דוקא.

ובבן זה :

או יאמר וישב יעקב כו'. על דרך דאיתא במדרש ב"ר רבי שמעון בן לקיש משום רחב"ע . לבו ורלו שפעלות תלהים

במדרש רבה כשם שאפשי למאה לך. כך רמ"ח איברים שיש בי כמאיה ולמאיה לך. כלומר על ידי התלמיד המועבד בשם שמאיה וחדשים לדברות קדמו. ומקשרים בחבלי מוסרות להסבתו לכל יאמו מלותו ולבל יתגברו לרצונו ית' וכבן). ואמר עוד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך (ואמרו במדרש ויקרא רבה אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית פלוני אני הולך והיו רגלי מבילות אותי לבתי מדרשות ולבתי כנסיות הה"ד ואשיבה רגלי אל עדותיך עכ"ל המדרש ועתה לבאן נקל להבין דבריהם ממה שהקדמנו למעלה) ושם אמרו ר"ל במדרש תהלים על פסוק שיש לאב ויום מה לאה תרוצו אל יוסף לאה שנאמר בו ויום וילד אחותם ובשביל שיש לאה ויום. ופירש מוהר"ר ר' שלמה מלקבץ ז"ל כמו שיוסף הצדיק עשה היפוך מעבו ונגד רחימות בשמחות המועבד בחדש בעבורו. כן שיש שגם שנשפך הטבע ובזכותו לפני אדוניו נקרא שיש. אך בחמת שגם הוא יולד חוץ לטבע ואחר כך חוזר לטבעו. אבל גם לשמות ולעשות מבע מחדש זה לא יספיק זכותו בבחינת היולי הרע רק להצדיק לשר תלמות מועבע בו מבבר הוא יכול לעשות מבע מחדש. (וכמ"ש ר"ל דעד חזקיה לא היה חולה שיתרפא ולעשות מבע חדשה) טבע קיים לדורות (וזה יתורץ מה שהקשו המפרשים ז"ל הא מלינו מקודם לבן גם שנתרפאו מריש ותליבע. אלא שזה היה בדרך נס רק להצדיקים בשם ולא נעשה טבע חדשה קיימת לדורות) ולבך ה"ל ר' פנחס בן יאיר שהוא יכול לגזור עליו שלא יעבור בו מים לעולם. לעשות בו מבע חדש. והוא מלד תלהיה המועבע בו ונשתרה מעשהו שנשפך עופה. שהלל דברים המבעים לא

צייך שפך כמו כל הדברים שבעבים שעושים רלונו ית"ש בלי יכולת השתנות כלל. אך דבחמת ים לשבין. שהיך ים יכולת בחדש לעלות למדרגה זו שלות הבי"ת גזר ביטים שבחירה חפשית ביד בחדש. ושכל בידי שמים חוץ מירחת שמים. ועוד יפלא מחמר ר"ל חוץ מירחת שמים הא כל המלות ומעשים עובים ומהבת השם על שכל שבחירה ביד בחדש. ולמה דוקא אמרו חוץ מירחת שמים. אך שמסר"ל מפרש"י ב"ע בשפרו בקדום נתיבות עולם כתב שירחה הוא ביטול ולבך אמרו שירחה היא בידי שמים כיון שהקב"ה חפץ בקיום העולם ולא בביטולו יעויי"ש ובבן כל זה:

באופן אחר יובן המדרש הנ"ל על דרך דלהיתא בירושלמי דמהי

שאמר ר"פ בן יאיר לגיהם הברית חלוק לי מימך והיה עמו חיים אחד ולבה גם בן לעבור ושאל לו ר"פ בן יאיר השם לא דיבר לשון הרע מעולם יכול לעבור בו ו"ש וישמעו אותו שלא ידבר לשון הרע כי בזכותו יהיה נקרא היה וכמ"ש ר"ל במדרש תהלים על פסוק היה האה ויהם ו"ש המדרש למה וישמעו אותו בשביל שיקרא להם היה. ובבן:

וישב יעקב. במד"ר ביקש יעקב לשבו ע"ה לישב בשלוה וכו' מיד קפן עליו רוגזו של יוסף וגם אמרו ר"ל במדרש ב"ר שהקב"ה בירר לו לשבשם שבשבו ע"ה שיעבוד גליות ושבשם הע"ה ביקש לו לשבור גיהם כדי שלא יתחלל שם שמים כמו שאמרו ר"ל במד"ר פ' בא כשם שקלוסו של הקב"ה עולה מפי הלדיקים מבן עלן כך קלוסו עולה מפי הרשעים שבגיהם וכו' והשי"ת אמר לו שיבור שבעבד גליות כי ישראל הים לריהים גיהם שנאמר גוי ואלהיו יורדים לגיהם

למחיל

לעתיד כדאיתא בפסיקתא. ומצא בברכת יצחק את בניו לאחר דבקה לחמו שלא עוד הגליות לפיכך לאברם ליעקב שיטול את הברכה של עולם הזה ומפני זה מיד שקבל הברכות ממילא קבל עליו וכו"ל. וזהו שאמר הפסוק ויחרד יצחק חרדה גדולה ואמרו רז"ל במדרש רבה ניסגם פתוחה לו מתחתיו מפני שרואה שר של עשו שיעקב נקח לו ברכות עולם הזה ומפני זה נרואה לו את הניסגם. וזהו פירוש מאמרם ז"ל ויאב יעקב ביקש יעקב ליצב בשלום ר"ל שלא היה רוצה לגרות הגלות ומפני זה קפץ עליו רוגזו של יוסף. ומפני זה אמר כי ארד אל בני לבל שאולה זו גיהנם. כלומר בשביל שבקשתי ליצב בשלום ולא בחרתי בגלות הגליות. מוכרח להיות ככיון. אשר אין אדם לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא מאומה על ידי גיהנם. אמנם לפי האמת יוסף היה סיבה האמצעית האמיתית שעל ידו היה לריך יעקב ליכד למלריס כאמרם ז"ל על פסוק ויאלחהו מעמק חברון. מעלה עמוקה של אותו לדיק שבחברון שאמר לו ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וכו'. וכלאמרם ז"ל על פסוק בחבל אדם אמשכם וכו' לאוי היה יעקב אביהו ליכד למלריס בשלשלאות של ברזל אלא שעל ידי זכותו יכד יוסף מקודם למלריס ונעשה מלך ואחר כך יכד יעקב למלריס בכבוד ומיד התחיל הגלות כמו שבירר לו הקב"ה לאברהם אביהו ע"ה וק"ל:

ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם.

יובן על דרך שאמרו בגמרא אחיך נפש יעקב אתי אחיות. ומפרש המהרש"א שגר שאחגייר בקטן שנולד אחי יעו"ש. ויתחא למ"ד שאשות אין לסס דין בן נח להחמיר. אבל למ"ד שיש לסס דין ב"נ להחמיר ואם כן הדרה קושיין לדוכתיה ויש לומר בסברת יוסף היה כאמן דאמר שיש לסס דין ב"נ להחמיר ואלא שהולילים בשמים פקועה שאין נח אחור והשבטים שברו כמ"ש שאין לסס"דין בן נח לקבל. ומפני זה היו הולילים בשמים פקועה בחייה, ומפני זה וישאלו לומו היון שלשברתו היה מגיע גם לבתו גם אל יעקב לגיסס שנפש אתי אחיות. ו"ש ויבא יוסף את דבתם רעה גם אל לגיסס. ואל יוסף לא יוקשה היון שהיה יודע הפיוסים מפני מה נפש יעקב אתי אחיות וכמ"ש הזוה"ק על פסוק מי זאת כו' שיעקב אביהו ע"ה היה מחבר עלמא עילאה בתתאה. ואבן זה:

כי בן זקונים הוא לו. לישא בשבל הטוריס שמסר לו זרעיס. קלשיס. נשיס. שמועות ומועד. לריך לדקדק מפני מה לא מסר לו סדר טהרות. ויש לפרש על דרך שאמרו ודעת זה סדר טהרות ובגלות מלריס היה סדעת בגלות ומפני זה היה בגלולה על ידי משה רביט ע"ה שהוא בחיית דעת כידוע (עיין בספר עמק המלך שער הו"ח) ועל ידי יוסף שתחיל הגלות של מלריס ומשום זה לא מסר לו יעקב ע"ה סדר טהרות. ואבן זה:

וימאן אל אביו ואל אחיו וכו'. יובן על דרך שכתב הזוהר בקדוש שיעקב ויוסף נחנו משמושיהם לדוד שפלך ע"ה שבעים שנה. ושטיקר סיפור היה ליהודה שהיה מלך. ואיתא (במדרש ב"ר בתבות) שהרבנות מקברת את בעליה שעל ידי שהיה יוסף מלך נתמעטו מיוסף יו"ד נימים. ומפני זה היה יהודה מסכים עמו למלוותיו. שהיו מורידים על מלכות יוסף וממשלתו פליהם (ואתי שפיר הזה מה שהקשו הזוה"ק והמפרשים בליך סיפר תלומותיו לאחיו שהיו שונאים לותו ועל ידי שנאתם וקנאתם. ותשובתם אליו בעין

רעה כמלך תמלוך עליו . ומתרכו ומשכו קיום החלומות שלו עד לחר כ"ב שנה . ולכ"ל ז"ם כי עיקר הסיפור היה להביו וליהודה שהיה מלך . שהיו שניהם חוכיו וחפלים במלכותו . וכבן) . ועל דרך כחמת יוכן על דרך שכתב הזוה"ק שדוד הוא בחינת מלכות דליה לה מגרמה כלום אלא ממה שמקבלת מבריה וגוף שהי' יעקב ויוסף כידוע לסתחילי'

וכבן זה :

וישמע ראובן ויצילהו מידם . ואיתא במדרש ב"ר אילו היה יודע לחובן שהחורה תכתוב לחריו וישמע לחובן וילילהו מידם וכו' בכתפיו היה טוענו ומושיבו לחביו. ויש לדקדק וכי יעלה על הדעת שלחובן יהיה מתכוין להתפאר בפעלליו הטובים ח"ו לומר כן . ויש לומר שבחמת לחובן היה בטוח לכת והיה רולה להביאו אל חביו אלא בפרסום (וכן מורה לשון שכתוב למען הציל אותו מידם להשיבו אל חביו כלומר כי הסורחה והכוונה שגלית בפני חמיו . היתה למען הציל אותו מידם שהם בעלי בחירה ואותו דבר קשה לעשות גם להציל את הלדם מכף בעל בחירה עד שאר יעלוה בלדם בחדם להרע לו כמ"ש הזוה"ק . חמנם שכוונה הפנימית והשתחרת היתה להשיבו אל חביו אלא בפרסום . וכבן זה) . אלא שהם היו יודע שהף על פי כן תכתוב התורה לחריו למען הציל אותו מידם להשיבו אל חביו היה מביאו בעין כל בעליל לחרץ . וכבן :

או יאמר על דרך שאמרו במ' תעזית רבי יוחנן ותילפה חזלי בתורתא לסחורה כו' וילחה בת קול הוא לחם לחית בכו חד דקיימא ליה שעתא כו' וכהה כשבח יוסף אל חחיו ותמרו לכו ונהרגהו ילחה בת קול ותמרה ונדלה מה יהיו חלומותיו וישמע

לחובן זה הקול ושמח לחובן שגם חחיו שמעו דברי הבת קול . ואלו היה יודע לחובן שהחורה תכתוב עליו וישמע לחובן כו' שרק הוא שמע ולא לא שמעו . בכתפיו הוי מוליכו אלל חביו כיון דקיימא ליה שעתא .

וכבן :

באופן אחר יובן במדרש כ"ל חילו היה יודע לחובן וכו'. על דרך שכתבו בספרים הקדושים לכשלדיק עושה מלוה ילא לנפשו שמא הוא עושה כמלוה שלא כהובן בחיזה פנים ח"ו . וכשהיה נעשית בתיקוני חיבו ילא משום לדם שהי חפלר לבטל לוחו מזחת המלוה לעשותה . ובזה יתכן לומר כלן שלחובן היה ילא שמא ים פנים ח"ו במעשה המלוה שעוסק בכללם יוסף. (וכמ"ש המפרשים שהיה מקום לומר שלחובן לסבב לת יוסף בשביל חלומותיו שהלם והיה לחמד עפר כוכבים משתחוים לי . שמוריס החלומות שעתיד בין יתר השבטים ולא נתרחק בשביל מעשה בלהה) והיה ילא להציל לוחו מפני חחיו שמא לא יניחוהו לעשות ולגמור המלוה ולהוליא מחשבת לדקתו מכח אל הפועל . ז"ם במדרש שאם היה יודע לחובן שהחורה תכתוב עליו למען הציל לוחו מידם להשיבו אל חביו אלא שוה פנים ומחשבת חוץ ותועלת עלמו . בכתפיו היה מביאו אל חביו. כי לא היה ילא מחחיו עוד שמא יבטלו לוחו מלגמור לת המלוה מהלם יוסף . לחרי שהוא היה יודע בנפשו כי מלוה זו נעשית בחיקונה

בלי כוונה לחרת כנ"ל . וכבן :

ויך יהודה חחת אחיו : במדרש ב"ר וז"ל שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף . ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו . ויהודה היה עסוק ליקח לו לשה והקב"ה היה עוסק בצורת לוחו של מלך המשיח עכ"ל. יובן

על דרך שכתב הר"י זלה"ה שבחינת עשרה מרוגי מלכות היתה כדי שיוכל להיות הגלולה בסוד הל נקמות ה' וכו'. ובזה הכח יבוא מלך המשיח. וכמה במכירת יוסף נגזר בעת הכתוב על עשרה מרוגי מלכות שיכלנו. וזה הוא כוונת המדרש הנ"ל שבטים היו עסוקי' במכירתו של יוסף כלומר ובשביל זה נגזרה חז גזירה על עשרה מרוגי מלכות. והקב"ה היה עוסק ובורח על ידי זה חורו של מלך המשיח כיון שלא היה הזמן. ובשביל שהיה יהודה נקי ממכירת יוסף וכמ"ש יעקב בברכתו תליו מטרף בני עלית. לכן בשביל יהודה עשרו ליקח הבא עסוק הקב"ה להוליך מזרעו חורו של מלך המשיח ויהיה התיקון על ידי כולם. וכבן זה:

ויאמר יהודה צדקה ממני. יש לדקדק וכי משום שאמר שממנו נתעברה היתה פטורה ממיתה. ויובן על דרך שאמרו ז"ל במדרש ב"ר שהשבטים היו נביאים. ובנבואה היה לו רשות לעבור על דברי תורה בשלמא שעה. כמו תליבו בבר בבלמל. ועוד אמרו ז"ל במדרש ב"ר ביקש לעבור אמר הקב"ה יהודה מהיכן מלכים יולאים. מהיכן נביאים יולאים. מיד רמז הקב"ה למלאך הממונה על התאוה להטותו תליה אל הדרך. והיה המלאך כופהו להשות שלא בטובתו. וז"ש יהודה לתמר הבא הבא נא אבוא אליך. וכתב הר"י ז"ל בפירושו הביאו עלמך לדבר הזה. והיינו שאמר יהודה ונפל בחוח הקודם שהוא מעמיד ממנה מלכים. וז"ש יהודה לדקה ממני ילאה תורתי שעה. ותני דמי ופשטתי שבך אליך להיות בשלשת שעה. וכבן זה:

ויבוא יוסף הביתה לעשות מלאכתו. רב אמר מלאכתו ממש שלא שכחה לו למות דיוקנו של אביו. ויובן על דרך שאמרו ז"ל במס' יומא (פ"ג) יוסף הצדיק מחייב את הרשעים. והנה הצדיקים היכן רולים לחייב את הרשעים. וכמ"ש יתמו חטאים ומאמרו ז"ל בפ"ק דברכות מי כתיב חוטאים חטאים כתיב וזהו כוונת רב שאמר מלאכתו ממש היינו בעשה יוסף זאת הבחינה בעלמו שיהיה לו זאת המלוה במיעת העבירה. רק בסיוע מלמעלה ובעזר תליו כדי שיהיה זכות לרשעים. ושלא לחייבם. וזהו כוונת רש"י ז"ל מ"ם מכאן יש לבעל הדין לחלוק. פירוש שלרשעים יש להם מכאן זכות. לבל יוסף עשה בחמת המלוה בשלימות (שגם בלא סיוע תליו לא היה מפיק זממו. ולא היה גומר מעשה העבירה ח"ו) וז"ש המלגוש יומתן על דקיים תורייתא בסתרה. וכבן:

הן אדוני לא ידע אתי כו'. במדרש ב"ר הן תלוי מחירא תני מס' שמרה לו היינו שמר לה גדול ה' ומשולל מאוד עכ"ל המדרש. ויובן על דרך שאמרו ז"ל במדרש רבה מי שהיו זן עיניו מן הערוה זוכה לראות פני השכינה דכתיב עולה עיניו מרחוק ברית מלך ביפיו תחזינה עיניך ובכיפוף ח"ו יין מכניסין תומו במחילתו של הקב"ה. וזה שדרשו על פסוק ונשמרת מכל דבר רע שלא יסרבר ביום בערוה ויבוא לידי קרי בלילה. ובמעשה הוא מפני שהשמש עולה בלילה לרקיע ובשעין מכניסין תותו במחילתו של הקב"ה ממסרת ח"ו לסטרא אחרא ויש לשם כח להחטיאתו. וזהו כוונת הפסוק ולא ידעה בך ערות דבר וכדי שלא יגרום ושב מאחריך. וזה שאמרה לו תיכף. כי השבה שמן השמש זן עיניו מן הערוה. ולא יין מכניסין תומו במחילתו של הקב"ה ושוא בחינת תיכף. ואמר לה יוסף גדול ה' ומשולל מאוד. כי בחמת

יוסף לא היה זן עיניו וכו' והיה עומד עיניו מלחות ברע והיה זוכה לרוחות פני השכינה וזהו בבחינת גדול. וכבן זה:

ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים. במדרש ז"ל לאלהים ליוסי עומד הדבר הזה. ויובן על דרך שאמרו רז"ל במד"ר שהשבטים עשו מרס שלא לגלות ליעקב ולרפו גם כן את השכינה שמהם וזהו סוד לאלהים ליוסי עומד הדבר הזה. וכבן זה:

או יאבד על פי המבואר במדרש רבה. לא שבק קרא ותעשתי לה' לא נאמר וכו'. יובן על דרך שאמרו רז"ל במס' יומא שיוסף כלליק מחייב את הרשעים שלריך לחיות ולהמלא חיים אחד בעולם שיהיה ממנו כח למדת הדין. וז"ש במדרש שכ"ל ותעשתי לה' לא נאמר שהיה גם כן רחים שכוונתו בחיית עשיית הרע היתה לשמים לך לאלהים ליוסי עומד הדבר הרע הזה כדי שיהיה למדת הדין פתחון פה לחייב את הרשעים בדין בלא מעכב ובחין מוחה לבל יתגלגו הרשעים לאמור מה הייתי ועדוד בילדי הייתי. ולכך כשהרשעים נסתלקים מן העולם נסתלק גם כן חרון אף מהעולם כמ"ש רז"ל בסנהדרין. וזהו לאלהים ליוסי עומד הדבר הרע הזה. וכבן:

או יאמר על דרך שאמרו בקריעת ים סוף היה הקטרוג גדול משוזה בר של מלריס הללו עובדי ע"ז והללו כו' והיה בקריעת יוסף וזכותו נסתלקה ושקטה מדת הדין מישראל ולכך אמר לאלהים ליוסי עומד הדבר הזה כדי שתשקוט מדת הדין מזעפו מישראל בקריעת ים סוף. לכן ליוסי עומד הדבר הרע הזה כדי שזכותו יעמוד להם לקרוע להם את היס למעני. וכבן:

ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה. ואמרו רז"ל במדרש רבה לשכב לשכב בעולם הזה להיות עמה בעולם הבא. יובן על דרך שאמרו במדרש ב"ר שאמת פוטיפר לשם שמים נתכוונה שלאחר בחילטגניות שעתידה להעמיד ממנו בנים ולא רחתה יפה שהכוונה היתה על בחה לשם יוסף. ולכך אמר שלא שמע אליה יוסף להיות עמה בעוה"ב. ולכך כשביקש יעקב ליתב בשלוה בלא יסורים ולא היה השוטף הבא על יסורים מהכבה חשוב בעיניו ומפני זה קפץ עליו רוגזו של יוסף. שהיתה גם כן הנסיון שלו בעיני כמוהו. וכמו שאמרו רחוי היה יעקב לירד בשלשלאות של ברזל למלריס חלא שזכותו קדמה לו. וזו הזכות שלא ליתב בשלוה כדי לעבוד את השי"ת ביתר עז וביתר שאת בשמחה ובטוב לבב ולא על ידי יסורים לכן גמר ה' בעדו להוריד ליוסף מקודם למלריס ולהשיאו לאה לפרעה ולמושל בכל קניו. ואחר כך בלבל כל בית חביו במלריס בכבוד ויחי יעקב בארץ מלריס שבע שאכל שנה מתוך שמחה ובטוב לב מרוב כל אשר למיץ כמיץ טו"ב שהטעימו הקב"ה חיי נחת מעין עולם הבא וביתה לחריתו שלוה לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל כפי מטרת חפלו הקדוש. וכבן:

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו. במדרש ב"ר אמרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף. ולא פנה אל רהבים זה מלריס. ועל ידי שאמר לשר המשקים כי אם זכרתני והזכרתני ויחוספו לו שתי שנים עכ"ל. וזהו תמוה ומתקשו בו כל מפרשי המדרש. וגם תני לעשה שם חלקי. דיש לומר שבזה שבקשו של המשקים נלמח עוכה ליוסף שלולי לא שבקשו היה מבזה לחתו מקודם יותר שבכלי חנו רואים עתה שהיו לריכים לו להוליך היס

סיס מקטין טרכו ומסטיל מעלתו וסיס מומר לפרעה נער עברי עבד ואיטו רחוי לגדולה נמלא מכאן רחיס שמש ס' מבטחו . (ומה שממרו רז"ל במדרש כי טל ידי שמחר יוסף לשר המשקים כי חס זכרתני וסזכרתני ניחוספו לו שתי שניס . אין סכוונס כי נעשס יוסף על זס רק ע"י שסיס יוסף מסחדל בכל כוחו להשיס על לב שר המשקים שיזכירהו לפרעה וסיס חושב שסיס לו מזס תועלת וכוונה וס' סרוחה ללבב רחס ויוכח כי ילמח מזס מזס לזס ליוסף חס יזכירהו מקודם לפרעה סיבב סיבת הסיבות שיסכחהו שר המשקים וניחוספו לו שתי שניס ועיכבו מן השמיס זכירהו של פרעה עד עת בא דברו החלומות של פרעה חשר לו מעלה כל חכמי חיל החרטומים חת ידיעס למלות פתרון דברי החלומות וחחפעם רוח פרעה בקרבו עד כי נעה למות כמבואר במדרש כי לח היה נמון לדרום ולבקש חת יוסף ולהשיב נפשו ולהעלותו לגדולה מבלי טוד להכיט חל חסרוחיו ושפלות ערכו בעיניהס כדי להשיב נפש פרעה ולהחייחו ודבר בעתו מה טוב . וסבן) :

פרשת מקץ

ויהי מקץ שנתים ימים וגו' . במדרש ב"ר הס"ד קץ שס לחושך זמן נתן להס לעולם כמה שניס יעשה בחפילה . ומחי טעם קץ שס לחושך . שכל זמן שיצר הרע בעולם חופל וללמות בעולם לכתיב חבן חופל וללמות נעקר יצר הרע מן העולם חין חופל וללמות בעולם עכ"ל במדרש . וסענין יובן שידוע שהחושך מחבטל במקום החור חבל להיפוך לח וסוח כי בתחילת הבריחס סיתס סכוונס כך . וכמ"ש וחושך על פני תסום . ומחר כך ויחמר לילים יכי חור . ומעשה זה נתבטל החושך לגבי החור . וז"ש קץ שם לחושך שעשה גבול לחושך . וזהו סוסג כמי בילה"ך עם שיצר טוב שבילר הרע יבוח לחדם מיד בשעה שעולד כמ"ש לפתח חטאת רובץ ואחר כך כשימשיך על עלמו שיצר טוב (משנה י"ג שנה ושלשה) נתבטל שיצר הרע . ועל דרך זה יובן מאמר שהכם בקשלת . ורחיתי שיש יתרון לחכמה מן השכלות כלומר שיש יתרון מעלה וחשיבות לעשה שכל טוב של שיצר טוב על עשה שיצר הרע שנקרא זקן וכשיל כיתרון האור מן החושך כלומר כי כחו שנדחה ונתבטל החושך למוגה ברק חלי האור ככה כשהר תופיע עליו נהרה משיצר טוב נתבטל ממנו שילה"ך . וז"ש במדרש כי שיצר הרע נקרא חושך (ומה שקרא שלמה המע"ה ליצר טוב ילד מסכן וחכם . הוא כי ידוע כי משע מן האור דומה הרבה מן החושך . ובערך זה יקובל עשה ילד מסכן וחכם ממלקח לבון וזקן וכשיל) . ומשה יפלא לכאורה מחושך של מצרים שאמרו חז"ל במדרש רבה שאפילו היו מביחים את הגר גם כן היה נתבטל מפני החושך . יש לומר כיון שהש"ת גזר לומר שבאו בזמן יציח חושך . ושם כן היה החושך עיקר . ובשביל זה נתבטל האור לגביה . וסבן :

ופרעה חולם . בזוה"ק מקשה על מה שלשה פרעה שלומות הגדולים שמרמזים על שודות גדולות . ומפרש הזוהר הקדוש שלשה זלת משערת אחרת . ויש רמז לזה מפסוק את שאר שלשים שעשה שם לשם וכו' שהוא בעולם הבעשיה שעשה שם יש לשם יציקה כמודע . וסבן :

ופרעה חולם וחנה עומד על היאור . במדרש ב"ר . אמר רבי יוחנן הרשעים

הרשעים מתקיימין על אלהיהם דכתיב ופרעה חולם והנה עומד על היאור . אבל צדיקים אלהיהם מתקיים עליהם דכתיב והנה ה' נצב עליו עכ"ל המד"ר . ויובן על דרך שפרשתי שכתוב עליהם בסף וזכב מעשה ידי אדם . ר"ל שהם עושים את העגלים לעבודתם ואם לא היו עובדים אותם לא היו נקראים אלוהות . (כדאיתא במדרש רבה אלהים אחרים שאתה עשוי לאלהות בעבודתם אותם) . וז"ש במדרש הרשעים מתקיימין על אלהיהם פי' שהם עושים להם זה בקיום . ובזה יובן מה שאמרו רז"ל במדרש רבה על פסוק לא יהיה לך אלהים אחרים אחרים הם לעובדיהם . פירוש בשביל עובדיהם נקראים אחרים שאלו זה לא היו נקראים אחרים ולא היו חשובים בהשאה (אמר המעתיק לולא דמסתפינא הייתי אומר שטעות סופר הוא בכאן וכנ"ל . ובזה יובן מ"ש במדרש ע"פ לא יהיה לך אלהים אחרים שאין אלהות אלא אחרים עשאוה לאלהות . והיינו בעבודתם אותם . שאם לא היו עובדים אותם לא היו נקראים אלהות והוא הפירוש הרשאון שכתבתי רמז' ז"ל בפסוק זה . אבל המדרש המובא בכתבי תלמו"ל כ"א אלהים אחרים הם לעובדיהם הוא הפירוש השני של רמ"י הרי מפיים בה רמ"י ז"ל שהם אחרים לעובדיהם לועקים ואיך עוין אותן ודומה הוא כאלו הוא אחר שאינו מכירו לשולם . ואם כן לא יתכן לפרש בו עוד שבשביל עובדיהם נקראים אחרים וכנ"ל) ובשלדיקים הקדושים אלהיהם מתקיים עליהם כי מהשבתו וממשלתו עליהו ומרוב טובו בחר אותהו להיות לו לעם קדוש ולעבוד אותו . והני"ת מקיים אותהו . וזהו שכתב והנה ה' נצב עליו . וזהו שסדרו קדמוניהו ז"ל אדון עולם אתה אמר מלך בשרים כל יהיר ובריח שאתה אומרים שהיה מלך מרם שברית את עולמו ולא ניחוסופו לו שלימות הלול ושבח מבריאותיו לשמו . אך לעת נעשה בחפלו כל (שהוא שלדיק כמו שכתב הזוה"ק) חזי מלך שמו נקרא עליהו . כמ"ש והנה ה' נצב עליו (וכדעת ר' יוחנן במדרש רבה שאתה שריין לכבודו וכבוד לעולם אתה לריך לכבודהו . והבן) :

ועתה יראה פרעה איש נבון וחכם . לריך לדקדק הלא לא ליועץ למלך ראוי ולא לא שאלו לו אלא על פתרון החלום ולמה נדרש לאת עלה בחלהו . ויש ליישב על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה הרשעים הם מתקיימים על אלוהיהם שנאמר והנה פרעה עומד על היאור . ואמרו רז"ל עוד דכתיב ע"ז בעולם חרון אף בעולם . והוא שאמר לו יוסף את אשר האלהים עושה אתה מדת הדין . וז"ש ועתה כל השבע וכו' ולא הרעב את הארץ שלא יהיה כלל מזון ומחיה . ומפני זה יעץ לו יוסף שירא לים נבון וחכם . שהחכמה ובינה ממתיקין את הדינים כידוע . ובזה יובן מה שאמרו רז"ל במדרש ב"ר על פסוק ויקבלו את כל אוכל כו' לקמלים שלא היה כי אם קומץ לכל אחד ואחד כדי שיהיה אל הברכה וז"ש פרעה ליוסף אין נבון וחכם כמוך . ועל ידי יוסף היה הברכה שורה כמו שאמר ויהי ה' את יוסף ויהי לאיש מצליח . ואמר עוד ויהי מאז הפקיד את יוסף על ביתו ועל כל אשר יש לו ויברך ה' את בית המלרי בגלל יוסף ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה (ומפני שידע יוסף שגולת הברכה שתשרה על ידו שלא יתעלב עמו זר ולא ישתתף עמו אחר בשמחתו לכן אמר יוסף לפרעה ירא פרעה איש נבון וחכם שיודע להמתיק הדינים ויפיתהו על אחין

מלרים שיחיד הוא לבדו בהנהגתו ואין זה אחו והודה לו פרעה לאחר אחה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי כו' ואמר לו עוד ראה נחתי אותך על כל ארץ מלרים). וכאן:

ויקרא יוסף שם הבכור מנשה כי נשני אלהים את כל עמלי כו' ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלהים בארץ עניי. ויובן על דרך שכתבו הספרים הקדושים ש"ב מדריגות בעבודת השם"ת הם שעוסק בהנהגת העולם הזה לגמרי ואינו רואה ליהנות מן העולם הזה כלום. ומדריגה שניה שאינו עוסק את הנהגת העוה"ז אלא כל מה שהוא מן העולם הזה מעלה אותה לבחינות רוחניות. אוכל ושותה ויודע כדי שיהיו בריאים וחזקים לעבודתו ית"ש. וכמו שאמרו רז"ל בחנות וכל מעשיך יהיו לשם שמים. ואמרו עוד במס' ברכות (ס"פ הרואה) כל קפרה לומר חיזהו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך וכו'. ובזה יובן כוונת יוסף ויעקב בברכת שני בניו. שיוסף הלדיק לחז במדריגה הראשונה. וזהו שאמר כי זה הוא הבכור. כלומר שזאת המדריגה חשובה יותר להשכיח מלבבו הנאת עולם הזה. והוא בבחינת כי נשני אלהים את כל עמלי היינו הנאות עולם הזה אשר כל עמל אדם לפיהו. ויעקב אביהו ע"ה לחז במדריגה השניה. ונרמז בשם אפרים כי הפרני אלהים לפילו בארץ עניי. שאפילו בהנאות עולם הזה מעלה אותה לרוחניות. וז"ש יעקב ליוסף ידעתי בני כי זה הבכור לפי כוונתך גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל. כלומר כי זהו הוא גם כן מדריגה טובה. ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו. כלומר כי המדריגה השניה הוא מדריגה יתירה ממנה. משום וזרעו מלוא הגוים יהיה. ע"ד שאמרו רז"ל כי לא לאחו ברחה לשבת ילרה. ועל ידה יתיסד קיום העולם ותבנה ותכונן תבל כל הימים לעד. וכאן:

ויבך יוסף את החלומות אשר חלם להם. וים להבין וכי מפני שזכר שחלם להם יתנכל להיטיב ולזה לריך הכתוב לומר ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם. ונבין דברי הכתובים על דרך שאמרו על פסוק ומלדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד. שהלדיקים נמשלו לכוכבים וכו'. והחלום של יוסף היה ואחד עשר כוכבים משתחוים לי. ומפני זה ויתנכל להיטיב כדי שיעשו תשובה על הפגם של מכירה ויהיו לדיקים ויקויים החלום ואחד עשר כוכבים משתחוים לי. וכאן:

אופן ב' נראה לפרש על דרך שאמרו רז"ל מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. והנה אם לא חלם לו מקודם שיהיה מלך היה יכול לממול להם. וז"ש ויזכור יוסף את החלומות (ומן הטעם הזה שהרחוהו מן השמים שיהיה מלך והשתחוו לחיו היה לו דין מלך) ומפני זה ויתנכל להיטיב כדי שיעשו תשובה על זה ויהיה נמחל להם החטא של מכירתם אותו. וכאן:

אופן ג' נראה לפרש שים להבין שיוסף לא היה לריך לעשות אותם על מה שמכרו אותו כי על ידי זה נעשה מלך (וכמו שאמר יוסף בעלמו לאחיו אחרי כן לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלהים וישימני לאב לפרעה ולאושל בכל ביתו). ומפני מה ויתנכל להיטיב. אלא כיון שחלומו היה לביאיי מאת ה' מן השמים וחלם לו שיהיה מלך גדולתי היה מתקיים בחלום בחופן אחד ולא יבלר מסבת כל הסיבות לסבב סבה אחרת להמליכו. ואם כן לא היו מוכרחים בדבר לק

בחיריי

במיניו' ומסיק כן סם חטאת בזב. ובשביל זה ויתנכר אליהם כדי שיתקנו את אשר עשו.
ובכן:

זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא. יובן על דרך שאמרנו מכמי החמת שעניין מכירת יוסף היה טובה לו. כי הוא תיקן בחינת הבניה. והוא היה מתקן כל העולמות. וכמו שכתב האר"י זלה"ה ובזוה"ק ישוי"ש. ומכח לפי ענין זה השבטים היו צריכים תיקון. כיון שעל ידיהם נעשה התיקון של יוסף. לכך לפי מה שמליו במס' סוטה על פסוק ויבוא הביתה לעשות מלאכתו רב למד מלאכתו ממש הלא שנאמר לו דמות דיוקנו של מבין. ומסיק כן יעקב היה העיקר שעזר שלו והיה צריך שעל לחומתו. וז"ש יוסף לאחיו זאת עשו שיתקנו את החטא של המכירה כי את המלאים אני ירא. כי אני הייתי צריך שעל לחומתי. וכמו שאמרו רז"ל במד"ר אלא מה על פסוק את המלאים התחלך מה שהיה צריך שעל לחומתו. ובכן:

או יאמר זאת עשו וחיו וכו'. על דרך שכתב הזוה"ק שבחינת זאת היא השכינה הקדושה. ואיתא במי בזוה"ק על פסוק ואתם הדבקים בה' אלהיכם חי על פי שאתם דבקים בחתר דשורש ורוחף ומכח את כולם חיים כולכם היום היא מתנת לכם חיים וכל טוב. וז"ש יוסף לאחיו זאת עשו שיתקנו בחינת זאת. וחיו תהיה מתנת לכם חיות וכל טוב כמו בחיותי. וזהו סוד את המלאים אני ירא. שהוא גם כן לחיד בזאת שבחינה. ובכן:

כי המליץ בינותם. לפי"ז ז"ל כתב זה מנשה. וים לדקדק ומניין שדוקא מנשה היה המליץ. ויתכן לומר על פי מה שכתבו המקובלים שהמלאך מט"מ הוא המליץ של יעקב בזמן שהיה מלביש את יעקב. ולכן נקרא יעקב גופא תפארת ישראל. וגוף ובניה חשבינן חד. וזהו סוד ומקטן את מביאו היום שהלביש לחתא לעת עתה לבוא את מביאו והוא ממלא את מקומו. ובכן:

ואל שדי יתן לכם רחמים. מה שכתוב לכם שם זה. יש לומר על דרך שכתב במדרש ז"ל כשאני מולה לאדם על חטאיו אני נקרא אל שדי והם פנמו בחטא של מכירת יוסף. ומפני זה מזכיר לכם זה השם כדי שלא יהיה הקטרוג של החטא עליהם. וכדי שתחול עליהם הרחמים ובכן:

במדרש ב"ר פ' מקץ. ראיתי את כל החיים המהלכים תחת השמש זה יוסף. יש לפרש על דרך שכתב הזוה"ק. דיסוד נקרא כל החיים כשמקבל מכיסא הנקראת חיי המלך ואת הוא רבוי לשון גלח וסוד. וזהו המהלכים תחת השמש. דהוא בחינת תפארת הנקראת שמש. וזהו שם הילד הצעיר אלו שהיה מניח מיתוספו לו לשם גלח וסוד כידוע. ובכן זה:

ליקוטים לחנוכה

ותמלאו כל השמנים. נראה לשון נקרא חכמה כמבואר בכתבי האר"י

סתר"י זלה"ס. ומכח סם פגמו כל סמלות". ולא נסתר כי סם פך אחד לסוה מדת מלכות דהיא בחינת חמוסה (דבחמוסה לה שייך פגם. כי חמוסה יכול להיות בלא מכסה כידוע). והיה הנס שהיה לה' ימים דרומז לביסה וחזרה עד לחכמה. וזהו מה שחמרו רז"ל בגמרא ומלאו מונח בחוחמו של כה"ג דסוה בחינת חבריסה דסוה בחינת החמוסה כמ"ש נסצב ס' ולא יחסר חתה כחן לעולם. וזהו סוד מה שחמרו רז"ל בחדרה ב"ר יכול יסא חחמין בכולם ת"ל והיה ברכה בך חוחמין. וממנו היו חחוגלין כל החולות כמו שכחב חזוה"ק על פסוק ויהי יהודה דנצב סמכין חקבלין לור מחד סחכא בבחינות ולדיק בחמוסה יחיה. וכבן:

ומצאו מונח בחוחמו של כה"ג. וחקשו בחוספות הלא היה יכול להיטמא בהיסט. ויש לומר על דרך שחמרו רז"ל לה עדיד רחמנא ניסא לנקרא ולה כן היון שהיה הנס בזה הטמן בודאי לא נטמא. ומפני זה עבדינן ח' ימים לחולות דלמפרע היה בו הס וכבן:

לתרץ קושית הב"י מפני מה חנו עושין ח' ימי חמוכה היון דהנס לה היה רק על ז' ימים. יש לומר על דרך שחמרו ומטן על רחבך לה יחבר דסוה סלוחיות. ומס שחלו כל הטמנים הייטו שהיו חומרים שחין הטולם חתנגג רק בדרך הטבעי ובחחת כל הטבעים גם כן הס בבחינות רוחניות דהס ביטיס. כמ"ש המחדש בכל יום חמיד מטעה בראשית. וכמו שהדרו חנשי כנה"ג. ועל היסוד שבכל יום עמנו. בסוד ניסים נסתרים כמו שכתב רבינו הרמב"ן זלה"ס בפירושו על התורה. ולז הרחה לנו פשי"ת הנס בגלוי. להלות דגם הטבעיים הס בבחינות נסים. והנס היה על ז' ימים ונחנו עושים ח' ימי חמוכה לסוות בנגד הטבע סוה בבחינת נס וכבן:

וחושך על פני תהום. במדרש ב"ר זו מלכות יון שהחשיכו עיניהם של ישראל. יובן על דרך שכתב עוד שם במדרש בשר ודם חינו מדליק לור בלא מתוך החור אבל הקב"ה מדליק לור מתוך החושך. ויש לומר דמפני זה היה הנס דחנוכה בלור היון (שחין) הקב"ה מדליק לור מתוך החושך. ולהטיותם ושמו היו בבחינת החושך. וזה שחמר חחר וחושך על פני תהום. ויחמר חלהים יהי לור. וכבן:

אירא במס' שבת פ' במה מדליקין דגר מערבי עדות הוא לכל בחי העולם שהשכינה שורה בישראל. נבין על דרך שחמרו ז"ל דחי חפשר לקבל יותר מהכנה. והנה רבים יחמרו וכי חפשר לבשר ודם שיקבל על עלמו השרחת השכינה היון דהנה חי חפשר לזחת. וז"ש דגר מחערבי הוא עדות. היון דהטמן לה היה כל כך כחיטול החור ולף על פי כן לה היה כבא. נמלה הוא עדות שנם יכול להיות שהשכינה תהיה שורה בישראל לף על פי דהכנה היטו כל כך. וכבן. והנה חמרו רז"ל כשעושין לו לחדם נם מנכין לו מזכיותיו. ויש לומר דזה הנס היה גם כן על גר מערבי לה היה נקרא נס חלא הוא בטבע היון דהיה כך תמיד כמו שנחמר להטלות גר תמיד. וכבן:

פרשת ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני. יובן על דרך שחיתא במדרש ב"ר שחמר יוסף מתירא חני מחביטו שלא תהיה בחושן ומפוד

ותפוד וסוף בחינת בושת (כלומר שזכו ירושלים הרוממות בעליה למכון רז"ל בנדרים למען תכיר ירושלם על פניכם לבלתי תחטאו זו הבושה וכל מי שאין לו בושה בידוע שלא עמדו אבותיו על סר סיני) והבושה היא מונע לותו מלעשות זה בדבר . והיא בסתר כיון שלא היה יודע שום אדם מזה . אבל הבושה שהיתה ביסודה היתה בגלוי בהיא מפרשת ואומר לדקה ממני . ואם כן בחינת יהודה היתה גדולה מבחינת יוסף בזו הבחינה . וז"ש אליו יהודה בי אדוני (כלומר מדתך הטובה של בושה גדולה בי ואפלו יתירה ונעלה ממדה הזאת מאשר היא אצלך ביתרון הכלל על הפרט שכולל עשיריים בויים ולא דבר פרטי) . ובזה יובן מ"ש בזוה"ק שב"ת הוא בש"ת . שהשבת הוא מקור של כל ימי השבוע ולריך להיות לנו בושה לפני השבת כדי שלא יהיה לנו בושה בניהם . ובחינת ניהם הוא גם כן בושה כמו שכתבו הספרים הקדושי' (שמתביישים מאוד ברחוקה מרחוק מעלות הצדיקים בגן עדן ומבואר בפסיקתא שבכל ר"ח בחיים עדת קרח הלל משיח ושואלים לאהו מהי יבוא ויפדם משחול תחתיה . ומשיב להם משיח לכו ושאלו מאבותיכם אברהם יצחק ויעקב . מיד מתביישים ומוזרים לניהם כמד"ש יבושו ופעים בשאולה כו' . הרי שיש לרשעים בניהם בזיון מעשיהם שוים) . וזה שאמר בזוה"ק כל לשיעיין דניהם נייחין בשבת ומפני זה הבושה היא לנו ממעשיהו מבעלת הניהם . (וז"ש בגמרא כל הטושה דבר עבירה ומתביים ממנה מוחלין לו מיד כל עוונותיו ומה לן משחול שאמר ליה לשמואל שאחל בניהיים ובחלומות ולא עשו ואלו בחוירים ותומים לא קאמר מפני שמתביים משמואל בשביל שאני את

טוב עיר הבבים ומשתי חפוד . וקמ"ל שמואל מחר אחם עמי . עמי במחילתי מפוש שהבושה מבעלת את בניהם) . וזה שאמר דוד המלך ע"ה גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי . שהניהם נקרא רע והבושה עמדי יש לי בושה ואם כן לא אירא רע . ועל דרך זה יובן מ"ש בכתוב וכל העם רואים את הקולות וכו' ויאמר משה אל העם אל תיראו כו' ולבעבור תהיה יראתו על פניכם כו' ופרש"י ז"ל זה יראת הבושה וזהו לבלתי אחטאו כלומר שלא יהיה לכם בניהם . וז"ש רז"ל במדרש ב"ל אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה . יוסף קטן של שבטים היה כשאמר להם אני יוסף אחיכם ולא יכלו לעמוד בתוכחתו כמ"ש ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו . הקב"ה שהוא דיין ויושב על כסא הדין וכו' על אחת כמה וכמה . וזו התוכחה גם כן היא הבושה (כי בלתי ספק לא יירחו מיוסף שיגמול להם רע בחיי אביהם יעקב . וגם בעבו בלדקת יוסף כי לא יגמול להם רעה אחרי כן רק שהבייעו והשתא כלימה את פניהם בזכרם למי עוללו כה להחיים הלדיק ומובל בכל הדן מלרים הגלד פה עמהם בלבושי מלכות ומתוכח עמהם ופורע מעשיהם לעיניהם . וממילא נלמד כמה מן הבושה תבשו מתוכחת הקב"ה . וכמ"ש יפעיה הגבית ובאו בנקרת הלוריה ובסעיפי הסלעים מפלד גאונו כן יזכה ה' לנו ולכל ישראל ליבוש מפניו יח' ואין להאריך . ובבן) :

או יאמר ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני . על דרך שהקשין הטועם מפני מה לא גילה יוסף לאחיו שהוא במלרים והילאתי על דרך שאמרו רז"ל מושב שיפיל את עלמו לכבשן האש ואל יגיד פני

חבילו ברכים . ומפני זה לא רצה יוסף להלבין פני האבות בפני אחיהם . ובמינח יהודה היה גם כן שהודה בפני היה דין של עבר ובפני יעקב אביו ואמר לדקה ממני ואלה כל הסרחון במלמו ולא ליקח חומה עמו לאמור לשמים לחמנו שנינו . וגם על דרך התמת היה הוא לדיק יותר ממנה כי הרי הוא לא ידע כי כלתו היא כאשר עליו שתורה הקלוסה והיא ידעה כי חמיה הוא והעלימה ממנו הדבר ועל כל זה חלה כל הסרחון במלמו ולא בחמר מפני שלא רצה להייאש ברכים . וזהו כי אדוני (כלומר מדקך הטובה שלא להלבין פני אחיהו ברכים כלומה כי ביתר שאת וביתר עז כי הכלמתי פני עלמי והכלמתי בפני ד"ל של עבר ובפני יעקב אבי להודות על עוני ברכים ולחלות הסרחון כי ולא בחמר כדי שלא להלבין פניה ברכים) .

וכן :

או יאמר בי אדוני . על דרך מה שאמרו רז"ל יוסף שקידם שם שמים בלועגם כו' . ולעניין קידום השם בלועגם גם כן יש מעלה יתירה . כמ"ש והלוגו לכת עם ה' אלהיך . והטעם שבפרסיות יש לחוש שהעבודה היא בשביל שיכבדוהו בני אדם מה שאין כן בלועגם שהוא שלחי לה' לבדו . ופרפסיות של יהודה שהודה עלי עוון ופשעו בפני ד"ל של עבר ובפני יעקב כמ"ש חז"ל ולא בוש ואלה הסרחון בעלמו בלבד ולא בחמר כל"ל . וכמ"ש רז"ל מופת שיפול עלמו לבשתו השם וחל יגין פני אחיהו ברכים . והלגין פני עלמו בשביל כבוד קדושת שמו יתברך ושם כן בכלל בו מדת הלועגם גם כן (שהרי יש בכלל מחתים מקס כי קידום השם בפרפסיות במקום בלימה וקלון בודאי עדיף בפי מבלועגם במובן) . וז"ש בי אדוני (כלומר מדתך הטובה לקדם שם שמים בלועגם שלא להכתוין בה להתפאר בלפי לה' לבדו בלולם בי ביתר שאת) שבקידום השם שהיה ביהודה בכלל בו גם כן מדת הלועגם וכן . וקידום השם שהיה ביהודה היה יותר קשה מכבוד השם וכמ"ש שהלבין פני עלמו ברכים בשביל כבודו ית"ש . והלבנת פנים מלינו שיותר חמור מחשת חים להבנת על ת"ח מיתתו בחנק שבל ים לו חלק לעולם הבא שבל המלבין פני חבילו ברכים אין לו חלק לעוה"ב ומדה טובה מרובה ממדת פורעניות והמלבין פני עלמו בשביל כבודו ית"ש הוא יותר מעלה מכיבוס הילד הרע של ת"ח . וז"ש בי אדוני בלומר שמדתו של יוסף בלבל ביהודה שהיתה מדתו של יהודה יותר גדולה ויתירה על מדתו של יוסף וכן . וזהו הטעם שאמרו רז"ל שמשים לדקינו יהיה מריח ודחין על שבא מיהודה שהלבין פני עלמו וגרע השם טוב שלו בשביל כבוד שמו יתברך . וריח נקלה פרפוס השם וכמ"ש לריח שמיך טובים שמן תורק שמך כו' ולכך הוא מדה כנגד מדה .

וכן בל זה :

או יאמר בי אדוני . על פי מה שאמרו חז"ל לאמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיכולתי להכות את ידי אלה שלא יאמרו עבדת דמלא למלכיה . וז"ש למען תלדק בדברך וגו' . וכמו כן ביהודה לפי בעי הוא כיוץ ליהיה וכמ"ש רז"ל במדרש ב"ר שהלאך המשומש על החתום היה כופהו שלא בעובתו להעותו אליה אל הדרך . והיה רואה שלון הבולה הוא זאת וכאמו היה להבות את הילד הרע . וזה שאמר בי אדוני . בלומר שהלדקות של יוסף להבות את ילדו בחשת פוטיפרע ותשב בחיתן קשתו היה גם כן בכחו של יהודה שלא הוליחה

מן הכח אל הפועל וכצ"ל:

וזה שאמר הכתוב ואריח בבקר יאכל תבן שמדתו של יוסף הוא שור שהוא משמאל בסוד גבורות. לזאת גבור הכובשים את יצרו. ומדתו של יהודה הוא אריה שהוא מימין בסוד החסדים שהחסדים שלו הוא גם כן בלתי לה' לבדו ולא להנאת עצמו מ"ו. ומתרו ר"ל שיוסף הוא שמנו של עצו ושיח בית עצו לקט. וז"ש ואריח בבקר יאכל תבן שאריח בסוד חסדים שלא יאכל גם כן בית עצו שנמשל לקש כמו יוסף שמדתו שור וזהו בבקר וכצ"ל. (ותיתי בירושלמי שמשורת הוא ביד בניו של עצו שיהודה הרגו בעצה שבת לערער על מערת המכפילה בעצת קבורת יעקב אבינו ע"ה). וז"ש המדרש דבר אני מוליך מבפנים ומכניס דבר בגד ומלא תאכס פירוש מבחינות פנימיות שלו שהפנימיות שלו הוא ג"כ שמנו של עצו כמו יוסף. כמ"ש דאי בעי הוא כייף ליאריח וזו מ"ש ומלא תאכס כמו שאמר ואריח בבקר יאכל תבן כנ"ל. וכצ"ל:

בי אדוני. יובן על פי מה שאמרו חז"ל יוסף שקידם שם שמים בלילה כו' ואם כן נכלל ביהודה זה השם שביוסף ליוסף וזה שאמר בי אדוני ר"ל השם שביוסף לך הוא נכלל בי. וכצ"ל:

ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כו'. יובן על דרך שאמרו חכמי רחמת שהמכפיל בשעה שעושי' לה סכיסוף שם חרשים. ועל דרך שכתב בעל הקדושים לוי ז"ל שהגרוס חרטומים חרשים לשון חרש. ואמרו חז"ל כשיעבדו הקליפות מן הארץ הזו יוסר ויסתלק חרון אף מן הטולם. ויוסף שמר ליהודה כי נחם ינחם לים שבר כמוני. וז"ש יהודה ליוסף

ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני (כלומר שישמעו ויכנסו לתוך לזניך) שסיפור של כיסוף ויהיה גורם שיוסר מרון אף. וזהו ואל יחר לפ"ך בעבדך. וכצ"ל:

או יאמר על פי מה שכתב בספר לורח למיים שהמכפיס נקראים חרשים שהשתיקו בכשפים. לשון מחשיבים שהטולם הזה מתנהג מטולם הממשבה. והוא טולם השמיעה בסוד לוזן (בגימטריא שם של ס"ג) ושם חרשים ואינם דבוקים בטולם השמיעה מטעם שאמר כי נחם ינחם לים שבר כמוני וכשביטל כשיפוף לא יקפיד כלל (וכמ"ש למעלה כי כשיעבדו הקליפות מן הטולם הזה יסתלק גם כן חרון אף מן הטולם). וכצ"ל:

כי במוך בפרעה. וים לפרש בדרך דרוש על פי מה דקיימא לך בשם שהדרין דאין מושיבין בדיני נפשות גם מלך ישראל בסנהדרין משום דלא תעשה על רב. ובדיני ממונות מושיבין מלך ישראל. כיון דבדיני ממונות מתחזילין מן הלד. מה שאין כן בדיני נפשות. ולזה נתחכם יהודה בטענתו. ועזב שעבר לת אביו ואת. ושם כן הוא דיני נפשות. ואמר יהודה וכי כמוך כפרעה ואתה מלך ומלך לא דן דיני נפשות משום לא תעשה על רב וק"ל:

הוציאו כל איש מעלי. ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו.

במדרש ר' חמא בר חנינא אמר לא עשה יוסף כשורה שגלו בעצו בו לחד משם מיד סיס מה רבי שמואל בר נחמן אמר כשוגן וכשורה עשה יוסף יודע סיס לדקן של אחיו אמר שם ושלום אין אחי חבודים של שפיכת דמים ע"כ המדרש בב"ר. יתכן לומר שיוסף מסר נפשו כדי שיסיח לו תיקון על חטא של

ויבא

ויבא את דבתם רעה ולנו ולבני לעבדים חיים . וסבן :

או יאמר על דרך שאמר הכתוב כמים פניס אל אדם . ויוסף היה יודע בעצמו שאין בלבו עליהם ובשביל זה לא היה ירא מאחיו . ועל דרך זה פירשו מפרשי המורה לבני רבקה מה שאמרה ליעקב ויבאת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך . וכי תאמר בלבבך מאין לדע מתי תשוב חמת אחי ממני . זה לך האות . עד שוב אף אחיך ממך . כלומר כאשר תשוב אחיך אליך וכבעם שים לך על עשו אחיך גם כן כי כמים פניס אל פניס וכו' אז יכון יהיה בעוה לבך כי יבאת

הוא גם אשר עשית לו גם כן . וסבן :

אני יוסף העוד אבי חי . ואמר כך אמר לי יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי הנה . יובן על דרך שאמרו רז"ל מועד שיפיל עלמו לכבשן האש ואל יבין את פני מבירו בדברים . וכאן בדבור לאמור שהודע יוסף לאחיו לעפ"י שאמר סוגיהו כל היום מעלי . ולא עמד היום אחו בהודע יוסף אל אחיו . לאמת לאשר נתן בקולו קול עוז בבכי על כי נשמע קולו למרחוק ונשמעו מלרים ונשמע גם בית פרעה . בכתוב ויתן את קולו בבכי וישמעו מלרים וישמע בית פרעה . לכן באמירה לאשונה שאמרה בקול בכי ששמעו מלרים ונשמע בית פרעה וזאל ונאמר אלא רלה לבייאם ואמר אני יוסף אחם . ואמר כך כשנתקרבה מעט ממת ורגשות רוחו למון מעי לאבותו ואמללו לאחיו . ואמר לכם גשו נא אלי והדברה אפה לאזניכם לבל ישמע אים זולתכם . הוא אמת ועד נאמן למען תדעו על נכון כי פי יוסף אחיכם הוא ולא אחר המדבר עמכם . וזה לכם האות אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מלרימה . ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי אתי אתם נקשרתם כולכם בקשורי אהבה וגם לירפתם את האכילה עמכם . לבל יודע האבר ולא יתגלה לאדם . ואם כן גם על ידי רוח הקודש ובפע נבואתו לא יתכן ידעתי דבר מכירתכם את יוסף . אם לא כי פי יוסף אחיכם הוא המדבר אליכם . וסבן :

ויבך יוסף על צוארי בנימין אחיו . במדרש ב"ר וכי שני לוחיה היו לבנימין . אלא אמר ר' אלעזר בן פדת יוסף ראה ברוח הקודש שעתי בתי מקדשות עתידין ליבנות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב וכו' עכ"ל המדרש . יובן על פי מה שאמרו רז"ל במס' יומא (פרק ג') שבית שני חרב בשביל שנאת חנם . וזהו שבכה עיניה לו פיקון על חטא שלו של ויבא יוסף את דבתם רעה שהיה גם כן שנאת חנם . וז"ש שבעית שני לא נתגלה חטאם ולא נתגלה קיצם . כיון שאלו נתגלה לפם חטאם אם כן לא היה בפם שנאת חנם . שבשנאת חנם הוא בשביל שחבירו לינו עושה לו כבוד הראוי לו . ואלו נתגלה לפם חטאם לא היו רוצים שכבוד . כי חושש בל יתנאה ובל יתגאה . וקשה הוא לסיות נשמר מזה שחטא . ומכאן יגיעות לריך לזה . ובפרט בעוה"ר בדורות שלנו שגם החסידים שבהם ירחי שניים יש בהם זה החטא ואנו לריכים לתקן זה החטא שבזה אלוי הגאולה

שיהיה במהרה בימינו אמן וכן יה"ר :

או יאמר על שני מורבנין הנ' על דרך שכתב הזהר חדש בפ' בלק וזה לשונו . ובינו שבחת דחכידי קדמאה כי מחערי בפלגות לילית ולבחר מסדרי שבחייהו ולפלחן בחורייחת וכו' וקוב"ה חיחודחים בההוא לדיקיית דחדהו בם כו' ואיהן חמלן בההוא

בסהוח נועם ס' וכו' וקלא מיחבר מחמלעיחח גיחחח דרקיעא וקורא בקול חקיף ואומר זכור ס' חח יום ירושלים וגו' בגין דלית חדוה ושעשוע בקב"ה חלא בשעחח דקיימת בסהוח לדיקייח דחמן. ובגין דאומי ואמר חם חשכחך ירושלים וגו' חם לח חעלה חת ירושלים על רחש שמחתי. דבכל חתר דחית חדוה לקוב"ה קלא חדא נפיק וקלרו וגו' עכ"ל לענייננו. וכמ"ש בכח בשכיר יוסף ושתודע על מחיו היח השמחה גדולה שחין לשער. ומפני זה היה מזכיר חת שני מורבנין של בית המקדשות לקיים חם לח חעלה חת ירושלים על רחש שמחתי שיוסף הוח בסוד ליון. וסבן:

והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם. ויובן על דרך שכתב בעל השל"ה הקדוש שבמיתת יעקב נתמלא ויקרבו ימי ישראל למות. אבל במיתת יעקב נשלמו במיים כמ"ש חז"ל יעקב חביבו לא מת. וזה שאמר ותחי רוח יעקב חביהם. ובמיתת עלייה שייך על יעקב כיון שלא מת. וזהו שאמר לו הקב"ה חלכי חעלך גם עלה. ובשביל זה מזכיר כאן שם יעקב ולא שם ישראל. וסבן:

פרשת ויחי

ויחי יעקב בארץ מצרים. כתב רש"י ז"ל למה פרשה זו סתומה. מפני שנסתמו עיניהם של ישראל מן השיעבוד. יובן על דרך שאמרו רז"ל שכשרשה שפתוחה של תורה הוא כדי שיתבונן בין פרשה לפרשה. וכמ"ש יעקב חביהו ע"כ רואה ברוח הקודש שיסתמו עיניהם של ישראל בגלות ונתן בהם כח בזה שיתבוננו בתורה. לפי על פי שיסתמו עיניהם בגלות. ומפני זה פרשה זו סתומה לרמוז למו שיהיה להם כח בגלות ללמוד תורה חע"פ שהיא סתומה. ובזוה"ק וכן במדרש ב"ר ליתא לסיפוך

יכבד חב זהו יוסף. לפי על פי שלח נעלם ממנו טועם שנחח לחביו חליו ועל כל זה כחשר חמר לו יעקב כלה. לחיך רוחים בשכם לכה ונשלחך חליהם ושיה לו להשיב חיך חלך חל חמי והמה מבקשי נפשי לספותה ובשביל כבוד חביו חמר סני והערה למות נפשו. ושלוך נפשו מנגד כדי לקיים מלות כיבוד חב ולפיכך זכה למלוכה. וזהו שחמר ושגדתם לאבי חת כל כבודי במלים. כי בשבור כבודי לאבי שחמרתי הנני לקיים חמרי פיו ושלימתו היתה לי כל הכבוד במלים. וסבן:

וירא אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב, ויובן על דרך שכתב בעל השל"ה הקדוש שבמיתת ישראל מת שנאמר ויקרבו ימי ישראל למות. אבל במיתת יעקב נשלח במיים כמ"ש חז"ל יעקב חביהו לא מת. וזה שאמר ותחי רוח יעקב חביהם. ובמיתת עלייה שייך על יעקב כיון שלא מת. וזהו שאמר לו הקב"ה חלכי חעלך גם עלה. ובשביל זה מזכיר כאן שם יעקב ולא שם ישראל. וסבן:

אין יאמר על פי המבואר בזוה"ק. בן

לסיפוך למס פרעה זו סמומה. משום שנסתמו ממנו כל הגלות. שכל הגיים שהיה במלריים לא היה לו לעבר. ויש לומר שזו היא הסמומה משום שמין ממנו יודעים מפני מה נסתמה. וכבן:

ויחי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה. יובן על דרך שכתב הזוהר הקדוש שיעקב אבינו הוא היסוד האמיתי. שהוא המיחד והמחבר את הכל. וכמו שאמרו רז"ל במדרש ב"ר על פסוק שמע ישראל אבינו ממערת המכפילה לומר דבר אליותנו עדיין הוא חוסג בנו. כי אלהינו ה' אחד - וגם כן מלינו במדרש ב"ר על פסוק ויקרא לו אל אלהי ישראל. שהקב"ה קראו ליעקב אל. וזהו רומז לשמותיו של יעקב אבינו ע"ה שיהיו הופיות אחרונות של אלהי"ם אלהי"ו שיהיו כ"ס כ"ו וסם ת"ל שהקב"ה בגימטריה קמ"ז. וכבן:

במדרש ב"ר. רבינו הקדוש בסוף ימיו היה רך בלפורי שבע שנים שנה והיה קורא על עלמו ויחי יעקב בארץ מלריים שבע שנים שנה. ויחי יהודה בלפורי שבע שנים שנה. ויובן על דרך שכתבנו רז"ל בב"ר ובזוה"ק בי"ז היה שחי יעקב בחמ"ל סיו אלא בלעדי ורבינו הקדוש היה חי בלפורי י"ז שנים ביסורים. ולאלהיקים שחתים ביסורים וזהו לוגמת יעקב אבינו ע"ה. ועוד יש לומר שיעקב אבינו ע"ה היה סוד תורה שבכתב. ורבינו הקדוש הוא בסוד תורה שבעל פה וז"ס כי השחתים ביסורים עליהם נאמר ותוכניו בלאת השמש בגבורתו. שיעקב נקרא שמש. כמ"ש רז"ל במדרש ב"ר כי יעקב אבינו היה מסמא ותומר מי גלה רז זה ליוסף בני שמשי הוא שמש. ומפני זה ותניו שמר את הדבר. יען כי הוא רמה וחכיל כי הוא מלוס נביאי ולא למיולי עוי"ם. וכבן:

אל נא תקברני במצרים. במדרש ב"ר. מפני מה ביקש יעקב אבינו ע"ה שיקבר במלריים. שלא יעשו אותו ע"ז. ובמס' סוטה הובא בתוספת דברי הפילקי דר' אליעזר הגדול מפני מה נקבר משה מול בית פעור כי כשהוא מלאך המשחית בארץ פעור לשלות ולבלוע את ישראל והוא קברו של משה מיד הוא הופל ותוזר למקומו. ויתכן לומר שזהו מרומז בדברי הזוה"ק מ"ש משה מלגלו ויעקב מלבר שיעקב אבינו ע"ה היה רולה לבטל את הע"ז והוא בחיית מלבר. ומשה רבינו ע"ה ביטל בעלמו הע"ז והוא בחיית מלגלו. וכבן זה:

ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים. עיין רש"י ז"ל. וכאה הר' אליהו מזרחי מקשה מלי שייכות בהלן למאמר ושכבתי עם אבותי. וגם רש"י ז"ל בעלמו מקשה כן לאחר כך. ויתכן לומר בישוב קושיית זו. כי מפני שהבטיחו הקב"ה ואתכי אעלך גם עלה וגם כן הכון היה לבו בטוח שישכב עם אבותיו במערת המכפלה אלא שהיה רולה לזכות את יוסף בזו במלוה זו. וזהו כלול בכוונת לשונו הטהור של רש"י ז"ל. אלי סופי לשכב עם אבותי. כיון שהבטיחני הש"י ולא יפול מדבר ה' אלה. אלא אלי רולה שאתה תשתדל ממלריים. שיהיה המלוה נעשית על ידך. וכבן:

או יאמר על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה שהיה יהא יעקב אלא יעשהו ע"ז. והוא בא"ח למפרע עובד. וזה שאמר יעקב ליוסף ושתאתני ממלריים. כדי שיהיה ושכבתי עם אבותי (כלומר כדי שיהי' שכיבתי ופעירתי ומיתתי דומה למיתת אבותי מיתת לדיקים שאמר בהן גויטה והוא מיתת

נשיקה

כניקה ולא לעצם כשכיל שיעצומי ע"ז לאחרי מותי וכצן) :

ויאמר אנכי אעשה כדברך . יתכן לומר מפני שם' היה עם יוסף וכיתה שכינה תדירה אלו כמ"ש ויכי ה' את יוסף ואם כן כשיוסף עצמו זה הדבר סרי הוא נאצל כאלו שכינה בעצמו עושה זאת . ואם כן קיים שפ"ת ואנכי לעלך גם עלה וכצן :

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה לך . במדרש ב"ר . ביקש לברכם ונסתלקה ממנו שכינה לפי שעתיד לצאת ממנו יהושע בן נון נצא משבט אפרים ויהוא בן נמשי משבט מנשה . ויאמר מי אלה . שאינם ראויים לברכה . ויאמר בני הם וכו' וביקש יוסף רחמים על שכר ונתה עליו רוח שקודש ויאמר קחם נא אלי ואברכם . זהו שאמר שכחוב ואכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי תרגלתי רוחי ביעקב בשביל אפרים עכ"ל . וים לכצין מפני מה נסתלקה רוח שקודש מיעקב אבינו ע"ה עד שביקש יוסף רחמים. וים לומר שאם לא היה שסתלקות שכינה מקודש והיה יעקב רואה שירצעם ואחאב עתידין לצאת ממנו לא היה רואה לברכן . וז"ש יעקב ליוסף מי אלה שאינם ראויים לברכה כיון שנסתלקה שכינה ממני ואמר לו יוסף'בני הם אשר נתן לי אלהים בזה.פירוש בזה שבחינה שנסתלקה ממך שכינה (ומחזור שנרחת שכינה עליך על ידי תפלתי) משום שלריכים לברכה . וביקש יוסף רחמים על שכר שנסתרה שכינה על יעקב מחדש . ובאמת כך היה כוונת שפ"ת . שנאמר ואכי תרגלתי לאפרים כו' תרגלתי רוחי ביעקב (מחמי שנסתלקות רוחי ממנו מקודש) כדי שיהיה קחם על זרועותיו. כי אלה ויוכח ראוים הם לברכה מחמי שחזרה שכינה לשרות עליו מחמי שנסתלקות ומחמי שאמרו מי אלה שאינם ראוים לברכה.מוכרח מזה שכיפוך ממה שנצא מקודש . וכצן :

האספו ואגידה לכם את אשר יקרה כו' . בילקוט שמעוני . משל למה שכשר דומה לעבד שנתמינו שמלך על כל מה שיש לו נתה אותו שעבד למות קלת לבניו וביקש לעשותן בני חורין ולאמור להם היכן הוא דייתקי שלהם ואמור שלהם ידע שמלך שכשר עלה שמלך למעלה היתה נתת שעבד עינו ורואה את שמלך ושפליג שכשר שהיה מבקש לגלות להם . שתחיל לומר להם בני עבדיו של מלך אתם הוו מכבדין אותו כשר שכיבדתי אותו כל ימי חיי . כך יעקב אבינו בקש לגלות את שקץ . כיון שראה יעקב את שכינה . אמר להם בני בשקשה מכם כבדו את שקב"ה כמו שכיבדתי אותו אני ואבותי עכ"ל בילקוט . ויובן על דרך שאמרו ר"ל בשם' שנהדרין (פ' חלק) על פסוק אני ה' בעתה אחישנה זו אחישנה לא זו בעתה והשי"ת מלפה תמיד שמזה בעלמינו לגאולה כדי שיקויים זו אחישנה . וזהו פירוש שכתוב עת לעשות לה' כיון שם יהיה בעתה ח"ו ויעשה ה' דבר בעתו הוא משום שהפרו תורתך שלא קיימו את שתורה וז"ש במדרש כיון שראה יעקב את שכינה ושעפ"י כן נתכשה ממנו שקץ וכצן שכשה יה"ב חפץ ביסי' זו אחישנה . ולפיכך לא גילה לו ועשום נניח בעוה שקץ שחרון של בעתו כדי שיוכלו להגאל שקודש כשאר יזכו. וז"ש יעקב כבדו את שקב"ה כמו שכיבדתי אותו אני ואבותי שיהיו שכשמרו את שתורה כמו שעמדו אני ואבותי.

ועי"ז יהיה לנו שגאולה ב"ב אמן סלה :

ושמעו אל ישראל אביכם . במדרש ב"ר אלעזר בן אהוי אומר מכאן זכו ישראל

ישראל על קריאת שמע. בשעה שהיה יעקב אבינו ע"ה נפטר מן העולם קרא לשנים עשר בניו ואמר להם שמעו אל ישראל שבשמים אביכם. אמת יש בלבבכם מחלוקת על הקב"ה. ואמרו לו שמע ישראל אבינו כשם שאין בלבך מחלוקת על הקב"ה כך אין בלבינו מחלוקת אלא ה' אלהינו ה' אחד. עכ"ל המדרש. ויובן על דרך שאמרו רז"ל שבפסוק שמע ישראל צריך כל אחד מישראל למסור נפשו לה'. והנה בעת פטירת יעקב אבינו ע"ה בודאי היה עסוק במסירת נפש. וזהו שאמרו השבטים אל יעקב שמע ישראל. כשם שאין בלבך עתה אלא אחד. שאתה עלול לזה להחזיר ולהפקיד נשמתך למי שנתנה אליך כך אין בלבינו תמיד אלא ה' אלהינו ה' אחד. במסירת נפש רוח ונשמה על קדושת שמו סגדול ויתעלה ויתם"ש לעד ולנצח נצחים:

וישבע יוסף את בני ישראל. יש לדקדק מפני מה לא נשבע יוסף לבניו כמו יעקב אבינו ע"ה. ויובן על דרך שכתב הרמ"ע מפאנו ז"ל בספרו עשרה מאמרות. על פסוק סור מרע ועשה טוב. שמצות עשה שלומו הכתוב ית"ש. הוא כדי להשמר מן המצות לא תעשה וזה הוא שאמר שכתוב סור מרע. והפעולה המסובבת לזה הוא ועשה טוב. והנה עשרת הדברות נס חמש כנגד חמש. וכבד כנגד לא תחמוד. ויוסף הצדיק קיים מצות כיבוד. וזכה שאמרו רז"ל שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו, (כלומר שממדה לו מצות כיבוד אב שקיימו במסירת נפש כשעה שאמר לו לכה ואשלחך אליהם. ואף על פי שידע על נכון שאחיו שונאים אותו שנאת מות מכל מקום לא נמנע מלקיים מצות אביו ואמר הנני. לכך זכה שמדה לו

ניזהר מלא תעשה דלא תחמוד ואוהב כנגד כבד. וכראוהו דמות דיוקנו של אביו למען ידע כי מצות אב עומדת לו ובצבצל זה סייעוהו מן השמים לספריסו מן העבירה והבן). וזהו מה שאמר למעלה על פסוק והגדתם לבני בת כל כבודי במצרים. כי בזכות כיבוד אב זכה למלוכה כי בזכות כיבוד אב שקיימו יוסף במסירת נפש. כיולי מלא תחמוד מלא תעשה פוטיפר. וידוע שאמרו רז"ל יוסף משלו נתנו לו הפה שלא נפק לעבירה על פיו יפק כל עמי ואומר שלא הרכין לעבירה ויפס רביד הזהב על ואחרו. ומלא שהשכה הרהוריית והעקדית של גדולת יוסף ומלכותו היתה כיבודו לאביו במסירת נפש. לכן ח"ש מה שאמר יוסף לאחיו והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים כלומר כי בזכות כל כבודי לאבי היתה לי כל הכבוד במצרים והבן). ולא תעשה הוא כנגד לא תגנוב בעשרת הדברות שהיא אזהרה לגונב בנפשות. וזהו שהשביע להשבטים. כדי שבשבועת האמת יהיה להם תיקון על החטא של מכירתו וכ"ל והבן. (ועיין עוד בספר מגיד מצרים על התורה למהר"י קלרו ז"ל לפי שלפה יוסף בדוה שקודם שעתידים בני אפרים למהר ולעתה ל' שנה קודם שיגיע הקץ ויהרגוה אחיו גת לכן לא השביע לבניו רק לבני ישראל שלא דחקו את הקץ ואמר להם פקוד יפקוד אלהים אתכם והעליתם את עלמותי מזה אתכם. כלומר בפקידה רחשוב של אפרים לא תלמו מזה ולא תעלו את עלמותי מזה. רק בפקודה שהיה של הגואל האמיתי שהוא משה רבינו ע"ה. שיגיד לכם פקודה כפולה פקוד פקדתי שהיה האות שהוא הגואל האמיתי לא שלמו מזה ועלמותי מזה תעלו את עלמותי מזה אתכם והבן):

ואלה שמות בני ישראל כו' א"ת יעק"ב אי"ש וביתו באו . סופי תיבות למפרע שבת שבחיית יעקב הוא שבת (על דרך שבשב"ת כתיב תפלתי עטה ליוסף שמומה ומדמו על יעקב הוא תפלתי וסבן) . וזה שאמרו רז"ל במדרש בראשית רבה . ויתן את פני הטיר נכנס בערב שבת עם למדומי חמה מבעוד יום וקבע תחומין מבעוד יום . הלא ממית שאמר יעקב את השבת קודם שניתן עכ"ל . והטעם שמפורש בתורה שאמר יעקב את השבת קודם שניתן מה שלא מפורש אלל התורה הרמזונים שהיו לפניו לברכם וילחץ . הוא מפני שבחיית יעקב הוא בחיית שבת כנ"ל . וזהו שסדרו מנשי כנסת הגדולה בתפילת שחרית של שבת . כי ליתרלל שמך נתתו לזרע יעק"ב לשבר בם בחרת . וסבן :

ובאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ . יש לפרש להסה הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה הקשה מפני מה גזר הקב"ה וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ומפני מה הענים את פרעה כיון שהשי"ת גזר הוא ועבדוה ועמו לותם . ותירץ הרלב"ד ז"ל בהשגותיו שהעונש הגיע להם לפרעה ולמלריים על קושי השעבוד שהעבידו את בני ישרלל בפרך ובעבודה קשה בחומר ובלבנים . כעין מה שלמר אני קלפתי מעט ושמח עזרו לרעה . ולכלורה יש לדקדק הלא קושי השעבוד היה משלים למשר את הקץ טרם הגיע עתו ואם כן זכות הוא למלריים גם כן . ויש לומר כתירוץ המפרשים שהריבוי עם היה משלים . וז"ש הפסוק וכאשר יענו אותו . והיה מקום לומר שזכות הוא להם למלריים כיון שהעיקר קושי השיעבוד היה משלים למשר את הקץ עד שלא הגיע הזמן לכן אמר הכתוב כן ירבה וכן יפרוץ ואם כן היה הריבוי עם משלים למשר את הקץ כתירוץ המפרשים ואם כן אין להם עוד זכות למלריים על קושי השיעבוד שהשעבדו בהם בימרלל . וסבן :

וראיתם על האבנים . ג' במסורה . ה' לין ב' ולחיתם את הארץ כו' ולחיתם אותו . יובן על דרך שאמרו רז"ל בתחלת עקבית בן מהללאל אומר שהשכל בשלשה דברים ואין לאדם בא לידי חטא . דע מאין באת . וזהו ולחיתם על הלבנים . ולאן אתה הולך . זהו ולחיתם את הארץ מה הוא . ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון . זהו ולחיתם אותו וסבן :

ורך בת פרעה לרחוץ על כו' . ומקשים המפרשים וכי כאיך היתה פרעה לעשות גזירתו וכל הבן כו' . ויש ליישב על פי מה דאיתא במדרש רבה דאיתו היום בעלו לגזירה דרלו המלטגונין שבבר הושלך מושיען של ישרלל למים . ולכלורה יפלא דבה שאמרו רז"ל במדרש שעשו שהם רלו שילקה במים . ובראותה היתה על מי מריבה והם עשו שילקה ביחור . ואם כן אף שרלו שהושלך ליחור עדיין הרלוה החמיתית במקומה עומדת שילקה עוד במים . כיון דבאמת רלו הם מי מריבה . ואמתי בעלו לגזירה . אך דיש לומר כיון שרלו שבבר הושלך מושיען ליחור ועדיין הרלוה במקומה עומדת שעתיד ללקות במים . שמזה הוכיחו שהחילה רלויתן היתה בעשות ואין כוונת הרלוה שרואים הם בהשלכה ביחור רק על דבר אחר שהיה רואים ומבעלה הגזירה למפרע . ובזה מיושב נמי מה שלקתה אותו בת פרעה מן היחור . כיון שרלו הם שהגזירה היתה בעשות וק"ל :

ומשלח

ותשלח את אמתה . במדרש רבה לכך כתיב למטה למשתחוה למשתחוה . וכן למטה מזלי בשיי דכתיב שברת לנו תקלי שברת לנו טוב נלמד מפסוק זה . ויתמר ס' למשה על תירא לומו שכבר נתתי לומו בידך וכיון מרומז דבר זה . ויש לומר שהרמז הוא מכאן בגזירת שוס . שהכא מוכח למשתחוה למשתחוה מדכתוב ליה למיכתב ידה ולכך כתיב למטה לדרוש למשתחוה למשתחוה .

ובעוג גם כן למשכב . ולו"ק :

ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה .

פירוש שמתעלה שועת חסרון תלבים שהיו רחוקים מן השעבוד שהיו עובדים במלריס . וכאן :

ויזכור אלהים את בריתו את אברהם וגו' .

בזוהר הקדוש בפרשת נח ליתא למשתכח חשבחין דשבח קודשא ב"ס כמה זיסיון שאר כולהחיך מארן מלריס וגו' . הלא תחלה שאר כחרין לישון לחתא כגוונא דלעילא וכלהו סחיסין בהלחתא וגו' ותלת קשרין קשיהו בהו על שלש דרגי די בהוח עבדי דישראל לא יפקון מהשעבודהון לעלמין זכלין לחון לאברהם ילחק ויעקב דזכוחהון הותרו הקשרים הקשרין בכשופא . וקוב"ס זכר שלש קשרי מסיממחא דילהון . הס"ל ויזכור חלהים חת בריתו חת חברהם וגו' עכ"ל הקדוש . ויש לומר דנרמז בשלשה כחרים בפסוק ויחמר יחנו בנוך ס' וגו' מיד מלריס ומיד פרעה וגו' מחחת יד מלריס . ובזה נבין מה שסיפר לו משה כמו שנחמר ויספר משה לחותנו . לנוי לומר שסיפר לו חיך שהותרו הקשרים דבולחי יחתו היה יודע מן השלשה קשרים דעבדו מלריס ומשוס זה הודה לבה"ת והזכיר השלשה קשרים וכאן . ומה שני קשרים הם סם' ספירין חב"ד גג"ת נה"י . וזה לעומת זה עשה חלהיס . והם גם כן בחינת מוח לב ובריח וכמו שנחמר חומני הר' הקדוש ל"ע . קדוש קדוש קדוש כשמקדשים חת השלשה בייחוד מוח ולב ובריח ואז ס' לבחות מלח כל הארץ כבודו . וזהו גם כן סוד והיו נכונים לשלשת ימים שהם השלשה קשרים כנ"ל וכאן :

וירא ה' כי סר לראות . יובן על דרך שכתב הזוה"ק שמלריס רשם הקליפות וכולל עשרה דרגין בשטרח חחרוני והם עשר פעמים השם טוי"ס ב"ס שולה בגימטריה ס"ר . והשב משה רבינו ע"ה שמח פנמו ישראל בשם טוי"ס ב"ס וקשה לגולשם . וזהו וירח ס' שמשה רבינו חושב ודולג על ס"ר . ואמר לו הקב"ה כי המקום חשר חחה עומד עליו חדמת קודש הוח . כ"ל כמדיבור השוח חשר חחה חושב . חדמת קדש הוח . כיון שחין בה שום פגם ח"ו וכמ"ש חני ס' לח שניתי וכאן :

ויאמר אנכי אלהי אביך . ואמרו רז"ל במדרש ב"ר חלהי עמרם חביך .

ולכאין מחמרם ז"ל יובן על דרך שכתב כרב המ"י זלה"ה שעמרם היה תיקון של קין . ומשה היה תיקונו של הבל . וחטח של הבל היה שלשין בשכינה וכל זמן שלח היה תיקונו של קין . תיקונו של הבל גם כן לח היה יכול להיות . ועל דרך שחמרו רז"ל מי שחטח בה על ילדו חין מכניסין לוחו בחמיסחו של הקב"ה . וכיון שמשה רבינו ע"ה שמע מפי הקב"ה חנכי חלהי עמרם חביך . ולח כן רחה שהיה תיקונו של קין . ולפיכך ויסחר משה פניו מכביכול וכו' . ותיקן בזה בחינת הבל שלשין בשכינה . וכאן :

ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי וכו' ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי

אלי וכו'. מקרוי קודם כלום יובנו על דרך שאמרו ז"ל במדרש ס"ר לחם רואה לחייה לחם ולחי רואה שמי לחיות וכו'. ולפי זה יהיה פתחון פה למדת הדין מפני מה יהיו נגאלין. וזה שאמר ועתה הנה לעקת בני ישראל באה אלי כי עתה כה עובדים. לו יאמר על דרך שאמרו חז"ל במדרש ב"ר. אין ועתה אלא תשובה. ומעתה כעגל היתה להוכות תשובה לרבים. וזהו ועתה על ידי תשובה לעקת בני ישראל באה אלי. וכבן:

ויאמר משה אל האלהים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים. פרש"י ז"ל מה אני חשוב. ואם תאמר חשוב אני. וכי תולין לח בני ישראל ממלרי'. בחיזה זכות זכו ישראל שיעשה להם נס ותוליהם ממלריים. ויובן על דרך שאקשו המפרשים על סדור דעה שיעשו ח"ו את כעגל לע"ז. ותירלו שאשבו על משה שכוח למעני כמו שאמרו חז"ל שביום מדברת מתוך גרונו של משה. ואמרו חז"ל במדרש ס"ר לחם רואה לחייה לחת ולחי רואה שתי לחיות חשת כעגל על שסמלך במשבו. וזה שאמר משה מי אני ופרש"י מה אני חשוב. וכלוונה כמו שפירש המדרש ס"ר הלא לחמת אנכי לרד עמך מלרימה ואנכי אעלך גם עלה שביתה כוונתך על כלות ישראל כי לחם בכבודך ובעלמך תעלה לותה מוס. ואיך תחפון לחם לתקן סדבר על ידי שליח וכי אנכי אני ואם תאמר חשוב אני בחנכי בשביל שבניה מדברת מתוך גרוני. ובריני כלוד שממשיכין על ידו מים מכוריס מן במעין כעובע ומקור מים חייס. ואם כן אין אני אלעמי. ויש קלרוג של אני רואה שאי לחיות ואם כן בחיזה זכות לוליהם במלריים. ובזה יובן מה שאמר משה רביני ע"ה ועתה לם משה חטאתם מוטב ואטוב אני ואם אין כעלה אני אלעני מאני נא מספרך כו' מאחר שלא יהיה טוד קטרוג. וסבן:

מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים וכו'. עיין במפרשים שאטעות משה רביני ע"ה היתה שאי לחשב לו לעטות שאי הפניה בעוטה אחד טוב ורע ושאיב לו הקב"ה כי אהיה עמך ושאי"ת יכול לפעול רע וטוב בעוטה אחד בסוד יולר חול וגורה חושך ועיין במדרש רבה. וזה לך שלות כי אנכי שלחתיך בהוליאך כו'. ולא שאמרו ישראל דבר אחת עמנו ונשמעה. לא עשה בזה טול. כי משה בהשגחתו לפה וחוס כאלו שמעו מפי הגי"ת. ועיין בדרש"י דמה שראה בסנה טוח לות על השליחות דמה שהגי"ת ראתה את עלמו כאלו טוח בסנה בסוד בכל לראתה לו לר. וטוח בסוד שאמרו ז"ל במדרש פ' כחזיו משה עשה את העליונים למטה ואתחתונים למעלה. ולכך נגלה אליו הגי"ת בסנה בסוד העליונים למטה. ואם כן יוכל להיות שהאתחתונים למעלה ולכך השיבו הגי"ת דמה שראה בסוד שהעליונים למטה יוכל להיות שהאתחתונים למעלה. בסוד ומשה עלה אל האלהים ואם כן יוכל לפעול טוב ורע בעוטה אחד. ולכך אמר משה רביני ע"ה. ואם תאמר מה חיכפת לך. דבאמת משה היה נלטער על גלות השכינה שבכל לראתה לו לר כמו שראתה לו בסנה. לך די"ל דכשישראל חיטה זוכים הגי"ת משגיח פניו ח"ו וכו'. וכמ"ש בהחזיו. ות"ב יש לומר דבביכול נשתלק מאותה בחינה דכל לראתה לו לר ולכך אמר ואם תאמר מה חיכפת לך. ולכך אמר קובל אני על שאלחתני ובדרך טענת מי אנכי דאין יכול לפעול טוב ורע בעוטה אחד כיון דאין העליונים למטה אם כן

גם אין מתחסנים למעלה כנ"ל. וכן:

או יבואר ואם תאמר מה תיכפת לך קובל אני על שמלחתני. דמשה רבינו ע"ה היה עניו מאוד מכל האדם. ויש לומר דהיה משער בדעתו למה שלח לומו דוקא כיון דכל אדם מיבהל לא יפניע ויתפלל מגד רצון השם ית' לך דהוה יכול להתפלל כיון שתיכו בעל כל כך להסו"ת. ולזה יש לומר שתאמר לו השו"ת לך רד בכדי שיוכל להתפלל וכן. וזה שתאמר ואם תאמר מה תיכפת לך שבודאי מה שהיו עושה הוא לטובה ולכך תאמר קובל אני על שמלחתני וכן:

בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה.

יובן על דרך שתאמרו רז"ל בשם' מכות דברי תורה שהן קולטין מיון שנאמר תת בגד במדבר ואח התורה. ולכך כשנאמר משה רבינו ע"ה בחיוב זכות הוגיע תת בני ישראל ממלריים הכיב לו הקב"ה בזכות התורה שהן קולטין ומלמת מן הגלות. ולכך תמו תומריס בתפלתכו שיבנה בית המקדש ותן תלקנו בתורתך שתהורה מלמת מן הגליות. וכן:

ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם.

ויאמר אלהים אל משה אהיה אשר אהיה. ויש לדקדק לוך יהיה שמשה רבינו ע"ה לא יהיה יודע תת השם. שבודאי היה לו קבלה מאבותיו כידוע. ויובן על דרך שתאמרו רז"ל זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור. שבמקדם היו תומריס תת השם בכתבו ובגבולין ובגלות בכתיו. פירוש בשם אדנ"י. וזהו שנאמר משה רבינו ע"ה בזה השם שישאלו תותו תם שיאמר להם השם בכתבו יהיו יודעים שהוא הגותל החמיתי. וזה שתאמר מ"ה תומר תליהם. שהוא רמז לשם הוי"ה ב"ה. ותאמר לו השו"ת שיאמר תליהם תהיה שלחני תליכם. וזה השם יהיו יודעים שהוא הגותל החמיתי כי פירוש זה השם הוא שתהיה עמהם תחר הגלות. ותז יהיה השם ככתבו. וכן:

או יאמר ואמרו לי מה שמו וכו'.

שמשה רבינו ע"ה שאל להקב"ה בזה שיאמר ליעקל בשם הוי"ה ב"ה. שהשם אלהי"ה הוא בתין פוף ב"ה שהוא גבוה מבחיבת השם הוי"ה ב"ה. כנודע בשערי תורה ובכתבי האריז"ל. ותאמר ליה השו"ת. כה תאמר תל בני ישראל אהיה שלחני תליכם. ובפשיטות פירוש שתהיה עמהם עוד בגלות תחרת ועת עתה תן תנו מגיעים זה השם. שהוא למעלה מן השכל. ולעתיד יתגלה. וז"ש זה שמי לעולם ככתיב. וכן:

ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו וכו'. ומה שכתב כאן שם הוי"ה ב"ה שהוא מורה על רחמים. יובן על דרך שכתב האר"י זלה"ה בשוכה המוסל רוחה בשעה שמל.את השם הוי"ה ב"ה בלחייה מוחשת. ובשביל שהתעסק במלון תחילה לכן ויפגשהו ה'. השם הוי"ה ב"ה. כיון שלא תל לותו והיה בזה תדה כנגד תדה. וכן:

למה הרעותה לעם הזה וכו'. פרש"י ז"ל ות"ת תה תיכפת לך למה זה שלחתני. ויובן על דרך שתאמר בכתוב והחיים תשם עניו תתוד תכל האדם תשר על פני התדמה. פירוש שחשב את עלמו שהוא גרוע תכל האדם. ומפני זה כשלחה הקב"ה לשלוח לותו היה ממלן ומסרב בשליחותו כי הוא היה יודע שישלח השו"ת חיים טוב ויבל ממנו. ותחר כך כשרחה כי לך בו בחר ב' שהוא יקר בשליחותו חשב בזה כי הכוונה תפני זה רוצה הקב"ה

הקב"ה שתהי חלק בשליחותו. כי כשילך חיש טוב ממני. לשון"י שמשה"ת יעשה דבר שירצה לו שהוא לה טוב גם כן לה ימלאנו לבו לדבר ולשחול ממנו למה הרעות לעם הזה. ומפני זה נחר לשלוח ומי כדי שתשלח אותו למה עשית כך. וז"ם משה למה הרעות וכו' ואם תאמר מה תיכפת לך אם כן למה זה שלחתני. למה נחרת בחיים גדוע כמוני לעשות אותו לשליח בזה. היה לך לשלוח על ידי חיש טוב ממני אשר יחשה בדממה ולא יפיב לך. וכשן זה:

או יאמר על דרך שתאר משה רבינו ע"ה מקודם שלח נא ביד תשלח. וכשיב לו הקב"ה תהיה עמשה עוד בגלות אחר. וכמה כשרואה משה אחר כך את קושי השעבוד · שתאר למה הרעת עם הזה ולמה זה שלחתני. ומפני זה טען משה למה הרעות לעם הזה קושי השעבוד (כמו שפירש אחר כך ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה). ואם תאמר מה תיכפת לך בזה · שהוא הוא המצליח השעבוד. אם כן למה זה שלחתני. כיון שזה הוא מצליח ולא יהיו עוד בגלות. וכיה לך לשלוח ביד תשלח. כיינו על ידי הגואל העתיד. תליהו הגביה ומלך המשיח. ובתמת תמהו רז"ל במדרש ש"ר. שבשביל שתאר משה רבינו ע"ה. למה הרעות לאר לו הקב"ה עתה תראה אשר אעשה לפרעה אבל מלחמת ל"ת מלכים מי אתה רואה. ואם כן יהיו עוד בגלות. וכמו שתמרו רז"ל. כי אם היה משה רבינו בא ומכניס בעצמו את ישראל לארץ ישראל. לא היה עוד בגלות. ואם כן למאר הכיות בדבריך שאתה לא תכניסם לארץ רק יהושע תלמידך. ועל ידי זה יהיו בגלות ואם כן בכללה שלריך לאתם לעת עתה להיות הגואל האמיתי. וכשן:

ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת. ותמרו רז"ל במדרש ש"ר. והלל לא כללת ודאי. יוכן על דרך שתמרו תכתי האמת. שבגלות ים חילול השם בכיכול. היה גבורותיו. וישראל לוקין על זה שעל ידיהם נתחלל שם שמים. ובדרך שתמר שכתוב על משה תוכו עוד תוסיפו סרה. וז"ם שכתוב אלי ה' בעתה אחישנה. שמדת הדין טוען שמה שישראל הם בגלות ולא זכו שיהיה בחינת אחישנה. על דבר זה בעצמו מתוייבים בגלות יותר. ולכך אתר ה' אלי ה' בעתה אחישנה. כלומר שלא יומשך ולא יתארך הגלות יותר מעשה זה. וזהו שכתוב. לא בעתה אחישנה וכשן. וזהו מה שתמר משה ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה ואם כן ים חילול השם יותר. ואם כן ואלל לא הללת ודאי מעשה חילול השם. ועל זה השיב לו השי"ת. וידבר אלהים אל משה ויאתר אליו אני ה'. בשוד הן הן גבורותיו הן הן מרחותיו. וכשן:

עתה תראה אשר אעשה לפרעה · דכשה רבינו כרמב"ם ז"ל מקשה. מפני מה הצניע הקב"ה את פרעה שלא השי"ת גזר עליהם בכניה בין הבתרים ועבדום ועני אותם ארבע מאות שנה. ותירץ שלא נגזר עליהם בפירוש היכיו במצרים לוקה. ואחתי קשה ומאי נפקא מינה. לך שבאמת במצרים היה מקום טומאה ביותר. והיו בהפקות גם כן בגלות. ודבר זה לא נגזר עליהם רק עבדות ועינוי לגוף בני ישראל. (ועל פי זה יש לפרש נמי שמה שלא היו ישראל במצרים ז' שנה כי אם רד"ו שנה. הוא עבור שהשעבדות שהיה גם להפקות בני ישראל במצרים למיין. וכשן). וזהו ונם אני

שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים לוותם. מלדים דייקא שהיה מקום טומאה (וגם יתכן לומר. אשר מצרים מעבידים לוותם. שהם גורמים ומעבידים לוותם בעל כרחך לעבודה זרה. ואם כן גורמים עיכוי לעשות בני ישראל אשר לה נגזר עליהם). וזהו ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים. ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו. ועל דרך שאמרו רז"ל במדרש ס"ר. אחת רואה ואיני אחת. ואני רואה שהי רואות. שהעידים לעשות את הענל. והכא משה רבינו ע"ה טען. למה הרעותה לעם הזה. כלומר עשית לוותם רעים וחטאים וקלקלת מחשבותיהם. שעל ידי זה לא הצילו ישראל בהקב"ה. ועל זה נלטער הרועה נאמן ביותר. ועל כן השיבו השי"ת שלולי לא נפלו ישראל כלל מהשומה במלרים. לא היה מקום לעשות להם פרעה. וכוונייה הרמב"ם ז"ל. וזה שאמר לו השם יתי עתה תראה אשר אעשה לפרעה. כי ביד חזקה ישלחם וכו'. ובדרך זה יובן הפסוק כי בחפזון יצאת מארץ מלרים. למען תזכור את יום צאתך מארץ מלרים כל ימי חייך. כיון שיליאת מלרים היה על ידי הקב"ה בעלמו. ועל ידי זה אין לו ביטול. וזהו וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' וארא אל אברהם וכו'. כמדרש שמות רבה. שה"ל לפניתי אני לגאולת אבות ולעתיד לבוא. כיולד נאמר אל משה. לפי שהבור הודיעו הקב"ה למשה שלא יניח לותם פרעה ליולך. שנאמר ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מלרים להלוך. ומשה לא שמר את הדבר הזה אלא בא להתחכם ואמר ה' למה הרעותה לעם הזה. ועל זה נאמר שלותה אבות ועתה אל משה אל כוללות וסבלות היתה. כי מה המדש שיהוו אמרי שמלך וכו' ועל דבר זה בקשה מדת הדין לפגוע במשה. הה"ד וידבר אלהים אל משה. ולפי שהתחיל הקב"ה שבשביל ישראל דיבר כן חזר ונסג עמו במדת הרחמים שה"ל ויאמר אליו אני ה' עה"ל המדרש:

ויובן על דרך שכתבו הספרים הקדושים. שהיראה הוא לורך עליה. מה שהיה פעמים הלדיקים הם בבחינות קטנות. והוא בשביל להעלות לבן של ישראל להליקן שבשמים וכדי שיעשו תשובה. כיון שהלדיק יעשה תשובה. על ידי זה הוא גורם לישראל גם כן שיעשו תשובה. והכא משה רבינו ע"ה אמר להשי"ת למה הרעותה לעם הזה. והביא את עלמו לבחינת קטנות. והוא שכלולות. ועשה זאת כדי שיביא את עלמו לתשובה. וזה שכתה היה מביא לישראל גם כן לתשובה. וזהו כוונת המדרש שאותה חכמה ודעת של משה. היה בא מבחינות הסכלות. שזה הסכלות היה חכמה ודעת של משה כדי שיביא את ישראל לתשובה. וזה באמר במדרש ולפי

בנסתכל

פרשת וארא

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' וארא אל אברהם וכו'. כמדרש שמות רבה. הה"ד ופניתי לכי לרחות חכמה ודעת הוללות וסכלות. כילד נאמר אל משה. לפי שבבור הודיעו הקב"ה למשה שלא יניח לותם פרעה ליולך. שנאמר ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מלרים להלוך. ומשה לא שמר את הדבר הזה אלא בא להתחכם ואמר ה' למה הרעותה לעם הזה. ועל זה נאמר שלותה אבות ועתה אל משה אל כוללות וסבלות היתה. כי מה המדש שיהוו אמרי שמלך וכו' ועל דבר זה בקשה מדת הדין לפגוע במשה. הה"ד וידבר אלהים אל משה. ולפי שהתחיל הקב"ה שבשביל ישראל דיבר כן חזר ונסג עמו במדת הרחמים הה"ד ויאמר אליו אני ה' עה"ל המדרש:

ויובן על דרך שכתבו הספרים הקדושים. שהיראה הוא לורך עליה. מה שהיה פעמים הלדיקים הם בבחינות קטנות. והוא בשביל להעלות לבן של ישראל להליקן שבשמים וכדי שיעשו תשובה. כיון שהלדיק יעשה תשובה. על ידי זה הוא גורם לישראל גם כן שיעשו תשובה. והכא משה רבינו ע"ה אמר להשי"ת למה הרעותה לעם הזה. והביא את עלמו לבחינת קטנות. והוא שכלולות. ועשה זאת כדי שיביא את עלמו לתשובה. וזה שכתה היה מביא לישראל גם כן לתשובה. וזהו כוונת המדרש שאותה חכמה ודעת של משה. היה בא מבחינות הסכלות. שזה הסכלות היה חכמה ודעת של משה כדי שיביא את ישראל לתשובה. וזה באמר במדרש ולפי

בנסתכל

שנתחבל הקב"ה שבשביל ישראל דיבר כן. כלומר כדי לקרב לבותם של ישראל לתשובה כנ"ל. חזר ונסב עמו במדת הרחמים ויאמר אליו אני ה'. (כי שם הוי"ה ב"ש מורה על מדת רחמיו לבטל תשובה. כמו שפרשנו חז"ל ס"פ אלו נאמרים והבן וכו'. ס' קול' שחטא החלש. ס' לאחר שחטא ושופא תשובה ידו פשוטה לקבלו בתשובה ברחמיו הרבים). ומבן זה:

או יאמר על דרך שכתב רש"י ז"ל שדיבר אחו קשות. ויתכן לומר שהקשות היה מה שאמר אליו. ותרח אל החלום בחל שדי ולא הייתי לריך לומר להם שם הוי"ה ב"ש כי לא נתעוררה עליהם מדת הדין מעולם. עד שהייתי מוכרח להשתיק מדת הדין מעליהם ולהזכיר כי שמי ה' ולהסוג עמהם ברחמים. וזהו וידבר אלהים ויאמר אליו אני ה'. ומהו הקשות ויאמר אליו אני יהו"ה ומוסג עמך ברחמים. ולולי כן היה מדת הדין פוגע בך מה שלא נלכלו התלות הרחשונים לזחת להזכיר למעשה אני ה'. וזהו ושמי ה' לא נודעתי להם. ומבן זה:

או יאמר וידבר אלהים אל משה ובו'. יובן על דרך שאמרו ז"ל על פסוק הללו את ה' כל גוים כי גבר עליט חסדו. וכי מעשה שגבר עליט חסדו. יללו אותו כל גוים. אלא של ניסין דעביד בהון דיין. ומשה להבין דברי חכמים וחידותם. ונראה לתרץ על פי מאי דאיתא בגמרא בשסקב"ה עושה דין בדשעים שמו מחעלה ומתקלס ומתקדש. ואם כן הם נעשים כלים לקדושה. והדין שהקב"ה עושה בהם הוא להם חסד גדול. ובמלרים היה הקטרוג. מה נשתנו אלו מאלו. וזה פירוש הפסוק וידבר אלהים אל משה הוא מדת הדין. ויאמר אליו אני ה'. זה בעלמו הוא רחמים. שאמר גדול הוא להם למלרים שעל ידיהם יתעלה ויתקדש שמו הגדול. ומבן:

וארא אל אברהם ובו'. במדרש שמות רבה על פסוק ואמרו לי מה שמו מה לומר אליהם. שאותה שעה היה מבקש משה לדעתו ע"ה שיודיעו הקב"ה את השם הגדול. אמר ר' אבא בר ממל אמר לו הקב"ה למשה אתה רואה לידע אני נקרא לפי מעשי. כשאני דן את הבריות אני נקרא אלקים וכו'. וכשאני חולה לו על חטאיו אני נקרא אל שדי ע"ש במדרש. ויתכן לפרש אלו הפסוקים. על פי מאמר המדרש הנ"ל. כי כנגד מה שהיה משרד משה רבינו ע"ה מקודם בשליחותו של השם ית' ושען משה רבינו וכי תוליח את בני ישראל. בחיזה זכות תוליחם. על זה השיב לו השי"ת. בשביל שנתגלה אליהם ונבותתי אל אברהם ויצחק ויעקב בשל שדי. והשם הזה מורה על שאני חולה לו לאדם על חטאיו. ובזה יבוטל הקטרוג מעל ישראל מה נשתנו אלו מאלו כיון שזה השם הוא דוקא לישראל עם קדושי בני אברהם יצחק ויעקב שנתגלה להם בשל שדי. ועל דרך זה יובן מה שאמרו חז"ל על פסוק ובחטא יחמתני אמי. שאי אפשר להיות המלוה של פרו ורבו בלא חטא. ויקשה הלא השי"ת לוה את המלוה שיהיה בתיקונו. ויש ליישב כמ"ש רש"ל במדרש הזה השם שד"י הוא גם כן של פרו ורבו. כמו שנאמר אני אל שדי פרה ורבה. וחולה לו על חטאיו גם כן. ונמלא יכול לעשות המלוה בתיקונה.

ומבן:

או יאמר וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב ובו'. יובן על דרך שכתב רבינו בחר"י זלה"ה בספגם של שעבוד מלרים היה בשם אהי"ה. ואהי"ה פעם אהי"ה

עולם רד"ו (רכ"ו בת"ת הרחם) ומספ רביעו ע"ה סיה סובר שהפגם הוה בשם הוי"ה ב"ה. וסוי"ה פעם הוי"ה עולם ר"ם. וזה שאמר וירא ה' כי ר"ר לרעות. ואמר לו השם יתי' כי המקום אשר אתה עומד עליו. פירוש מה שאתה מושב. הוא לדמת קודש. שאין בו פגם חס ושלום. בשוד כי אני יהו"ה לא שניתי. והשם בשעבוד מלריס היו ישראל בקטנות. ואחר כך כשבאו מספ ואסרן כתיב ויאמן העם. ובאו לבחינות גדלות. והשם כשאמרו אחר כך ירא ה' עליכם וישפוט אשר הבאשתם את ריחנו וכו' נחיירא מספ רביעו ע"ה שמא ח"ו יהיו בגלות יותר כמיון ר"ם שהם. וזה שאמר ואתה בתי לדבר בשמך הרע לעם הזה. ואם כן ומשל לא הצלת ולהי למו שאמר המדרש. והוא מטום שפגמו בשם הוי"ה ב"ה. וזהו וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' ר"ל שלא פגמו בשם הוי"ה ב"ה כי אני ה' לא שניתי. ואם כן בודאי אני גואלם. ומשן זה:

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם. פירוש מה שמלריס לוחלים לוחש ומפני זה לועקים אלי. והוא מדריגה קטנה שהוא בחי' קטנו' שבלעקה בלא מחשת השעבוד. ואף על פי כן שמעתי גם את זאת. ופירוש מעבידים שהם עושים זאת בפעולה שישראל לועקים אלי. ומשן (והוא בענין מאמרם ז"ל ופרעה הקדיב. הקדיב את לבות בני ישראל להשובה לפני הקב"ה):

לכן אמור לבני ישראל אני ה'. יתכן לומר על דרך שאיתא בזוהר הקדוש על פסוק כי חלק ה' עמו. שבכל הכינויים ים מחזיה למבעים שרים. ובשם הוי"ה ב"ה אין להם מחזיה כלל אלא ישראל בלבד. וזה הוא כוונת הפסוק. לבני ישראל אלי ה'. שזה השם הוא רק לישראל דוקא. וזהו שהקדי הכתוב בהתמה. לשם יחוד קודשא ב"ה ושכינתיה כו' בשם כל ישראל. כיינו שהם של ישראל וזהו כוונת המדרש ז"ל. וידבר אלהים. למלריס. ויאמר אליו אני ה' ליעקב. ובכן. וזה שאמר משה רביעו ע"ה לשם ית'. ומאז בתחי לדבר בשמך. כיינו השם כידוע. שם הוי"ה ב"ה. הרע לעם הזה. והיינו מפני שאין למלריס הוא שייכות לשם זה רק ליעקב. ולכן לא נכנעו מלפניך. כשהזכרתי להם את שמך הגדול. ובכן זה:

וידעון מצרים כי אני ה' בנטותי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם. ויש לדקדק הלא השם ית"ש לעד היו חפץ בקילוסן של רשעים. כמה שכתוב ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי (וכמו שאמרתי על דיוק שבפרשה כתיב למען ספר שמי. פועל סתמי. ולא כתיב למען תספר. כי שכוונה בו היינו. רק למען יסופר שמי על ידי גירי שלדק. יתרו ולחב ודומיהם מחסידי אומות העולם שבאו לחסות תחת כנפיו. ועל ידיהם יסופר שמו בכל הארץ. מה שאין כן בישראל. שאר עליהם כתיב עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו. כתיב הלא. למען תספר בחזקי בך ובן בך הם שאר שהעלית במלריס כו' וידעתם כי אני ה'). והטעם שבפרשה כתיב פועל סתמי. למען ספר שמי ולא למען תספר. מפני שהיינו חפץ בקילוסן של רשעים) ויש לתרץ על דרך שכתב האר"י זלה"ה שבחינת פרשה היא בחינת עולם (כי החותיות פרשה למפרע היא חותיות הערף) ופירושו של עולם הוא שמכסה את האור. ומפני זה אמר פרעה מי

ס'. כדי לכבות את האור ואמר שם שנאמרו מלרים לא היה יכול להיות עד שהאיר כשם יח' את האור של חוי"ם ב"ה. וזה בכח היו נגאלין. עכ"ל האר"י זלה"ה. ויש"ל היו אז בח"ט שערי טומאה ר"ל. ולא היה בכח כח מלאם עד שהאיר יח"ם האיר להם את האור וכח"ם עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם. וכח"ם האר"י זלה"ה שיליאת מלרים היתה בזרוע נטויה. הוא זרוע דאריך שהוא רחמים גמורים. וזה האור לא היה יכול להאיר על שידשו מלרים את השם. השיפוד ממה שאמר פרעה מי ה'. וז"ש השי"ת למשה. וידעו מלרים כי אני ה'. על ידי האור שאני מאיר. ועל ידי זה והוצאתי את בני ישראל מתוכם. וכן. ועל דרך זה יובן מה שאמרו ז"ל במדרש רבה שבשביל שכבד לב פרעה בו בלשון אני מתכבד. שאמר וידעו מלרים כי אני ה'. והוא הכבוד של השם יח' שבזה יתיה הגאולה. וזה שכתב רש"י ז"ל ה' היה מלחמה ה' שמו. בשמו הוא נלחם. כיון שעיקר המלחמה של מלרים היה בשמי. בזה שידעו מלרים את השם ועל ידי זה האיר את האור במלרים. על ידי השם הוי"ה ברוך הוא. וזה שכתב היו נגאלין. ולמו שכתב האר"י זלה"ה וכל"ל. וכן:

ויצא משה כו' ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה. יש לדקדק למה שינה שכתוב בצפרדעים לכתוב לשון ויצעק מה שאין כן בשאר המכות כתיב לשון ויאמר. ויובן על דרך שאמרו ז"ל במדרש שבקריעת יש סוף היה הקטרוג על ישראל מעוזא שר של מלרים. מה נשתנו אלו מאלו. והיה הקב"ה בעלמו מסניגור על ישראל. שהוא אינו דן חוטא כמזיד. ובפרק מקום שנהגו למדו ז"ל מה אנחנו מיבעי ועזריה שאמרו נפשם על קדושת השם לעריף. שנאמר קל וחומר מלפרדעים שמסרו נפשם לעריפה על קדושת השם וכו' עכ"ל הגמרא. ואם כן מזה נשאר הקטרוג. לפי שמשה הוא רחוק שעל החוטא גם כן דין (להה חנניה מישאל ועזריה לחוסים היו מגזירת נבוכדנצר ועל כל זה נשאו קל וחומר מלפרדעים למסור נפשם לעריפה על קדושת השם). וזה שאמר משה בצעקה על דבר הצפרדעים שעל ידיהם נשאר הקטרוג לדון לפילו על החוטא גם כן. וד"ק:

ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראותך את כחי. יובן על דרך שאמרו ז"ל כן כן גבורותיו הן כן טולחותיו שאתה שומע גדופו של חותו רשע ושותק: ואמרו ז"ל ליזכו גבור הכובש את יללו. וזו היא הגבורה שלא כאחד חותו מן האדם. וזה שטען משה רבינו ע"ה למה יאמרו אפך בעמך אשר הולאת מארץ מלרים בכח גדול וביד חזקה. ולמה הולרך כח גדול. אך בזה שהשם יח' לא רלה לכאחד חותו מן האדם. וזה בכח גדול ועל ידי זה למה היה החזקה במה שבכם בעשו. ואם כן גם עתה למה יאמרו אפך. וכן. וזה שאמר הכתוב ברוב עוזך יכחשו לך אויביך. דבשעה שישראל הם בגלות אז הוא ברוב עוזך דהן הן גבורותיו. ועל זה יכחשו לך אויביך דהיה מאמינים בזה מה שאין כן כשישראל מתגברים ורואים הגבורות בפועל אז היה יכולים להכחיש. וזה שאמרו מי כמוכה באלים מי כמוכה באילמים. ולכך נורא תהלות יכולים לומר גבור ונורא. (מפני שהוא) עושה פלא. וזה ועמי האיר כבודי בלא יועיל. במה שאין השם יח' מענים לשונותיו זו היא הגבורה שלו.

וזה הוא שאמיר בכודי בלא יועיל . כמה שחיו עוזר להם בפועל . וכבן :

הירא את דבר ה' הנים את עבדיו וכו' . יש לדקדק שלא אמר סילא את ס' . ויתבן לומר שאם לא ירצו רק מדבר ס' . שלאו בעיניהם כי לא נפל מדבר ס' אלא מד שנה וכל אשר ידבר משה בשם ס' בא יבוא הדבר בעתו בזמן הטועד . לי לזאת ירצו מדבר ס' ומשעותם אשר יגיע אליהם . והוא ירצה תחתה מרצועה בישן . ועל דרך זה יש לומר מה שאמרו ז"ל במדרש סילא מדבר ס' זה חיוב . על דרך דאיתא בזוה"ק על מה שנאמר בחיוב חים ירא אלהים וסר מרע . דהיה ירא רק ממדת הדין . וסר מרע כיון דהילחה היתה כי היה סר ומחרחק מרע לבל יגיעו לשם ולבל תבואנו שבע אלוה דהוא ירצה תחתה מרצועה בישן .

וכבן :

ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלהים וכו' . יש לדקדק שלא פרשה אמר מקודם ס' שלדיק ואני ועמי הרשעים ופשקינן בגמרא דהטו"ב בעלמו יכול לבטל הט"ב שלו כעין מה דאמרינן דאתי שגתי ביטל ט"ז של מלכא בני עמון ומפני זה היתה טערת מלכות על ראש דוד . וכמה שנאמר פרשה ס' שלדיק אין לך ביטול ט"ב יותר מזה . ויש לתרץ דהכא כאן כתיב וילא משה את העיר וכו' ופירש רש"י ז"ל מפני מה לא התפלל עליו במלריס משום טומאת ט"ג . ומכאן רחיה שמשה הבין פנימיות לבבו של פרשה . כי פתחו בפיו ובלשונו יכוב לו ולבו לא נכון עם ס' ולא נתמנה את של רומו . ולא היתה כוונתו בתמת להודות ביכולת השם ית' ובשדקתו . כי אם היו פיו ולבו שוים לא היה לריך ליתן להטחיר של ס' ממון לעיר

קרי בפלטין של פרשה . וזה שאמר ידעתי על נכון בידיעה ברורה כי טרם תילחון מפני ס' אלהים . אתה ועבדיך יחדיו נלחמו וכמוהו כמותם עולכם מחזיקים בטומאת גלוליכם כמקודם . וכבן זה :

פרשת בא

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי וכו' . במדרש שמות רבה אמר רבי יוחנן מכאן פתחון פה לאפקורסים לאמור לא היתה ממנו שיעשה תשובה שנאמר כי אני הכבדתי . אמר ר' שמעון בן לקיש . יפתח פיהם של אפיקורסים . אלא אם נלנים הוא יתן . שהקב"ה מתרה בו בחלה פעם לאחזן שניה ושלישית ואינו חוזר בו והוא רועל לבו מן התשובה כדי לפרוע ממנו החטא . עכ"ל המדרש . והנה לכאורה לפי דברי רבי שמעון בן לקיש גם כן לא יפתח פיהם של האפיקורסים כיון שהוא רועל את לבו מן התשובה ואם כן לא היתה זאת שיעשה תשובה . אלא כפרש על דרך שיוצא שהשם ית' ברוב לחמיו על הבריות ברא את התשובה קודם בריאות העולם לקיומו של עולם . מפני שאין חדש לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא . וגם אלא יתיהם החוטא לאמר לאשר לבדתי אבדתי ומעשה לעשה את מה שלבי חפץ . והתיקון על כל זה היה התשובה וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי . ולא יזכר לו מעלו לאשר מעל בשובו מדרכו הרעה . וכמה שהוטעה האדם ולא ידעים של לבו לעשות תשובה ולתקן מעלו . יגדל עליו הקטרוג למעלה על מה שלא יעשה תשובה בחיות מנוס ומחתית' לפניו יותר מעל החטא בעלמו . כיון שהוא ית' ברא את

החטא וכבן

מתשובה לעובדה בבריות ולתקן כל הקלקולין. וזהו שמפרש ר"ם בן לקיש יפתח פיהם של הפיקורסים שפקב"ה מתרה בו ואינו חוזר הוא נועל לבו כאלו לא ברח את המשובה כדי ליפרוע ממנו בחטא בעלמו (ולא על מה שלא עשה תשובה שהוא שונאם מרובה יותר). וזהו הזכות שפקב"ה עושה עם הבריות להקל מעליהם העונש כפול על מניעתם מן התשובה בחטיהם. וזהו פירוש הפסוק כי אני הכבדתי את לבו ואת לבב עבדיו למען שיתי אותותי אלה בקרבו. כדי שיהיה מקום למכת ארבה לחול עליהם ויכול הארבה ויאכל יתר הפליטה אשר הותיר הברד. ועל דרך זה יובן הפסוק ידעתי כי עד הימנו מפני ה' אלהים. והחטא והכוסמת לא נכו. ולכאורה יפלא הא למעלה כתיב הילא את דבר ה' הניח את עבדיו וכו' והחיך החליט משה רבינו ע"ה שהדבר עתה כי עודנה חיטה וכוסמת מפני ה' אלהים. ויש לתרץ על פי המבואר שם במדרש רבה שאמר משה רבינו ע"ה אל פרעה מני יודע דרכן של רשעים שהיום מכניעים את עצמם אלא כשעה נחוצים בצרה וכשיסור ה' מעליכם שבע תפו תשובו בתוליהכם כבלב אב על קיומו ואחר כך לא הירהון משני ה' אלהים. והוא משני שהחטה והכוסמת לא נכו כי לפילות הנה. כי פלאי פלאות נעשו בשה מיוצר הכל למען השתיר מקום למכת הארבה שתחול עליכם: למנע ממך בתשובה לבבכם שהפכו לנעשה משפט להכניד לבבכם בפלאי מפעלי היוצר כל לחלות ולהשוות כי השר שלכם עיכב על ידי השם ית' ח"ו לבל תהיה מכתו כוללת רק להשתיר לכם מזון ומחיה חטה וכוסמת ולא יכרת הארבה ומפני זה לא הירהון אחר כך מפני ה' אלהים.

וכאן זה:

ויאמר אליהם יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח

נעשו בו. ובזה נתחזק לב פרעה להשוב כי השר שלו עיכב על ידו של השי"ת ח"ו שלא תהיה מכתה כוללת רק לשום שתרית בארץ ולהשתיר שריד לאכלם ולכל תכרת הארבה בדעב. ואם כן לא היה לריך להחדות לו עוד. וז"ש בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו כו' (במה שעשיתי פלאים להשתיר לו חטה וכוסמת ואתתי לו מקום להחזיק בטעותו. והטעם שהשתדלתי שריד הוא לאכלם) למען שתי אותותי אלה בקרבו. כדי שיהיה מקום למכת הארבה לחול עליהם ויכול הארבה ויאכל יתר הפליטה אשר הותיר הברד. ועל דרך זה יובן הפסוק ידעתי כי עד הימנו מפני ה' אלהים. והחטא והכוסמת לא נכו. ולכאורה יפלא הא למעלה כתיב הילא את דבר ה' הניח את עבדיו וכו' והחיך החליט משה רבינו ע"ה שהדבר עתה כי עודנה חיטה וכוסמת מפני ה' אלהים. ויש לתרץ על פי המבואר שם במדרש רבה שאמר משה רבינו ע"ה אל פרעה מני יודע דרכן של רשעים שהיום מכניעים את עצמם אלא כשעה נחוצים בצרה וכשיסור ה' מעליכם שבע תפו תשובו בתוליהכם כבלב אב על קיומו ואחר כך לא הירהון מפני ה' אלהים. והוא מפני שהחטה והכוסמת לא נכו כי לפילות הנה. כי פלאי פלאות נעשו בשה מיוצר הכל למען השתיר מקום למכת הארבה שתחול עליכם: למנע ממך בתשובה לבבכם שהפכו לנעשה משפט להכניד לבבכם בפלאי מפעלי היוצר כל לחלות ולהשוות כי השר שלכם עיכב על ידי השם ית' ח"ו לבל תהיה מכתו כוללת רק להשתיר לכם מזון ומחיה חטה וכוסמת ולא יכרת הארבה ומפני זה לא הירהון אחר כך מפני ה' אלהים.

וכאן זה:

ויאמר אליהם יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח

אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם. ויש לדקדק וכי מפני שהם לנו שגם טפם יבא עמהם יאמר כי רעה נגד פניכם. ויתכן לומר על דרך שאמרו ז"ל במס' שבת חין מזל ליסראל וגם פרעה היה יודע גם זה בהשגיותו. וגם אמרו ז"ל במס' יומא רבא רמי כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב כי גדול עד שמים חסדך הא כיצד כאן בזמן שעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה. ופירושו כשעושין לשמה אז אין מזל ליסראל וזהו כי גדול מעל שמים חסדך היינו למעלה מן המזלות. וכאן בחין עושין לשמה אז הוא הם תחת המזל. וזהו מה שאמר להם פרעה לכו זבחו לה' אלהיכם ועבדו את ה' כי אותם אתם מריכים לבקש ממנו. ואיתו מי שרצוי לעבוד את ה' ופרש"י ז"ל שם שאין דרך הטף לזבוח. אזה הוא בחינת לשמה. וכשאמר משה רבינו ע"ה לפרעה גם טפינו ילך עמנו ואמרו ז"ל בחגיגה טף למה בחים כדי ליתן שכר למביאיהן ואם כן הוא שלא לשמה. וזהו שאמר להם פרעה יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם. כי מה שאתם רואים שגם טפכם ילך עמכם כדי שתקבלו שכר הוא שלא לשמה אבל אותם שי. לזאת אתם נחושים תחת המזל כנ"ל. ואם כן ראו כי רעה נגד פניכם היינו שאתם נחושים תחת המזל. אבל פרעה לא ידע סכוונם של משה רבינו ע"ה שרצה להוליך עמו גם הטף וגם המקנה מאחר שהקב"ה הוא להם שילחו ממצרים לחלוטין על מנת שלא לחזור עוד לעבודתם. ומה שאמר לו דרך שלשת ימים נלך במדבר וכו' היה להטעות את פרעה כדי שירדוף אחריהם כאשר לא קיימו דבריהם כדי להמציאו בים סוף ולמוד לו ממדתו. וגד גזירת כל הבן הילוד היאורה משליכוהו. ואם כן מיפוי שילוחם ממצרים היה ע"מ שלא יאבדו עוד לעבודתם בהכרת היה לסוליך עמהם גם הטף. וסכן:

יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם. יתכן לומר דהנה כבר פתבנו במ"ח דכוונת פרעה היתה שיעבדו ישראל את הצאן שלא לשמה על מנת לקבל פרס. ולזה כתב האחי"י זלה"ה דפרעה היה יונק מהם תלונים דשם נתפשטו הכוחות. מה שאין כן בשם שעלה אין שם עבודה לקבל פרס כדכתיב אלהי ה' לא שמיתי. וכשהעבודה הוא על מנת לקבל פרס אז היא בבחינה שנים כיון דשכר הוא דבר מוגבל כדאמרינן כי גדול עד שמים חסדך כאן בעושים לשמה דשם השלם אינו שורה רק על אותן שעובדין שלא על מנת לקבל פרס כדכתיב ה' בשמים מכין כשמו דשם בעושים לשמה. ולזה אמר שתנה הקדוש בתבות אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס ויהי מורת שמים עליכם. ושם אמרו ז"ל במס' חגיגה טף למה אלא כדי ליתן שכר למביאיהם ואם כן עבודת הטף הוא רק כדי לקבל שכר. ושפי"ת גזר כן שדרכו להיטיב. ובזה יש לתרץ קושיית המברש"ם ז"ל שהקשה שם מה בקשת משורש ובניסם תשכר לא ישמעו ילמדו לירשה את ה'. ויש לומר דזהו כוונת שכתוב ובניסם תשכר לא ידעו ישמעו. ואם כן יקשה קושית שגם' למה צורך לבניסם תשכר לא ידעו שישמעו. ושתי' כדי ליתן שכר למביאיהן ואם כן כמו שאפשר יפ"ח רלה לזכות אותנו אף בלתי צורך כמו כן יש לנו לחקור שבעבור אותו יום"ם שלא על מנת לקבל פרס:

והנה כבר כתבנו בפירוש מאמרם ז"ל סוי עדום בירחה על דרך שכתב הזוה"ק בהקדמת תיקונים דלואם ירחה בנין בנין בנין מזוגג לאו ירחה סיג. אלא דעיקר סירחה הוא בנין דמיהו רב ושליט. ולזה אמר סוי עדום בירחה. שסירחה מסיח בלא לבוש. ונפקא מינה דכשסירחה היא בלבוש הלבושים יש להם זמן מוגבל. מה שאין כן ירחה דפניומיית דהיא מוסיף. וכמ"ש ירחת ה' תוסיף ימים. וגם זהו שכתוב ירחת ה' שהורה היא ר"ל שהורה בלא לבוש וסיג. ועל ידי זה היא עומדת לעד. וכיוצא שלא על מנת לקבל פרס. וזה שאמר למען ילמדו ליראה את ה' כל הימים שהוא ירחה שלימה עומדת לעד וכנ"ל. וזה אמר פרעה יכי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם. כיון שאתם רוצים לקבל שכר אז יאמר אף ה' עמכם. כאשר תהיה אפו עלי. ואם כן רואו כי רעה נגד פניכם. לא כן כו' כי לואת אתם מבקשים. פי' שאתם רוצים לעבוד את ה' שלא על מנת לקבל פרס. וכנ"ל:

ויאמר ה' אל משה נטה ידך על השמים ויהי חושך אפילה. במדרש ס"ל שלא חושך ויחשיך ולא מרו את דברו אמרו רבותינו על שלא קבלו במרות דברו של הקב"ה עליהם ע"ל. ויתכן לומר שהיה קשה לבעל המדרש בשלמת פרעה נעמ כיון שלא היה רוצה לשלחם שלא עבדיו מה חטאו שהביאה עליהם גם כן את החושך. וזהו שאמרו משום שלא קבלו דבריו של הקב"ה במרות. שהם אמרו עד מתי יהיה זה לנו למוקש. שלא את האנשים ויעבדו את ה' אלהיהם שהרי חדש כי אבדה מצרים והיו ירחים על עלמם. אבל לא משום מרות דבריו של הקב"ה (וגם פי כסיל מתחה לשם שאמרו שלא את האנשים ויעבדו את ה' אלהיהם גם כן שלא אלהי הארץ ואלהי כל העמים כולם הוא. ומזה מוכח שהוציאו את עלמם מן הכלל ולא קבלו במרות דבריו של הקב"ה רק מירחת העוגם שלא יהיה להם זה למוקש רק בשביל אבדן מצרים נתרלו לשלחם אבל לא משום דבריו של הקב"ה לכן בחר גם עליהם מכת החושך) . ומכן:

באופן אחר נראה לפרש דברי הפסוק כנ"ל על דרך שכתב שם במדרש ס"ר . שאמר הקב"ה למלאכים בואו ונביא חושך על המצריים מיד הסכימו כולם ולא מרו את דברו עכ"ל המדרש . ולכאורה יפלא מה חידש לנו המדרש שהסכימו גם כן המלאכים וכי יעלה על הדעת שלא יסכימו ח"ו . ויובן על דרך שכתב בשור שחיים הקדוש על פסוק ושלח משה מבקשתה וכו' שלא מדין תורה לשאול לעשות כן . ומתרץ שהורתה שעשה היתה כמו שליטו בכל הכרמל . וכמ"ש שאמרו ר"ל שאין לך דבר מלמעלה שאין לו מזל מלמעלה והוא המלאך הממונה עליו . וכל העולמות כולם שיות שלשה שהורה . וכשמבטלין מ"ו דבר אחד מן התורה אז גורמים למעט חיות של המלאכים הממונים עליהם . ומפני זה הם נפרעים ממי שעובר על התורה. וזה הוא כוונת המדרש כנ"ל שאמר שם שהסכימו כולם . שידוע מאמרם ז"ל שהחושך הניח עליהם כדי שידעו ישראל מה שיש בביתם ויתלו מהם ולא יפוגו פניהם . והמלולה שיהיה שלשה שעה כמ"ש החור החיים . ואם כן אין ממויבים לפרוע מהם כיון שלא בטלו המלריים בעת הסוף דבר מן החורה וז"ש ולא מרו את דברו . ומכן.

ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות וגו' וגם מקנינו ילך עמנו

כי

כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלהינו ואנחנו
לא נדע וכו' . ויובן על דרך שכתב המר"י
זלט"ס שגלות מלרים היה כדי שישראל יוליחו
את הניצוצות קדושות שהיה שם עיי"ם מס
שכתב על פסוק ויגללו ישראל את מלרים
וזה סוד לה תעשה לכם . ובטעם כי ממנו
נקח לעבוד את ה' ולעת עתה בזה שגלו
מעלים הניצוצות קדושות כי לגמנו לה נדע
מה נעבוד לאחר כך עד בואנו שמה . ולו"ק :

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת
רעהו ואשה וכו'. בפרק קמח דבכרות
אין נה מלה לומן בקשה כדי שלא יאמר לומו
לזיק לאברהם ועבדום ועמו לומה קיים בהם
ואחרי כן יצלו ברכוש גדול לה קיים בהם
עכ"ל הגמ' הכ"ל . ויש לדקדק הלה מליאו
במדרש שיר רבה שגדול היה ביזת היה
מביזת מלרים ומפני מה ביקש משה דוקה
שיבקשו תיקף ביליאתם ממלרים . ויובן על
דרך שכתבו במדרש שוחל טוב על פסוק היה
רלה ויוסו . תרומו על יוסף רלה שנאמר בו
ויהי וילה החולה . והנה היה נקרא בזכות
יוסף ולה בזכותו של לברהם . ולה כן היה
ביזת היה גם כן בזכות יוסף . ולהו כדי שלא
יאמר לומו לזיק לאברהם דוקה . ולבן :

או יאמר שבקשה היה שלא יצלו משום
הנדת הממון שיהיה לשם
שרשה שלא בזה שבחיבה דוקה שיתכוונו
בשלוחם רק כדי שלא יאמר לומו לזיק
לאברהם וכו' . ולבן :

באופן אחר נרלה לפרש מאמר הגמרא
הכ"ל על דרך מלי לחיות
בבעל הטורים ויבקעו המים בזכותו של יעקב
לומיות ויבקע"ו . למלה שביזת היה היה
בזכותו של יעקב . וביזת מלרים נרלה שהיה
בזכותו של לברהם לביו ע"ה . וכמו שם

ספסוק ידוע תדע כי ג"כ יהיה זרעך וכו'
ולחרי כן יצלו ברכוש גדול כלומר בעבור כי
בני ישראל זרעך הוא לכן בזכותך יצלו לחרי
השעבדות תיקף ברכוש גדול כמו שכתוב וגם
את בן שתשה לגוי תשיעו כ"י זרע"ך הוא
כלומר בזכותך ולמענך לשיעו לגוי בעבור כי
זרעך הוא . והנה כודע מאמרם ז"ל במדרש
שיר רבה על פסוק תורי זהב נעשה לך עם
נקודות שכסף זו ביזת מלרים . למלה שביזת
מלרים לא היה כערך ומחשב נגד ביזת היה רק
כערך נקודות שכסף כנגד תורי זהב . והיה
לו להקב"ה להמתין עד קיעת הים סוף ויבוזו
בני ישראל מעלמם ביזת היה שהוא רכוש
יותר גדול ולא יטרחו ישראל לשהול משם .
וזהו פירוש ספסוק דבר כ"ה ויאמרו . שיאמרו
עתה ויהיה להם ביזת מלרים כדי שלא יאמר
לומו לזיק לאברהם ועבדום ועמו לומה קיים
בהם ואחרי כן יצלו ברכוש גדול היינו יציאת
מלרים שהבטיחו הקב"ה לעשות בזכותו של
לברהם לביו ע"ה בעבור כי זרעו היה לה
קיים בהם . כי אין לסלקו ולהפטר ממנו
בביזת היה מאחר שאין זה בזכותו רק בזכותו
של יעקב לביו ע"ה . ובזה יש לפרש גם כן
פסוקי מסלים . ויוליאם בכסף וזהב ואין
בשבטיו כושל וכו' כי זכר את דבר קדשו את
לברהם עבדו ויוליא עמו בששון ברנה את
בחיריו כלומר כי לבעבור זה הוליאם תיקף
ממלרים בכסף וזהב היינו ביזת מלרים ולא
המתין עד ביזת היה . כי זכר דבר קדשו
את לברהם עבדו שהבטיחו לתת לישראל
בזכותו תיקף בלאתם ממלרים ביזת מלרים
לי לזאת הוליא עמו בששון ברנה את בחיריו
שהיו תיקף בלאתם בביזת מלרים שבידיהם
בלא היה עבודתם ושמלם לזיק . ולבן :

באופן אחר נרלה לפרש כדי שלא יאמר
לומו

חומו לדיק ועבדום ועמו חותם קיו"ס בס"ס ואחרי כן ילחו ברכוש גדול לח קיו"ס בס"ס. דכתי יפלח סלח נתקייס ואחרי כן ילחו ברכוש גדול בזה שנתן הקב"ס ליסרחל חת המוסח תמדם נעוזה הממדיס מזסב ומפז רב. כמו שחמר דוד המלך ע"ס שם לחכי חל לחרכך כמוזת חלל רב. חמנס כן הוח בחמת בערך חברהם חבינו ע"ס כי כל מחמדי עולם לח נחשבו בעיניו למחומה נגד מלוס לחת ממלות ס' ודברות קדמו. ובעבור קדושת שמו הערה למוח נפשו. ויחלך נפשו מנגד בחור כחדים ובכחנו כחשם. וגם עבור מלוחו עזב חלו ומולדתו וחית חביו ויחמלך מגוי חל גוי וממלכה חל עם לחר נודד וגדה. ובעבור מלוח ס' גרם לת ישמעחל בנו ולת הגר. ובעבור קדושת שמו הריס ידו חל ס' מבלי לקחת מרכוש סדום מחוש ועד שרוך נעל לבל יחמר חני הטעטרתי לת חברם. ובלחריח דבר רלה לשחוש לת בנו יחידו לחבר נפשו קשורה בנפשו כדי לקייס מלות ס' לכן בערך חברהם חבינו ועוב טעמו ודעתו נחשבה בחמת נחינת סחורה ליסרחל לחחרי יליחתם ממלריס לרכוש גדול. חמנס בערך יסרחל הבלחי מביחים כמוהו יקרת ערך בחורה המסולחה מפז ובערכם חיכם מחסיבים לרכוש גדול רק כון ועושר כסף וזסב וסגולת מלכים המה לה יחוחו בחמורה כזו. ולה תתקרר דעתם ולה תנוח נפשם בקבלת סחורה תחת הבטחת ואחרי כן ילחו ברכוש גדול. וזהו ועבדום ועמו חותם קיו"ס בס"ס ביסרחל. ואחרי כן ילחו ברכוש גדול ל"ת קיו"ס בס"ס. כי בחשר נתקייס ועבדום ביסרחל ולה בחברהם חבינו ע"ס כן מברחוי לקייס בהס ובערכם גס כן ואחרי כן ילחו ברכוש גדול חשר חנוח נפשם שו. להחשיבו לרכוש גדול בעיניהם ולה לחת להם חמורה לחחת חשר לה יביחו ערכה. וסבן:

או יאמר על דרך שכתב בחכן העזר סחומר סתקדשי לי בחחים זו שחני חתן לך לף על פי שחיחו נותן לה כרי זו מקודשת. וסחומר סתקדשי לי על מנת שחעשה לי זחת העבודה חיזה מקודשת עד שחעשה ותקייס לת סדבר וכעשה כיון שחין לה כלוס וכו'. וכאן ועבדוס ועמו חותם סיס על תנחי ואחרי כן ילחו ברכוס גדול. וחס כן ברכוס הוח כלוס ליסרחל ויכולין לממול. חבל חלל סלל סלדיק חברהם חע"ס ברכוס חין כלוס חללו. כמ"ס בחורה שנשבע חברהם שס ממוע ועד שרוך נעל לקח. ולה סיס רולה ברכוס וחס כן לה סיס יכול לממול. וזה שחמרו כדי שלה יחמר לוחו לדיק חברהם לוקח. ודו"ק:

החודש הזה לכם. ולכחין שלשון שחמר סחודש הזה לכם הוח שיסרחל נזכרים ביחוד מחחת לעילה. ומשם חלכי"ס י"ב שנשחר בסוד חל"ס. ומשם הוי"ה ב"ה שם ו"ה וזהו סחודש הזה לכם. שחודש ניסן סלילוף הוח שם הויה כסדר שהוח מורה על מסך וחמיש. וזהו חודש הראבי"ב. ת"ב ו"ב שי"ב לילופיס יש לשם הוי"ה הקדוש. וכמו שחמרו רז"ל במד"ר ויקרח חמייל עמכם בגן עדן (ועיין בזוהר הקדוש בסוד הפריון עשה גו סמלך שלמה) יכול לה חילחו ממני חלמוד לומר וחייתי לכם לחלהים שבחיות חלהים נשחר חתיד בם חל"ס ושם י"ס. וסבן זה:

או יבואר על פי מה שחמרו חז"ל במד"ר ובחולין בכיולו עלי כפרה שמיעטני חת סירח ועל דרך שחמרו רז"ל שוד שם במדבש רבה שפיים חת הלבנה שהלדיקים

שהלדיקים יקרלו על שמם יעקב בנם הקטן. ודוד הוא הקטן. ולכך לריכים להביא כפרה שלא ישרלל היום שומים לנוגו בל מקום אז אין פיום ללבנה. ובזה יש להבין כוונת התנא עקביא בן מהללאל מה שאמר ולפני מי אתה מתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה (כלומר לפני מי שהמליך והמשיל את שני המאורות הגדולים בעולם. ובשביל שהקטרגם הלבנה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד שתיב לה הקב"ה לכי ומעטי את עלמך. ונתמעטו הורה וממשלתה לריותה נקראת המאור הקטן לממשלת הלילה. ופייסה השם יתי שהלדיקים יקראו על שמה. ושם אין לדיקים בישרלל אז אין פיום ללבנה ועל דבר זה אתה מתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה) ומכאן עיקר פיום הירח הוא על פי מה שאמרו רז"ל במדרש ב"ר שהקב"ה ברא שני מאורות גדולים שיכתיבו זה את זה כדי שלא יהיה מקום לטענות בע"ג. (עיין שם במדרש ב"ר) ואם כן כשיש ט"ו בעולם אז שפגם על ירח גדול ולכך פיים את הירח שהלדיקים יקראו על שמה שהלדיקים מבטלים כח בע"ז. וז"ש במדרש הל"ל ודוד הוא הקטן. שעיקר ענין גדלות וגלות הוא ענף מע"ג. וכמו שאמרו רז"ל כל המתגאה כאלו עובד ע"ג. וזהו שפיים אותה בשם הלדיקים שנקראו קטן. ולכך בזימין שנקרא קטן לא השתחוה לעשו כמו שאמר ואנכי הקטן את לביבו היום. וזהו שאמרו רז"ל בשם' בבא בחרא שאלה לו סימן דוד מלך ישרלל מי וקיים את הירח בחיבת הדם הרלשון. ובזה פיים את הירח ואמן. וזה שאמרו רז"ל במדרש ב"ר שישרלל מוכין ללבנה וכן הוא גם כן בזוה"ק ע"ש. ואנא ביניתא מלרים היה בביטול הע"ג מלד

מצי"ת (כמ"ש בחורה וכלל אלהי מלריה לעשה שפעים). ולא כולנו כאחת ישרלל לנפרה. רק אחד על פי כן עדיין לא אקנו כנגדם ישרלל מלדם את ע"ג. ולכך נאמרה הזה לכם. וכאן:

ועבר ה' לנגוף את מצרים וכו' ופסח ה' על הפתח וכו'. יש לפרש על דרך שאמרו רז"ל בבא לטהר מסייעין לותו ובבא לטמא פותחין לו. וילוע מה שאמרו רז"ל הקדושים בזוה"ק שישרלל היו אז במ"ט שערי טומאה. והנה בתרגום של ופסח ה' על הפתח ויחום ה' על הרעה. פירוש שמצי"ת היה מרחם על זה הפתח שלא היו פותחין להם. והנה משה ואהרן היו קדושי' ולכך לא היו ירלים מהמשחית. וז"ש וילכו ויעשו וכו' את משה ואת אהרן כן עשו ופרש"י ז"ל אף משה ואהרן כן עשו (וזהו הרבותא שאף על פי שלא היו ירלים מהמשחית קיימו גם כן מלות השם ית', ולא ילאו מפתח ביתם כמוהם). ועוד יתכן לפרשו שישרלל גם כן עשו בזה שבחינת כמשה ואהרן רק לקיים מלות מצי"ת ולא לתועלת עלמם מפני שהיו ירלים על נפשם. וזהו פירוש הפסוק וילכו ויעשו בני ישרלל בזה שבחינת כאשר לוה ה' את משה ואהרן כן עשו בני ישרלל גם כן רק לקיים המלוה כמאמרה ולא בשביל לקבל התועלת ולהרחיק המזק מעליהם ובכן. ועל דרך זה יובן גם כן מה שכתב בזוה"ק שפתח סגוף הוא המילה והוא בחינת יסוד. ומלן דפגם בברית לא יזכה למחחי לפי שבינתא רק על ידי תשובה מעליותא. ובכה יליחת מלריה היתה על ידי התגלות תלוחו ית"ש. וכמ"ש עד שנגלה עליהם מלך מה"מ הקב"ה ונגלה. (ואמרו עוד ובמורת גדול זו גילוי שכינה) וזה מה שהיה מרחם עליהם על זה הפתח של

כגוף . וזה שאמר ויחזקאל ותעבור עליך ותראיך מתבוססת בדמיך וכו' וכזה בהתגלות היתה בגלולה ממלריים. וכאן :

או יאמר ופסח ה' על הפתח . שזה הוא ידוע שיתרחל היו לו במ"ע שערי טומאה כנ"ל וכאן לעמת פותחין לו . וזה פירוש הכתוב ופסח ה' על הפתח כלומר שידלג על הפתח של הפתר בהמשיס ולא יתן לתכס להלוך ולבוא בתוכו . וכאן :

והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם ואמרתם זבח פסח הוא לה' . יובן על דרך שאמרנו במין תת רבי עקיבא שם הקב"ה לישו חפץ בע"ג למה לישו מבטלה . ותירץ לו וכי בשביל בוטה זה שעשה שלא כהוגן יתבד תת עולמו . וכאן זהו שאמרנו שרצע מס שעובדה שזתה לכס . ר"ל שבני נעם שפסח הוא שהקב"ה לוס ליתרחל במלריים משכו ידיכס מן הע"ג וקחו לכס לתן ושחטו תת הפסח כדי לבטל הע"ג שהיו עובדי' לותו מקודש כמו שמלריים . ולא חפץ הקב"ה בביטול הע"ג שהוא היה לו להעביר ולהתביד מין זה מן העולם כדי לבטל בעלמו הע"ג שהוא בשאלת המין . ולמדתם שליו זבח פסח הוא לפ' ר"ל מזה עלמו נתן לנו מלות קרבן פסח . ולא כן שם היה הקב"ה מתביד תת מין זה ולא היו המלריים עובדים לבה לא היה לנו זה למלוה . ולא כן יש תועלת לנו בהשתיר הסי"ת לותו כדי שנקריים בו מלות קרבן פסח שלונו הסי"ת . ובעבור זה לוה לנו שבטבל מתתו בידיהו תת הע"ג שעבדתו מקודם ולא הוה ביטלו מעולם כדי שנעבוד בו תת יולרנו . וכאן זה :

ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ . ולישה בהגדה של פסח שזה הפסוק נרמז התגלות הלחות שתתרו שם שלח הספיק בלקס של תבותיהו להתמין עד שנגלה עליהס מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלס . והיכן נרמז דבר זה. ויובן על דרך שכתב בזוה"ק שהיה הרע נקרא חמץ . ומלה הוא היה טוב . והוא בחינת הסתגלות . וכתב התר"י זלה"ה בהגהת ממשהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל לותו הקטס . וזהו כוונת הפסוק מלות יאכל תת שבעת הימים . ומפני זה לא ירלה לך חמץ זהו היה הרע כמ"ש התר"י זלה"ה . וזהו גס כן הרמוז בפסוק זה ויאפו תת הבלק אשר הוציאו כו' עוגות מלות וכזה כתב היה כי לא חמץ שלא היה להס יולר הרע . ועל ידי המלות היה להס בהגלות תלהותו יח' וזהו עד שנגלה עליהס מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלס . ועל דרך זה יובן מס שכתב בזוה"ק שבחיות מלה היו טועמים טעם מיתה . והוא משום שהיה להס בהגלות תלהותו יתברך שמו . וכתוב בתורה כי לא ירלני האדם וחי . וזהו כוונת הזוה"ק שהיו טועמים וכו' . וכאן :

השמטה לפסוק נקה ידך על השמיס

איתא במדרש ובזוה"ק כשירבעם בן נבט היה קטן ביקש הקב"ה לסלקו מן העולם וביקשו המלאכים עליו רחמים שלא יספה קודס זמנו . וזהו שאמר במדרש ר"ל בשלה חושך שאמר הקב"ה למלאכים רחוים הס המלריים ללקות בחושך מיד הסכימו המלאכים ולא מרו תת דברו עכ"ל המדרש . כלומר בשביל שאמר הקב"ה רחוים הס המלריים דייקא ללקות מיד הסכימו המלאכים אבל חלו לומר הקב"ה סילקו רשעי יתרחל אפשר שלא היו מסכימים מיד והיו מבקשים ממנו לבטל גזירתו כמו בירבעם בן נבט . וכאן :

ויקח

פרשת בשלח

ויקח משה את עצמות יוסף עמו. יש לפרש על דרך שכתב בזוהר הקדוש משם מלגתו ויעקב מלכד וגוף ובדית משביעין חד כמ"ם תלף תולדות יעקב יוסף. כי יעקב ויוסף הוא בחיות ות"ו של שם סוי"ס ב"ס. ומשם הוא פנימיות הוי"ו בחיות תורה שבכתב. וזהו ויקח משה את עצמות יוסף עמו. פירוש העלמיות של יוסף לקח עמו.

וכתן:

דבר אל בני ישראל וישובו ויחנו לפני פי החירות לפני בעל צפון נכחו תחנו על הים. עיין רש"י ז"ל מה שכתב מתניגע לגויס ויחבדם וכו'. וכתב יש לומר הטעם שכתם יתו' זוה למשה דבר אל בני ישראל ויסובו פירוש שיעבו תשובה. ועיקר התשובה הוא תשובת המשקל בחומו מקום ובחומו מעשה ובמחשבה זה תמר ויחנו לפני בעל לפון ולף על פי כן לא יעבדו את הע"ג ויהיה תשובה גמורה. וזהו שכתב רש"י ז"ל על זה הפסוק מתניגע לגויס ויחבדם. כייני שכם היו חוטאים שכם הלכו לעבוד את הע"ג שלכם. ובחמת היה להיפוך שעשו שם תשובה המשקל כנ"ל.

וכתן:

ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחריהם. במדרש שמות רבה מה תלמוד לומר ויסע עמוד הענן מפניהם וכו' אלא מלת מחתה מדת הדין שהיתה מהופכת כנגד ישראל כשבא מלריס על המדרש. ויובן על דרך שחמרו רז"ל במס' שבת על פסוק והחויות ת"ו על מלחות התנשים וכו' על עסקה מדת הדין לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע חס לפניך גלוי ולפניהם מי גלוי. וכתה במעשה הענל ישראל לא חטאו אלא הערב רב כמ"ש בזוה"ק כי לא כתיב בני ישראל רק כי שחת עמך יעו"ש. אלא שהקטרוג של מדת הדין היתה על אלא מיחו ישראל. ואילו מיחו לא קבלו והיתה הקטרוג חס לפניך גלוי אלא יקבלו לפניהם מי היה גלוי. וכתה המפרשים שקבו מפני מה הענים הפה ים' את פרעה. אלא הפי"ת בעלמו גזר עליהם עול בבדית בין הבתרים ועבדום ועמו חומה וכו'. ותילו שהענים את פרעה עבול קודי הפיעבוד בעין מה שאמר אלי קלפתי מעט והם עזרו לרעה. ולכאורה יפלא אלא קודי הפעבוד היה מפלים כדי למבר הקן. ויש לחרן על דרך שכתב בזוה"ק שפרעה עשה שלשה קברים על ידי היסוף אלא יוכלו ישראל לגאת משם לעולם. ובפי"ת התיר השלשה קברים בזהות השלשה חבות וכו' ובפי"ת היה גוזר בתחילה ואחרי כן יגאו בהכות גדול ופרעה עשה אלא יגאו משם לעולם. ועל כן שייך לו בחמת הטוחם. כיון שעבר על הציווי. וזהו שהפי"ת התיר השלשה קברים שהיה גלוי לפני הקב"ה אבל לפני פרעה מי היה גלוי. וזה שאמרו במדרש ע"ר לותה מדת הדין שהיתה מתוחה וכו'. ועל דרך זה יובן מ"ש רש"י ז"ל ויעקו בני ישראל תפשו לומות הבותם. כיון שיליחת מלריס היתה בזהות הכות שם בעלמם היו לריכים להתפלל עליהם. וזהו כוונת תפשו לומות הבותם. ודו"ק:

וישב הים לפנות בקר לאיתנו. ואמרו רז"ל במדרש ב"ר לתנחו הרחמן תחני התנה הקב"ה עם היה שיקרע לפני בני ישראל. וקשה על דברי המדרש הזה שני קושיות. א' הלא התנחי היה שיקרע לפני בני ישראל ולילה כתיב ויבא היה לאיתנו לתנחו

לחנוכו סרחטון והיה לריח לדרום זה מקודם לכל קריעת ים סוף . והקושיא למיה וכי פרעה היה שומע כל כך לדוף אחרי בני ישראל . וכי לא היה יודע שהרם היה בשביל ישראל בלבד ולא בשביל מצרים . ומפני מה רדף אחריהם לתוך היה . ויש לפרש שהשם יתי עשה התנאי בשעת מעשה בראשית . וזהו כדי להעשות את פרעה כיון שהיה תנאי על זה הוא בדרך הטבע . וכיון שהיה בדרך הטבע אם כן היה הוא יכול גם כן לדוף אחריהם לתוך היה . והשם יתי היה רוצה לעשות הנס בשביל ישראל גם חדש . אלא שבשביל להעשות את פרעה היתה קריעת ים סוף בשעה ועיקר הנס היה ושב היה לאיתנו . שעל זה לא היה תנאי . והאיך נלמוד שיעשה היה היה העיקר הנס בשה שכתב לאיתנו שהתנאי היה עיקר לשם היה . ושכן :

ויושע ה' ביום ההוא . יש לומר למה אמרו חז"ל כל האומר שירה בכל יום מוחלין לו עוונותיו . וזהו כיון שישראל אומרים שירה בשעה שהיו עושים תשובה וזהו ויושע ה' ביום ההוא . היינו עם לותו היום היתה לתשועה . ושכן :

וירא ישראל את היד הגדולה וגו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו . ואמרו חז"ל במדרש למה נשתלשלה הוא בזכות אחרים היינו לשאלי לרחות בתפלת שומעים וכמו שכתוב בלום לל תבע אחריך . וישראל נגאלו בזכות אבות והשם כן לא היו ליוויים לרחות בתפלת השומעים . ויש לומר על דרך דאיתא במדרש ז"ל שבזכות שאומרה נגאלו וכמו שכתוב ויאמן העם . וז"ש כאן וירא ישראל את היד הגדולה כו' וירא ישראל את מצרים מת על שפת היה . וזהו בשביל ויאמינו בה' ובמשה עבדו . בזכות עלמם . ומפני זה זכו לרחות בתפלת שומעים . ושכן :

אז ישיר גו' ויאמרו לאמר . יובן גם כן על דרך שאמרו חז"ל כל האומר שירה בכל יום מוחלין לו כל עוונותיו . וגם כן אמרו חז"ל אין הקב"ה מפן בקילוסן של הנשים . כמו שכתוב ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי . והשם כל כוה לשון כלל . ויש לומר שישראל אמרו אז בזה הכח שגם כל הדורות שבאים אחר כך יכולים לומר השירה אף על פי שלא יהיו כדאי . וזהו נרמז בתלת לאמור לפירושו לדורות . ושכן :

במדרש ז"ל פ' יתרו . היה נדמה לכם כאמור עושה מלחמה ושביני נדמה לכם כזקן מלא רחמים ואמר השם יתי אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים אלא תעשו ח"ו אמת יש שמי רשויות וכו' עכ"ל המדרש ז"ל . ויובן על דרך שכתב האר"י זלה"ה על כל ואמתי שלא ולא דברי אלהים חיים שאמתו של אמתי הוא בחינת מדת הדין ומדתו של הוא בחינת מדת הרחמים . ולא ולא דברי אלהים חיים בחינת היכא . דהיכא דיינן מתערבין . פירוש שמתנה יולדים הוא"ו קלוות שהם דין ורחמים אבל במקומה הוא אחדות גמור ולא שייך לומר בה דין ורחמים . וזהו גם כן כוונת המדרש ז"ל אלא יתעו הם ושלוש שהם שתי בחינות . אלא שהם בחינה אחת בהמקור בהחדות גמור . ושכן זה :

עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה . יובן על דרך שאמרו חז"ל במדרש ז"ל אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיתחה זרעו של עמלק . והעיון מה שהשם ית"ש עשה אלא יהיה השם שלם הוא בשביל ישראל . כדי שיהיה להם עובה שיחזיק לגוללם . כמ"ש למעלה

למען שמי לעשה וכו'. ויעשה נקמה בעם בשביל שמו הקדוש. וזה הוא שכתב מזי וזמרת י"ה. וזמרת הוא מלשון וזמיר עריצים. ורומז לומר מפני מה לין העם שלם והוא בשביל ויהי לי לישועה. וכבן:

או יאמר עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה.

על דרך שאמר בילקוט על פסוק מה תצעק אלי תלמוד לעשות כבר אבדו מן העולם. כמו שכתוב ויאמר להשמידם לולי משה בחירו. וכעניין יובן על פי דברי הרב הקדוש הבעש"ט זלה"ה על פסוק הוא יסגנו על מות כמו אב שמסייע לבנו בהילוך ואחר כך מסלק ממנו הסיוע כדי שירגיל עצמו בהילוך שיוכל לילך לבדו. וזהו ענין גדלות רחמנות וקטנות ואחר כך גדלות שני. ויליאת מלרים היה בסיוע השי"ת כמו שכתוב עד שנגלה עליהם מלך מה"מ הקב"ה ונגלה ואחר כך נסתלק משם הסיוע ולשם הקב"ה שילכו בעבודתו בשלשה. וזה הוא ענין קריעת יס סוף שכתב הת"י זלה"ה שהיה כשור קטנות. שמסרו שבע יסודם נפשם על קדושתו וקפלו לתוך היס כמו שאמרו רז"ל היתה יסודה לקדשו. (ועל פי זה יש לייישב מה שאמרו חז"ל במדרש רבה שנדמה לו לפרעה לסוס בקיבב. בשור שהסוס פעל לרוכבו וכבן). ומה אמרו רז"ל שלשתיד לבוא לדיקים נדמה להם כאב ובוכים תוך היו יכולים לכבוש. ואף הקב"ה מתמה עמהם. ולכאורה יפלא בכיס זו למה. ויייעו שיחשבו כלדיקים כיון שהיה הרע גדול כאב ואם כן לא בשבו לוחם מלחם רק בסיוע השי"ת ולריך יגעו ח"ו. וכמו שאמר ר' חנינא קודם פטירתו מני אמרתי לריך יגעתי. ולכך הקב"ה מתמה עמהם כדי שידעו שהם בעלמם נלחמו בילרם ויפתחו על זה. והם השי"ת

הלא להרחות שקריעת יס סוף היתה מלחם. (וכזה יובן מה שאמרו רז"ל במדרש ש"ר על פסוק וכהם מלרים נוסע אחריהם שרחו שר של מלרים שגדול כחו בקליפה ויירחו אחור) שעד שהם שברו בדעתם שהם מלחם גברו עליו בקדושתם. מה שאין כן כשרחו כחו הגדול אמרו מי יכול לכבוש לחוחו אם לא בעזרת השי"ת. וזהו וילעקו בני ישרחל אל ה'. והביב השי"ת מה תלעק אלי. שרלונו הוא שהם בעלמם יכבשו לחוחו ויהיה להם מלחם ואם תלעק אלי אז אוב לא יהיה להם מלחם שחפילו בזמן הטעל הוטילה חפילתו של משה מלחו של הקב"ה. וזה דרשו חז"ל על הפעם הסוא יוחי בחגוי הסלע בסחר המדרגה העליונה. דהיינו שהסתרם מחסת המדריגה העליונה. דהוא גדלות רחמנות שהיה להם ביליאת מלרים שעל ידי זה שהלחם מבין שאין בכחו לכבוש היצר הקב"ה נותן בו כח לכבוש לחוחו: וכמ"ש ר' חנינא כל חילין לחבשו ואני אמרתי לריך יגעתי (כלומר דאיתא במדרש ש"ר שהרחוהו לר' חנינא קודם פטירתו י"ג נסרי לפרסמונא דכיא. ואמר ר' חנינא כל חילין לחבשו ואני אמרתי לריך יגעתי ולחוחו וכבל כחי כליתי לחן מפעלי חת ה' ופעולתי לפניו. ומכוונ שבשביל זה זכיתי לכל הכבוד הזה שבל אלה הי"ג נסרי לחפרסמון עדוכי' ושמוני' לפני. בעבור שאמרתי בלבבי לריך יגעתי. אלין בכוחי לכבוש חת היצר הרע. לכן זכיתי במשפטי לפני ה' ומחשב לפניו מה שבשבתי חת יצרי בסיוע אלוה כאלו היתה פעולתי לפניו. מה שלפי אחמת לוינו רק פעולתו יח'. שיודע אני בנפשי שלא יכולתי לגאול מבלעדי עזרתו. והבן). וזהו וילעקו בני ישרחל אל ה' וכמ"ש רז"ל במדרש ש"ר בכר קדמה לעקתם לעקתך. וכבר כתבנו שעל ידי שרחו

סמך של מלרים נוסע תחריסם ונדמה לסם
כסל וידש שמין בכוחם לכובסם ולכן נתן
לסם הסי"ת כח לכבוש לוחו מלדם. וכמ"ש
לשרי לדם עוז לו בך. ועיין בשל"ה הקדוש
שהקשה על ברלו של מלרים נוסע תחריסם.
סלה לשמו חז"ל שמין הקב"ה נפרע מלומה
עד שיפרע משר שלה תחילה. כמו שכתוב
יפקוד ה' על לנא המרום במרום תחילה
ולחר כך על מלכי האדמה בלדמה. לך
יתכן לומר שהקב"ה ברוב רחמיו הקשיר לוחו
בכוחם כדי שיביאו ישרחל שמין בכוחם
לנולמו. ועל ידי זה יפציא לסם הסם ית"ם כח
זה. וז"ש לשרירה לה' כי נחה נחה ורכבו
נחה על גוחנייה. היינו לף שעדיין הלומה
בחוקפה שים לסם שר לף על פי כן הוא
נחנחה עליהם. וזהו סוס ורוכבו לשם היה
מקודם הסוס ולחר כך הרוכב שהוא השר
שלסם. וזה שלמר עזי וזמרת יה וה לי
ולחזהו. כלומר שהכח הוא מלדם וכמו שזכר
למעלה והבן. וזה שלמר בשיר בשיריס
הרליני לת מרלוך ולחר כך השמיעני לת
קולך. ולמר לסם הסי"ת שתרלו לכבוש
לוחו מלדכם. ולחר למשה דבר חל בני
ישרחל ויעשו שיהיה לסם מסירת נפש. וכמו
שלמרו חז"ל במדרש ש"ר ובשוחר טוב על
פסוק היתה יהודה לקדשו כנ"ל. ולכך נלקחה
מלתם המדליגה העליונה כדי שירלו
שהעבודה היה מלדם. וזהו הרליני לת
מרלוך. מה שהכוחך ויכולתך נלנח שר מלרים
מלדך ולחר כך השמיעני לת קולך. שלף על
פי כן לריך לבקש רחמים שהסי"ת יעזור
לסם. כמ"ש חז"ל במס' ברכות חלמלה הקב"ה
עוזרו לף היה יכול לו. ולמר שכתוב כי
קולך ערב ומרלך נלוה כמו שלמר ערב
הקדום מו"ה יחיחל מיכל זלכ"ה על פסוק
טובעמית עם עבדך. לף על פי שהסי"ת
הוא עושה הטוב ולף על פי כן ה' כדבריך.
חטוב בעיניו כללו עשה הלדם המוב מעלמו.
וזהו כי קולך ערב. לף שקולך ערב והסי"ת
עוזרו מכל מקום ומרלך נלוה והבן. וכן על
דרך זה יובן הפסוק עזי וזמרת יה ויהי לי
לישועה. שהנם של קריעת יס סוף היתה
מלדם. והחילוק הוא מפן דלכיל דלתו דילים
בהית לחסחבולי בחפיס. כמ"ש בספר הזוהר
הקדוש. וזהו שלמר זה לי ולמוהו שלמרו
רז"ל שכל לחד מישרחל היה מרלה בחלבעותיו
זה לי שלא בהית לחסחבולי. לך שכדלי
זכות לבותיהם גם כן. ולה כן הוא לתו
דילים. ולכך למר לשני לחבי שמה שלתנלה
עליהם הסי"ת בזכות לבותם בשביל זה
ולרוממכו. דלא יכיל לחסחבולים בחפיס
והבן. ועיין בפרש"י ז"ל מה שכתב על לפון
עזי ויו"ד ועל לפון ויהי. ועל פי דבריו יש
לומר שלכך כתב לפון עזי ויו"ד. להורות
שקריעת יס סוף היתה מלדם. ולכך ויהי לי
לישועה שביושעה היתה לי למעני. שבשיו
שלמרו יכולים לומר זה לי. וכל לחד
מרלה עליו בחלבעותיו ולא בהית לחסחבולי
בחפוהי. שמכל זה רלים שביושעה והנם של
קריעת יס סוף היתה מלדם והבן כל זה:

או יאמר זה אלי ואנוהו אלהי אבי וכו'.
עיין בתרגום ותבני ליה בית
מקדשא. ויובן על פי מה שלמרו רז"ל
במדרש ש"ר. שבקטרוג היה על היה על
חטא הטגל. כמ"ש הללו עובדי ע"ז והללו
עובדי ע"ז. וגם כן למרו רז"ל במדרש
שבשבן היה תיקון לחטא הטגל. וז"ש זה
לי ולחזהו שקריעת יס סוף הוא בזכות
עלמם. ולין לומר שהיה הקטרוג על חטא
הטגל ולזה לחר בתרגום ותבני ליה בית

מקדשת. הוא המשכן שיתכפר בו ויתוקן על ידו חטא העגל. ולהלי תבי ותרומתכו. עיין גם כן בתרגום שתירגם ולהא דלתבתת ואפלח קדמוכי ויובן. על פי מה שאמרו רז"ל שכתבות הן הן המרכבה. ועיין בשער הקדושה שער ו' שעל ידי העבודה וקיום המלות נעשית נפשו כסא ומרכבה של קדושתו. וזהו סוד כתבות הן הן המרכבה. ועל פי זה יובן הפסוק זה לי ואנוהו תהנה לפניו במלות. שעל ידי המלות שוכן הש"ת בקרבו. ומשם לו מזונו מן הד' חותיות שם הוי"ה ב"ה. בסוד ואתה מחיה את כולם. וזהו שאמרו שכל אחד מראה עליו בהלבשותיו. כיוצא שם הוי"ה ב"ה השוכן בתוך נפשות ישראל. ולכך אמרו רז"ל שהנהה לפניו במלות. שעל ידי זה הוא רוצה קדושת הש"ת. ולכך אמרו רז"ל שלעתיד יאמרו שני פעמים שם אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. בסוד והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים. ובגמ' יכול לא תירא ממני תלמוד לומר ויראת מאלהיך. היינו שיגיע להלכות השוכן בתוכם. וגם יגיע להלכות החופף עליכם. (בסוד חור פנימי וחור מקיף). והבן זה:

ה' איש מלחמה ה' שמו. רש"י ז"ל כתב בשמו הוא נלחם. ויובן על דרך שכתב האר"י זלה"ה. דהנרוע נקויים הוא זרוע דאריך שהוא כולו רחמים גמורים. סוד השם הוי"ה ב"ה. והשי"ת האיר האור של זה השם במלריים ובזה נגאלו. כמו שכתוב עד שנגלה עליהם מלך מה"מ הקב"ה ונגאלם. וזהו כוונת רש"י ז"ל בשמו הוא נלחם. והבן: **ה'** ימלוך לעולם ועד. בשם' עירובין כ"ד מאי טעמא אמרו ה' ימלוך לעולם ועד ולא אמרו ה' מלך משום כי בא סוס פרעה · ויובן על דרך שאמר שכתוב וכל השם רוחים את הקולות וכו' ויאמר משה אל תיראו. פירוש שיהיה פחדו על עלמם מפני מה הרואה לשם הקב"ה ירואה מתאה. כי העיקר הוא ירואה עילאה כמו שכתב הזוה"ק פ' בראשית. וזהו שהשיב להם משה רבינו ע"ה אל תיראו מאה סדבר. כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים. שבאלה הקולות הוא בא לנסות אתכם שלא תהיו ירואים מהקולות רק למען תהיה ירואתו על פניכם · זו ירואת הבושה והיא ירואה עילאה כמ"ש הזוה"ק בגין דליהוי רגיט ושליט וכולא קמיה כלא חשוכין. והשה במלריים לא היה בכוחם בעלמם לבוא אל מדריגת חשובה עילאה וכמ"ש הזוה"ק וכן הוא במדרש ש"ר ופרעה הקריב הקריב את ישראל לאביהם שבשמים · ואם כן פרעה היה נעשה כלי לקדושה. והשה אם ישראל בעלמם זוכים לתשובה שלימה השם ית' הוא בבחינת מלכות בשלימות. וזהו כוונת הגמ' הל"ל מאי פעמא אמרו ה' ימלוך דהוא לעתיד משום כי בא סוס פרעה לומר יחיד שנעשה כלי לקדושה ולא זכו לבוא בעלמם למדריגת חשובה עילאה. לכן לא נגמר התיקון בעת ההוא. ומפני זה לא אמרו ה' מלך רק ה' ימלוך לעתיד. שהבטיחנו הש"ת ושבת על ה' אלהיך תשובו מהשבר חשובה עילאה שמגעת על הכתר הכבוד ואז יגמור התיקון. ואז יקויים הפסוק והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. והבן:

באופן אחר יובן על דרך שאמרו הראשונים שקושי העבודה לא היה מעלים את הקץ אלא שאר הגלויות. וזה הוא הטעם שאמר לו הש"ת למשה רבינו ע"ה אתה אשר אתה אהיה ואמרת כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם. שהבטיחו הש"ת אהיה עמהם בשאר גלויות

ושייך שפיר לפרשה העוסק על קושי השעבוד כעניין מה שאומר להי קשתי מעט ומשם עזרו לרעה בחירין כרחב"ד ז"ל. מאחר שלא היה לישראל שום תועלת כלל מן קושי השעבוד ולמכר להחיים למעשה בגחולה ממצרים. וזהו שאומר הגמ' כב"ל מאי מעמא לאמרו ה' ימלוך לעתיד משום כי בא סוס פרעה וגו' ויביא ה' עליהם את מי הים. ושייך לפרשה העוסק על קושי השעבוד. שהיעבד את ישראל על חנם. מפני שלא היה להם לישראל שום תועלת כלל בגחולתם ממצרים בקושי השעבוד. כי לא היה מצליח קושי השעבוד את הקץ אלא אחר הגליות שעליהם. וכיון שיהיו עול בגלות לא יתגלה מלכותו ית' חיקף רק בכלות הפה יד עם קודש ויגאלו מגחולתם גחולה עולמית. וז"ש ה' ימלוך לעולם ועד. ובכן זש:

באופן אחר יובן הגמרא הנ"ל. כיון שאלו שאומרים שלא היה הסוס שייכו במצריים ואחר כך הרוכב וע"ז. דכיונו שהסוס של מצריים היה עדיין בחוקפו. ובפי"ת עשה זאת כדי שיבינו שאין בכוחם להכניע לוחם דוגמת מה שאחז"ל שלנו כוחים מי יוכל לכבוש את הכל הזה. וזהו וילעקו בני ישראל אל ה' וידעו שהכנעתו היה מכח השי"ת. ולכך לא אמרו ה' מלך ולמחיד לבוא יהיה בשם כח בעצמם להשובה. ומז ויהי השי"ת בחחיה מלכות בשלימות ויהיה ה' מלך לעולם ועד. ובכן:

או יאמר על דרך שאמר שהרגוש. ה' מלכותיה קאים לעלם ולעלמי עלמיא. וסוף חמוה דימלוך משמע למחיד. ויש לפרש על דרך שאמרו ז"ל מאי מעמא לאמרו ה' ימלוך לעולם ועד כדי להיחוסף גרים. ואונקלוס היה גר ומשום זה היה תבקש ה' מלכותיה קאים לעלם וכו'. דמעמיו יהיה הגאולה במהרה בימינו אמן וכן יה"ר. ובכן:

ותקח מרים הנביאה את התוף בידה. יובן על דרך שאמרו ז"ל בברכות דקול בחשם ערוה ומפני זה לקחה את התוף ותלחנה כל הנשים אחריה בתופים וכו'. כדי שישראל לא ישמעו את קולן של נשים. וק"ל:

והיה כאשר יראם משה ידו וגבר ישראל וכו'. יובן על דרך שכתבו ז"ל במדרש שאמי ידיו של משה רבינו היו שני לוחות. וכשלא חטאו ישראל לא היו לריכים שני לוחות אבנים. וזהו שאמר כאשר יראם משה ידו בזמן שישראל עוסקים בתורה שהיא בחינת ידו של משה. חזי וגבר ישראל וכו' וכמ"ש בגמרא וכי ידיו של משה עושים מלחמה אלא בזמן שישראל היו משעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו נולחים. ובייחו על ידי שהיו ישראל עוסקים בתורה שהוא בחינת ידי משה כנ"ל. וזהו שאמר אחר כך וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו. ופירוש כבדים שאין הכח בשכלי משיג הרוחניות של ידי משה. כיון שהוא בלא לבוש ומפני זה ויקחו אבן שני לוחות אבנים וישימו תחת ידיו. וזה הוא גם כן רמוז במה שאמרו מומרים בחפילת שחרית בשבת ושני לוחות אבנים הוליד בידו. ובכן:

מלחמה לה' בעמלק מדור דור. יתכן לומר על דרך מאי דאיתא בספרי המקובלים שעל מלות עשה לריך להתנגל. דזכרי עם ו"ה הוא רמ"ח מלות עשה. ולכך אמרו אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק: שבזמן שגלות אינו יכול לקיים כל המלות עשה

שהרבה מכם יש התלויות בארץ דוקא. כגון קרבנות תרומות ומעשרות וביכורים ודומיהם וזכרי עם ו"ש הוא רמ"ח. ולכך אמר על כם י"ם בסניל ש"ה מחסר בזמן הגלות ועל זה לריך להתגלגל. ולכך לאמר בהחוב מלחמה לה' בעמלק מדור דור (כלומר שלדיקי הדורות שבכל דור ודור מדורות הגלות לריכים להתגלגל בעת הבוא ולהיות בעת מלחמת ה' בעמלק). דהיינו על שם ו"ה שרומז על מלות עשה. ובזה:

פרשת יתרו

וישמע יתרו. במדרש ז"ר מה שמועה שמע וגם שמע קריעת יש סוף ומלחמת עמלק. ויש לדקדק הלא שמע גם בן בניסים שהי נעשו במלרים קודם קריעת יש סוף. ויש לתרץ על דרך שאמרו רז"ל במדרש תהלים על פסוק ויש רחב ויוסף תרומו של יוסף רחב דכתיב ביה ויכם וילא סחולה. ובחיתת יוסף ביה ביטול עלוב. נמלא קריעת יש סוף היה מבטל הזמות בין שהמלריים היו שטופים בזימה כמו שאמרו רז"ל והיה מדה כנגד מדה. ובזה יובן מה שאמרה רחב למרגלים של יהושע כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי יש סוף ולא קאמר עוד רוח בחים. ובקשה בגמ' מנא ידעה. ולפי מה שאמרנו שקריעת יש סוף היה ביטול כח הזמות והיה היתה זוכה שכל מלכי כנען היו בחים אלא ובעת קריעת יש סוף לא היו בחים אלא. ידעה מזה שלא קאמר עוד רוח בחים. ובכה בעת יליאת מלריים לוה ה"ת לנו המול ימול לכם כל זכר ואז יקרבו לעשות הפסח. ר"ל בזה יהיה לו התקרבות להי"ת. כיון שבחיתת מילה הוא ביטול ערוה שהרבה מכם יש התלויות בארץ דוקא. כגון קרבנות תרומות ומעשרות וביכורים ודומיהם וזכרי עם ו"ש הוא רמ"ח. ולכך לאמר על כם י"ם בסניל ש"ה מחסר בזמן הגלות ועל זה לריך להתגלגל. ולכך לאמר בהחוב מלחמה לה' בעמלק מדור דור (כלומר שלדיקי הדורות שבכל דור ודור מדורות הגלות לריכים להתגלגל בעת הבוא ולהיות בעת מלחמת ה' בעמלק). דהיינו על שם ו"ה שרומז על מלות עשה. ובזה:

פרשת יתרו

וישמע יתרו. במדרש ז"ר מה שמועה שמע וגם שמע קריעת יש סוף ומלחמת עמלק. ויש לדקדק הלא שמע גם בן בניסים שהי נעשו במלרים קודם קריעת יש סוף. ויש לתרץ על דרך שאמרו רז"ל במדרש תהלים על פסוק ויש רחב ויוסף תרומו של יוסף רחב דכתיב ביה ויכם וילא סחולה. ובחיתת יוסף ביה ביטול עלוב. נמלא קריעת יש סוף היה מבטל הזמות בין שהמלריים היו שטופים בזימה כמו שאמרו רז"ל והיה מדה כנגד מדה. ובזה יובן מה שאמרה רחב למרגלים של יהושע כי שמעו את אשר הוביש ה' את מי יש סוף ולא קאמר עוד רוח בחים. ובקשה בגמ' מנא ידעה. ולפי מה שאמרנו שקריעת יש סוף היה ביטול כח הזמות והיה היתה זוכה שכל מלכי כנען היו בחים אלא ובעת קריעת יש סוף לא היו בחים אלא. ידעה מזה שלא קאמר עוד רוח בחים. ובכה בעת יליאת מלריים לוה ה"ת לנו המול ימול לכם כל זכר ואז יקרבו לעשות הפסח. ר"ל בזה יהיה לו התקרבות להי"ת. כיון שבחיתת מילה הוא ביטול ערוה שהרבה מכם יש התלויות בארץ דוקא. כגון קרבנות תרומות ומעשרות וביכורים ודומיהם וזכרי עם ו"ש הוא רמ"ח. ולכך לאמר על כם י"ם בסניל ש"ה מחסר בזמן הגלות ועל זה לריך להתגלגל. ולכך לאמר בהחוב מלחמה לה' בעמלק מדור דור (כלומר שלדיקי הדורות שבכל דור ודור מדורות הגלות לריכים להתגלגל בעת הבוא ולהיות בעת מלחמת ה' בעמלק). דהיינו על שם ו"ה שרומז על מלות עשה. ובזה:

פרשת יתרו

וישמע יתרו. במדרש ז"ר מה שמועה שמע וגם שמע קריעת יש סוף ומלחמת עמלק. ויש לדקדק הלא שמע גם בן בניסים שהי נעשו במלרים קודם קריעת יש סוף. ויש לתרץ על דרך שאמרו רז"ל במדרש תהלים על פסוק ויש רחב ויוסף תרומו של יוסף רחב דכתיב ביה ויכם וילא סחולה. ובחיתת יוסף ביה ביטול עלוב. נמלא קריעת יש סוף היה מבטל הזמות בין שהמלריים היו שטופים בזימה כמו שאמרו רז"ל והיה מדה כנגד מדה. ובזה יובן מה שאמרה רחב למרגלים של יהושע כי שמעו את אשר הוביש ה' את מי יש סוף ולא קאמר עוד רוח בחים. ובקשה בגמ' מנא ידעה. ולפי מה שאמרנו שקריעת יש סוף היה ביטול כח הזמות והיה היתה זוכה שכל מלכי כנען היו בחים אלא ובעת קריעת יש סוף לא היו בחים אלא. ידעה מזה שלא קאמר עוד רוח בחים. ובכה בעת יליאת מלריים לוה ה"ת לנו המול ימול לכם כל זכר ואז יקרבו לעשות הפסח. ר"ל בזה יהיה לו התקרבות להי"ת. כיון שבחיתת מילה הוא ביטול ערוה

יתרו היה ידוע מן השלשה קצרים כי כוח היה ג"כ יועץ לפרעה מלך מלרים . ומכאן זה נרמז במה שאמר יתרו ויאמר כרוך ס' וכו' אשר לעשל לחתן מיד פרעה ומיד מלרים וכו' מחחת יד מלרים . ומכן :

ויאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם . לכאורה יש לדקדק היך רלף פרעה אחר בני ישראל אל תוך הים וכי לא ידע שקריעת יש סוף היה בדווקא ליעשל . ויובן על דרך שאמרו ז"ל במדרש ס"ר על פסוק ויבא הים לחיחו לחנות הרלחון . ואם כן בחינה קריעת יש סוף היה מלד שעבוד משעת ימי נרלחים . ובזה טעה פרעה שסבר שגם הוא יכול לבוא ביבשה בתוך הים ותאמת עשה הב"ה הנס חוץ לדרך הטבע . והוא כדי לשלם לו מדה כנגד מדה . שהשבח הים הוא הנס . וזה הוא שאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים . פירוש מכל הטפשות . ובמו שכתבו המקובלים ז"ל שאלהי"ם בגימטריה הטב"ע . והוא בשביל כי בדבר אשר זדו עליהם . שהיה לריך לסיות מדה כנגד מדה . ומכן :

באופן אחר יובן על דרך שמקשים המפרשים את פרעה לת גזירת תביה, ותירלו שילטגומי פרעה היתה היות השליחו לותו אל היאור . ומכאן מילטגומי פרעה רלי שמושיען של ישראל ילקה במים . ומפני מה לא רלתה גם כן שהם ילקו במים כמו כן . ויש לתרן שהב"ה עשה זאת שלא ידעו כדי לשלם להם מדה כנגד מדה . וזהו שאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים . שהב"ה עשה זה הכח שלא ידעו מילטגומי פרעה שהם גם כן ילקו במים . בשביל כי בדבר אשר זדו עליהם שהיה לריך לסיות כן לשלם להם מדה כנגד מדה . וק"ל :

ויתן שם ישראל נגד ההר . עיין רש"י ז"ל ויובן על דרך שאמרו רז"ל במדרש ב"ר שאתה ושלום אמרו אל יבדל . יהמורה היה במינת אתה . וכיון שהיו ישראל בלב אחד היה רלוי הטובה להיבדלות . ולכך אמרו חז"ל במדרש ב"ר שהיה הטובה תלוי ועומד עד יום השבי לסיון שהוא יום קבלת התורה וכאן . והתורה הוא תיקון ללשון הרע כמו שכאמר תרפה לשון עץ חיים . ולכך אמר משה בלשי זה זכות תוליה לת ישראל ממלרים . כיון שהי' ביניהם דלבורין . והשיב לו הש"י בהוליאך לת העם ממלרים תעבדון לת האלהים על ההר הזה . והתורה הוא תיקון ללשון הרע . ולכך כיון דכתיב והאלך אמת תרלה . (כלומר שהוריד ס' לת התורה אמת תרלה כדי לזכות בה לת ישראל) ממילא נדחית טענת שלום שהיו קטנות . כי התורה היא תיקון גם לכל הקטנות ודברי ריבות . ככתוב דרכיה דרכי טעם וכל נתיבותיה שלום . וזה הוא שאמר ס' עוז לעמו יתן היא התורה . ועל ידי התורה ס' יבדך לת עמו בשלום . וז"ס החכם בשלי מסיר לזנו משמיע תורה שהיא בחינת שלום גם תפילתו תועבה . מפני שקודם התפילה לריך לקיים מלות עשה של והאבת לרעך כמוך . שהוא בחינת שלום . ולכך בחרו קדמוניו ז"ל לומר קודם התפילה פרק היזהו מקומן שאין בו מחלוקת ועיקר השלום הוא בשים פרנסה . כמ"ש השם גבולך שלום חלב חיטים ישביעך . ולכך אמרו שמחלוקת מבטל פרנסה . וזה שאמר התנא עבירה גוררת עבירה . שבשלין פרנסה יש מחלוקת יותר . ומלות שמיטה היא רומז לשלום . כיון

שכל אחד מפקיר ממונו ויד כולם שוים בו עשיר ועם נפגשו יחד . על ידי זה תסיר קנאת איש מרעהו . ולכך סמיך שמיטה אצל הר סיני . כמו שאמרו רז"ל בשבת (בפרק במה מדליקין) מעשה בעכו"ם אחד שבא לפני הילל הזקן ואמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה בשעמי עומד על רגל אחד אמר לו ואהבת לרעך כמוך . וזה שני תיקונים לשני קיטרוגים שקטרגו על בריאות העולם . וזהו שכתב הכתי' ולא"ש על מה שאנו אומרים בברכת אהבה רבה קודם קריאת שמע וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול . על ידי האחדות שהיה בישראל . שנאמר ויחן שם ישראל נגד ההר . ועל ידי שקיימו מצות ואהבת לרעך כמוך . מצוה גוררת מצוה שקרבנו לפני הר סיני ונתן לנו תורת אמת ומצוה לקיומו של עולם . וכאן :

או יאמר ויחן שם ישראל נגד ההר . ופירש"י ז"ל כאיש אחד בלב אחד . וצ"ל מלריס כאיב לסיפוך בלב אחד כאיש אחד על פסוק ואנה מלריס נוסע אמריכם עיין שם בדש"י . ויובן על דרך מה שכתבו רז"ל במדרש רבה . הרשעים ברשות לבן כת"ש ויאמר עשו בלבו . ויאמר סתן בלבו . פירוש שהרשעים שם ברשות היצר הרע הנקרא גם כן לב . כמו שאמר שלמה המלך ע"ה ולב כסיל למאלו . ובצדיקים שלב ברשותם . כמ"ש ויאמר דוד אל לבו . ויכולים לומר גם כן על דרך שכתב בזוה"ק שהקדוש נקראת לב . והרשעים אינם שייכים להקדושה. ואנה בזה שכתוב כאיב ופרשה שקריב . ופרש"י ז"ל שהקריב את לבן אל ישראל לשכינת שבשמים ועשה כלי להקדושה . וזהו כוונת רש"י ז"ל מ"ש בלב אחד שהיה לשם . והוא בשביל ישראל שזכו לקרב אותם לשכינת שבשמים . וזה שאמר אחר כך כאיש אחד אלו ישראל שנקראו איש אחד בידוע (ובכתוב כל הנפש הבאה לבית יעקב שבעים בעבור אחדות שורש כנודע) . ודו"ק :

או יאמר מה שכתב רש"י ז"ל כאיש אחד בלב אחד . על פי מה שאמרו בילמדו בדורו שאין עתה אחדות בישראל . ואפילו בשכירים . והוא מפני שמעשה אל כל אחד ואחד אין לו חן בעיניו אל חבירו . ואומר שזה מתריך בתפלתו יותר מדאי . וזה מקלר בתפלתו וכדומה . וזה שאמר כאן ויחן שם ישראל . שטוח לשון חן . שכל אחד מצא חן בעיני חבירו והיו כאיש אחד בלב אחד . וכאן זה :

(ודבר זה שמעתי מפי הרב הקדוש מו"ה ר' יצחק זצללה"ה מווהרקא) :

והייתם לי סגולה מכל העמים וכו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש . יש לדקדק הלא מקודם אמר והייתם לי וכו' ולמה אמר עוד פעם אחרת לשון ל"י . ויש לתרץ שאם היה אומר שכתוב ואתם תהיו ממלכת כהנים הוה אמינא לומר שיהיו בבחינת גדולה . ובאמת הוא הסור . כמ"ש גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל . ובשביל זה אמר שכתוב לשון לי . דלא לומר שלי אתם משובים ממלכת כהנים וגוי קדוש. אבל אתם לעלמיכם תהיו שפלי רוח . וכאן :

או יאמר על פי מה שאמר הרב הקדוש המגיד מקאזניץ זצללה"ה . שסגולה היא בשביל העמים . כי הש"ת הלך על כל אומה ולשון לקבל את התורה ולא רלו . ואם כן מה ישראל נקראו סגולה רוח בשביל כל העמים . ואם כן שהשביחות ישראל נמשך מן העמים . ממילא נעשים

בשמים כלי להקדוש. וזה שאמר שכתוב כי לי כל הארץ. שאפילו בחומות שייכים להקדוש וכנ"ל. ועל דרך זה יובן מה שאמר בפסוק רק בנבואיך תבק ס' להשכב תוכח מלך עלמך. לבל ויבחר בכם ושוה מכל בשמים. מפני שהחומות בקדמונים לא היו כדאי לקבל את האויר. וזה בשהחומות היו הגורמים ליזרעאל לקבל בקדוש. ושם כן הם עדי עדיים. פירוש קיצורי של קיצורי יזרעאל. כמ"ש הורד עדייך. וזה שאמר דוד המלך ע"ה בפרוש בשעיר כמו עשב וכו' להשמדם עדי עד. רוצה לומר שלעתיד לבוא יהיה הכח ביזרעאל עלמם שלא יהיו לריכים העדי של הטו"ג. ודו"ק:

וירד ה' על הר סיני. וכתב רש"י ז"ל יכול ירד עליו ממש תלמוד לומר כי מן בשמים דברתי עמכם מלמד שהרקיע שמים עליונים ותחתונים והשיחו על גבי הר ע"כ לשון רש"י ז"ל. והפשר לומר שהשם ית"ש עשה זאת שהרקיע בשמים כדי שיהיה לו מכח להוריד על ידי האורה ומעשים טובים לשמש מיין לכורין מן בשמים. כיון שזה שהרקיע בשמים עליהם פשוט הוא שהשמש מכח. כמו שאמרו רז"ל יזרעאל שעמדו על הר סיני פשוט זוטתן. ועוד יש לומר שזה שהרקיע בשמים על הארץ נעשה יחוד מיוחד כידוע ליודעי חן. וזה יש לה ליזרעאל ליחד הדודים. וכתוב בספר ביכ לעיתים על פשוט למה תרלדון הרים גבוהים כו' הכר חמד אלהים לשבתו. שכל הרים היו רוצים שיהן השי"ת עליהם את האורה. לבל הר סיני היה מקטין את עלמו שיהיו כדאי ליתן עליו את האורה. ובשביל זה השי"ת ממך ליתן עליו את האורה. משום לשבתו דייקא. (כלומר לשבר יבב בשומה ולא היה

רוצה בין הרוצים לשמור עלי יתן השם יתי את האורה). וז"ש שכתוב וימרד כל הכר מאוד. כמו שאמרו רז"ל מאוד מאוד שפל רוח. ויזרעאל גם כן היו בזה בשמים. כמו שנאמר וירא השם ויטעו ויעשדו מרמון. כיון שהאורה היתה נקיית אלא בשפל רוח. כמ"ש לא בשמים הוא לכן תהיה מחקייס בשמי שמתגאה עד לשמים. וזהו שאמר למעשה הר סיני מ"זבח ת"בשים ת"עשה לי שזה רומז לשפל רוח כמו שנאמר אלל תבדשם תביאו ע"ש ותלכי עפר ותפר. (סיימו ר"ת של מ"זבח ת"בשים ת"עשה הוא תמ"ת והוא עמוד. ותמת הוא מדת תבדשם תביאו ע"ש) וסבן. ומזה גם כן רמיז שהאורה נקיית בשפל רוח. וסבן זה:

אנכי ה' אלהיך. במדרש רבה בשעה שאמר הקב"ה תנכי ולא יהיה לך נעקר סיני הרע ממקומו. וכשאמרו יזרעאל אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה אזר יגר הרע למקומו וכו' ואח"כ תמרו הלוחי שיתקני מעשיקות פיכו. ואמר להם הקב"ה שזה יהיה לעתיד עכ"ל המדרש. וכשה בפרשת ואתחנן כתיב שמיבו כל אשר דברו מי יתן והיה לבבם זה וכו'. ולכאורה הוא הסיפוך ממה שכתוב במדרש הנ"ל. ויש לפרש שמתחילה כשרצו יזרעאל שנעקר סיני הרע משה. והעיקר שעבודה היא בשים יגר הרע בעולם. וכמו שאמרו רז"ל בשם' סובה שהצדיקים יהיו בוכים לעתיד כשיבטל סיני הרע. מפני שביטל משה שעבודה של השי"ת וכש"ה חז"ל בשלשי ברכות על פשוט ואהבת את ס' הלהיך בכל לבבך בשני יגרך ביגר טוב וביגר הרע. והיה להם ליזרעאל לשר על זה. ומפני זה אמרו דבר אתה עמנו ונשמעה ואל יתזור סיני הרע למקומו. ובזה הכת

עצמו נמחל רומז לספי"ת ואמר מי יתן ויהי לבב"ס ז"ס ליראה אותי וכו'. ספני לבנות יתחייו יחד בעבודתו. וסיימו בילד הרע גם כן. ואחר כך כשרצו שמזל טילד הרע למקומו שוב פחדו מהמסכון שיגיע לסם בסיבתו. וכמ"ש רז"ל בשם' ברכות חלמלח הקב"ס עוזרו לא יכול לו. ולכן אמרו ואלוהי שיסקני מנשיקות פיהו ודמיב לסם הסי"ם שזה יהיה כך לעתיד לבא. שזה יהיה ביטול יצר הרע לגמרי כמ"ש ביחזקאל והסירותי את לב האבן מקרבכם ואתתי לכם לב בשר. וכתיב עוד ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו. וכמ"ש עוד ומלאה כל הארץ דעה את ה' כמים ליס מכסים. והבן:

אנכי ה' אלהיך. עיין במדרש שמות רבה יכול תלמוד לומר שנאן. שתאן והשקט. תדני שם אין כתיב בהוי"ה אלא שם אדנ"י עכ"ל המדרש. והנה בחמת יש להבין כשהשרה שכינתו על ישראל הוא לחינת שביעלה שכינת מרכבת המלאכים ונחגשמו. כדמיון אלל אברהם אבינו ע"ה שנחגשמו על ידי שכינת המרכבה על אברהם ואלה עליהם. ולפי זה למה בזו עם הקב"ה. ויש לתרץ שבזו להרחות מיבשם של ישראל שאף על פי שהם רשים אף על פי כן סילק מרכבתו מהם והשרה על ישראל. ולכך אמרו במדרש יכול לחוקים היו ואמר שנאן שאן. תדני שם באדנ"י שישראל נעשו מרכבה לשם הוי"ה ב"ה. והם נעשו מרכבה לשם אדנ"י והבן. ועיין בחלבוש מה שהקשה הלא בפסוק נאמר רק כ"ב אלף. ורב אבדימי אמר כ"ב אלף רבוא. לך יובן על פי מה שכתוב בעץ חיים שנקודת המלכות בעלם היא רק אחת והחשבה שפירות בזו לה מלד התוספית מלד מעשיהם הטובים. וכל שפירה

אית לה שם ידיע דכהון אתקריאו מלחמת. ומעתה יובן שהפסוק בא להשמיענו ולהודות לאומנו שרב"ב אלהים הוא כ"ב אל"ף. וט"ס בזו לה מלד מעשיהם הטובים ובפרט בעת קבלת התורה שפשקה זוהמתן. והם כן שחשבון מכוון שעשר פעמים כ"ב אלף ירדו בשעת קבלת התורה. והיינו שהמדרש רומיז שאף על לוחות המלחים שבזו בשביל ישראל אלא נתגשמו והם גם כן בכלל המרכבה, דכתיב אדני בם ואלה כתיב בהוי"ה להודות על המלחים שנתחזים בשם אדנ"י שהוא אלוי בשעשה החתחתים. וכמ"ש במדרש שבזה שהם שהוא הקב"ה בינו ובין בריותיו מה אתין כן שם הוי"ה כ"ה כתוב בו אני ה' לעולם. והיינ"ת עשה זאת להרחות לנו שהמלחים שבזו לזה העולם ולא נתגשמו כיון שהם מרכבה אלוי יתברך כן אתמו בהיותו על עולם הטפל שבהיותו מרכבה אלוי יתברך לא יתרע לנו בגשם. וזהו שכתב פנים בפנים דבר ה' עמכם. סיינו שפשקה זוהמתן. ועל זה הניח רחיה שאף על פי שהיו רבים היו שאתן מעוט שם' בם כן אתמו לא יעכבו ולא יעלמו הגשם מעבודתו ומהשרת שכינתו. ועל דרך זה יובן מה שכתב וכל העם רואים את הקולות סיינו המלחים, וכמ"ש בהר"י זלה"ה שהיו רואים את הנשמע ומזה מוכח שלא נתגשמו ואמר להם אל תירלו כי לבעבור נסות אתכם לשון הגשם (כמו בריומו גם) שהשם ית' ברלה להם ליראל שהמלחים לא נתגשמו. כן יגביה לותנו למעלה בהיותינו דבוקים ומרכבה לשמו ית' ולא יחרע לנו הגשם. ועל דרך זה יובן מה שאמרו חז"ל שאלי ולא יהיה לך בדיבור אחד שמעו. כיון שהשם ית' השרה שכינתו עליהם ועשים מרכבה לשמו ית' וממילא לא יבואו לידי ע"ז. שעיקר

אלהים אחרים הוא ענין ק"ך לירופי אלהים שפשם יה' למשל חורו בהם ושם בחינת הקדושה ובשמאל עוד לירוף אחד אז הוא בחינת סטרא אחרא. ולכך אמרו שאלילים בגימטריה קך"ח. כיון שמגשם כ"כ הוא ע"ז. והעיקר הוא שירדה בגשמיות ונקלתה בחינת ע"ג. מה שאין כן בהכי ולא יסיח לך שאמנו שעשים מלכבה לאל יתברך אז ממילא לא יוכלו לבוא לידי ע"ג. ועיי"ש במדרש רבנן אמרין שמו של אלהים הוא מעורב בהון מיכאל וגבריאל. לכך לא נתגשמו עיי"ש באלשיך. ועל דרך זה יובן בכתוב הכה תכי את יושב מלאך לפניך וכו' אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו. ועיקר הזכות של ישראל הוא כיון שאמנו בעולם הבפל. וכמ"ש רז"ל שהמלאכים שקטרגו ואמרו מה לנום כי תזכרנו שהליכו לוחם למעה בארץ ומעשו יותר מבני אדם. מה שאין כן במלאך הקדוש שמשו של הקי"ת בקרבו לא ישגשם. ואם כן אין לכם לישראל זכות אף בעולם הבפל. כיון שהקי"ת מסותף בשמו גם כן. וז"ש כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו ולא מתגשם כלל. ולא יהיה לכם זכות שאתם בעולם הבפל כיון שמשו מסותף בשמנו. ואלהות שלנו לא נתגשם כביכול. ולזה ס' אלהינו ס' אחד. ויתכן לפרש על דרך שאמרו חז"ל בזוה"ק מאן דאכיל דלאו דילים בהית לאסתכולי בהפיה. וז"ש פנים בפנים דבר ס' עמכם. כיון שירדו כ"ב ליבות מלאכים ושם מלדכם ומלד מעשיכם המובים ולכך לא בעיתו לאסתכולי בהפיה. וכבן: **או יאמר** אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך.

על דרך שאמרו רז"ל בשם ע"ז שאל תגריפם של הלבה אם רבן בשליאל בחיב בתורתכם כי ס' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא כלום מתקנא אלא מכם בשכו וכו' אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שעשה אשם של אשתו חשובה ממנה אין מתקנאה בה פחותה ממנה מתקנאה בה ע"ל הגמ' הכ"ל. ויתכן לפרשו על דרך שאמרו רז"ל שדימו את אהבת השי"ת לישראל כאהבת איש לאשתו. ובפרש"י סומה כחוב וקנא את אשתו. ושאר קנאת שאיש לאשתו שמקנא את הסותף בשביל שגדול ביומו בחכמה. אלא שהקנאה הוא מפני שלקח ממנו אהבתה אליו. וזהו כמי אהבת השם יתי לישראל. וזהו פירוש הפסוק וכל אלהי מלרים אעשה שפטים והוא בשביל שלקחו אהבתם של ישראל אליהם. וזהו כוונת כי אני ה' לישראל ושם שייכים אלי. ויתכן לומר גם כן שאיתרו גם כן הוקשה לו זאת כלום מתקנא רק אכם בשכם כנ"ל. וז"ש ויספר משה למותנו וכו' על לודות ישראל רלה לומר בשביל אהבת ישראל שלקח אליהם אהבתם של ישראל עשה באלהיהם שפטים. וזה שאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים. ר"ל מה שקינא מאלהי מלרים הוא בשביל אשר זדו עליהם. וזהו שאמרו רז"ל במדרש שאהבי כנגד לא יהיה לך. ופירושו בשביל שאהבי ס' אלהיך דוקא אני שלא יהיה לך אלהים אחרים על פני מהעשה שאהב לעיל.

ומבן כל זה:

לא יהיה לך אלהים אחרים וכו'. במדרש ע"ר אחרים שם לעובדיהם. רוצה לומר שאם מאותרים מן העובדיהם כיון שאם עושים אותם היהו אלהות שאבלעדיהם נקללו עץ או אבן וכדומה. וזה שאמר יוסף לפרעה חלום פרעה אחד הוא. שבאלום פרעה ז' הפי"ת שהוא אחד. כיון שאת אשר אלהים עושה ואחר כך פרעה את פרעה מוכח שהוא

אחד ומין בלתו ח"ו (כלומר לאמר כוח מלאים אחת ומאסגיו מסופקים נגד מאסנו של מלאים אחרים שאפשר ים"ל סוף קודם למעשהו. ואחר כוח עופא ונוזר מקודם בשמים שיחחדם כדבר בעתו אחרי כן ברחבו לפרשה מלך מלרים. מה שאין כן במלאים אחרים שהם מתוחרים לעובדיהם ועובדיהם קודמים להנעבדים בזמן ובמעלה שהעובדים הם המקיימים תלהותם והמכינים להם שמות תלהות ומקודש היו נקראים עץ ואבן כסף וזהב וכדומה. כענין מ"ם רז"ל במדרש ב"ל הכשפים מתקיימים על מלאים שאחר ופרעה חולם וכתב עומד על פיתור עיי"ש בחידושיו למעלה פ' מקץ). ובכן:

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. יובן על דרך שאמרו רז"ל במסכת מגילה (פ"ק) וכי מצוה פניה יש בדבר תלת הם לא עצו תלת לפניה וכו'. ויתכן לומר שעיקר ע"ג כוח לאחר כשהיא על פני (כלומר כשעופא ביד רשע במזיד להכעיס לפי שע"ת שחייבין על זדונו כרת. כמ"ש ובנפש אשר תעשה ביד רמה לת כ' סוף מגדף וכרחה שנפש ההוא מקרב עמה) לבל כשאינו יודע שהוא עובד ע"ג לף שבמעשה עביד לת חל עליו הענש. כפי מה דאמרינן בפרק כלל גדול דף ס"ע עיי"ש:

בי ה' אלהיך אל קנא. יובן על דרך שאמרו לגריפים של סלבה לת ר' גמליאל כלום מתקנת תלת חכם בחכם וכו'. וכן שקשה אין לחד הם הקב"ה שונא לת הע"ג מפני מה היו מבטלה. לך הים לומר כדי שיהיה בחירה וליתן להם שכר והוא קרוב לשכר ולחוק מעשהם שפוקד עון לבות על הבעים ועושה חסד לאלפים ומדה טובה מרובה. לכך היו מבטלה כדי שיטלו שכר. וק"ל:

או יבואר אל קנא. בכוח מעורב עם טוב חסד וגבורה ושני כפלים בעוצמת לחד. וזהו אין ביה אום של מדתי ע"ג ולכך מקנא בכוח עצמ פחותה היותר כאמו שאמרו"ל במסכת ע"ז. ובכן:

וכל העם רואים את הקולות וכו' וירא העם ויעועו ויעמדו מרחוק. יובן על דרך שכתב הזוה"ק פ' בראשית לית ילפא ולית ילפא. לית לעופא לאלקפא והוא ילפא חתפא. ולית ילפא עלפא בגין דאיהו רב ושליט וכולא חשיבין קמיה כלא. וכשה במעמד של סיני היו ישראל בבחינה גדולה וכשראו הקולות והלפידים חשבו שהם במדריגה קטנה. כיון שאמרתם להם ילפא חתפא. וזה הוא שאמרו וירא העם ויעועו ויעמדו מרחוק ר"ל שהם לחקו מזה הירלפא בעבור שהוא ילפא חתפא. וזה שאמר להם משה אל יראו מזה כי בעבור נסות לחכם לאון בגבהם ולאון גדולה כאו שאמר הריחו הם ולמען תהיה יראתו על פניכם וכו' זו ילפא שהוא שניה ילפא עילפא שמזה עלמו חבואו לילפא עילפא. וזה מה שאמו מבקשים בברכת אהבה רבה ויחד לבבינו לאהבה ולילפא לת שמך למען לא נבוש לעולם כבא. רלה לומר שיהיה לנו ילפא עילפא כדי שלא נבוש לעולם כבא. וזהו כוונת הפסוק הטבר חרפתי אשר יגורתי. היינו בחרפה של ילפא חתפא. והוא בגבול שמפעיל בשניית עופא שמה גם כן טובים. וז"ש חז"ל אין עונשין אלא לם כן מזהירין. כלומר שפעמים כוח מזהיר לת שהשמה כוסר ברקיע. כדי שחטיא נקיים מן החטא. ובכן:

לא תעלה במעלות על מזבחי. יש לפרש על פי מה שכתבו חכמי הלמת כי הלדם שלריך מעלה ירידות קדושת בהילולו

וכלל מעשיו לף בגמיות . וז"פ ולא תעלה במעלות למזיקים בכיוצא של מזבחי . פיינו בתכילתך כי השולחן במקום מזבח . לאפר לף תגלה ערוותך עליו . פירוש שלא יקלקל מ"ו לכיפוך כי בתמת הכל לפי המעלה . מת"ה ז"ל :

או יאמר דבשעת תכילה יש במירה תו ותכלת ושבעת וברכת . תו מ"ו להיפך ורש לבבך ושכחת . ולכך לריך התדש בשעת התכילה להיות בהכנעה . כדי שלא יכיף ח"ו בכלל ורש לבבך כו' ור"ש תוא בני' עמהם . ובתיובו תוא שטיומת לת ישראל בקרי . וכמ"ש לאפר קרך בדרך וזרק מילות כלפי מעלה . ולכך הזסיר שכתוב שלא יעלה במעלות על השולחן ושלא יהיה בבחינת ר"ש דהוא בחיות עמלק . וז"ש לאפר לף תגלה ערוותך . דהוא טומאת עמלק . ודו"ק :

פרשת משפטים

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם . וכתב הרב מליהו מזרתי מה הדברות נאמרו בקולות וברקים לף הדינים נאמרו בקולות וברקים . והקשה הלאור הניים שלא בדברי רבי ישמעאל נאמרו מה הדברות הראשונות נאמרו בסיני וכו' ובאיזן נשמע שהיו בקולות . ואפשר ליתב על דרך שנאמרו חז"ל לשולם ילמד הדיין כאלו הרב מונתם וכו' וגיהנם פתוחה מתתיו ובמתן תורה כתיב תוסך מגן וערפל . והוא לוגמת הגיהנם . ועוד יש לומר שהדברות והקולות היו כדי שיהיה לכם ירלתו . והדיין גם כן לריך ליתב בירלתו סיוייר כאילו גיהנם פתוחה מתתיו . וכתן :

שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם . יתכן לפרשו על פי מה דאיתא בספר הקנה שמי שמומר לת עלמו מלאכול דבר מן במי שם שנים דלופים מובטח לו שלא יחטא עוד . וזכו רמוז שם שנים יעבוד לת השי"ת בפריסת תכילות דבר מן השמי . ואחר כך ובשביעית יצא לחפשי חנם מן יגר כרע שלא יחטא עוד . וסכן :

אם בעליו עמו לא ישלם . יובן על דרך שאמרו רז"ל במדרש ש"ל גרי בידך וגרך בידי לם לתה מסמר לת שלי לתי מסמר לת שלך . ולכאורה הוא דבר שאי לפשר שתתקיים . ויש ליתב שהתיקון לזה הוא כמו שכתב האר"י זלה"ה להפקיד לשמתו בפסוק בידך לפקיד רומי . ושם כן הוא שאילה בבעלים ופטור . וזכו פדיה לותי ה' לל לאת וכתן : כיון שבטוח תני במדת לל לאת וכתן :

מדבר שקר תרתק ונקי וצדיק אל תהרוג . יובן על דרך שאמרו שבאטה פסילה שלא בכוונה גורם אם ושלוש שסתלקות הלדיק. כמ"ש בספתיו כבדוני ולבש רתק ממני לכן הגני יוסיף להפליא כו' ותבדה תכמת תכמיו ובינת נבוניו תסתתר . וזכו נלמז מדבר שקר תרתק שהיא בחינת פפלה שלא בכוונה (שתין פיו ולבו שוים רק בותרים זה לת זה בספתיו יכבד לשלך בכבוד ויתכן קולו בתמונים ולבו רתק מאלון המדומים ושם כן הוא מדבר שפת שקר) . ונקי ולדיק לל תהרוג שלא תסיה גורם ח"ו להרוג נקי ולדיק בלא עת . וסכן :

הנה אנכי שולח מלאך וכו' השמר מפניו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו . לכאורה לישו מובן מה נתינת טעם הוא על כי לא ישא לפשעכם . בשביל כי שמי בקרבו . ונפפוך הוא כי בשביל זה עלמו לריך ליטא לפשעכם כמדותיו יתברך .

ורמ"י ז"ל פירש כי ממובר הוא לרמז במקרא בשמר מפניו כי שמי משוקץ בו . ורמזה לפרש על פי מאי דאיתא במדרש ס"ר למה נקרא שמו יה' שד"י שיש די בחלוחותו יה' . פירוש שבחלוחו למעלה ונתן לבחי העולם די . ללכת בדרכיו ולדבקה בו יתברך : והמלאך הזה הוא מט"ט כמו שפירשו חכמי האמת מאמר רז"ל שמו כשם רבו מטטרו"ן בגימטריה שד"י . והזה נכוח לבאר כי לא יצא לפעלכם בשביל כי שמי שם שד"י בקרבו ושם חם ושלום מחשבתו ותעשו פגם בשמו . שיש די בחלוחו יתברך . ותוכל לשמור מן החטא ולא תסיח לבם במגלות ממחת בסתרת חלוחו יתברך והעלם שלימותו ובטילותו חטאתם . כיון שזה השם יורמ שיש די בחלוחו יה' . ושם תפגמו לא יצא לפעלכם , ודו"ק :

או יאמר על דרך שאמרו רז"ל במדרש ס"ר ואמרו לי מה שמו מה תומר תליהם אמר ליה הקב"ה שמי אתה רואה לידע אני נקרא לפי מעשי כשאני דן את הבריות אני נקרא אלהים וכו' וכשאני חולם לו לאדם על חטאיו אני נקרא אל שדי עכ"ל המדרש הנאדר לענייננו. והנה השם שדי יורה על תליות החטאים . אבל לא ייצא לפעלכם וזה הוא שאמר הכתוב כי לא יצא לפעלכם. כי שמי בקרבו . כיון שזה השם הוא מורה אלא על תליות הפעלים . ועל דרך זה יובן מה שאמרו רז"ל על פסוק ובחטאת יחמתני אמי . אמר דוד כלום היה מחכוין יצי אבי להעמידני וכו' דכתיב כי אבי ואמי עזבוני וכ' יאספני . ונמלא בעניין הזה אי אפשר לחיות בלי קלת חטאת . והנה השם של פריס ורכיס הוא גם כן אל שדי . כמ"ש אני אל שדי פרה ורבה . ושם יאמר

כירא את ה' איך אלך לעסוק בפריס ורכיס לזה אמר המדרש שזה השם הוא גם כן תליות החטאים ויוכל להיות בשלימות .

ובכן זה :

השמר מפניו אל תמר בו . במדרש ס"ר על תמידני בו . ויובן על דרך שאמרו רז"ל במס' מגיגה אהבעה ככתוב לפרד"ס וכו' אליעזר בן הגבוים אחר ילא לתרבות רעה . אחי אחר שראה מלאך מטטרו"ן יושב וכותב זכויותיהם של ישראל . אמר אמאי ים שתי רשויות ח"ו . ומקשו בתוס' ומפני מה יושב ומפרש התוס' בשביל שהיה כותב זכויותיהם של ישראל . ויובן על דרך שכתבו הספרים הקדושים על פסוק לין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא שפי לפעמר שיהיו השלות בשלימות בלא קלת חטאת. והמלאך הזה שהי' מונח לו יכול למחול על החטאת ומפני זה הס"ח מונח לו זה הכח שיהיה יושב וכותב ומיעיד הוא בחיות רחמים . כמ"ש ויושב על כסא רחמים וזה הכח יכול למחול . וזהו שאמרו ז"ל במדרש ס"ר על תמידני בו . כיון שהוא יכול למחול שלא לטעות בו ח"ו כי לא יצא לפעלכם שלא בחופן בשמי בקרבו שהני מונח לו זה הכח כמו שכתב בהר"י זלה"ה לזמנין נקרא מט"ט ועיין בזוה"ק .

ובכן :

ויקח משה חצי הדם וכו' . פרש"י ז"ל מי מלקו מלאך בת ומלקו . יש לדקדק מאי נפקא מינה מי מלקן . ויש לתרץ מפני שכתוב כאן ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים. ועולה כולה לגבוה ושלמים הבעלים אוכלים אותם . ותרגומו של ויחז את האלהים ויאכלו וישתו. והנו מדן בקרבינהון דמתקבלו ברעות כחלו מלכן ומתן . ושם כן מפיקו שלמים לא אכלו אלא שהאכילה היה במחשבה . והמלאך

לימו יודע שמחשבם ומפני זה בא מלאך וחלקן לבל משה רבינו ע"ה היה יודע שלימו לריך להלקן כיון שבחיים לחת בן עולם ושלמים. וזהו יובן מה שמתרגם על הפסוק ויקח משה את הדם ויזרוק על העם. וזרק על מזבחת לכפרת על עמך. כיון שלא היה חילוק בין דם שלמים לעולם ומפני זה חלי בשני זרק גם כן על המזבח ולא על העם. וסבן:

כב אשר דבר ה' נעשה ונשמע. יש לדקדק מה שהקדימו ישראל נעשה שמע קודם לנשמע. ויובן על דרך שהמרו"ז ל"ל שבדיבור רשמון פרחה נשמתם והיו יודעים ישראל שלי לחשבר לשמוע דבריו של הקב"ה להיות עוד בחיים. וכמ"ש שמעו עם קול אלהים חיים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי. ומפני זה לא היו יומרים נשמע מקודם כיון שלא יוכלו עוד לעשות. לכך אמרו נעשה קודם לנשמע. וסבן:

ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. עיין בחוס"ח מה שהקשה. ולע"ל נראה על דרך שהמעתי מחותני הרב הקדוש זללה"ה. הר"ן שערי דיעה נתבאר למשה רבינו חוץ מאשר. הכוונה על אחד הנעלם מכל השבעה מדות. ומשום זה לא אמרו שמ"ע שערי דיעה נתבארו לו עכ"ל. וזאת המדריגה לא יגיע שום אדם בחייו. כיון שכשיגיע זאת המדה מיד הוא ימיד בחיי העולם הבא. וז"ש ואל בני ישראל מחיי עולם הזה שלח ידו פירוש שנתגלו מחיי עולם הזה. ומפני זה ויחזו את האלהים. שרומז לשער הכו"ן. ויחיים לנו ולכל ישראל אמן:

פרשת תרומה

ויקחו לי תרומה. יובן על דרך שכתוב בס' הזוה"ק ויקחו תרומה לה בתיב הלה ויקחו לי תרומה עילאה ותתאה בכללה חדא בלא פרודא כלל. אלא כל חיש שבר ידבנו לבו הלא רזא הכא הו' נעלין ליש מאחר עילאה קדישא דמיניה נפקין כל דעותא קדישא. ומאן ליהו כל חיש דא לדיק דאתקרי כל. כד"א ויחרון אחן בכל הוא. חיש כד"א חיש לדיק. כל חיש דרלוו תדיר לגבי מטרוניתא כבעלא דרחיש לאיתתיה תדיר ידבנו לבו. ליהו רחיש לה. ולבו דאיהי מטרוניתא דיליה ידבנו לבו לאתדבקא ביה עכ"ל הזוה"ק. והכא מזה שיש שהבא למעלה כשבר לו גם כן שבבא לקב"ה וכמו שאנו אומרים בברכת שבבא דבא הבותר בעמו ישראל בשבבא. ובזה הכא יכולים אנו גם כן לאחוב אותו ית'. וזהו ואהבת את ה' אלהיך. וכמו שאמרתי מחותני זרע הקדוש זלק"ל כשאתי מתדבק בהמקור אז אני יכול לעבוד אותו. וזה הוא שאמר תקחו את תרומתי שמזה שהלדיק רחיש לעילא למטרוניתא לאתדבקא בה תקחו אתה גם כן את תרומתי לאתדבקא בה. ובזה יובן מה שבחוב בפרשת ויקהל קחו מאתבם תרומה. כיון שאמרו בענל ולא היה באפשר כל כך לעילא היו לריכין לאתערותא דלתתא. וז"ש קחו מאתבם (מלשון כל כל פניה) תרומה (לאתדבקא בה ולעורר את באפשר לעילא גם כן). וסבן:

או יאמר ויקחו לי תרומה. פרש"י ז"ל לי לשמי. ויובן על שאמרו רז"ל במדרש משה לא יתן לבהן תרומה קוף שילמדך לבניה לבהן את אשתו ולמחוק את השם מ"ו. וז"ש לי לשמי. וסבן:

או יאמר ויקחו לי תרומה ואחר בך אמר תקחו את תרומתי. ואפשר לומר שבבתב משה רבינו ע"ה היתה שמיונו רשמי לבבל משה. בשביל שעשו את העגל כמו שאמרו רז"ל במולין פ"ק חין מקבלין נדריה

כלים ומלבוש מן המומרים עו"ג . וזהו שאמר בתחלה ויקחו ממם בעלמם יפרעו ולאחר כך יבוא זכר של משכן ויכפר על זכר של עגל כמ"ש במדרש וזהו שאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו ויתכפר על מה שחטא בלבו . ואח"כ תקחו את תרומתי . כי אלי הוא ואתם יכול לקבל . כמעם · שהתיסוד הוא על המקבל אבל על הנותן לא שייך התיסוד ולזה כיון שמם בעלמם הפרישו ויתכפר לפס עון העגל כנ"ל והותר לקבל משם . ובזן :

או יאמר ויקחו לי תרומה . במדרש ס"ל לותי אתם לוקחים . יובן על דרך שאמרו רז"ל במס' בבא בתרא בפ"ק על פסוק מלוה ס' חוץ לך בכיכול עבד לוה לאיש מלוה . וזהו כוונת המדרש שכ"ל לותי אתם לוקחי' (והכוונה בעבד לוה לאיש מלוה כי יקויי' בהמלוה הזה ותגזר תומר ויקם לך וככל טיולא מפיו יעשה הבי"ת' ויקובל תפילתו אאל הבי"ת) . ובזן :

או יאמר על לקדוק הלשון ויקחו לי תרומה . על פי מאי דאיתא בחבות הן לו משלו שאתם ושלך שלו . וכמו שאמר דוד המלך ע"ה ומידך נתנו לך . שהידים שותנים לדקה שם גם הן בכוחך וברשותך (שאתה נותן לשם חיות ושפע לשניע מלבעותיהם . ומשלעדי שפע חיותו יבישים שם בעל יבש . בעניין שנאמר בירבעם ותיבש ידו) . וזהו שאמר ויקחו לי שהידים שותנים את התרומה גם הן שלי שם ושייכים לשמי וזהו שאמר לי לשמי (כלומר שעשר מלבעות שהידים התרומים לעשר ספירות שמתיחדים על ידי שמו הנ"ל וכזן) :

או יבואר לשון מה שבעל הבית עושה עם הבעלי הבעית . וכמ"ש כי בגלל הדבר הזה וכו' ולא ירע לבבך בתתך לו שלא תחמה בלבבך שאתה נותן לו מהרבה הבעלי עושה עמך יותר ואז יש שם שוי"ת ב"ש בשלימות שלא הבעה"ב מה שהין כן כשהוא נותן והבעלי מקבל אז הוא שוה בחותיות השניות משם שוי"ת ב"ש שלא בעל הבית נותן . וכמו שכתב שהל"י זלה"ה שהחותיות השניות משלים המקבל . וזהו ויקחו לי תרומה כלומר לאתר אתם נותנים תבינו שאתם מקבלים ושה . ואז יהיו חותיות ו"ה שוה שלהים . וזהו תרומה תר"מ ו"ה .

ובזן היטיב :

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם . יובן על דרך שאמרו רז"ל שאם מאס רבינו ע"ה היה עושה המשכן בעלמו היה קיים לעולם . ואם כן לא היה שופך חמתו על עליה ואבניה רק על שותי ישראל בעלמם. וז"ש ועשו לי מקדש שאם יעשו לי המשכן ולא אתה . ועל ידי זה ושכנתי בתוכם יכול אני לשכון תמיד בתוכם (ולא לעשה בשם כלשה בחרות לפי עליהם) . ובזן :

או יאמר ועשו לי מקדש וכו' . היה לשקדק בשיווי בחיב מקדם ובעשייה בחיב משכן . ויש לפרש שהכוונה היתה שישראל יעשו הכנה הקדושה במשכנה . וזה הכנה ושכנתי בתוכם לייקא (שהחיה השראת שכינתי בקרב לשם ובפנימיותם) ויהיה משכני בתוכם · ובזן זה :

ואל האהרן תתן את העדות אשר אתן אליך . פרש"י ז"ל לא ידעתי למה נכפלו וכרי כבר נאמר ואתה שא את אהרן את העדות עכ"ל רש"י ז"ל . ונראה לתרץ על פי מה שכתוב במשלי טורח בעת שהוא לאיש ה' אלי עשה לך אהרן עץ . והוא לשונה לומר שהלוחות השניות יהיו מוחזים תמיד בזה האהרון שעשה משה . ומפני זה נא הפסוק

שיש להשמיענו שהלחות שניות יהיו בתורן שעשה בצלאל. ואמרו רז"ל במס' בכורות במקום שבעלי תשובה עומדים אין לדיקים גמורים יכולים לעמוד. והטעם הוא שבצלאל עבודתו לגורך עלמו. אבל בעל תשובה מתקן את אחרים. וכמ"ש רבינו סרמב"ם ז"ל שפירושו של תשובה שהוא הדם אחר (ואינו הותו הדם שחטא בשחטו משניו למעליותא. וגם בשחטה שנו. כלומר הדם אחר הוא ואינו הותו שחטא עיי"ש). ואם כן בשעה שהיו ישראל עושים תשובה והיו בחינת אחרים ושבה להם כח הרחמים וזהו שאמר הפסוק עשה שניה ואל תהרון הידוע (שיהיו שעשה בצלאל) תתן את העדות כמו שאמרו רז"ל עדות הוא לכל בחי העולם שאני מוחל להם ואם כן הכח הרחמים שבה להם. וזה הוא שאמר משה יח' למשה רבינו ע"ה פסל לך. כ"ל מה שהיו פסולות על ידי החטא ושמשה הם לך משה לדיקים וקדושים. וכצן:

והבריח התיכון בתוך הקרשים. ואיתא בתרגום יונתן שבשעברו ישראל בתוך הים המלחיים הביאו להם הקצף של הבהמות הטהורות שהיו עשה הים בחיכון. ובספר ממכר"ל מפרשב"ג כ"ע בתוב למה נקראו ישראל עבריים מפני שעברו את הים. ומלחתי למז לזה שבתרגום של בריח הוא עבר. וזהו סוד מ"ש רז"ל במדרש שיר בשירים גדולה ביאת הים מביאת מלריים. ועל דרך שכתב בחי' זלה"ה על פסוק ויהללו את מלריים שהוליאו הניולות קדושות שהיו בקליפות מלריים. וזהו כוונת הפסוק ומחרי כן יצאו בהכוש גדול ובקריעת הים סוף קבלו את התורה שעשה הים הבריחים עשוי מגייר את עו"ג. ממלא יותר הים להם הניולות קדושות בבחינת הים מבחינת מלריים. וכצן זה:

ארזא בתרגום יונתן בזה הפרשה. כל הזה מקימין ית מסכנת הזה מהגלגל די בעכנא. וכל הזה מפקרין הזה פגיט די בחופרא. ויתבן לומר שבהרת הזה מפסוק והקמות אם המכן כמשפטו אשר הראת בהר לומר מה שהראה לו בחשב שעשה בחצ ולבסוף חשב. וכצן זה:

פרשת תצוה

ואתה תצוה את בני ישראל. יובן על דרך בחמרו רז"ל במדרש ש"ר מה בשמן הזה הוא מתערב עם כל המשקים כך ישראל הוא מתערבין עם כל טעו"ג ומשה רבינו ע"ה אשר אשא מכפי"ת ונפליגו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה. וז"ש לו הפי"ת ואתה ר"ל בחוכחך הזה דוגמת השמן מה השלוה את בני ישראל. וזהו ויקחו אליך שמן זית. וזהו יובן המדרש תחומת מה שכתב על פסוק ואתה תלוה הה"ד הכך יפה. כיון שאותיות כ"ן הן להם חיבור עם אשר אותיות של ג"ב.וגס"ך' באותיות מנלפ"ך ומורה גם כן על ישראל שהן להם חיבור עם עו"ג כמו שביקש משה רבינו ע"ה מפני"ת ונפליגו אני ועמך מכל העם וכו'. וכצן:

ויקחו אליך שמן זית זך וגו' באהל מועד אשר על העדות. עיין בגמ' מ"ש רז"ל עדות הזה ישראל שהשכינה שורה בישראל. ועיין במסכת שבת (פ' במה מדליקין) וכי לאורה אני לריך וכו' אלא שאור מעברי הים עדות לישראל שהשכינה שורה בישראל עיי"ש. ובמדרש ש"ר אמרו וכי לאורה הזה לריך רק כדי להאיר לך. ויובנו לדברי המדרש על פי מה שפרשתי בפסוק ותהיה שורה מכל עם שעיקר דמי של ישראל היהיו מעורים

מן הטיבדי גלויים ומיום סולכים במוקומיס׳ ומיום מעורבין בפתם ביומם ובגמותיכם. (ופירום ודמיכם שוות מכל עס. כלומר כי רק דמיכם הם הסמויים מותם מן כל עס וכמבדילים מותם מן הטו״ג לבל יתערבו בכוערים ומיום עיבים זאת מחפלם ורלוים ובחירתם מעלמם) ובזכות זה הפי״ת מבדיל ביכיתו ביזרחל. וגם כן מלינו בעזרא כשבאו נגים ככריות לך רלה לבנות את בית מקדשינו על שפריעם מכתבים הכלריות מקודם שכל זמן שיזרחל מעורבים עם הכוערים אין הקביוה שורה ביניהם. וז״ם הכתוב שמן זיח זך. שהוא רמז שהיו מעורב עם שאר המשקים. ובזה הוא עדות ליזרחל שהשכיוה שורה ביניהם. ואמרו רז״ל גם כן במדרש רבה מה השמן הוא עליון על כל המשקין כך יזרחל הם העליונים על כל הטו״ג כמו שכתוב ומתך ה׳ עליון על כל גויי הארץ וכו׳. ולכך נמשלו למיס שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך. כיון שהשמן מרומז לגבוה ולא יהיו רלויים חם ושלום להזרחלים הכיוה כמ״ש גבה עיניים ורחב לבב אותו לא אוכל. ולזה אמר ויקחו אליך מדת משה שהוא עניו מכל האדם. אזי לא יגבהו לבבם לגמת השמן שהוא גבוה על כל המשקין וכו׳. והבן:

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. והקשה הלוך החייס מהו שאמר אליך. ויתכן לפרשו על דרך שכתבו חכמי האמת שאם אדם עושה עבירה ח״ו פונש למעלה בעצמיו ובשורש נשמתו. ושאם בעת שעלה השי״ת את משה רביינו ע״ה למרום וסירב בשליחותו נאמר ויאמר אף ה׳ במשה ויאמר אליו הלא אהרן אחיך הלוי. ופרש״י ז״ל בשביל זה נאמר שכשובר לאהרן שרואים שיאה שכשובר למשה ונעלם ממנו מפני זה הפגם. וזה שאמר לו השי״ת ואתה הקרב את אחיך מקרב את אהרן אחיך הוא אליך ל״ל לתיקון שורש נשמתך שלא יהיה בה פגם ח״ו ובזה תהיה שלם. והבן:

ועשו את האפוד. יובן על דרך שאמרו רז״ל שהאפוד מכפר על ע״ג וזהו כוונת הפסוק ופתחת עליהם שמות בני ישראל פתח השבטים שהם התיקון של ע״ג. כמו שאמרו השבטים ליעקב קודם פטירתו מן העולם השם אלהך בלבך אלה אחד כך אין בלבנו אלה אחד. ואמרו רז״ל בברכות גם אלה תשכחנה מ״ם אלה אלהיך ישראל אחד ואהבי לה אשכחך מה שקבלו עליהם אהבי ה׳ אלהיך לה אשכחך. והנה כשיזרחל מוסיפים ח״ו יום לפניו כביכול בחינת שכחה. וז״ם על שתי כתפיו לזכרון שלא יהיה שכחה לפניו ית׳. כיון שיש סליחת העון ממילא יהיה זכרון לפניו ית׳. וזהו שאמר הפסוק הרפו ודעו כו׳ ואמרו רז״ל במדרש רבה הרפו ממעשיכם הרעים ודעו כי אהבי אלהים בבחינת זכרון. כמו שאנו אומרים בסדר תפלת מוסף דר״ה כי אין שכחה לפני כסא כבודך ומפני זה נקרא רחש השנה יום זכרון. בשביל שיתחול עומותיהם של יזרחל שהוא יום סליחה לפניו ית׳. ממילא השכחה מסתלקת מלפניו ית׳ ומתעוררת מדת הזכירה שיעלה זכירת מעשיהם הטובים לפניו ושיכתבו בספר זכרון לפניו.

והבן:

ונשא אהרן את שמות בני ישראל על כתפיו לזכרון. יובן על דרך שאמרו רז״ל שהאפוד מכפר על ע״ג. והנה הרשעים מוסיף את יזרחל מכפר על ע״ג. והנה הרשעים מוסיף את יזרחל כמו שכתוב בהאזינו הלי כל היום חיס אלהיך ומחרפין אותם. ויזרחל עם קדוש מחזיקים בהאומנתם ח״ו

עוז וסדר לגופם ותסחק ליום מחרון . ותיתא בספר מגלה עמוקות על פסוק לא יחר לשונו כי׳ משל לחדם שים לו משא קלה פושט ומוסל מגל במשא כבד טוענו על כתיפיו לחחוריו . וזהו שחמר לא יחמר לשונו חל פניו ישלם לו . וז״ם וחחריו כל ישרי לב . וז״ם כי עבודת הקודש עליהם בכחף יהיו שחיהם רוצים השכר בעולם הזה רק בעולם הבא ועבודה כזחת היח מכפרת על ע״ג . וז״ם לא יהיה לך חלהים חחרים על פני . וסבן :

והיה פי ראשו בתוכו . ומחרו רז״ל שהמעיל מכפר על לשון הרע . ובזה יתוקן חטא הנחש שדיבר לשון הרע על השי״ת ושייחס כחלהים יודעי טוב ורע מן המילן הזה חכל ובירח חת העולם . ורחמז בזה הפסוק . ל״פיו ס״ביב מ״עשה ת״ורג ר״ח שמח״ל . ת״תרח י״הים ל״ו ל״ת י״קרח . ר״ת ליל״ת דכר ונוקבים שורש הנחש הקדמוני . וסבן :

מפי הרב מפפטא נ״ע :

פרשת כי תשא

כי תשא חת ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה׳ וכו׳ . ומחרו רז״ל בגמרח שהשי״ת לוה לנו ליתן מחלית השקל כדי שיקדימו שקליהם לשקלי כמן ויבטלו לוחם . ומפני מה לוה זאת המלוה כשיפקדו לוחם ולח לוה עליהם שיתנו מחלית השקל בהחלט בלח פקידה כמו שחר המלות שלוה עליהם בהחלט בלי תנחי . ויש לפרש על דרך שחמרו רז״ל שהמן הרשע היה מוכה חדשים וימים וספיל פור בחודש חדר משום שבז׳ בחדר מת משה רבינו ע״ה . וזהו כוונת הפסוק כי תשח חת ראש בני ישרחל . ר״ל כחשר ישמרך לפלק חת ראש בני ישרחל שהוח משה רבינו ע״ה . והוח משום לפקודיהם (לומר בעבור שהרוחמים ומעלתיהם כמו ולח נפקד ממנו חיש) כמ״ש ז״ל שהצדיק נפטר בעון הדור . וכמו שחמר הכניח כי מפני הרעש נחסף הלדיק . ומפני זה ונתנו חיש כופר נפשו שהוח מחלית השקל להקדיש ולבטל שקלי המן . וסבן :

לך רד כי שחת עמך . יובן על דרך שחמרו רז״ל דכל המזכה חת הרבים חין חטח בח על ידו . והוח משה רבינו ע״ה כוונתו היתה לקרב חת הערב רב . כמ״ש כי שחת עמך ונחמרו ערב רב שלך . ומה שחטח חלוי בו ומה כן מוכח שלח היה זכותו זכות וכמ״ש ומה הכחן המתיק יחטח להמתת העם (עיין בחור החיים) . וזהו שחמר ועתה חם חם חתח חטחתם ומה חין ממני נח מספרך דלחזי יהיה מוכח שלח היה מזכה חת הרבים .

וסבן :

או יבואר דישרחל לח מיחו בהם . ובעידן רוחתח לחטחים חטחם . וזהו למה ס׳ יחרה חפך בעמך דלחטחיהן להו לחטח . וזהו חשר הולחת מחרץ מלרים בסוד הללו טובדי ע״ז וכו׳ . לך דישרחל היו בהוחם כמו שחמרו רז״ל במדרש כלום חתה דן חוחם כרלון . לך דעשה דהקדמתי לח קיימו . ובעידן רוחתח לחטחיהן חטחם . לך דעתין יליחת מלרים הוח בסוד חת הלון . ולכך נקרח שבח הגדול דשבח הוח עת הלון וסבן . ולח לחטחיהן חטחם . ומה כן לזה טען למה ס׳ יחרה חפך בעמך חשר הולחת מחרץ מלרים למזה מוכח דלח לחטחיהן חטחם וסבן . וזהו וידעו

מלרים

מלרים כי חני ס'. ותז לח שייך עידן דומחת כמ"ש לימחי הקב"ה כועס ותז דבר חל בני ישרחל ויסעו. וסבן:

למה ה' יחרה חפך בעמך חשר הוצחת מחרץ מצרים וכו'. וכעיון מס שמזכיר כחן יליחת מלרים. ויש לייסב על דרך שחמרו רז"ל שמיבר הקב"ה יליחת מלרים לבוליחם בחיפזון כדי שלח יבוחו ישרחל מ"ו לטער סנו"ן ממטים שערי טומחה. וזסו שחטען מטה רבינו ע"ס. שלח בשעת יליחת מלרים מיסרת לטלחס בשביל טובת ישרחל. ותס כן יכולת כיחס ביידך גס עתה למסר לטלחני חיכף שלח יסיו חוטחים חלח שלח רלית כיון שהדבר בוודחי היס מוכרח ולריך להיות כך כפי מה שהיס. כמו שחמרו רז"ל בשם' שבת לח סיו ישרחל רחויים לחותס מטשה חלח כדי להיות תשובה לרבים. ותס כן למס ס' יחרה חפך בעמך חשר טולחת מחרץ מלרים (בחיפזון). כי מבחינת יליחת מלרים נלמד שלח לריך להיות חרון חף על ישרחל ח"ו כיון בחין שהדבר חלוי חלח בהשם ית' ובידו היחה להמליח למזור תרף. וסבן זה:

ויבחם ה' על הרעה חשר דבר לעשות לעמו. ויובן על דרך שחמרו רז"ל בזמן שישרחל עוטים לנוטו של מקום נקרחו עמו. וכשחין עוטים לנוטו של מקום חיסס נקרחים עמו. וכמ"ש עמח עמ"ך. וזסו שחמר בכתוב ויכחס ס' על הרעה חשר דבר לעשות לעמ"ו בזס שקרחס עמ"ו. וזסו כמו שחמר סנביח נחמו נחמו עמי יחמר חלסיכס. דהיינו הוח בזס שקרחס עמי. וסבן זה:

וישבר חותם שהבר משה רבינו ע"ס. סלוחות שהבר משה רבינו ע"ס. יובן על פי מה דליתח בפרקי דר' חליעזר

סגדול דחלו לח סיו נשתברו סלוחות שלמות לח סיס שהיס בעוסס. דליתח בגמרח גס חלה תשכחנס זו מעשה שטגל. וחלו לח שבר לח סיס בחיות בכתב. ולכך שבר חותס. ועיין במדרש כי תשח ללוחות שניות סיו נוספה מצוה סלכות. וסעיין הוח לכל עיקר תורס שבעל פה הוח מחמת דהלכה למשה מסיני נשתכחו. ועל פי זה יש לומר ויבבר חותס תחת הבר על פי מה שחמרו רז"ל בשבת ויתילבו בתחתית הבר שבפה עליהס הבר כגיגית. ועיין במהרש"ח שבפיהס היה על תורס שבעל פה. ושבילת סלוחות סיו גס כן לכוונה זו שיהיה תורס שבעל פה וזה הוח שלומר ויבבר חותס. ודו"ק:

ויתנצלו בני ישראל את עדיים מהר חורב. רש"י ז"ל פירש על פסוק ודחבה מה חעשה לך בפקודת שחר כעון חני יודע מה שבלבי לעשות לך. ויש לדקדק וכי משום שיסירו חת עדיים יכול לעשות לסס וכו'. ויובן על דרך שחמרו רז"ל במדרש רבה. חמר ליס הקב"ה למשה חייבין בי ישרחל מה שלוו בימי שנחמר כי חשח כל"ח כי חשה ברעך וכו' לשול לסס שיפרעו מה שחייבים לי כשה דחת חמר כי חשה טב"ל במדרש. ובכתבי האר"י זלס"ה חיתח שמני כתיבים של נשמה ונשמע ניתן לסס לישרחל בחורת הלוחה וסוה בשביל שיסיו בבחילה. וז"ס שכתוב ועתה הורד עדיך מעליך כיון שיולידו חת עדיס יהיו בבחינת בחילה וזסו שחמר במדרש שיפרעו מה שלוו בימי ואחלחמה לסס כיון שיהיו בבחילה. וזסו שחמרו רז"ל וגס הלה תשכחנס זסו חשח השגל. ובחופן כשחנכי לח חשכחך שסוח מעמד סר סיני שהיה ניתנה לסס הכתבים (בחורת הלוחה ושחלה כדי שיסיו בבחילה

ואם כן לא נאמרו יצרגל כל כך על מס שמעתו בעגל וגרמו להתגלל מעלים ומסגני כהניס שקבלו מסר סיני שיאמרו במדרשיהם כמלאכים חירוף מילס"ר וממלאך המות ונעשו לאחר כך בעלי בחילה. שסרי מוכרח שכן היה כלומו יח' שיהיו בחיריים ממעמד הר סיני בעגלו. שניתנה לסס שם הסגי כתניס רק בחורה שלומה ושלמה. על מנת שיזהירוס ויאמרו בבחילה וכגן). וזהו שאמרו רז"ל כל הסומר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ג כדור לאות מוחלין לו. והוא בסגיל שנשבעה נומן ומחזיר לסס מסה בחינת שכחניס. כמו שאנו חומרים בסחרית דשבת יאמת מסה בחינת מלקו. והוא בחינת מעמד הר סיני. ומפני זה מוחלין לו. וכגן:

וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת. יובן על דרך מס שאמרו רז"ל במדרש רבה. בשעה שניה מסה רבינו שובר את הלוחות רואה את האותיות פורחות וכו'. וז"ס את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים שנשתוים אשר שברת (כלומר שניה עליהס מקודם ועתה ניהס עוד בשלימות. ואם לא היו האותיות פורחות מסס. גס עתה היו נשלח עליהס את הדברים אשר היו מקודם עליהס. אלא על פי שנשברו ומזה מוכרח מה שדרשו רז"ל שראה האותיות פורחות מסס). וכגן:

וראית את אחורי ופני לא יראו. יובן על דרך שאמר יעקב אבינו ע"ה וניה ה' לי לאלהיס. שהשתלשלות העולס הוא בבחינת עילה ועלול. והסס שוי"ה ב"ה בחינת עילה. והסס אלהיס בחינת עלול שהעולס שהוא למעלה הימנו הוא בחינת סס שוי"ה ב"ה. ולמעלה הימנו הוא בחינת אלהיס. וזהו שהתפלל יעקב אבינו ע"ה שיהיס בזה המדריגה בתמידות שהסס שוי"ה ב"ה יהיס אלהי עלנו בבחינת אלהיס שהוא עלול. ואפילו שיהיס במדריגת עילה יהיס אלהי בבחינת עלול עד אין סוף ב"ה. וזה שאמר הכתוב ל"משה לבניו ע"ה שיהיס תמיד בזה המדריגה ורחית את אחורי בחינת שהוא אלהיס. אבל ופני בחינת שוי"ה ב"ה לא יראס לך כנ"ל. וכגן זה:

א"י וראית את אחורי וכו'. ויובן ע"ד שכתב הרב הקדוש ר' ר' בעל המגיד ממעזריטש זצ"ל שהשמש צריך לדבק בבחינת כל שניה מקול הנשמות ולא על פי כן לא יבוטל הנשמש לגביה. ועל דרך שאמרו ז"ל הנשמות יאמרו שם כמו כל לגבי מבוקה. ואמרו רז"ל אין בודקין את החמץ לאור החבוקה מפני שהורה לאחריו ונטיף וכל לגבי מבוקה לא בטיל. וזהו שאמר יעקב אבינו ע"ה כי ראיתי אלהיס פניס אל פניס ותנצל נפשי. כ"ל שהוא אמר שהוא גדול מהמלאך כיון שראיית פניס אל פניס הוא כמו כל לגבי כל ולא על פי כן ותנצל נפשי וכגן זה. וז"ס ורחית את אחורי שהוא כמו כל לגבי מבוקה. אבל ופני שהוא בחינת פניס אל פניס לא יראו. משום כי לא יראני האדם וחי דייקא כיון שצריך לחיות עוד העולם אי אפשר לראות אלא את אחורי כדי שלא יבוטל. וזה שאמר בקבלתם לפני ה' וימותו שהיא בחינת פניס בפניס והוא כמו כל לגבי כל מפני זה וימותו. ובכוד לפני ה' תעשרו. וכגן:

ויעבור ה' על פניו ויקרא. במס' רחש הסגיס אילת אמר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שהתעטף

סקכ"ס כשליח לבור וכו' וסרחה למעה סדר התפילה ואמר לו כל זמן שישראל יהיו מיטמין לפני ויעבו כסדר הזה ואני מוחל להם עכ"ל סגמ'. ומפרש המחבר"ם שי"ף ז"ל שים תומרים שהפירוש הוא כשיעבו כסדר הזה שה הוא רמוז לף אתה הוי רמוז וכו' כמ"ש רז"ל. ולי נראה לפרש שהפירוש של ויעבו להו דוקא. אלא לפילו כשיאמרו כך הוא מוחל להם. והדיוק הוא מוכח ממדת ג"ל שאי אפשר לעשות. כמ"ש אשר אי אלי בשמים ואברהם יהיה לגוי עצום וכגבורותיך וכו' ואם כן ממדת אל גלמד שלהו דוקא שיעשו כסדר הזה אלא כשיאמרו בפיהם שאלשה עשר מדות של רחמים אני מוחל להם. וז"ש קדמוניו אל הוריו להו לומר שלש עשרה מדות. כלומר ממדת אל שאי אפשר לעשות כמוהו מוכרח שהוריו להו לומר שלש עשרה. ולהו דוקא לעשות שלש עשרה. וד"ק:

ה' ה' כו' ארך אפים. במס' מכות אמר לו משה להקב"ה אתה אפיס למי לצדיקים או לרשעים. ג"ל הקב"ה אף לרשעי. אמר לו משה רשעים יאבדו וכו'. ויובן על דרך שאמר רבא דמלוה לגובי מגבי ואלולי לא מלי אפילו בעידנא דעסיק בם. ולפי זה אתם כשלא היה מנין היה מגיל. כיון שאיננו מנין בפני הפרטיות על כן היה ראוי להגיל מן התענה. וז"ש משה רבינו ע"ה אתה אפיס לצדיקים דייקא. ואם כן אינו מנין כדי שיהיה המלוה מגיל. ואמרו רז"ל ונקה לשבים לא יקשה לשאינן שבים וכשיעשה תשובה הוא לדיק. וזהו שאמר הקי"ת למשה סלחתי כדבריך. כלו שאמרת ה' אתה אפיס לצדיקים. וז"ש רז"ל אני ה' קודם שיחטא פירוש שמלוה בא"ת ב"ש אותיות הוי"ה ב"ה. ומשום הגלוי מלי מן התורה. ואף על פי כן אני ה' לאחר שיחטא והוא מפני שהוא בעל הרחמים כמ"ש הזוה"ק במשלי שלים בכולה שהוא רחמים גמורים. וכבן:

פרשת ויקהל

ששת ימים תעשה מלאכה. ויובן על דרך מה שאמרו רז"ל כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו. והטעין הוא שאמירת שבת מורה על עולם המחשבה. ואמרו שם ומתניה לו שכך כעושה מלוה. והכא בשאינו עובד והוא נמצא מן הטבילה מפני ליווי השם אי' שיי"ש במצרים"ת. ושבת היא שביתה ולכך שבת היא עשה ולא תעשה דשאמירה היא עשה. אך דבאמת כשאומת שלא מפני ליווי השי"ת אין נותנין לו שכך כעושה מלוה. ואם כן שאמירת שבת בכללות מורה על עולם המחשבה. ומלאכים להם יודעים המחשבה שבלב. ולכך בשאמירת שבת ממהל החטא של הע"ז דור אנוש שאשאמינו במלאכים ובגלגלים (עיין בם' יערות דבש). וזהו שאמר שבת ימים תעשה מלאכה על ידי אחרים כמ"ש במדרש רבה. ואף על פי כן ביום השביעי שבתון. ואז בודאי המלאכים להם יודעים. כיון שגם בחול להם עושים מלאכה. רק החילוק הוא שבחול להם עושה מלאכה והוא שלא מחמת ליווי השם יי"ש. רק בשבת הוא נמצא מעשיהם מלאכה מפני ליווי השי"ת. ובזה הוא כפרה לעבודה זרה דדור אנוש. ובזוה"ק להם שמעגל נמשך מדור אנוש. כמו שכתוב ויולד אנוש את קינן וכתיב ויולד בחרט לאנוש יעויי"ש. ולכך אחר מעשה

סעגל יבוא ליווי דממירת שבת. וסבן:

או יאמר מה שכתוב כל העושה בו מלאכה יומת. על פי מה שאמרו הקדמונים שבשבת שולט כוכב שבחלי וכל העושה בו מלאכה לא יחלה (עיין בדי"ף ובכוכב בעין יעקב). לך שמזה שאמרה תורה שהעושה בו מלאכה יומת מוכיח שאין מזל ליפרחל דחי לאו ככי הו"ל מקלקלין וכל המקלקלין פטורים. וז"ש הלבושים אבל לוה ס' וכו' דממשכן ילפינן והו"ל מלאכת מחשבת. ואף על פי כן כל העושה בו מלאכה יומת מוכיח שאין מזל ליפרחל וממחל לכפי עון של דור המבול כנ"ל. ובזה יובן מה שאמר ושמרתם את השבת כי קודש הוא ובמינת קודש הוא בתלת (כמ"ש הזה"ק בפ' משפטים) והוא למעלה מהמזל כמו שאנו"ל אם יפרחל עושים רצונו של מקום נקרחים בניס ואם למעלה מן המזל. ולכך אמר כל העושה בו מלאכה יומת דלא תחוב מקלקל. ודו"ק:

או יאמר על דרך שאמרו ז"ל שעיקר כתשובה הוא לימוד תורה לשמה. שאם למד רק לחד ילמוד שני דפים. ולא יחלל לימתי נעשה מלאכתיהו. הלא כמו שאנו"ל בזהר' בראשית מתוך שלומדים לשמה מלאכתם נעשית על ידי מלאכים. וזהו שאמר כאן לאחר מעשה בעגל שיתקנו בזה שבת ימים תעשה מלאכה על ידי מלאכים. ר"ל שיהיו עוסקים בתורה לשמה ואם כן תשאל מה הוא החילוק בין השבת לחול כי בחול גם כן חין מלאכים עושים מלאכה. לזה אמר ויהיה השביעי שבת לה' מפני שבשבת יש לאו לגו לשבות. ודו"ק:

או יאמר שבת לה'. שם' עשה את השבת ואם כן חיו מלאכים.

ויבואו האנשים על הנשים. בזוהר הק שבשבת מפני מה לא כתיב עם הנשים. ויש לחרץ על דרך שאמרו חז"ל שהנשים לא חטאו בעגל. והיה בהבדל שהשכן עשו ישראל תשובה על זה החטא. כמו שאנו"ל יהודה זכה אל מלכן ויכפר על זכה של העגל. ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין לדיקים גמורים יכולים לעמוד. ומפני זה לאמר שהכתוב על הנשים שבהנשים היו לא במדרגה גדולה מהם. ובזה:

וימלא אותו רוח אלהים וכו'. במדרש רבה ולא זה בלבד אלא כל מי שעוה מחשבת במלאכת המשכן נתן בהם הקב"ה חכמה ובינה ודעת. ואיתא שם במדרש רבה תן לחכם ויחכם עוד זה בלעלא. להבין שהפרש שבין בלעלא לשאר החכמים העושים במלאכה. יש לומר על דרך שאמרו רז"ל שם במדרש שהמשכן היה לוגמת בריאת שמים וארץ. פירוש שהשמיעות המשכן היה סוד מעשה בראשית. והרוחניות אין לה גבול. וזה שאר החכמים שהיו עוסקים במלאכת המשכן נתן בהם הקב"ה חכמה ובינה ודעת לעשות המלאכה והיו זוכים להחכמה ממלאכת הקודש שאר היו עושים. וזהו פירוש הפסוק ויבואו כל החכמים העושים וכו' לים היה ממלאכתו שאר המה עושים ר"ל שלא היו חכמים בעיקר המלאכה רק ממלאכתו שאר המה עושים עבודת הקודש. ויאמרו מרבים העם להביא מדי העבודה. והוא כיון שלא היו יודעים השמיעות מהמשכן שהקדושה אין לה גבול ולא שייך לומר בה די. וכמו שכתב בחור החיים על פסוק והמלאכה היתה דים והותר על קושית רש"י ז"ל אם הותר למה דים. ואמר שם שהותר היה דים. כיון שהקדושה אין לה

גבול ובגלגל הסיג הפרימיות של המשכן. וכמו שאמרו רז"ל בברכות יודע היה בגלגל לגרף לותיות שבהם נברלו שמים וארץ. וזהו כוונת המדרש תן לחכם ויחכם עוד זהו בגלגל שסיד חכם מעיקרו והסיג פרימיות המשכן. לי לזאת הסכיל גם לחדי כן לדעת כי גם הסותר דיס שהקדושה חין לה גבול.

ולא שייך לומר כאן די. וכאן:

או יאמר מה שאמרו החכמים מרבים הענ להבינ שטעותם היה שיהיה ניכר בברכה. כיון שאם לא היו מביחים יותר מכדורך היה ניכר בברכה. והסיב להם משה רבינו ע"ה שטעותר יעשו משכן לדברות. ומקום ארון לחוץ מן המדה שאין לה גבול. ואם כן יהיה ניכר בברכה.

וכאן:

פרשת פקודי

אלה פקודי המשכן משכן העדות. שטעין המשכן הוא יחוד. ור"ת ת"ל"ה פ"קוד"י ה"משכ"ן הוא בגימטריה שם אלהים וסופי תיבות גימטריה אדנ"י. וכשתלרפן יחד עולה ס"ה גימטריה קנ"ה: מ"שכן ה"עדות ר"ת בגימטריה השם הוי"ה ב"ה במילוי אלפין. והוא יחוד הוי"ה ואדנ"י ואלהי"ם שמתקת הדינים. וכמו שכתי בפ' ויקהל ענין שבת ולדקה שהם מוליה על הילוק שלא והמיתה. וכאן:

אלה פקודי המשכן משכן העדות. כתב רמ"י ז"ל בפירושו עדות הוא שהקב"ה אחל להם על עון העגל. יתכן לפרש על דרך שאמרו רז"ל במד"ר שאמרו ישראל אם נעשה בעותר. שכל ישראל היו רוצים שהשיה נדבתם כלולה בעבודת המשכן ואמר להם הקב"ה עשו משכן לדברות שהוא מקום ארון חינו מן המדה ואינו בגבול. והטותר גם כן אין לו גבול כמ"ש השור המויים על פסוק והמלאכה היתה דים והותר עיי"ש. ואיתא נמי במדרש ש"ר על פסוק הנה מקום אתי שהקב"ה מקומו של עולם ואין העולם מקומו. ויש חילוק בזה היינו כשהעולם הוא בעל אלו אז הוא מקומו של עולם אבל בשיפוף בביכול כאלו לא היה מקומו של העולם ח"ו (כעניו מה שאמרו חז"ל על המחנאה חומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם ביחד). וזהו שאמר כאן אלה פקודי המשכן משכן העדות. שבוותר עשו משכן לעדות ומקום ארון לחוץ מן המדה משום שבטל אלל השי"ת. וזה הוא שכתב רמ"י ז"ל עדות הוא שהקב"ה אחל להם על עון העגל. כיון שהוא בשחיית ביטול.

וכאן זה:

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה. נראה לפרשו על פי מה שאמרו רז"ל במדרש ש"ר מה נעשה בזותר. והוא מפני שישראל רצו שיהיה נלללת נדבתן במשכן. ולכך הסיב להם משה שיעשו משכן לדברות. ומקום ארון לחוץ מן המדה ויסבול אח כל נדבתם. כיון שאחוו נכנס תחת אדה ונשא ואין לו גבול. והנה על ידי תפילת משה רבינו ע"ה נעשה שבחכה דבבבה מליעה שאמרו חז"ל (סוף פ' המפקיד) וכן הוא בזוה"ק. שבדבר המלוד ושסקול והספור אינו שולם שבחכה. ועוד תפילת משה רבינו ע"ה לא היו יכולים להביא דבר שנמחל. ושם בחיית הארון הוא קודם. וישראל גם כן הם בחיית קודם כמו שאמר הכתיב ירחיב קודם ישראל לא' רחבית תבואתם. ולכך אסור למוות את ישראל.

כיון שכס קודם ומקור שורש נשמתם מלובש מתחת כסא כבודו מקור החחדות בגמור . ואינם תלויים במקום החסבון כמו שכתב בזוה"ק וכיון שהתרון הוא בחינת קודם ואינו יכול להכיל דבר שיש בו חסבון . ולכך הקיבם משה עשו מהמותר משכן לדברות . שעל כן לריך שיהיה הברכה בתרון . (פירוש שכס היו שוחלים למשה מה לעשה בזוחר . משום שעל ידי תפילתו נעשה הברכה . והשיבם משה שע"כ לריך לברכה שהתרון הינו יכול להכיל דבר שיש בו חסבון . שהקום התרון הינו מן המדה וחבן) . וזהו משכן העדות שהי פוקד על פי משה שעל ידי תפילת משה נעשה הברכה . (ופירוש מלת פוקד הינו לשון זכירה ופקודה כמו וה' פקד לת שרה) . וזהו שהמר משה רבינו ע"ה ויהי נועם ה' אלהינו עלינו יהי רלון שהשרה שכינה במעשה ידיכם . וממילא שהשרה הברכה . ולכך המר יושב בסתר עליון שהוא בלא גבול . שיהיה מעשה ידיכם גם כן בלא חסבון . רק שחף על פי כן הסכינה על שם ישרחל נקרא . בזוה התרון נושה לת נושהיו . וז"ש עבודת הלוים שיהו לת התרון והתרון נושה לותם . כן בזשב של התרון גם כן היה מהברכה העליונה . ואף על פי כן היה מחשב על שם ישרחל . וז"ש בגל שדי יתלונן . וז"ש ויקחו לי לשמי שבחמת היו לוקחים מהשם ית"ש לת התרומה . רק דהסכינה היתה מלדש ונקרחת על שמו . והנה מה שעשה ווין לעמודים תיקן בזה חטת הענל (שהוח"ו של שם הוי"ה ב"ה הוח בחינת משה בחינת חפארת . ושם פגמו בוח"ו שחמרו כי זה משה האיש) . ועיין בם' חובת הלבבות ובשחר ספרים הקדושים שהשיגון להשובה גמורה הוח כשהוכה החטח לגמרי . ולכך שכחן משה . ולכך חמרו רז"ל בחלם חטחו ובחלם נחרלה . שחמרו רז"ל יבוח זכר של משכן ויכפר על זכב של ענל . ולף שחין קטיגור נעשה סניגור חלח שבהשובה מהשיבה זדונות נעשו כזכיות . ובחינת חל"ם יונק הס"ח . בשוד גם חל"ם תשבחה . ושבן :

להבין מפני מה נקרח המשכן שכינה לשם ישרחל במדבר בשם משכן . דפירושו של משכן הוח דלת יפסוק תמיד ושוכן תמיד במקום חחד . ושלח היה לריך ליטע תמיד ממטע של מטע . ויתכן לחתן על דרך שפירשתי פשוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כ"ל בתוך בני ישרחל (במ"ש היכל כ' המכ) . וחם כן חטף"י שנטע המשכן פשכינה לא היתה זוה מישרחל . ומפני זה נקרח משכן שתמיד היה השכינה בישרחל חף על פי שהיו נוסעים ממטע חל מטע . ויכולים חנו לומר גם כן בעיקר השרחת השכינה היתה על בני קהת . שהיתה עבודת הקודש עליהם . כמ"ש בתולה כי עבודת הקודש עליהם וכו' . ובזה נבין מה שחמר השמוד ושמו הקסתים שמקדש והקימו לת המשכן עד בותה . ר"ל קודש בותה למשכן ולא משכן ממותהם שם הקימו לת המשכן כיון דשם היו בחינת המשכן כיון דהשרחת השכינה היתה עליהם תמיד בלי הפסק . ושבן זה :

והנשאים הביאו את אבני השוהם וכו' לאפוד ולחושן . יתכן לומר על פי מה שכתוב בתרגום יונתן ב"ע שהעניים שהיו מלמעלה (וכן הוא מפורש בשם' יומח פ' יום הכפורים והשיחים שהיו לת תבני השושם . תגח השיחים ממש וכן הוא לומר השיחים ורוח ונשם חין עכ"ל הגמ') . כי האפוד והחושן שם מעשה חושב . שמכפרין על מחשבת ע"ז וג"ע שהחושן מכפר על

סרסורי סלב. וכמ"ש בעל סמורים. וכבר כתבנו שממשבצ מינו ביד כתדש לגמרי. רק כשכתדש טולך בדרך כסוב וכבא למכר מסייעין לותו ומזמינים לו מחשבות מטורות. ולכך כתפוד וכחושן כסס רומזים למחשבות קדושות כביתו כעניים מלמעלה וכבן. ולכך תמרו רז"ל על פסוק לופס רצע לגדיק ומבקש לסמיתו לכבילו בממשבות רעות ח"ו. וכ' ל"ת יעזבנ"ו בידו סר"ם כוא כס יל"י שרומז לשם מ' שנקרא עולם כמחשבצ כמ"ם כאר"י זלס"ה. לך בתמת כלדיקים גורמים במחשבתס שיפפיע מן כסי"ת מלמעלה בקדושה. ולכך ים לומר בפקיעות כי כנביאים כתה נבואתי ישראל כביתו לת לבני כשוכס כנ"ל. וכבן:

ויקרא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' וכו'. ויובן על דרך שתמרתי על פסוק ולקחת לת כסף כביפורים. מה שישראל נכספים לכפרה על ידי משובה. ומתשובה לריך לפיות בתלימות שעיקר תשובה כוא על שרש ומר עזבך לת ה' תלהיך. וכשנכספים לכפרה פיהו כל כך בשלימות. וז"ש ונתת לותו על עבודת תלל מועד כמו שעבודת תלל מועד כיה בלי שום פניית ח"ו כך תשובה תביה בלי שום פניית ומחשבת חוץ ח"ו. וכנה כליווי של מלאכת תמשכן כיה כדי לכפר בעבור לת חטא שעגל. וכנה יתרחל היו עושים בזה בבחינה כדי שיכפר להם לת חטאן. ולזה לתר ספסוק שתם עשו כתשר לוה ה' לת משה לקיים מלוה כתורה. בלי שום פניה ח"ו להועלת עלמה. ובבחינה הזאת היתה לכם במה שתתם ים' נתן עלה למשה רביהו ע"ה שיתר להם כליווי של כלכות שבת. ולתרו רז"ל כל השומר שבת כהלכתו לפילו עובד ע"ז כדור לתום מוחלין לו. ובזה תבה היו יכולים לעשות תשובה בלי שום פניה לחרת ח"ו. ודו"ק:

ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד וכו'. יובן על דרך שתמר בכתוב פה אל פה לדבר בו שהיתה בחינת משה רביהו ע"ה פניה בפניה. שהוא בחינת תרין רעיה דלא מתפרשין לעלמין. כמ"ש בזוה"ק על פסוק תלהו רעיה לימין תרין רעיה וכו' ושתו ושכרו דודים שלפעמים מתפרשין. וכנה מעלת דודים שמתוקקין תמיד לפיות בתחדות. ובחינת תרין רעיה לינה מתתוקקין כיון שהם תמיד בתחדות. וזהו סוד ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כיון שהוא קיבל בחינת תרין רעיה דלא מתפרשין. וז"ש ויקרא אל משה בתלף זעירא. שהוא מורה על מדת משה שהיה עניו מכל האדם. שמשה רביהו ע"ה לא חשב את עלמו שהוא דבוק בזאת בבחינה לתרין רעיה. ובזה הבה היה יכולה לבוא אל אהל מועד. וכבן:

דרוש לשבת

במדרש רבה פ' עקב הלכה אחת מיסראל כו' הכותי

חייב אתה שמא תאמר לרעתך נתתי לך את השבת תלמוד לומר וקראת לשבת עונג ע"ל המדרש. והטעין יוכן על פי כתבי האר"י זלה"ה לאלך נאסר שבת ממלאכה. דשבת היא בחינת מלכות ואין לה את לברר. דלגליה יורדות מות כו'. וכל המלאכות הם בירורים. ולכך אמר המדרש שלא תאמר לרעתך נתתי לך את השבת בשביל שאין את לברר וא"כ כו' אין אתה רוח לפניו כיון שבו אין בירורים. ת"ל וקראת לשבת עונג לאף על פי כן יש לפניו יח' תענוג בשמירת שבת. וכמ"ש רז"ל כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו. ושבת מורה על ביטול עבודת הכוכבים. ולמר אימת הקב"ה כועס בשעה כו' ומשתחוים לחמה. וכמ"ש ועבדתם אלהים אחרים ואת אף. אך דשבת מוחלין לו. ולכך נקרא שבת עונג. לאין בו שום דין כו'. ומתקו כל הדינין.

וכתן:

באופן אחר דאמרו רז"ל בגמ' מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה. דשבת היא במעשה התחתונים. וכמו שכתוב מקדש השבת וישראל. וכמ"ש המדרש. ואם כן היין דהיינו אלו במעשה התחתונים. אם כן יש מקום לטעות דגרעון הוא א"י לישראל כמו שקודשת שבת היינו אלו בשם. וכמו שאמרו רז"ל אלו בוכים מפני שנעקר יה"ר מהם. וכמ"ש בפלמי בן לים ויאך אלוך ובכה על המלוה שהלכה ממנו. ולכך אמר וקראת לשבת עונג. אף שהיינו אלו במעשה התחתונים מכל מקום יש להש"ת תענוג מהמירים שבת. ולקדוש ה' מכובד. דמורה על כבודו של השם יח' שהיינו לריך א"י למעשה התחתונים. וכבודו יח' הוא כבודנו. וכמו שכתב כי זה אלהינו על לאמנו. וזה שייך בישראל שהם נתחזים בקדושה אבל בעובדי כוכבים שהם נפרדים מן קדושתו. אלא אין שבת נודע להם. וכיון שהיינו אלו במעשה התחתונים ואת שייך שכר ואלך אמרו במדרש וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד. לימתי אתה נותן לנו שכר אמור כיון שהיינו אלו במעשה התחתונים. ומשיב להם שברוך לעתיד לבוא. וכמו שאמרו ומצין מזיו השכינה. דיש לישראל תענוג ושמחה מה שאתגדל כבודו יח' שהין לריך למעשה התחתונים. וזהו שאמרו רז"ל שבת מצין עולם שבת יום שבת מנוחה. וכתן:

(בתפילת שבת) **מגן** אבות בדברו מחיה מתים במאמרו.

יובן על דרך שאמרו רז"ל מצין לתחיית המתים מן התורה דכתיב ואתה השבע כו' לאת להם וזהו פירושו. ממגן אבות בדברו מוכח תחיית המתים במאמרו שאמר לאת להם. וכתן:

המעם מה שהקשיו ז"ל התקיעו לקדם על היין. יש לומר על דרך שאמרו חז"ל עץ שאכל אדם הראשון גפן היה. ורש"י ז"ל כתב שהיתה אמר למוד מן העץ היה אכל ובכה את העולם. ואם כן ממך כפירוש ח"ו מזה העץ. וזה שהתקיעו הקשיו ז"ל לומר בורא פרי הגפן. שהוא היה בורא זה העץ. ואם התעוב היה בעיב שבת. ובגיל שבת עשה אדם הראשון תשובה. ואנו אומרים בקידוש ליל שבת קדש זכר למעשה

ברחמים ומתקיים כזה מחטא של מדם ברחמון כזה שמ"ת דמשם ים' ברח פרי הגפן . ומה כן לא היים לכפירה ח"ו . ועל דרך זה יובן גם כן יין נסך לעבודת גלולים כיון שים למטרח מחרא לחיזה כה . וכבן :

תחלה למקראי קודש כו' ואותנו קדשת כו' ברוך אתה ה' מקדש השבת .

הטעם שאנו אומרים בקידוש שלשה פעמים לשון קדושה . יש לומר על דרך שכתב השל"ה הקדוש . דשלש שבחות יש . שבת ברחמים . ושבת מתן תורה . ושבת לעתיד . וזהו שאמר בתחלה . תחלה למקראי קודש שהוא כנגד שבת ברחמים . וכנגד שבת מתן תורה שאומר כי בנו בחרת ואותנו קדשת וכו' . וכנגד שבת לעתיד לומר מקדש השבת לשון לשון הזמנה . ודו"ק :

בזמירות ליל שבת . כל זרע יעקב יכבדוהו כדבר המלך ודתו .

לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתו . כל עדת ישראל יעשו אותו . יש לומר דהשם יודע שהמון עם נקראים בחינת יעקב . ומלאיקים בשם ישראל יכונו . וזהו שכוונה כל זרע יעקב כייינו המון העם יכבדוהו כדבר המלך שהוא בתכילה ושתיה ובמלבושים כדיינו . אבל לנוח בו ממותת הנפשות ולשמוח בתענוג הרוחניות של תכול ושתה רק כל עדת ישראל דייקא שהם המלאיקים יעשו אותו . כלומר זאת העבודה רק המלאיקים יעשה אבל לא המוני עם . וכבן :

שברו הרבה מאוד על פי פעלו . לדיך לדקדק מה שכתו הרבה מאוד מה כן מה שאר מחריו על פי פעלו . ומה כן לא ישגיב כל כך שכתו . ויתבן לומר שפירושו על דרך שאמרו ז"ל על פסוק ותגזר לומר ויקם לך . הקב"ה גוזר והמלאיך מבטלו . וזהו שאמר שכתו הרבה מאוד . ובמיזה לופן . על פי פעלו . כלומר שפעולותיו של הקדי"ת בעולם הוא על פיהו של המלאיך ודו"ל . וכבן :

על כן איברים שפלגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפינו כו' . ויש לומר דזה ידוע שהעלמותו של הקדי"ת לי לפעמ להסיגו. לזה אנו פעולותיו יש' . וכמו שאמר דוד המלך ע"ה כי תרחם שמיך מעשה אצבעותיך כו' . והוא ענין מדריגה הקטנה . לפעמ קלסו וקלות דרכיו שהם בגדול ויש להם סוף ומכלית . ומה כן לזיך יוכלו להבין מתוך דבר שיש לו סוף ומכלית דבר שאין לו גבול וסוף . לזה להשם יש"ת ברוב מסדיו הגמיל להם את תולתו שרחמה מני יש ואין לה סוף וגבול . וזהו שאמר יעקב חבל נחלתו . להם נקראים ונדבקים בתורתו . ושהם אנו אומרים אלו פיינו מלא שירה כים כו' אין אנו מספיקים להודות לך על אחת כו' . ואחר כך אנו אומרים על כן כו' כן הם יודו כו' . אלא לפי מה דאמרינן לעיל דאנו דביקים בתורה שאין לה גבול ולפי מאי דאמרו ז"ל מתן דנפח מחוכו נפח . וז"ש על כן רוח ונשמה שנפחת בחפינו . ומפני זה כן הם יודו ויברכו . וכבן :

שמחים בצאתם וששים בבואם . נבין על פי מה דאיתא בירושלמי דר' עקיבא גחיך . אמר ליה מי גבר חדשית את או מבעט ביסורים את . והשיב לו דאמר בכל נפשך ולא בדיק ליה וכו' . ועל פי זה יש לומר דשמחים בלאתם מעולם הזה דעושים בחימה רצון קונם ולא בדוק ון . ולכך כתרוצין שנפטרים מעולם הזה בלדקות וכי עזה כמות מהבה . מ' שמחים . כמ"ש בר' עקיבא . ולזה יש לומר דאמור זרוע לגדיק ולא בדוק ולכך ולישרי לב שמחה .

דסס במדליגס גדולס . ולמדו דסופי תיבות
סל זס הפסוק הוס רבי עקי"בס . ולזס יס
לומר טעס לסלולס דרסב"י דגילס סודות
סתורס . וזסלס מלן דעייל ונפיק ומלן דעייל
ולס נפק טב ליס כו' וסבן . (ולזס יס לומר
טעס דסלולס סלבך בסעת מוסו סיס לו
שממס גדולס) . וסבן :

ושני לוחות אבנים הורידו בידו . יס לפרס
על דרך דליתא בילקוט שס סיו
ישרסל רסוויס סיו יודעין בסלמודו סל
משס רביט ע"ס בשעסת סדברות וזסו כוונת
ומני לוחות מסנים טוריד בידו וסבן . וזס
סוס שלמר הפסוק רמז לזס . וידי משס
כבידים ותרגומו יקירין פירוש דלי מפסר
להסיג הסני לוחות שיס בידיו ומשוס זס
ויקסו מלן דסוס סני לוחות מסנים ויסימו
תחתיו . וסבן :

לפרשת שקלים

מחצית השקל וכו' . עיין בירושלמי בשס'
שקלים לפי שסטסו בחלי סיום .
וסעיון יובן על פי מס שלמרו שסחלי יום
סוס בחינת סלור סגמור . כמ"ש בשמס
בלסלים. וסנס ליתא בילשון שלת סיו ישרסל
רסוויס לגוסו מעשס . כיון שלת סיס לפס
חטת שיגרום לוסו סחטת סגדול . ומלדבר
שסיו בעת סזאת בבחינס גדולס וכמו שלמרו
ז"ל דביום מלבעים לקבלת סתורס סיס עד
שסמלך בשסבו כו' גלדי נתן ריסו . ועיין
מחלית השקל סוס על דרך שלמרו רז"ל בשס'
שבת שלמר יצחק לפני השם יתברך פלגת
עלי ופלגת עלך . ויל"ק בגימטריה נר"ס שסוס
ח' פעמים סוי"ס לסוס תיקונו . ועיין
במידושי מוקס . וסבן :

(בשס' מגיל' י"ז ע"ס) **תום'** ד"ס ודמי.טעמים
מלפי בכרי כספס
שמעתי שטעמים מלפי בכר בסף עולין חלי
שקל לכל לחד מיסרלל שסיו ס' רבוס בסיולו
ממלכיס כו' ודוק ותסבס . ויש לפרס דטעין
שקליס סוס תרומס כמו שכתוב תרומס לס'
ותרומס עולס בס' ומלה.וכמן נתן מלס פעמים
כפי מס שנתנו כל ישרסל במדבר . ושיס
רולס לבטל שקלי ישרסל . ובחמת לס שייך
לישרסל ביטול כידוע . וסבן :

פרשת זכור

כתוב זאת זכרון בספר . ולמדו חז"ל
בשס' מגילס כתוב זסת מס שכתוב
כלן . זכרון מס שכתוב בשבס תורס . בספר
זסו מקרל מגילס . ולכתורס יפלס לפי המבולל
בבעל עקידס ובלעקיך בשיס דיבור של שני"ס
חזי לס שייך טוד שבחירס לבמול נגד דבר
ס' . וכמ"ש ולידבר ולס יקיימנס . וסנס
כשסדיבור של שני"ס סיס שיהיס סנס של כלין
שמלך ביתי מרדכי ולסתר . לס כן מס סיס
סחטת של שלול שמלך . בשס שסשתיל שרייך
לעמלק , ויש לתרץ על דרך שלמרו רז"ל בן
שנס שלול במלכו כבן שנס בלס חטת . ולפשר
לומר דכשבול לדיק גמור כשלול שייך בו
שבחירס ויכול לבטל לעפ"י שיס דיבור שני"ס
כמ"ש לדיק מוסל בירסת מלכיס שקב"ס גוזר
ולדיק מבטלו . וזכו שלמר שמס ית' נשמולל
כי נחמתי כי שמלכתי לת שלול . ר"ל כי
שנחמס סיס לפניו ית' מס ששמליך לת שלול
שכול לדיק גמור ויכול לבטל שדיבור ולס כן
היתס יכולת בידו לממול לת זכר עמלק מכל
וכל לגמרי ולעשות בו כליון חרון . לגלי ששתיר
לו עוד שורס ושנס . וכשלל ממס לוסו

לגמרי לכך חטוף בזה . וכבן :

כי יד על כם יה וכו' . ויובן על דרך שכתבו מכמי החמת כמו שפס סוי"ס חיטו שלם כך הפס תלכ"י גם כן חיטו שלם . כי פפס י"ך הוא לבוש לפפס י"ס . ופפס כ"ף הוא לבוש לפפס ו"ס . ופפס פפס י"ס הפנם הוא בחיצוניות שהוא בחיצת שלבוש מס שאין כאן בפס ו"ס להפנם הוא בפנימיות . וזהו כוונת הפסוק וכי"ס שהוא חותיות שם כ"י"ס ב"ס שיהיה בשלימות . בסניה ס' לך מכל חוייך מסבי"ב דהוא בחיצת הפנם כתו שאמר דוד המלך ע"ס סביב רשעים יתהלכון שרש הקליפות. בארץ הוא רומז למלכות שהוא שם תלכ"י . לשאר ס' תלכיך נותן לך דייקא . וזו תמחה את זכר עמלק לגמרי שיהיה שמו שלם וכשהו שלם בשרש בימיו חמן . ועל דרך זה יובן פסוק וידי תלם מחחת כנפיהם . שכשמרגל עושים לדקה מתקנים את כי"ל משם תלכ"י שהוא בחיצת שלבוש . וזהו סוד מה שאמרו חז"ל גדולה לדקה שמקרבת את הגאולה) . וכבן :

נפרשת כי תצא **תמחה** את זכר עמלק מתחת השמים

לא תשכח - יובן על דרך שאמרו הרשבוים ז"ל שהשבעה של בחול היה שלא הרג את שלמן של העמלקים . והוא בשביל שעשו העמלקים בכשוף שהלבישו את דמות הלדם שיהיה נראה לעיניים כמו בשרם ועניו הכישוף הוא כמ"ש חז"ל בחולין שמכחישין פמליה של מעלה והוא בחיצת תחת השמים וז"ש מתחת השמים דייקא . וכבן :

לפורים

בש"ע שלכות פורים חיטת שמקרא מגילה היות

קודמת לכל מלוה . וחיטת ברכיו ניסים . דזהו דוקא בשים זמן לעשות לחר כך שמלוה שלחרת גם כן . לבל כשלה יפחר זמן לחר כך לעשות עוד שמלוה שלחרת מלוה דחורייתא קודמת . ולשבין מפני מה שקרא מגילה קודמת . שלה שקרא מגילה שיח רק מלוה דרבנן . ויש לומר על דרך שאמרו ז"ל בשם' מגילה (וכן הוא ג"כ בשדרש שפחר) שלפיכך הקדים הקב"ה שקלי יפרחל שהוא מלוה שלחיות בשקל קודם לשקלי שמן . הוא כדי לבטל לח שקלי שמן . ושם כן שקרא מגילה שיחה לה בחיצת קדימה בשחשבחו של יוצר ברחמים ומפני זה זו שמלוה של שקרא מגילה קודמת לשאר מלות. וכבן :

בשבת שבועות חיטת שאר שמואל שמת יפרחל שלפנסה מותרת לבעלה והטעם שאחילתה בחוגם וסופה ברלון. ובחוספת חיטת . פיכה דשחוגם הוא מחמת חיטה ברלון הוא גם כן חוגם . ובזה יש לייטב מה שבקשו שמפרשים לדעת שמואל היאך היטה שפחר מותרת למרדכי שאר כך . שלה כיון שבחיטה בחוגם חיטה . שמלה ברלון הוא גם כן חוגם . ומפני זה הטעם מותרת היטה למרדכי לדעת שמואל גם כן . וק"ל :

העין מה שאמר שחשורוש להביא לה ושתי לפניו ערומה בלא לבוש . יהבן לומר שרלה שהקליפה תהיה בלא לבוש . ובחמת הלבוש הוא החיות של הסטרא שחרא . ושי שפשר להיות בלא לבוש . והעניו של שפחר היא הסחרה כמו שאמרו ז"ל בשגילה שפחר תן החורה עניו שאמר ושכי הסחר שפחיר פני כו' שהוא הסחרה שחשורוש וזהו כמו שלכותה יהן שמלך לרעותה שעובה ממנה שהוא בלא לבוש . (שפח"ש שפחר) . וכבן :

איש יהודי היה וגו' בן יאיר וגו'. אחר שאמרו רז"ל במס' מגילה שכל שמות הנזכרים בו לשבר לומר גם כן דרך דרש ורמז. אלים יהודי כמו שכתוב בילקוט שלא נטמא בפיו ולא נאכל מטעודת לותו רשע נקרא יהודי. וכי תימא הכא גם שאיש לדיק גמור היה לתוי שיתפס על הדור. לזה אמר בן יאיר שהאיר עיני ישראל ושזכירם שלא ילכו ולא שמעו ובזה ניצול ואלדכם לשם הקב"ה לכלות את ישראל ולהוציא עם ממרדכי כמו ממשי (כמ"ש בס' לקט שמואל) ושזו בן שמעי ששמע לצון הקב"ה בן קיש שסקים על לאחי לחמיש להסגלל על ישראל במשי ושלוה ע"ש ופשטו לו ולא לשה בגדולתו. ואמרו רז"ל במדרש רבה אלים יהודי שהיה שקול בדורו כמשי רבינו ע"ה בדורו לכתיב ואלים משי עניו מאוד ע"ש. והוא כי אלים יהודי גימטריה משי לומר שהיה שקול ועניו כמשי. וידוע דבעניו אין כפ' שולט בו ומבטל גזירות רעות ותפלתו נשמעת. וזהו רמז אלים יהודי גימטריה משי שהקול בדורו כמשי והיה עניו. ולזהו בן יאיר שהאיר עיני ישראל וביטל את הגזירה. בן שמעי ששמע מן השמים אלים הלכה כמ"ש רז"ל בדרושים. בן קיש שהסגלל ותקבלה תפילתו. אלים ימיני שכוון לתקן את שאול שהחיה את לגג ובא המן הרע הזה. ובעבור היות מרדכי מזרעו ובזכותו ניצולו כיוון לתקן פגם שאול. והוא דעל ידי כל אלו המעלות היה מתקן את אלים ימיני. והוא שאול המלך ע"ה. גם אלים יהודי גימטריה אל שדי. ואמרו רז"ל במדרש אמר דוד זכרני ה' ברצון עמך. והוא שהשפיע תשובה על ידי מרדכי זכרני. ופירש רבינו מכר"ת מגרמיז"א ז"ל דאמו של מרדכי היתה בתה מיהודה ולמשפחתם נקרא אלופם. וז"ש לו הקב"ה לך לני מדכר קדמאי אלים יהודי ואחר כך אלים ימיני עכ"ל. וידוע דדוד המלך ע"ה אחוז במלכו' ומלכות שנאמר (כמ"ש בהקדמת הזוה"ק) ויש לרמוז כי הוא שמות ס' כי שמות יסוד ה' מלכות. וזהו רמז אלים יהודי דאחרי מיהודה הוא דוד אשר היה בחזון הכריה פיהום אחוז במלכות וכל ימיו השתדל בשמות יסוד הכריה מלכות ליחדם. וכתן:

ובהניע תור אסתר בת אביחיל. נראה לפרש על פי מאי דאיתא בזוהר חדש לתורה היא תורה שבכתב ותור היא תורה שבעל פה. וידוע מ"ש רז"ל בשבת מכאן מודעה רבה לתורייתא ולדור קבלוהו בימי אחשורוש. ואמרו רז"ל במדרש תהומות דהמודעה היתה על תורה שבע"פ עיי"ש. וזהו נראה בכאן ובהניע תור היא תורה שבעל פה שקבלוה בלזון בזהות לאסתר בת אביחיל.

וכתן:

ישנו עם אחד וכו'. נראה לפרש שכוונת יהמו עם אחד שמכלית לומה זו לחיות אחדות בישיבה וזהו קיומם ויסודם. אבל עתה מפזר כמ"ש רז"ל מיכה ליבחר מיכה ליבחר. ואפילו חותם שהם במקום אחד מפורד שם נפרדים ושכחת חכם ים בישיבה. ולא שבי בישיבה אלא בין העמים גם שונאים לעמים. ופשהם המפשפת בכל מדינות מלכות ים זקן גדול שימשכו מדות רעות שלשם בכל המלכות. ודחיבה שונות מכל עם שעיקרם הוא יחוד ואחדות ועושים הסיפוך והוא סיפך דחשם. ואת דחי המלך חיכם עושים ונמלאו קרחים מכל דת. ונמלך אין שוה להניחם כי ימשוך זקן גדול לכל המלכות כנ"ל להשמיד מדות רעות שלשם בכל המלכות. אם על המלך טוב יכתב להאבד וכו'. ובזה ים לפרש מ"ש רז"ל יעמו עם אחד ישמים מן המלות דכיון

דים שנאמר בימיהם כימי מרדכי. דכי היכי דמלות בשמקיים לחד מהם מלוי נחשב כולהו קיימות כל ישראל אפי עתה נתמעט כח המלות ומה גם שעוברים תמיד על המלות עשה של ולחשבם לרעך כמוך ועל לא תשנא ולא תקום ולא תטור וזהו ימים מן המלות. וכתן:

או יאמר ודתיהם שונות מכל עם: שעיקר דתו של ישראל הוא שהם יהיו מבדלים מן הבריות ואינם הולכים בחוקותיהם ואינם מתערבין ביניהם ובפיהן ובלבושיהם. (ופירוש ודתיהם שונות מכל עם כלומר כי רק דתיהם הם השונים אותם מכל עם והמבדילים מן הבריות לבל יתערבו בגוים ואינם עושים זאת מחפלס ורלונם ובחירתם מעלמם). ובזכות זה הסם ית"ם מסרם בידיהם. וכתן:

אל תדמי בנפשך וכו' רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר. ויובן על דרך שאמרו ז"ל דשידה הכניסה לו לאסתר לאחשורוש במקומה. וזהו שאמר לה אל תדמי בנפשך שלא תיכנס לו שידה כדמיון לורתה. כי אז תהיה הגלה מ"ח. וזהו ממקום אחר רק שתכנס היא בעלמה. שאז תהיה הגלה מסורת דקדושה. וכתן:

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות. ואמרו ז"ל שלבשתה רוח הקודש. ואפשר לומר דכאשר מסרה עלמה על קדושת הסם הוסיפה קדושה על קדושתה והוסיפה להתקדם בכל היכולת (כמ"ש המאירי ז"ל ע"י) דהמוסר עלמו על קידוש הסם ית' מתקדש בכל היכולו ולכן זכתה שלבשתה רוח הקודש. ועוד אפשר לומר שמלבד שהוא קודש מאור פנימי זכתה לאור מקיף שעליון אשר הקיפה רוחה מכל לדדיה וכרחה שתלבשה בחוכו וכתן. (מ"ח):

ויאמר המלך כו' מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן. קשה הלא כוונת בעלמו הסיר עלתו מעל ידו ונתנה להמן ואמר לו הכסף נתון לך והעם לעשות בו ככטוב בעיניך. אך דזה ידוע דבעל תשובה הינו נקרא בעל תשובה עד שלא יזכור החטא. וכתב בספר מסידים דמה שאמר דוד המלך ע"ה וחטאתי נגדי תמיד הייגו שכתב לעלמו החטא על הספר לבל ישכחנו. ויהיה לו לב נשבר ונדכא תמיד. והנה בסופי תיבות פסוק זה למפרע מרומז בו שם מ"ה. והוא שם של תשובה. לי לחטא לא זכר את החטאו. לכן שלא מי הוא ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן. וכתן:

והעיר שושן צהלה ושמחה. על שקבלו את התורה בלתן. וילוע שהמודעת היתה על תורה שבעל פה כמו שאמרו ז"ל בתגומת. ויש לרמוז כי שושן בגימטריה המשנה. זמ"ן נקט בדקדוק (ר"ת של שם סדרי משנה) ליהודים היתה אורה לשעבר. שהמודעה לפי האמת בעלה. לך עתה וממתה. שקבלוה בשמחה. וכתן:

ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא. יובן על דרך שאמרו ז"ל כי המן הפיל פור על היום מודע ונפל על חודש אדר ומתה המן שמת משה רבינו ע"ה בז' באדר. וזהו ונהפוך הוא דזכות משה רבינו ע"ה נלוים והוא התפלל עליהם כמ"ש ז"ל. ועוד יש לפרש להשם המן לשון להגביר מדת הדין על ישראל בחומרו וכל זה" מיגנו" שום" לי" ס"ת הוי"ה למפרע שהוא דין. כמו שכתב האר"י זלה"ה. וזהו פירוש ונהפוך הוא כי לאחר התשיבה הרחמים שהמרה י"הוה כ" מלך ו"המן כ"ויס כ"ת

הוי"ה ביומא שמות רמיזם וכיונו ומספוך הוא.
ומכן :

אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם.
יובן על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה פ' תצא על פסוק כי תצא למלחמה על מויבך שהוא כנגד מויבך. ופירשו שם שהוא מדבר כנגד היצה"ר. ויש לומר גם כאן שאר יצלטו היהודים המה בשונאיהם של עצמם שהוא היצר הרע הנפון בלבם וטמון בקרבם ובכל יום ויום לופה לשעה לגדיקים ומבקש להמיתם. כמ"ש לופה לשעה וכו' לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם. ואיתא אין מעלור להשי"ת לעזור הן במעשה או בדבר כי אם במעשה התעוררות התחתונים שהם יקדימו תחלה. והמקדם את עצמו מעט למעט מקדשין אותו שהרבה מלמעלה כמ"ש רז"ל. וכיון שהשונאים בשונאיהם של עצמם הטמוני בקרבם לכבוש היצר הרע תחת גבול הקדושה כל אחד ואחד לערך בחינתו מעט או רב בנקל להם לנצוח בשונאיהם שהוא להם היינו כני נשא דאתו מסטרייהו כי זה כמשך נוזה וזה לשון יצלטו היהודים המה בשונאיהם של עצמם ועל מוב להם וזה וכבן :

ומאמר אשתר קיים את דברי הפורים האלה ונכתב בספר. ויובן על דרך שכתוב בספר יערות דבש דשקשה לחתי מחשוכים לא שילם תיקף למרדכי ואסתר הוגלו לכתבו ישלם תיקף. ותירץ למרדכי זוה לאסתר שלא תאמר בשמו לך אסתר עשתה זאת שלא כרצונו ואמרה בשם מרדכי לך אמרתי לו שלא ידע מרדכי מזה. ועל כן לא שילם לו תיקף וכתבוהו. ומזה היכר גדולת החומר דבר בשם אומרו לפיכו היה רואה הוא מביא גאולה. לעולם ע"כ. ובזה יש לפרש גם כן כאן. ומאמר אסתר שאמרה בשם מרדכי לפילו שלא [ברצונו] שבית גאולה. וזהו שאמר קיים שפורים שלא. והחידוש הוא לפילו שלא ירצה. ומהיכן מוכח מזה שמרדכי לא רצה. הוא ונכתב בספר למה לא שילם תיקף לו שלא מוכרח שהוא לא רצה. ולכך מביא גאולה לעולם. ומכן :

פרשת פרה

ויקחו אליך פרה אדומה וכו'. במדרש רבה זהו שאמר שכתוב מי יתן מטור מטמא לא אחד. מי לוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם. ויש לדקדק מה שאמר במדרש בלשון חמיה לא יחידו של עולם. והוה למימר מי לוה כן יחידו של עולם. ויובן על פי מאי דכתב בזוה"ק לשטרא דקדושה שרי בפרודא וסיים בחבורא. ובקליפה הוא להיפוך. והעניין הוא שהשם ית"ש ברא את העולם מיניה וביה כולו. כלי שיניה ברייתה והשגרתיים יחזרו לו. ולכך עשתה מחשבתו רוצה שכמו שבשעת בריאה היתה תחלת המעשה בפירודא בתה שהעולמות נפרדו ממנו. לך שכשוב היתה כדי שהעולמות יחזרו אליו. כמו כן בח הפועל בנפעל דהקדושה שרי בפרודא וסיים בחבורא וכמ"ש את והב בסופה ולזה אמרו רז"ל סוף מעשה במחשבה תחלה. שבשיגמור המעשה אזי נתעלה בח המחשבה. ולכך אמרו המקובלים זלה"ה דשבת הוא עולם המחשבה. ולכך אמרו גם כן בחכמה שהוא סוד המחשבה יסד ארץ. ואיתא סוד לור מוזר שהוא סוד הדין (עיין מה שכתבתי בשמוך בענין זה). והנה זה לשונה זה עשה אלהים. שים מרכבה ועשר ספירות גם כן לשטרא אחרא

וכמ"ש בזוה"ק. ואם כן מחשבתו עשתה רושם שהקליפה יסיח שרי במבורת כיון שרצון סבורת סיח סיחיה רע. אך שהכוונה היה להסב לותה לטוב. ולכך סיים בפרודא בסוד יתפרדו כל פועלי און. וזהו שאמר ומלכותו בכל משלה ר"ל גם כן בקליפות כדי להכניעם שעיקר כחיות שים להרע הוא מרצון סבורת ים"ם כדי שיתבטל להטוב. וזהו גם כן שאמרו רז"ל בעשיו אף בחייהם קרוים מתים שעיקר כחיות שלהם הוא סיצון הקדום. והוא בשביל ביטול שלהם. וזהו שאמרו רז"ל במס' גיטין אלל טיטוס שגידר את הפרוכת וכו' כיון שרצון סבורת ב"ה היתה כדי שיהיה הרע בתוקפו וכדי שיעמוד מלך המשיח שהוא מתגבר אל הרע. וכיון שסיצון הקדום המחיה לותם היה אז למען שיתבטל הרע ולכך שבור שהרג את עלמו כיון דאלמת היה אז ביטול הרע. ולכך אמרו רז"ל במדרש ליכה דבתי דבשעת חולבן בית המקדש וולד משיח וכבן. וזהו שאמר מי יתן טהור מטמא לא אחד. והוא משום שהקליפה הסיום שלה היה בפרודא. כיון שאין לה אחדום. ולכך אמר שבחוב לא אחד כיון שאין לה אחדום בסוף. ואמרו במדרש הטעם שאין לה אחדות. ומפרש ואמר מי גזר כן שיהיה רע בעולם. יחידו של עולם. ועשה זאת כדי למלא בית ולהשפיע לטוב. לכך נשארה מחשבתו הקדומה כדי שבסוף יהיה טוב. וזהו מי יתן טהור מטמא.

וסבן:

עוד בחופן אחד יחבאר מה שבתב בזוה"ק שרי בפרודא וסיים בחיבורא. על פי מה שבחוב את וסב בסופר שכל הדברים נרשמים למעלה. וסוד שלמעלה היתה כדי שיוכלו שרשמות לבטל את עלמם להשם יתי. כמו שהשי"ת למלא חורו וזהו עניו שהם שהוא כוח מעשה בחחשבה תחילה. וזהו סוד החותם. כמו שבחוב תתשפך בחומר חותם וזהו מגיד מרשתים לחריש שהשם יתי"ש למלא חורו כדי שיקבלו בשמות הופעת חורו. ולדבק בו בסוד השלוש. (כי בתיון סוף ב"ש קודם השלוש לא שייך דביקות מלחר שהוא בלתי בעל תכלית כמו שבחב המקובל הרמ"ק זלה"ה בספרו פרדס רמונים שער עשרות וכלים טיו"ש). לכך אמר ואיהו קרקפתא דחפילין. להוא חותם של הדביקות בו יתי. וז"ש במדרש ורשא שתין טעוף מתקיים כיון שהעולמות יחזרו למקורן מחחת הרשימה שנשחר במקום השלוש וכח הפועל בטפעל. לכך שיחף עמו מדת הרחמים שהוא קו היושר כדי שהעולמות יתקיימו. וז"ש רז"ל בשעות שהקריבו הקב"ה למשה רבינו ע"ה את חורתו של ר' עקיבא ואת מיתתו שהורקין את בשרו במסרקות של ברזל ומשל משה רבינו זו חורה וזו שכרה. והשיבו הקב"ה שתוק כך עלתה במחשבה לפני. וכך השיב הקב"ה למלאכים כמו כן. שהורשו מגבורות והיה בסוד השלוש הרחמן. ולכך אמו חומרים בקריאת שמע פרשה לראשונה שם של מ"ב שהוא חורה

על זה. וסבן:

או יאמר על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה לך למי מנלה טעם פרה.

ועל פי מה דאיתא במסל"ם בי"ק על מה שאמרו רז"ל במדרש רבה לוקך שתמות ולא תחכם לחרץ חו היהים כליון. היה לומר שפשקה זוהמתן ואח אין זכות לישראל דמוהשב הרשעות. ואי לא פשקה זוהמתן אז יש זכות. ואם כן לריך למות מטעם שנגזר מיתה על חדם הרחשון. ועל פי זה יש לומר שפרה מכפר על עון העגל כיון דמן הפחר פרה חוכה דלא פשקה זוהמתן. ואם כן הוא

מכפר על עון טעגל. וזה כוח טעיון שטעבר טמחיס שזה לא שייך שפסקה זוהמתן ואם כן ים לטם זכות לאחר טרעותי וכבן. ועל פי זה ים לפרש מה שאמרו רז"ל על פסוק זאת חקת התורה לפי שסשטן ומיס מוען את ישראל וכו' וכוא כדי שיהיה עליה לטם. שסאי"ם ברה רע וכסוד טוב טעת עון שקקב"ה מגביה לעון. שכביכול טוא גרם לזה. לך שאין הקב"ה מיחד את שמו על הרעה. כמ"ש כיתרון לור מן החושך (שעל החור קרא שמו שאמר ויקרא ללהים לאור יום. ולחל החושך לא נאמר ולחושך קרא לילה. אפי שהקב"ה מיחד שמו על הטובה ואין מיחד שמו על הרעה עיין במדרש ב"ר) ולכך כתוב ללהים בספר דבר וכוא חוקה. וזה שאמרו רז"ל ובשתים יכשל רגליו שלא להזכיר את עון טעגל וכבן. ועל דרך זה ים לומר שסי"ג מדות הם שהם יח"ם נוטל עון בכוד ואחר הרעותי. ואמרו רז"ל בגמר' מלמד שהעטף הקב"ה בשליח צבור שמוליח את הרביס ידי חובתם. וכיה כל הרע נמשך בכוד לחוריים כמו שכתוב לא יכיה לך ללהים אחרים על פני שהפיס מבטלת לותם. ולכך בשרלה הקב"ה שיהיה להם לישראל לימוד זכות לחר למשם רביהו ט"ס ורליח את לחורי. וכבן:

ועד דרך זה ים להבין נועם מאחר שהם יח' כי ביום הזה יכפר עליכם (עיין בכוונת האר"י זלה"ה שהוא בחינת עתיק) לפני ה' תטהרו. שלפני ה' לא שייך לימוד זכות דואחר הריעותי. תטהרו שהעשו תשובה מאהבה שזה חין צריך הס"ת להחחרט על היגר הרע. וזהו מ"ש רז"ל בכל לבבך בשני יצריך וכבן. ובדרך זה ים לפרש בפסיעות לפני ה' תטהרו: שבאחת כל הקליפות יונקים מכפר טל עון טעגל. וזה כוא שעין שאטהר טמחיס שזה לא שייך לומר שפסקה זוהמתן ואם כן ים לטם זכות לאחר טרעותי וכבן. ועל פי זה ים לפרש מה שאמרו רז"ל על פסוק זאת חקת התורה לפי שסשטן ומיס מוען את ישראל וכו' וכוא כדי שיהיה עליה לטם. שסאי"ם ברה רע וכסוד טוב טעת עון שקקב"ה מגביה לעון. שכביכול טוא גרם לזה. לך שאין הקב"ה מיחד את שמו על הרעה. כמ"ש כיתרון לור מן החושך (שעל החור קרא שמו שאמר ויקרא ללהים לאור יום. ולחל החושך לא נאמר ולחושך קרא לילה. אפי שהקב"ה מיחד שמו על הטובה ואין מיחד שמו על הרעה עיין במדרש ב"ר) ולכך כתוב ללהים בספר דבר וכוא חוקה. וזה שאמרו רז"ל ובשתים יכשל רגליו שלא להזכיר את עון טעגל וכבן. ועל דרך זה ים לומר שסי"ג מדות הם שהם יח"ם נוטל עון בכוד ואחר הרעותי. ואמרו רז"ל בגמר' מלמד שהעטף הקב"ה בשליח צבור שמוליח את הרביס ידי חובתם. וכיה כל הרע נמשך בכוד לחוריים כמו שכתוב לא יכיה לך ללהים אחרים על פני שהפיס מבטלת לותם. ולכך בשרלה הקב"ה שיהיה להם לישראל לימוד זכות לחר למשם רביהו ט"ס ורליח את לחורי. וכבן:

ועד דרך זה ים להבין נועם מאחר שהם יח' כי ביום הזה יכפר עליכם (עיין בכוונת האר"י זלה"ה שהוא בחינת עתיק) לפני ה' תטהרו. שלפני ה' לא שייך לימוד זכות דואחר הריעותי. תטהרו שהעשו תשובה מאהבה שזה חין צריך הס"ת להחחרט על היגר הרע. וזהו מ"ש רז"ל בכל לבבך בשני יצריך וכבן. ובדרך זה ים לפרש בפסיעות לפני ה' תטהרו: שבאחת כל הקליפות יונקים

בפס תלסים. וזס וסעיפות תל לבנך כי ס' סות סתלסים וסבן. ולכך פרס תדום' סמכפרת סות מסום שלא פסקס זוסמתן. וסות חוקס שמין סקב"ס מימד שמו על סרעס. ועל דרך זס יובן מ"ס ז"ל במדרש כ"ל לך למי מגלס טעס כפרס. כיון שמיתת מפס רבינו ע"ס סיתס להורות שלא פסקס זוסמתן וכדי סיסיס לסס כפרס ליסראל כמו"ס במכר"ס סי"ף ז"ל ולכך נגלס למפס סטעס שמכפר כיון שמסר תת נפשו בשביל יסראל להורות שלא פסקס זוסמתן. ולכך נתגלס לו טעס כפרס שסיס מכפרת גס כן מטעס זס.

וסבן:

לפרשת החודש

החודש הזה לכם וכו'. עיין במדרש ס"ל כי סיס מסתיו עבר וכו' כשיסיס נגלו בתרן זסו שבט לוי. יובן על דרך שתמרו ז"ל מפמולד ילתק מתחיל בגידו'. וילתק תבע יסורים ומתשבס טובס מלטרף למעשס. וסיס עיקר שתלת תברסס תביסו ע"ס בתס תדע כו' סיס שתתל בתיזס יסורים יזכס על ידיסס לתרן יסראל. (ובתס תדע פירוש כמו ויודע בס תת תנשי סוכות) כמו שתרז"ל בתס' ברכות שג' דברים ניקנים על ידי יסורים. תורס ושולס סבא ותרן יסראל. וסבשביל לו סקב"ס ביסורי גלות. וכיון שילתק תבע יסורים. ותס כן סות סכיס ליסורים וזס סתחיל סגרות. ולכך רומז מסתיו סשיא בתיבת תכ"ס דרומז לג' מילותי תסי"ס ליודין דתלפין דסטין. שהס קס"ת קנ"ת קמ"ג שהות סס סתתבס. ועס י"ב לותיות דג' שמות כ"ל בגימטריא סכתיו. וזסו שתמרו סשתתבס טובס מלטרף למעשס. וזסו שגילו

בשס תלסים. וזס וסעיפות תל לבנך כי ס' סות סתלסים וסבן. ולכך פרס תדום' שמכפרת סות מסום שלא פסקס זוסמתן. וסות חוקס שמין סקב"ס מימד שמו על סרעס. ועל דרך זס יובן מ"ס ז"ל במדרש כ"ל לך למי מגלס טעס כפרס. כיון שמיתת מפס רבינו ע"ס סיתס להורות שלא פסקס זוסמתן וכדי סיסיס לסס כפרס ליסראל כמו"ס במכר"ס סי"ף ז"ל ולכך נגלס למפס סטעס שמכפר כיון שמסר תת נפשו בשביל יסראל להורות שלא פסקס זוסמתן. ולכך נתגלס לו טעס כפרס שסיס מכפרת גס כן מטעס זס.

וסבן:

לפרשת החודש

החודש הזה לכם וכו'. עיין במדרש ס"ל כי סיס מסתיו עבר וכו' כשיסיס נגלו בתרן זסו שבט לוי. יובן על דרך שתמרו ז"ל מפמולד ילתק מתחיל בגידו'. וילתק תבע יסורים ומתשבס טובס מלטרף למעשס. וסיס עיקר שתלת תברסס תביסו ע"ס בתס תדע כו' סיס שתתל בתיזס יסורים יזכס על ידיסס לתרן יסראל. (ובתס תדע פירוש כמו ויודע בס תת תנשי סוכות) כמו שתרז"ל בתס' ברכות שג' דברים ניקנים על ידי יסורים. תורס ושולס סבא ותרן יסראל. וסבשביל לו סקב"ס ביסורי גלות. וכיון שילתק תבע יסורים. ותס כן סות סכיס ליסורים וזס סתחיל סגרות. ולכך רומז מסתיו סשיא בתיבת תכ"ס דרומז לג' מילותי תסי"ס ליודין דתלפין דסטין. שהס קס"ת קנ"ת קמ"ג שהות סס סתתבס. ועס י"ב לותיות דג' שמות כ"ל בגימטריא סכתיו. וזסו שתמרו סשתתבס טובס מלטרף למעשס. וזסו שגילו

עוד בתופן תמר. יובן על פי מס שכתבו סרתשונים ז"ל שכיבודו של יסראל סיס מגלים תת סקן. תך סקטו שלא סקב"ס יודע מס שעתיד להיות. ועל כרסך ידע שיבי' ביבודו עס וזתך על פי כן גזר עליסס שיסיו ת' שנס בגלות. תך דיס לומר שעיקר סטעס לביבודו עס סיס מגלים (מפני שלא גזר עליסס מקודס שיסיו ביבודו עס ושיעבדוסו בביבודו עס רק לסביבודו עס נתחדש תחרי כן לשעתו) כדי שלא יתמרו סתומות תס בגופס שלטו בנשותיסס לא כל שכן. וסיכ סנס של ביבודו עס כדי שיסיס מוכס מזס שלא שלטו בנשותיסס. שלא עביד רחמנא ניסא לשיקרא עיין בתלטיך. (ובדרך זס יש לפרש פסוק שבתי י"ס עדות ליסראל על דרך שתמרו ז"ל לית ותשב כשיס שלוס ביסיסס שכיסס שרויס ביסיסס. ובשביל זס סטיל הסי"ת שס י"ס ביסיסס יו"ד בשיס וס"ת בתשב. וידוע מתמרס ז"ל בשוף ברכות וכן סות במד"ל ג"כ שבשביל כבוד סתורן נתברך בית עובד

לחדש הגאולה. שהיו יולדים לשנה ושנים עלותיהם שוה בכרם אחד. ולכך נרמז שם י"ה אלל השבטים כדי שיהיה בהם ברכה. שהיו יולדים שוה בכרם אחד כמו היה עובד לחדש). ואם כן היה הריבוי עם עדות ליזרעאל אלא שלטו המלרים בנשותיהם. ולכך משה רבינו ע"ה הרג את המלרי בשם. וזהו שילת ממנו מקלל שביהך את השם כיון דרשה שנשלט בנשותו והשם רומז שלא שלטו. ולכך הכה לותו בשם ה'. כיון דעל כרחך הביו ולתו פגמו בשם ובכן. ובלחמת יש לומר שקל ותומר פריכת הוא שבגופש שלטו מחמת הגזירה של ועמו לותם. מה שאין כן בנשותיהם שלא נגזרה עליהם. אך דהמלריים מכשפים היו ומכחישים פמליה של מעלה. ולא הלמיעו זאת (שנלויתם על יזרעאל הוא מכח גזירת עליון). וידוע שהידיעה היתה מכריח' להבחיר' (כמו"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה) ואם כן יש לומר שהקב"ה גזר עליהם ועבדום ועמו לותם ת' שנה. בלופן שלא יהיו המלריי' כופרים בהמונתו (ויתמיעו שנלויתם על יזרעאל לימנה רה מכח גזירת השי"ת עליהם ועבדום ועמו לותם. ולא לא יהותו לקו"ח שהיו לומרים העכו"ם אם בגופש שלטו בנשותיהם לא כל שכן. מפני שהקל ותומר פריכה היא שבגופש שלטו מכח הגזילה שנגזרה עליהם עבדות משה"ב בנשותיהם). ולא לא יעלרך הנס של ריבוי עם ויפיו במלריה ת' שנים בשלימות. משה"ב לחרי כן כשנרמו בכפירתם ריבוי עם ולכך לחרו הבא להחכמה למושיען של יזרעאל וזהו כפירה (ותשבו בדעתן כי יוכלו לשלום ביזרעאל ועשו' בשם כרעונם בחין מעכב. נגד פני עליון ושוב נתנו מקום להשו"ג לדון הקו"ח שה"ל אם בגופש שלטו בנשותיהם על לחת כו"כ

ולולך הקב"ה לחדש נס של ריבוי עם כדי לבטל לת הקו"ח כה"ל של השו"ג) ומפני זה כלאר יעמו לותו כן יבבה וכן יפרון. וכריבוי עם היה מצליח לת הקן. ודו"ק:

ובדרך זה נרמוז מה שלמר למגיד בסגדה של פסח. שהקב"ה מיצב לת הקן לעשות כמו שלמר לאברהם לבינו בברית בין הבתרים. שידוע מלמרם ז"ל במדרש ב"ר פ' לך לך שלאברהם היה מלחה לת כל בחי העולם. וכמ"ש על פסוק לחות למו קטנה יעוי"ש במדרש הה"ל. ולא היה לשוש חזקה בעולם. ואם כן לף שיעבדו בזרעו. ידעו שמלת ה' היתה זאת. ולא שייך הקו"ח של השו"ג ולא יעלרך לל הנס של ריבוי עם. ולכך גזר הש"י שיהיה בארץ לא להם ת' שנה שלמיים שתצב שלא יהיה בהם ריבוי ליזרעאל. משה"ב כלשון הכתוב בו המלריים ויגלמו להריבוי עם ולכך הריבוי מצליח הה"ל ודו"ק. ועד"ז יש לפרש הסמיכות של הפסוקי'. ויתת יוסף וכל לחיו וכל הדור הזה. ובני יזרעאל פרו וישרלו וירבו. שכל זמן שהיה לחד מן השבטים קיים היתה הלשוש חזקה בעולם ולא שייך הקל ולומר הה"ל. וגם לא הולרכו להנס של ריבוי עם וק"ל. והנה בשבט לוי לא היה ריבוי וכמו דלחינו במדרש ש"ר שהיה שבטם מועטים במין (ועיין בם' היצר לי"ת דהטעמים המקולדים להשורש המה מועטים). ויש לומר בטעם מה שלא היה ריבוי עם בשבט לוי כיון שלא עבדו בפרך ולא שייך עליהם הקו"ח של השו"ש ולכן לא נצרכו להנס של ריבוי עם. ושולם כמנכנו מוסג היה מצלם. והנה לכלורה היה מקום לומר שלפי כך לא היה ריבוי עם בשבט לוי מפני שלא פיו לדיקים כמו שמר השבטים. והריבוי היה ממעם לחר ולא מטעם הקו"ח.

ויש

ויש מקום להסיל מוס בקדמים ח"ו (ועל דרך זה יובן מאמר רז"ל בברכות שלא יאמר לותו לדיק ועבדוש ועמו לותם קיים בסס כו' כלומר שלא יאמר לותו לדיק דכתיב ויהי בצע נא בסמימה וספור הכבים וכו' כס יהיה זרעך והאמין בס'. דלכאורה יש לומר כמ"ש כאור סחיים סכיון שלא עבדו ת' שנה לא סבטיח להם סרכוש. ומה שילמו ממלריס מקודם היה בזכות אבות וכמו דלימא במדרש שיר השירים. ובזכות אברהם. ולכך אמר הסמי"ת שלא יאמר לותו לדיק שנאמר בו ואנכי עפר ואפר. דעל כרחך לאו בזכותו ילמו. ואם כן עכ"ל שהריבוי עם היה משלים ואם כך שייך להם הרכוש. וכבן). לך כיון דהסמי"ת אמר כי הגר הסתיו עבר. ומוכרח הריבוי עם היה משלים. ולריך לומר שהריבוי היה מקו"ח. ואם כן שפיר יש לומר לכך לא היה הריבוי עם בשבע לוי כיון שלא היה בהם כח במלריים להשוב בגופם ולא שייך עליהם בקל וחומר כנ"ל. וז"ש במדרש ס"ר כ"ל שגילו לאברהם שהיה מכוסס מקודם שלא ידעו על מה לא היה ברכה בשבעם. ובאמת הסמי"ת כי הגם הסתיו עבר ונשלם עליהם שבן לדיקים ולא יכלו להשוב בגופם. ולכך לא הולרכו להריבוי עם. וזו"ק:

ועל דרך זה יש לפרש מה שהשיב בשם יש' למשה. עתה תראה אשר אעשה לפרעה וכו'. היש לתרן קושיית הרמב"ם ז"ל שהקשה מפני מה נעשם פרעה על שהיבד את ישראל שלא הסמי"ת בעלמו גזר על ישראל עבדוש ועמו לותם כו'. והתירון על זה בעל הריבוי לא גזר כיון שהמלריים בעלמם גרמו להריבוי. ולכך בהגזירה שאמר דן אנכי ואמרו רז"ל במדרש רבה כבר אגזי דן. כיון שלא נגזר על הריבוי. ועל כן לריך לומר דהעושם מגיע להם בתירון שרואה"ד ז"ל דעבירה גוררת עבירה. אמנם אחר כך בשחטאו המלריים וכפרו בשליחת הסמי"ת. וחשבו לשלוח בישראל כרלונם נגד פני עליון וגרמו להריבוי עם אז יש לומר בפשיטות דהשוחם מגיע להם על שהעבדו את הריבוי עם שלא נגזר עליהם מקודם. וזהו שהשיב הסמי"ת למשה רבינו ע"ה. עתה תראה אשר אעשה לפרעה. כלומר עתה שנעלם הקץ עם הריבוי עם. ואם כן יניע טוהם לפרעה על שהחיד. ואין לריך לומר עוד שכבר אגזי דן. ודו"ק:

ועפ"ז יש לומר כוונת הפסוק. ויספר משה לאותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמלריים על אודות ישראל. ולא כתירון הרמב"ד ז"ל שהעבירה גוררת עבירה ונעשם על העבירה הראשונה. שהרי מפורש כאן שנעשם פרעה ומלריים היו על אודות ישראל על מה שהעבידו ושימו את ישראל. ועל הריבוי ז"ל כתירוצינו. שעל הריבוי עם נעשם. וידיעה היתה מכרחת להשחירה כמ"ש למעלה. וז"ש עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים. כי בדבר אשר זדו עליהם. והוא מדה כנגד מדה. ועכ"ל דנעשם על הריבוי עם שלא היה בגזירה. וידיעה היתה מכרחת להבחירה וזהו כי גדול ה' מכל האלהים בשוד כי לא מחשבותי מחשבותיכם (כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה). ובזן:

אדם כי יקריב מכם וכו'. יובן על דרך שכתב בחומר החיים דקדק לומר מדם לשון חסיבות כמ"ש בזוה"ק. כי יקריב ופירש ואת מי יקריב. ואמר מכם קרבן. רומה לומר מן הפחותים שבכם תשר פשטו בה' ואת זה יקריב וכו'. ויתכן לומר דמפני זה נקרא קרבן לה'. על דרך שאמרו רז"ל שאלו לחכמה כופת מומאת במה תתכפר כו' והקב"ה אמר יעשה חשובה ויתכפר. וכמ"ש שובו מדרכיכם הרעים ולא תמותו. וכו' וכתיב עוד כי לא אחפוץ במות המת וכו'. ואם כן זהו בעצמו מה שהלדיק מקריב את הרמוקים מן הבי"ת לתשובה הוא בעצמו בחינת קרבן לה' במה שיקרא אצל הבי"ת קרבן. זהו הבחינה הלדיק גם כן עושה. ובכן זה:

בהכהן המשיח כתיב את פני פרוכת הקודש ובשאר כעש לא כתיב קודש. ויובן על דרך שאמרו ז"ל כי כשהלדיק חומה מ"ו לף על פי כן נשאר בו הקדושה. אבל שאר כעש כשחומאים חולך מהם הקדושה לגמרי. ומפני זה לוה הבי"ת קודש מעשה המשכן מלות שבת כיון שחטאו בעגל ולא נשאר להם הקדושה שתחול עליהם עוד אחר התשובה. ובחינת שבת נקרא קודש כדי שתחול עליהם הקדושה. ובכן:

פרשת שמיני

קח לך עגל בן בקר לחטאת וכו' ואל בני ישראל תדבר וכו' עגל לעולה. להבין מפני מה כתיב אצל אהרן עגל לחטאת ולישראל עגל לעולה מידוע שחטאת הוא על השוגג. ושוגג הוא רק במעשה ולא במחשבה. ומשה אהרן שכהן היה מכוין לדחות לוחה כמו שאמר גם לה' אחר נמלה היה המחשבה טובה ולא חטא. רק החטא היה במעשה לפיכך נלטוה להביא עגל לחטאת וישראל נלטוו להביא עגל לעולה. כי עולה באה על המחשבה וישראל חטאו רק במחשבה ולא במעשה כמ"ש חז"ל במס' שבת לא היו ישראל ראויים לחומה מעשה אלא כדי להורות חשובה לדבים. אך החטא היה במחשבה לפיכך הביאו עגל לעולה. וגם ליחא בזוה"ק מפני מה הביא אהרן אצל לעולה כי לא חטא במחשבה אלא בזין אצל דילמק ע"ש. ולהבין זה נקדים מה שאמרו רז"ל במדרש ב"ר נתת לירחיך גם להחוטאים זה לפרעה. מפני קושט שלא כדי שיתקשט מדת הדין אלא יהיה פתחון פה לרבים לומר מפני מה לוהב הקב"ה את פרעה יותר מכל העולם. והראה להם העקידה שכך אהב את הקב"ה. ואם כן בערכם הוא לסיון גדול אבל בערך הלדיקים אין זה אבר גדול. כידוע כי יחר שאת ויחר עז לעבוד את הבי"ת בדברי גמיות בגון אכילה ושתיה וכדומה על מי שמשנף את עלמו ועובד את הבי"ת בסיגופים ותעניות וזהו מה שאמר לו ה' עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. ויעלהו לעולה תחת בנו פרש"י ז"ל דוגמת בנו שהיה אומר יסי לנון כאלו נשחט בני זהו עבודה גדולה. ואם מן העקידה היו יודעים גם כאן. אך עיון. המחשבה לא היו יודעים מזה שבחינה. וזהו פירוש הפסוק ויקרא אברהם שם המקום הסוא ר"ל שבחינה שהיה שהיה במחשבה ה' יראה. ר"ל הקב"ה בעצמו רואה אשר יאמר היום כמו שאמר שכתוב כי היום ה' נראה אליכם וכ"ל בשר

ס' ירמ"ה וזה היה גם כן במחשבה. וזה לא היה יודע רק הקב"ה בעצמו כמ"ש יודע מחי וכו"ל. והיינו שאמר הזוה"ק ואיל לעולם בגין דאיל לימחק כי דוגמת זה היה גם כן.

וסבן:

קרב אל המזבח וכו'. פרש"י ז"ל שהיה מהרן בוש וכו' אמר ליה משה למה אתה בוש לכך נבחרת. ויובן על דרך שאמרו רז"ל במדרש פ' ואתה תצוה על פסוק ואתה הקריב אליך את אהרן אחיך משל לבן מלכים שחמה לעצמו עליו וכו' כך אהרן בשעה שאמרו לו קום עשה לנו אלהים אמר להם פרקו נזמי הזהב. אמר להם אני כאן אני לעשה אותו ומקריב לפניו. והוא לא נתעסק אלא לעכבן עד שיבוא משה. ז"ל הקב"ה אהרן יודע אני באיזה היתה כוונתך. חייך חיובי מעלים על קרבנותיהם של בני אלא אתה שאמר ואתה הקריב אליך ע"ל במדרש. ובעינן מה שאמר הקב"ה יודע אני באיזה היתה כוונתך. היינו דוגמת במשל הנזכר במדרש. דכמו שרואה בפדגוג שהבן מלכים זחה לעצמו עליו ונטל את כלפורן לחתור את בית הביו וז"ל פדגוגו אל תיגע עצמך הן לי ואני לחתור היתה כוונת הפדגוג לעצות למות נפשו. ולפליך נפשו מגד. לחתור בעצמו תולדות המלך בלפורן של ברזל לחייב את רחמו אל המלך כדי להסיר חרון אף המלך מעל בנו. לבל יחון באהם חמתו על בנו העושה בעצמו כזאת. ובחרות אפו בו היה עושה בו בליון חרון. והיתה כוונת הפדגוג לגולל האהם מעל רחם בן המלך על רחמו. כדי שיראה אחר כך הבן לחביו לחמור כי לא עלי העון רק על הפדגוג ויצא פני בנו וירלנו. ואהרן הבין המלך עליו אמר יודע אני באיזה היתה כוונתך חייך חיובי מעלים

בריה של פלטין שלי אלא אתה. כך היתה כוונת אהרן דוגמת המשל גם כן. כי אעפ"י שאין תומים לאדם אעה בשביל שיזכה אחיך. כאשר רואה כי על כל פנים יעשו ישראל את השגל וחמת ה' יהיה עליהם. ולא יהיה בוש תיקון לחטאם. לכן השליך את נפשו מנגד כדי לשלם חרון אף ה' מעל ישראל ולגוללו מעל רחם ישראל על רחמו ולעשות הוא בעצמו את השגל. ויהם את נפשו בכפו בשכנה גדולה בעון חמור כזה של ע"ז אשר נחשב לו כאלו עשאו בעצמו. בעינן מ"ם ויגוף ה' את העם אשר עשו את השגל אשר עשה אהרן כדאיתא בחגיגה דבי אליהו. ומשר נפשו למיתה לעונה ולהלנת ישראל כדי שיעשו ישראל תשובה אח"כ ויועיל משובתם ותתקבל. אחרי כי יהיה לפה פתחון פה לחלות האהם בהרן. והיה כוונת אהרן בעינן מ"ם רז"ל בברכות דרם בר קפרא חיזו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה בכל דרכיך דעהו והוא ייסר אהרמוחיך. אמר רבה אפילו לדבר עבירה. ופרש"י ז"ל בכל דרכיך אפי' לעבור עבירה דעהו הן לב אם לורך מלוה הוא כגון אליהו בשר הכרמל ע"ל ס"י ז"ל. ובעינן הוא שעיקר משובה הוא בשביל בלא שום פנים. וכמ"ש ולקחת את כסף הכיפורים מה שישראל נכשלים לכפרה. ונתת אותו על עבודת אהל מועד. וכמ"ש למעלה דכמו שעבודת אהל מועד היתה בלי שום פנים מ"ו. כך המשובה תהיה בלי שום פנים מ"ו. והמשובה תהיה רק למען כבוד ה' ולא בשביל יראת העבירה. ואהרן כוונתו בוודאי היה לכבוד כפי"ת (כמ"ש למעלה שכוונתו היתה לשלם חרון אף ה' מעל ישראל כדי שכשיעשו ישראל את"כ תשובה ויועיל משובתם ויהרלה הקב"ה)

שהיה בסכנה גדולה (לעשות את הטעגל בעלמו בעון חמור ע"ז לעובדה ולהלנה יתרחל שלא תהיה בהם ח"ו כליון כל"ל) ועשה למען כבודו ית' לכך זכה שכל הקרבנות יהיו קריבים על ידו. וז"ש בתרגום י"ז ל' שפיר מהרן בום בתביל שעשה הטגל. חמר ליה משה. מה שתחה בום. בתביל זה עלמו נבחרת שכל הקרבנות יהיו קריבים על ידך (וכ"ל שהיין הקב"ה בכוונת מהרן שהערה למות נפשו לעשות בעלמו את הטגל להסיר הקולר טעל לוחר יתרחל. ולכך נתנבא לו הקב"ה שחיהו משליט על הקרבנותיהם של יתרחל אלא מהרן). וכן:

או יאמר על דרך שכתוב במשה תורה ובהתרן התחנף ס' מלוד להתמידו. ותה כן היה לריך לעשות תשובה וכתב הרמב"ן ז"ל בהלכות תשובה שעיקר התשובה הוא עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב עוד לכסלה. ורז"ל חמרו בגמרא כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. וז"ש המדרש אין אני משליט על הקרבנותיהם של יתרחל אלא אתה. והוא בחיהם המזכה את הרבים ואין חטא בא על ידו. וזהו עד שיעיד עליו יודע תעלומות. וזה שאמר לו משה למה אתה בום שמא לא עשית תשובה כהוגן אלא לכך נבחרת שתהיה מזכה את הרבים ותה כן מוכח שהיית תשובתך תשובה גמורה. וכן זה:

בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד. יובן על דרך שכתוב בילקוט שמשוני אמר ר' חייא בר אבא מ"ר יוחנן מאי דכתיב מורא מלכים ממקדשיך ממש מקדשיך אלא ממקודשיך ממש שהקב"ה עושה דין במקודשים שמו מתעלה ומתקלס. ובמדרש רבה אמרו כשהקב"ה עושה דין ברשעים שמו מתילה ומתקלס שנאמר ואתגדלתי ואתקדשתי וכו'. וכתיב ים לומר שהשי"ת רולה שיתקדש שמו על ידי שיעשה נקמה ברשעים אלא כל זמן שלא נתבררו הגילולים קלושות. ברשעים אינה יכולים להיעשות כלום לתקדושה (עיין בפרשת בשלח) שיתקדש שמו ית' על ידיהם ובשביל זה לריך להיות קדושת שמו ית' על ידי הלדיקים. וזהו בקרובי אקדש. כיון שלעת עתה אי אפשר להיות עיקר קידוש השם ית' על ידי הרשעים. שיהיה יכולת לעשות משה כליה לקדושה. וזהו שאמרו חומרים יתגדל ויתקדש שמיה רבה. ר"ל שאמרו מתפללין שיהיה מתקדש שמו ית' בעלמא די ברא כרעותיה. שתחילת ברילות העולם היתה כרלונו. ולרלונו ית' הוא שיתקדש שמו בעולם ברשעים. ולז"ק:

וידום אהרן ואיך וידום השמש גבי יהושע עיין בבבל סטוריס. ויתכן לומר על דרך שאמרו רז"ל שהשמש שמח כשיולא להאיר לעולם. כמו שאמר דוד המלך ע"ה והוא כחתן יולא מחופתו וכו'. והיה כשאמר יהושע שהשמש בגבעון דום. והיה הירחון של השמש הגדולות הירחון. כיון שהירחון של השמש הוא שיהיה יולא והיה לריך לעשות רלונו של יהושע. והכא בתהרן גם כן היה הירחון של התגדות הירחון. כיון שרלונו של אהרן היה שלא ימותו בניו. ולרלונו ית' היה שיתקדש השמש במיתתם וכשמתק אהרן היה הירחון של התגדות הירחון. וז"ש ומוסיבו כלאת השמש בגבורתו (כלומר שלא על פי שהשמש חיונו שמח רק בלאתו להאיר על פני תבל. אם כל זה היה בכח השמש הוא וגבורתו להתגבר על רלונו נגד רלונו ולידום ולעמוד במקומו לפעמים כשיהיה על ידי

עמידתו קידום סס שמים כמו שעתד בשמע בימי יהושע במקומו למען קדושת שמו ית'. כמו כן תוספתי ס' הלדיקים. מבטלים לגוסס מפני לגוסו ית' ובוחרים וחוסים בחשך ילמד ס' יתברך אף מס שסוח נגד לגוסס למען יתקדש שמו הגדול ית' על ידיסס כמו שעשה לחברן. וידוס לחברן וקיבל בחשבה ובשמחה לגוסו ית') וכבן:

עיין מס שחמרו חז"ל מפני מס מתו נדב ואביהוח מפני שלח סיס להס בניס. ומקושיח הס זנס לח חטחו ולמס הס חייבים בדבר. לך דיס לומר על דרך שחמרו חז"ל על פסוק ובחברן התאנף ס' וכו' תפילה עושה מחלס. לך לתקושיח סוח מפני מס מתו נדב ואביהוח דווקא ולח לחלעזר ואיתמר ולכך מתרן כיון שלח סיס להס בניס לכך מתו ולחו לחלעזר ואיתמר סיו להס בניס. וק"ל:

פרשת תזריע

ואם לא מצאה ידה וכו' אחד לעולה ואחד לחטאת. פרש"י ז"ל לח תקדימס הכתוב שלח למקלחה לחבל להקדים חטאת קלמה. ויובן על דרך שחמרו חז"ל שהבן עולם הוח כולה לגבוה ונקרבת בחבין כבוד שמים. והנה כשיקריב לחדם חת קרבנו לריך שיחשוב שיעשה בחבין כבודו ית' ולריך לעשר חת החטאת שלו מקודם על ידי קרבן חטאת. ועיקר דעתו של לחדם הוח בחבין כבודו ית'. וז"ס רש"י ז"ל לח תקדימס הכתוב שלח למקלחה. כוונתו על החדם שהחדם לריך לעשות בחבין כבוד שמים. לחבל להקדים חטאת קדמה שלריך להיות נקי מהחטאת קודם שיקריב עולם בחבין כבוד שמים. ודו"ק:

פרשת מצורע

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן. ויובן על דרך שכתב הזוה"ק בפ' פקודי שהתפילה שלח כווגה ותוכה שלח לשמה יש לה רקיע שמוגמת שם. וכשמתפלל לחבר לך בכווגה לו לומר לשמה שה מעלות לח כל התפילות הפסולות והתוכה שלח לשמה גם כן להקדושה. וזהו לומר זאת תהיה תורת המצורע. פירוש התפילה שלח בכווגה לו תוכה שלח לשמה. ולחבר ביוס טהרתו. כשלומד לו מתפלל בכווגה לזי ותובת לל הכהן זהו הקב"ה. וכבן:

או יאמר על דרך שחמרו רז"ל לעולם ילמוד לדם תורה תפילו שלח לשמה שמתוך שלח לשמה בח לשמה. וז"ס זאת תהיה תורת המצורע שהוח שלח לשמה ביוס טהרתו כשלומד לשמה. ותובת לל הכהן זהו הקב"ה כנ"ל. וכבן:

פרשת אחרי

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וכו' ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך וכו'. והקשו המפרשים מס בח להסמיכו בפסוק לחשון. ויתכן לומר על דרך שכתב הזוה"ק ר' חלעזר הוה יתיב קמיה ר' שב"י וחבוי לחמר ליה כתיב בבניתתא דקרח ויחבדו מתוך הקהל מהי ויחבדו שלח כמד"ח והחבדתי לח הנפש הסיח מקרב עמה. ח"ל שמפון שחני בני לחהרן שלח כתיב בהו לחבידה וכו'. עול לימח הזוה"ק פ' פנחס בן בן תרי זימנין דפנחס נחעבר בנשמתיסון לנדב ולחביהוח ע"ש. והנה פנחס

סיס

היה בטוח בכחו נדב ואביהוא והיה עולה לקבל נשמתם מפני זה לא כחיב ויחבדו. וזהו שאמר הכתוב וידבר ה' אל משה שאפילו לאחרי מות נדב ואביהוא המה עוד שני בני אהרן היו שפגתם היה עלול לקבל נשמתם. וזהו בקרבתם בשעה שהקריבו לפני ה' ומפני זה וימותו ולא כחיב ויחבדו. והיה שם בזוה"ק ליתא היו דקני פגתם על בריית דא ליתוסף היה וי"ל שנולדה בהלי שעתא אמר קוב"ה וכו' בריית דא ממשה הוי זכו' אחרי קב"ה ואמר למשה פגתם בן תלעזר בן אהרן הכהן וכו' אמר ליה לימות אהן בפומך דאהן אסר ליה בפומא אלים בדעותא בליבא אלים הס"ל לכן אמור. אהן לימות בדעותא הכני נותן לו את בריתי אלום. משה הוא אמר ליה הכני נותן וכו' עכ"ל הזוה"ק. וזהו כוונת הפסוק דבר אל אהרן אחיך כיון

מזה הדיבור שייך למשה וכתן:

או יאמר וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וכו'. על דרך שכתוב בשל"ה הקדוש על הפסוק וסביבין נשערה מאד. שהלדיקים נקראים סביבין ועשהם מתנהג במדת הדין. וז"ש גורל אלהים ממקדשיך אל תקני ממקדשיך אלא ממקודשיך. והנה הלדיקים מעידים אחין בו ביום ח"ו וכמו בתחילת בבריאתם. כמ"ש ברהשית ברא אלהים וזהו פירוש הפסוק כי ביום הזה יכפר עליכם לטיבו עם היום וכמו שאמרו רז"ל במ' יומא עלומו של יום מכפר. וזהו מהדי הפי"ת שאתן לנו זה היום. אבל אתם לריכים להיות נקי מן החטא אפילו לפני מדת הדין וזהו הכוונה לפני ה' תטהרו. היינו קודם השם של רחמים שלא תהיו לריכים לרחמים וזהו בקרבתם לפני ה' שהוא אלהים. מפני זה וימותו וזהו שבא הפסוק לומר להשמיענו דבר חדש. וכתן:

או יאמר אחרי מות שני בני אהרן. וכתב האור החיים שהיה ה' למשה דרך גיחתם שהיתה על זה הדרך בקרבתם לפני ה' פירוש שנקרבו לפני האור העליון בחיבת הקודם ובזה מתו. והוא סוד הנשיקה וכו' אלא שההפרש הוא שהלדיקים הנביאים מתקרבת להם. ואלו הם נקרבו להם. והוא לומרו בקרבתם לפני ה' וימותו בחוספת ות"ו רמז הכתוב בהפלאת חיבת הלדיקים שהיו מרגישים במיתתם שלא נמנעו מלקרב לדביקות עיומות שניתנו וכו' עכ"ל האור"ח. ולפי דבריו ז"ל יתכן לומר שבזה היה התיקון להם על מה שנאמר בפ' משפטים ויחז את האלהים ויאכלו וישתו. כי התבונה לריך להיות בחומו מקום ובחותם מעשה ובזה שנקרבו לדביקות עיומות שניתנו יח' עד כלות נפשותם זה היה תיקונם. ודו"ק:

או יאמר בקרבתם לפני ה'. כמו"ש בקדושי לקדם ולא שמו בחטאם. וז"ש בזאת יבוא אהרן אל הקודש כי אמרו רז"ל מי שחטא בא על ידו אין מניחין אותו בחחילתו של הקב"ה. וכחחילה של הקב"ה הוא קודש קדשים. וזהו שהשיב הבי"ת למשה אחרי מות שני בני אהרן היה בקרבתם לפני ה'. משום בקדושי לקדם. ואם כן לא חטא אהרן וז"ש בזאת יבוא אהרן וכו'. וכתן:

גורל אחד להי' וגורל אחד לעזאזל. ומשמה המור החיים למה יצוה ה' דבר כזה ואם הוא ממצות אהר לא נתן ה' בשם הטעם הזה היה למימר היה חוקה וכו' עיי"ש. ויתכן לומר על דרך שאמרו במס' חולין (פ' כל הבשר) שכל מה שאסר לנו הקב"ה התיר לנו כנגדם מעין מה שאסר לנו. ומעתי

מע' מלדיקי זמניו שמחר שנס נגד המפיקורסי' נתן לנו כח מלוה לדקה. שבלדקה מוהר להחליט בלבו ולומר אם לא אתן לעני כלדקה לא יהיה לו במה להתפרנס. וז"ס רז"ל כל המעלים עיניו מן הלדקה כאלו כופר בעיקר. ובשעיר של עזאזל כתיב ונשא השעיר עליו את כל עונותם וכו' ואפילו חטא ט"ז. ומפני זה ליום הכפורים יש"ס נורל אחד לה' ונורל אחד לעזאזל. שהשוה עבד לרבו חם ושלום. ובזה הכח הוא לכפר על כל עוונותם. והבן:

כי ביום הזה יכפר עליכם. בילקוט אפילו כל המועדות עוברים יום הכיפורים חיו עובר שהוא מכפר על עבירות קלות וחמורות ע"כ. יתכן לומר שעיון התשובה הוא שכל מה שהוא עושה תשובה יותר ועפשר המחילה המפשקת לו יוגדל חטאו בעיניו יותר. וכל מה שהאדם מרחיק מהקב"ה אפילו חטא גדול קל הוא בעיניו. ולכך אמר דוד המלך ע"ה כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד. שהוא בעצמו הוא פשע גדול מה שאני חושב לותו לחטא קל. וזהו סימן שאיני מקורב להשי"ת ח"ו. כי כל מה שמתקרב יותר להשי"ת הוא מבין שמקודש היה בעיניו רק כערך חטא קל. וזהו שאמר כי פשעי אני אדע כשמתקרב ביותר לו יוגדל החטא בעיני לפשע. ואחר כך כשתתקרב ביותר תבין בשכלי שמה שהיה בעיני לפשע הוא רק חטא. כיון שבאותו השעה עדיין לא הגיעותי כל כך. וזהו מה שאמר וחטאתי נגדי תמיד.

והבן זה:

איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. בספר גור אריה הוקשה. מפני מה לותו הדור יהיו אסורים בעריות הא אמרו רז"ל גר שנתגייר בקטן שנולד דמי ומותר בקרובותיו. ותירץ היכא אמרינן שדינו בקטן כשבא מלינו ומילתו להשגייר והכא אוסרים היו שכפה עליהם הר כגיגית ע"ל. ויתכן לומר עוד שאם אוסרים גם כן מלד התנות הקדושים שבבר קבלו עליהם עול מלכותו יתברך. וזהו פירוש הפסוק והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם. ר"ל במקום שיש לומר שאתם לא עמי מלד שלא קבלתם עדיין. יאמר להם שמחד עלמו ראוים שאתם בני חבוה הקדושים. וזהו יאמר להם בני אל חי. וכמ"ש רז"ל במדרש ב"ר ישראל עלו במחשבה. וזהו ואירשתיך לי לעולם כיון שארשתיך לי בלדק ומשפט בחסד וברחמים מלד התנות הקדושים וכו'. שהתנות הקדושים הם מרכבה להמדות (חג"ת). והבן:

בשם' מנחות אמרו רז"ל שברוך הקב"ה למשה לא רבי עקיבא יושב ודורש כתרי לותיות וכו' ואחר כך ברחמו את מיתתו. אמר ליה זו תורה וזו שכרה. ר"ל הקב"ה שחוק כך עלה במחשבה לפני. ופירש הפל"ה הקדוש בוונת הפשי"ת על דרך שאמרו רז"ל במדרש על פסוק ברחמים ברת אלהים מחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין. כלומר בתחלה ברא השי"ת כמה נשמות הלדיקים קודם שמיתף מדת הרחמים כי אחר כך בחיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. ובאלו הנשמות שנבראו מקודם מדת הדין עמהם כתוב כשברא. וז"ש לו משה רבי שחוק כך עלה במחשבה לפני כלומר לפני מדת הרחמים וזהו בקרבתם לפני ה' שהיו הם מהנשמות הקדושים אלו. קודם שהיה מדת הרחמים. ומפני זה וימותו. והיינו מ"ש לו אחר כך ויאמר ה' דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל

עת כו' בזאת יבוא אהרן וכו'. כמ"ש ז"ל במדרש גם עתה לגדיק לא טוב זהו אהרן כי כשים עונם לגדיק לא טוב מפני שאין מכניסין לותו במחיצתו של הקב"ה שהוא קודש הקדשים. וזהו החידוש שהשמיענו בפסוק הזאת שלא מתו נדב ואביהו בחטא של אהרן רק בקלקלתם לפני ה' כי"ל נפש השל"ה הקדוש. וכרמיז על זה בזאת יבוא אהרן אל הקודש שהוא קודש הקדשים וכו'. וזהו כוונת המדרש גם עתה לגדיק לא טוב זה אהרן מפני היותר. וכבן:

פרשת קדושים

קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. וסתירת טעם כי קדום לגי ה'. יובן על דרך שכתב הרמב"ם ז"ל לחלק בין מלות השמיעות ובין מלות השכליות. שבמלות השכליות לריך להקדיק שלא יתלווש מחומש אל הדברים המסורים ושלא יהיה לו רצון כלל לעבור עליהם. ובמלות השמיעות לא יאמר אדם אי אפשי בשאר מזיד או בלבדים שפעמו רק אפשי ואבי שבשמיים גזר עלי. ואפשר עדיות לכתורם יש לומר שפיית ממלות השמיעות. ושל יאמר אדם אי אפשי בשם ושלך נאמר קדושים תהיו. הוו פרושים מן הערוות שלא תחפלו בשם כלל. ושלא תחללו לעבור עליהם כי קדום אני ה'. ואם כן הוא בכלל מלות השכליות. ומותר לומר אי אפשי בהן ושו"ר. ושיין בספר ריסר המיותם לרביהו שם ז"ל שכתב שלריך האדם להרגיל עלמו שעבודת ה' יהיה אללו טבעיית דאי אללו שכי יכול מ"ש להתגבר עליו כשבע שהוא המקדש. ועל דרך זה יובן מ"ש דוד המלך ע"ה שאני שונא אתכם אשנא אתם שלך וכו'. כי אם בתורת ס' חפלו. פירוש שבמלות השכליות לריך להרחיק אפילו מכל וכל. ושלא יעמוד כלל בדרך חטאים. כי אם בתורת ס'. שיהיו במלות השמיעות שרולה לקיים מלות השם. ושל יאמר אדם לי אפשי בשאר חזיר אז מותר לעמוד בדרך חטאים רק ואפשי אללא מה שעשה ואבי שבשמיים גזר עלי זאת יכול להיות אפילו ובתורתו יסגה יומם ולילה ואם כן הוא אללו כמו טבעיית. ושלא יזיק לו בעמידה בדרך חטאים אף במלות השכליות שנקראת תורתו ודו"ק. וכזה אמרו ז"ל במס' ע"ז דאתאלקו חז"ל חד אמר חזיל ואתיב אפתחא דזונות. דכי סיכי דליכוף ליצרא ונקבל אגרא וכו'. ואם כן מוכח מהשם לכתורה דעריות הוא ליום ממלות השמיעות מדברי להתאוות אליהם ולכבוש את היצר הרע אח"כ וזהו נגד מ"ש למעלה). ויתכן לומר דס"ל שעריות הוא ממלות השמיעות. אך דשניות לעריות שאמרו חכמינו ז"ל להרחיק עלמו מהן זהו הוא ממלות השכליות. כיון שכבר אהרס תורם והשכל מחייב לעשות גדר לזה. ועל דרך זה יובן הפסוק בפ' אחרי ושמרתם את חוקותי ואת משפטי שנאמר חוקת לעריות שהיא ממלות השמיעות. ואת משפטי רמז לשניות לעריות שהוא מדברים דהוא בכלל מלות השכליות. ואמר שכתוב לאשר יעשה אותם האדם וחי בהם. שקאי על השמיות לעריות שהם מלד חומרא. ושייך בזה שכך בשאר עלמא. וכמו שכתוב בם' מסידים ולכך אמר לאשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ודו"ק ועל דרך זה יובן מה שאמר קדושים תהיו ולא אמר היו קדושים. אך שיהכן לומר שהשמי"ת אמר להם קדושים תהיו שיוזהרו על השניות. דנפקא ליה מקדושים. וכבן:

קדושים

קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. במדרש רבה למדנו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה' קדושתי למעלה מקדושתכם ע"כ. ויתכן לומר שפירושו שזו קדושתי למעלה מזו מקדושתכם על ידי שאתם מקדשים לותי מלמטה. וזהו שאמר אני ה'. ר"ל שמתפרסם אני בעולם על ידי אתני אלהיכם. וכתן:

באופן אחר נראה לפרש על פי מה שידוע שכל המדות הזו ביד האדם לתקן כי הבחירה ניתנה לאדם. רק במינת המשכה אין כח ביד האדם לתקן רק בסיוע הקב"ה. וזהו שאמר המדרש הנ"ל. יכול כמוני ר"ל קדושת המשכה. ת"ל כי קדוש אני ה' קדושתי למעלה מקדושתכם. וכתן:

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו וכו'. יובן על דרך שאמרו במדרש ע"ר על פסוק כבד את אביך ואת אמך כדי שתאדור ביניכם. ואמרו ר"ל במד"ר שהאל סמין את ר' אלעזר וכ"י אין המלך גוזר גזירה והוא עומד ליטו עומד וכו' ובאיך הקב"ה מוריד גשמים בשבת. והשיבו לו שכל העולם כולו הוא מליטו ורשותו וכו'. וזהו שאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כי אני ה' אלהיכם ויסיס כל הארץ נחשב כרשותי וכאליטי ועל ידי זה ואת שבתותי תשמורו כיינו שבת אלי כיון שתאדור ביניכם. ובזה לא יהיה פחמון פה למיניס. וכתן:

פרשת אמור

דבר אל אהרן ואמור איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב כי כל איש אשר בו מום לא יקרב. ולכאורה יפלא יתור ובפל פלמון. ויובן על דרך שבתבו פלמידי הת"י זלה"ה שפמום בא לאדם מחמת שחטא שפגם בחבר כרומי. והלדיקים יבירום בחיים במאמו בחיזה חבר שפגם בפניימיות הת"בר. וזהו כוונת הפסוק. חיים תבר יהיה בו מום חבר חך. ולעת עתה המום הזה בפניימיות הת"בר. ותמרה החיזה עליו לא יקרב. ובפסוק שני ילוה על המום שיהא בגלוי. וזהו שאמר כי חיים תבר בו מום לא יקרב ולא תבר תבר יהיה בו מום וזו"ק:

פרשת בהר

בהר סיני רש"י ז"ל בביה התורה בסיני שפקפה מה ענין שמיפה אצל הר סיני וכו'. ויובן על דרך שאמר הכתוב בפ' עקב ולא תבר לך ירבה ורש לבבך ושבחת את ה' אלהיך. מבואר שמה שמזה היא לו בל טוב נגמה שמוצא שבותו ועושה ידו עשה לו בחיל. ועל ידי זה בא לידי גבהות לב. והנה בשמיעת קרקעות שליותו הש"ת היסיס שפקר לכל ויל לעשיר והעני שוים בה עשיר ורש יחדיו נפגשו. ואין יתרון לזה על זה ולא נייך בה גבהות לב וזהו בחינת הר סיני שהיא בחינת עניות ומפני זה שהיא תורה ענין שמיפה אצל הר סיני. וכתן:

פרשת בחוקתי

אם בחוקותי תלכו. ענין בפרש"י ז"ל שבתב על מנת שתהיו עמלים בתורה ועיין בספר מסילים לות י"י שם לחיים ת"ם שבאריך ימים וכו' ומפרש שפל המצות הבתובים בתורה ליבא שבל בחתי עלמא תבל

על דקדוקי סברת סוסיף על חביבו דברים שיהיה כתובים בתורה מזה בא לידי תריסות ימים. וזהו כוונת רש"י ז"ל על מנת שתהיו עמלים בתורה ומוסיפו סייגים ודקדוקי סברה. ועל זה שפיר שייך שכר בעולם הזה. ועל דרך זה ים ליישב מה שאמרו חז"ל במס' שבת לכפה עליהם הסר כניגיה (ובקצו בתום' דלמא טולרכו לכפיית הסר לכופם על כך הלא כבר קבלו עליהם ברצון נפשם ומפץ לבבם ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. ולהכ"ל יש לפרש) דכפיית הסר היה כעין חופה ובמופה נתחייב בעשרת דברים ושייך ליסרולל שכר. ובאמת שכר מלוה בהאי עלמא ליכא רק הסכר טוב על תורה שבעל פה. שסוסיפו גדרים. ועל זה שייך שכר (ולפי מאי דמבואר בתדרש מחוסת לתורה שבכתב קיימו וקבלו עליהם ישרולל מרצון נפשם ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. רק בתורה שבעל פה אמין קץ לסייגים וגדרים שמתחדשים בכל דור לא רלו לקבל עליהם מחשן לבבם עד שכפה עליהם את הסר כניגיה ואמר להם שם שקבלו את התורה שבע"פ מוטב ואם לאו כו'. ויתה בפשיטות ומתיישב זה קושיית התוספות בכ"ל. ויתכן לומר גם כן דאחד מן המעמים שכפה עליהם הסר כניגים על התורה שבעל פה כדי שיקבלו שכר בשאי עלמא גם כן על התורה שבע"פ כנ"ל בש' חסידים וכבן):

ורדפו מכם חמשה מאה וכו' ונפלו אויביכם לפניכם לחרב. ובפרשת תזיזו כתיב ואמרו ליכה ירדוף אחד אלף וכו'. ומקשה התום' הלא מדה טובה מרובה ממדת הפורעניות. ותירץ שבמדה טובה כתיב לחרב ובמידת פורעניות כתיב לדיפה. זלפע"ד נראה לפרש על דרך שאמר הכתוב (חיוב) מצוה לגויה ויתבדה זה שיאמרו ליכה ירדוף אחד אלף. הלא מדה טובה מרובה. ובשביל זה יאמרו ידיהו רמה ולא ס' פעל כל זאת. ודו"ק:

ופניתי אליכם והפרתי אתכם והרביתי אתכם. יתכן לפרשו על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה שבשבע לוי היו מועטים בתולבסים בשביל שבאחרון היה מכלה בהם מפני שהיו מקובלים אל הקדושה. וזהו שאמר כאן שהברכה היא להם. ופניתי אליכם. ואף על פי כן והרביתי אתכם. וכמו שאמרו רז"ל אצל עובד אלוה שגמי שאתברך בשביל אחרון בשביל שכיבד וריבן לפניו. וכבן:

ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם. בפירוש הרמב"ן ז"ל ליתא וז"ל הקדוש. לשל הענין הוא סוד משכני בתורה. לשל היתן משכני בתוכיהו והשפע שאשר יבוא ממנו השפעה. לף תגעל לותנו ככלי שמגעילין ברותחין וכו' עיי"ש. ויובן על דרך שכתבו חכמי הלמת שכל שבתורה אל השמה מעבירים בשכר דיוור. וזהו שאמר בפסוק. ונתתי משכני בתוככם ולא תהיו לריכין לעבור עוד בשכר דיוור וזהו ולא תגעל נפשי לתכם. ועל דרך זה נבין מ"ש רש"י ז"ל על פסוק יען כי מאסתם את ה' אשר בקרבכם. שם לא שכעתי שכינתי בתוככם לא גבה לבבם. ופירושו כאן שע"י שאתני שכינתי בתוככם. ובשביל זה יהיה לכם השפעות. ואף על פי כן לא תגעל נפשי. לתכם ולדקו דברי רש"י ז"ל גם כן.

וכבן:

ונתתי משכני בתוככם והתהלכתי בתוככם. עיין רש"י ז"ל שכתב לשייל עשכם בגן עדן. ויתכן לומר על דרך שאמרו

שאמרו רז"ל במדרש רבה שהקב"ה גילה לו את הגליות ליעקאל כדי שלא יהיו יעקאל בגיהנם. וזהו ואתתי מסבתי בתוככם שהוא ענין גלות. כעין מה שאמרו רז"ל כל מקום שגלו ישראל שכינה גלתה עמהם וכו'. (ויתכן לפרשו עוד כי פסוק זה נאמר על זמן הגליות שחרב המשכן והמקדש. ולא תוכל השכינה להשרות במקום אחר רק בתוככם כענין מה שנאמר אחל שכן בתוכם כיהל ה' כתיב) וסבן. כדי שתטייל עמכם בגן עדן. וזהו שאמר במדרש היכה נכנס לביית קדשי הקדשים. ויש הקב"ה תופס בידו. לרמוז כיון שגלו ישראל היה הקב"ה מטייל עמו בגן עדן. וסבן:

ונתתי פני בכם ונגפתם לפני אויביכם. יתכן לפרשו ע"ד שכתב היוסיפון. כשבאו הפושעים לביית המקדש היו סורגים את הכהנים בעת שעשו את העבודה. והכהנים לא היו מניחים את העבודה מהמת דביקות שהשפיע בהקב"ה על שנכנסו. ולפיכך פ' חובש שלשבות שהיו שמחים לפני הקב"ה יודע הוא שהקב"ה חובש חותי גם כן. וכמו שפירשתי על מה שאמרו חומרים בסדר ברכת הכהנים רבה. שבזמן שעמו ישראל בשמים. כשהשם ית"ש בוחר בהשבים ליעקאל. ואז ישראל יכולין להתוך חומו. וזהו מרומז בשלמן. ואתתי פני בכם. ויהיה לכם השבים כל כך להשם ית' עד שיהיה לכם כח. לזנגפתם לפני אויביכם ולא תעזבו את העבודה. וסבן:

ואף גם זאת וכו' ולא געלתים לכלותם. במס' מגילה אמרו חז"ל לכלותם בימי המן. ובזוהר הקדוש ליתא לכלותם כתיב. בשביל כלה דילן הם עליהו. ויובן על דרך שכתב הזוה"ק על פסוק והוא עבר לפניכם. והוא זו השכינה. ויעקב אבינו ע"ה השתחוה להשכינה והיה השתחוותו לפניה לפני עשו ומזה למדו ישראל לדיה שגם כן השתחוו לגלמו של נבוכדנאצר ועשו לפניה. ולפיך יכולים לעשות לפניה. ומפרש הזוה"ק בשביל כלה דילן היה עמהו בגלות גם כן (ולפיכה כוונת ישראל לשמים להשתחוות לפני השכינה שהולה עמהו בגלות). וסבן:

לשבת הגדול

משכו וקחו לכם צאן. פרש"י ז"ל משכו ידיכם מע"ז. וקחו לכם לאן. ומה שיקר ביטול ע"ז מרחשון מכולם היה מחברם אבינו ע"ה שהיה מבטלו וביטלה ומיבר חלילי תרח אבינו. ומחברם נקרא

שבת. ומשום זה קורמים לאו לשבת שלפני פסח שבא בגדול. וכבן:

או יאמר על דרך שאמרו ז"ל מפני מה נקלה שבת הגדול משום כבא שנעשה בו. ויש לומר דכבא היה בשביל שהיה בשבת. ועל דרך שאמרו ז"ל דהקטרוג היה על ישראל מפני מה נשחטו הלו מלאו הלזו וכו'. והשיב להם השם ית' דהיה בחוגם. ולפי מה שכתב כרמב"ם ז"ל שעובר משום עשה דוהקדחתי. ובעידן רותחת לאשכינן לעשה וזו היה עידן רותחת דהיה הקטרוג ולכך לוה להו השי"ת ליקח בעשור לחודש דהיה בשבת. ובשבת רשות דרשות לשחטה ולא היה רותחת. ומשום זה קורין לו שבת הגדול. וכבן:

במדרש ז"ל בעשה שאמר הקב"ה למשה לכתוב לה בחורב. כיון שהגיע משה לעשה לחדש בלשונו. אמר לפניו רבש"ע מה לחה נותן פחחון פה למיהים לטעות. אמר לו הקב"ה כחוב וכל מי שילמד לטעות יחוה ויטעה. והטעה על דרך שאמרו ז"ל הבא לטמא פותחין לו. ולישתא בספרי חכמי כלחת. שעשה מלמרות כנגד עשר מכות שהביא הקב"ה במלריים ונעשה חדש הוא כנגד מכות בכורות. ובמכות בכורות כחיב וכביחי כל בכור בארץ מלריים לחי ה'. ואומרו בהגדה לחי ולא מלאך לחי ה' ולא לחר. נמלא מוכח מכאן להיפוך ולחיקון שלא יהיה טעות ח"ו. וזהו שכחוב ופסח ה' על הפחח ואל יחן המשחית לבא לנגוף בחיכם. ואומרו על זה הפחח שאמרו הבא לטמא פותחין לו. כיון שאין כאן טעות חס ושלום. ועשה השם ית' בעלמו זה שבא ביליאת מלריים. כדי שלא יטמאו ח"ו בנו"ן שערי טומאה. והוא מפני שלא יכול להיות טעות בח"ו. כיון שהקב"ה בעלמו ובכבודו שבא כל בכור. וגם כן למפרע נלמד שלא יכול להיות טעות בח"ם נעשה חדש כי מבא בכורות נגד מאמר נעשה חדש. ואם כן הוא חיקון לזה. וכבן:

לפסח

שבעת ימים תאכל מצות לחם עוני כי בחפזון יצאת כו' למען תזכור את יום צאחך מארץ מצרים כל ימי חייך. ונבין על דרך שכחב המכר"ל מפרלג ז"ל בם' גבורות לחרץ קושיית המום' דמפני מה כפה עליהם הבר בניגית להכריחם על קבלת התורה הרי כבר אמרו מלומה הטוב נעשה ונשמע. וחחרץ המכר"ל ז"ל דמפני זה כפה עליהם הבר בניגית. כדי שלא יהיה ביטול למדרגחם שלא יהיה מלדם שלא מלד הבא ית"ם. ורמז לזה כדין חמוסף שלא יוכל להשלחה כל ימיו יעו"ש. ונודע גם כן דיליאת מלריים לא היחה ג"כ מלד ישרחל ומחחערותה דילהון. וכמ"ש ואח עילוס ועריס. דהם ישרחל בעלמם היו לא גוללים בגלולה. היו ח"ו משוקעים בג' שערי טומאה. וז"ש המגיד עד שנגלה עליהם מלך מה"מ הקב"ה וגאלם (ובזה נבין מה שאמר בבא ית' לאכי ה' ללכיך לשר סולאחיך מארץ מלריים וכו'. דקבלת החורה היחה גם כן בזה הבחינה כמו יליאת מלריים וכמו שכחוב בהוליאך אח העם הזה ממלריים חעבדון אח האלהים על הבר הזה). וזהו פירוש הפסוק שבעת ימים חאכל מלות כו' כי בחפזון יליאת ולא היחה מלדך ובוא כדי שלמען חזכור אח יום לאחך מארץ מלריים כל ימי חייך דלא יהיה ביטול. ומפני זה הוא חיוב להזכיר יליאת מלריים בכל

יום דמורה דאין לה ניחוח . וכאן :

וידעון מצרים כי אני ה' וכו' והוצאתי את בני ישראל מתוכם . לכאורה י"ל ממה שאמרו רז"ל דאין הקב"ה מפץ בקילוסן של רשעים כמו שכתוב ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי (וכאן יובן הפסוקים בפרשת בא כתיב למען תספר אמי בו' וביתרחל כתיב ולמען תספר בו' וטוב משום דלא מפץ הקב"ה בקילוסן של רשעים) ויובן על דרך שכתב האר"י זלה"ה שפרשת בא אחי עורף . ופירושו של עורף הוא למכסה את האור . ומשום זה אמר פרעה מי ה' כדי לכסות זה האור . כדי שיהיו יתרחל ח"ו בגו"ן שערי טומאה . וכיון דיתרחל היו לו בח"ט שערי טומאה ולא היה בהם בח מלדע שיגלו עד שהם יה"ש טורח להחיר להם זה האור . וזהו שכתב האר"י זלה"ה דסליח לחטא בזרוע נטויה שהוא דרוש של אריך שהוא סוד הרחמים גמורים לגית היה שמלה כלל . וזהו סוד שם הוי"ה ב"ה . והיה האור הזה לא היה יכול להחיר במצרים עד שידעו המצרים את השם הזה הסיפוך של פרעה שאמר מי ה' . וז"ש השם יתי למשה וידעו מצרים כי אני ה' והם כן אני מחיר ליתרחל זה האור . ועל ידי זה והולאתי את בני יתרחל מתוכם וסבן כי עמוק הוא . (ועל דרך זה יובן למאי נועם של רשי"י ז"ל ה' לית מלחמה ה' שמו פרש"י ז"ל בשמו הוא נלחם כיון דעיקר מלחמה במצרים היה בשמו . והבן) :

ולמען תספר באזני בנך וכו' וידעתם כי אני ה' . ויתכן לומר על דרך שכתב האר"י זלה"ה דבדעת נגלו למשה רבינו ע"ה המשיך על יתרחל בחינת דעת וזהו עד שנגלה עליהם מלך מש"מ הקב"ה וגחלם . והכא מלוה לספר ביניהם מצרים .

יוסף דמורה דאין לה ניחוח . והבן :

וידעון מצרים כי אני ה' וכו' והוצאתי את בני ישראל מתוכם . לכאורה י"ל ממה שאמרו רז"ל דאין הקב"ה מפץ בקילוסן של רשעים כמו שכתוב ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי (וכאן יובן הפסוקים בפרשת בא כתיב למען תספר אמי בו' וביתרחל כתיב ולמען תספר בו' וטוב משום דלא מפץ הקב"ה בקילוסן של רשעים) ויובן על דרך שכתב האר"י זלה"ה שפרשת בא אחי עורף . ופירושו של עורף הוא למכסה את האור . ומשום זה אמר פרעה מי ה' כדי לכסות זה האור . כדי שיהיו יתרחל ח"ו בגו"ן שערי טומאה . וכיון דיתרחל היו לו בח"ט שערי טומאה ולא היה בהם בח מלדע שיגלו עד שהם יה"ש טורח להחיר להם זה האור . וזהו שכתב האר"י זלה"ה דסליח לחטא בזרוע נטויה שהוא דרוש של אריך שהוא סוד הרחמים גמורים לגית היה שמלה כלל . וזהו סוד שם הוי"ה ב"ה . והיה האור הזה לא היה יכול להחיר במצרים עד שידעו המצרים את השם הזה הסיפוך של פרעה שאמר מי ה' . וז"ש השם יתי למשה וידעו מצרים כי אני ה' והם כן אני מחיר ליתרחל זה האור . ועל ידי זה והולאתי את בני יתרחל מתוכם וסבן כי עמוק הוא . (ועל דרך זה יובן למאי נועם של רשי"י ז"ל ה' לית מלחמה ה' שמו פרש"י ז"ל בשמו הוא נלחם כיון דעיקר מלחמה במצרים היה בשמו . והבן) :

ולמען תספר באזני בנך וכו' וידעתם כי אני ה' . ויתכן לומר על דרך שכתב האר"י זלה"ה דבדעת נגלו למשה רבינו ע"ה המשיך על יתרחל בחינת דעת וזהו עד שנגלה עליהם מלך מש"מ הקב"ה וגחלם . והכא מלוה לספר ביניהם מצרים .

וכסגולה הוא לכסיפור זה ממשיך על עלמו בחינת דעת . וזהו שאמר בכתוב וידעתם אתם במספריים כי אני ה' . כלומר על ידי כסיפור תמשיכו עליכם בחינת דעת . והבן :

על הגדה של פסח

דא לחמא עניא כו' . דעיין לחם עוני הוא שעונין עליו דבריים סרבים . דסייג לחכמה בחיקם . דהוא עניין שאי אפשר למפרע בשפוותא . לך דכשהאדם הוא בקטנות סמוחין אז צריך לדיבור . וכמו שאמר דוד במלך ע"ה בהאמנתי כי אדבר אני עניתי מאוד . דהוא רומז לעניות ואין עני אלא בדעת . וכמ"ש דעת חסרת מה קנית . ובגלות מצרים היה שלעת בגלות כבודע מכחבי האר"י זלה"ה . ולכך משה רבינו ע"ה דהוא שגולל בדעת ובבודע היה עלל שפחים . וכמו שאמר לא אים דבריים אנכי . ולכך נאמר בכל המורים בקדושה לאמור . דהשי"ת דיבר אל משה שיאמר לאחרים . ואף שאין השם יכול לדבר כיון דהוא שלעת לאחיתי . מכל מקום גזר עליו השם יתי שיהוא לכלל אחיזה . ולכך כשהיו יתרחל במצרים אמרו רז"ל שלא שינו את לשונם . והיה כשאינו זוכה לאורה דאחכמה עילאה נפקת והוא עניין שחיקה . וכמו שאמר"ל דהיה נדאה עליכם כבאור דהוא בחינת גבורות ויהיה והוא כשחגלות . וכמו שבקטנן אינו אבין רק אם אבארים לו בהר היטיב . כיון שיש לו קטנות סמוחין אינו אבין רק בבחינת גילוי מה שאין כן בזקן . וזהו קנה חכמה נאמר בייחודים אחכמה . ונאמר ואת לאומים אחכמה וכמ"ש והלוא לכה עם ס' אלכיך . דאינו צריך לניסים ונפלאות . ואף שבשני"ם עושה ניסים נאחרים בסוד לעושה נפלאות גדולות

לבדו

לבדו. פירוש שאין כאדם לריך לידע כניסים כין שהוא בבחינת גדלות כמוחין. וזהו ענין שנאמר עליהם בשעת קבלת התורה כזקן שאינו עושה גבורות. וכמ"ש רז"ל שאמרו שרשעים זקן הוא ואם כן אינו יכול לעשות ניסים. ובשעת קבלת התורה קיבלו עליהם שיהיה הפך ית"ש למלך עליהם בין מליל בין לא מליל וכבן. ולכך אמרו ז"ל שנאמר עליהם כזקן. וזה שמי"ת עושה ניסים. וכמו שאמרו רז"ל בחגיגה מיהאל ועזריה שאמלו ליחזקאל אם יגיעו ס' - וכמו שאמרו רז"ל כל הסומך על הנס אין עושין לו נס (ועל פי זה יובן מ"ש אין להם לאדם שלא ליסע לדבר עושין להם נס). ולכך שאל משה רבינו ע"ה וכי תוציא את בני ישראל מארץ מלרים בחיזה זכות. והשיב לו הבי"ת בשוליך את הנשי הזה ממלרים תעבדון את האלהים. דהיינו בחינת זקן דבין מליל בין לא מליל ולא יסמכו על הנס. ובזכות זה עשה הנשי הזה ית' לנס ניסים וכמ"ש. ולכך נאמר תעבדון את האלהים. האלהים דייקא. בשוד בה' תהלל דבר בהלהים תהלל דבר. ולכך נאמר זאת התורה לדם כי יעות בתהל. ואמרו רז"ל שאין התורה מתקיימת אלא בני שמחים עלמו עליה. בין מליל וי'. ולכך אמרו שאין ניהוי ח"ו וזקנה ביום דין ובחרות ביום קבב - כיון שישראל קיבלו את עול מלכות עליהם וזה בשמת עושה לנס ניסים. ולכך נאמר זכרי ה' אלהיך. דהוה בשוד רחמים ודין. אשר הולאתיך מארץ מלרים דבזכות זה יגלו ממלרים. ולכך נאמר מדלג על הבריס. בשוד תעבדון את וי' על הר הזה. ונס ית' שקדיש זכות זה ונגאלו. הדרן לדבריו דכשהאדם הוא בבחינת קטנות אז לריך לדיבורים הרבה דהיינו בגלות. ולכך אמרו מלה זו שאמרו וי' עד שנגלה עליהם מלך מה"מ הקב"ה ונגאלם. ונכון:

באופן אחר להבהורה יש להקשות מאי זה שמוהל בעל הנדה עוד פעם בניה מלה זו שאנו מוהלים על שום מה. ויתבן לומר על פי מה שדרשו רז"ל בירושלמי על פסוק שכל טוב לכל עושיהם לעומדיהם לה נאמר אלא לעושיהם. משום דעיקר השכל הוא הפעייה שעושים את המלות וכשלא מקיים את המלות ממה שלמד אינו שכל. והנה הבי"ת נתן לנו את התורה הקדושה. מלות וחוקים ומשפטים. דלכתחילה לריך האדם לעשות את המלוה רק משום חוקה דהוא בלא טעם. רק בשביל שהשם ית"ש גזר עליו לעשותה. ואחר כך כשעשה את המלוה יכול לחקור הטעם של המלוה והוא בחינת משפט. וזהו שבתחילה אמר המגיד סדא לאחוי עיניה די אלבו לבחינת כו'. והוא אלו חוקה בלא שום טעם! אלא שמשום דאבותינו עשו את המלוה. ואחר כך שואל את הטעם של המלוה אלא זה שאנו חוכלים על שום מה וכו' ונכון:

ואלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממלרים וכו'. הטעם מה שאמר סדי אנו ובניהו וכו' אלא משום גדולת אבותינו לריכים גם כן להודות לשם ית'. ויש לפרש על פי מה דאיתא בספר גבורות ממהר"ל מפראג ז"ל. דאלו הוציא המלאך את ישראל ממלרים לא היה יכול להוציא גם את השמות שיהיה את ה"כ. וזהו שאמר בעל הנדה אלו לא הוציא הקב"ה בעלמו וי' אלא רק ע"י מלאך. ואז"כ סדי אנו ובניהו וכו'. והטעם מה שהמלאך אינו יכול להוציא גם השמות שיהיו אחר כך. יש לומר על דרך שכתוב בשוליך את העם ממלרים תעבדון וכו'. והנה עיקר

יציאת

יגיחת מלרים סיס בסבול קבלות סחורס. ובקבלת סחורס כתיב כי לח לחסר יסעו פס ולח לחסר לינון פס. וכבן:

חכם מה הוא אומר מה העדות וכו'. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. יוכן על דרך שכתב הוס"ק דרז"ל לחמרו הפסח נאכל על השובע משום מלות עשה דועשה לח יסברו בו. והטעם כדי שילחו המלריים ויכירו שהוח הפס שהפס עובדים לוסף ויקברו את העלמות. ולחיתת פס ובדח לחייקר שמח דקוב"ה בכולה. והפ לחו רואים שבדבר קטן כזה יוכל להיות הפס כל כך גדול. ולכך יש לומר דשחלת החכם הוח להמון עס שהפס עושים גם כן כל הסדר ולחיכ יודעים הפנימיות של הדברים ר"ל הפ הוח שיש בפס. וזהו שחמר ולח לחפ לחמור לו כהלכות הפסח חין מפטירין וכו'. והטעם מפני בחמרה חוכ ועשה לח יסברו בו וכדי שהמלריים יקברו לוחה ויהיה קידוש הפס כל כך גדול. נמלח גם מה שחנו עושים בפעמוח לף על פי שחין חנו יודעים הפנימיות נהשב גם כן לפני הקב"ה כחו בהפ חנו היו מכווינים בה כל הכוונות שיודעים החכמים. וכבן:

וירך מצרימה אנוס על פי הדיבור. פירוש מה שחדם בח לידי ירידה בשעבוד חחרת ח' לנקלהת מלריס הוח משום ללח נשמר מהדיבור הלכור וכבן. (מהרש הקדוש ר' בעל ע"ט):

עשך מכות הביא הקב"ה כו'. ואמרו חכמי החמת לכוח לנגד עשרה מחמרות. והיכ החמר החחרון הוח נעשה לדה. ואיתח במדרש ר"י שחמר משה רבינו ע"ה להקב"ה שבני לדה יעשו ח' ו.

יגיחת מלרים סיס בסבול קבלות הכורס. ובקבלת הכורס כתיב כי לח לחסר יסעו פס ולח לחסר לינון פס. וכבן:

חכם מה הוא אומר מה העדות וכו'. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. יוכן על דרך שכתב הוס"ק דרז"ל לחמרו הפסח נאכל על השובע משום מלות עשה דועשה לח יסברו בו. והטעם כדי שילחו המלריים ויכירו שהוח הפס שהפס עובדים לוסף ויקברו את העלמות. ולחיתת פס ובדח לחייקר שמח דקוב"ה בכולה. והפ לחו רואים שבדבר קטן כזה יוכל להיות הפס כל כך גדול. ולכך יש לומר דשחלת החכם הוח להמון עס שהפס עושים גם כן כל הסדר ולחיכ יודעים הפנימיות של הדברים ר"ל הפ הוח שיש בפס. וזהו שחמר ולח לחפ לחמור לו כהלכות הפסח חין מפטירין וכו'. והטעם מפני בחמרה חוכ ועשה לח יסברו בו וכדי שהמלריים יקברו לוחה ויהיה קידוש הפס כל כך גדול. נמלח גם מה שחנו עושים בפעמוח לף על פי שחין חנו יודעים הפנימיות נהשב גם כן לפני הקב"ה כחו בהפ חנו היו מכווינים בה כל הכוונות שיודעים החכמים. וכבן:

וירך מצרימה אנוס על פי הדיבור. פירוש מה שחדם בח לידי ירידה בשעבוד חחרת ח' לנקלהת מלריס הוח משום ללח נשמר מהדיבור הלכור וכבן. (מהרש הקדוש ר' בעל ע"ט):

עשך מכות הביא הקב"ה כו'. ואמרו חכמי החמת לכוח לנגד עשרה מחמרות. והיכ החמר החחרון הוח נעשה לדה. ואיתח במדרש ר"י שחמר משה רבינו ע"ה להקב"ה שבני לדה יעשו ח' ו.

ומביא לו הקב"ה כתוב וכל מי שילחה לעשות יעשה כו'. ומשה מכוח בכוונות היה על ידי הקב"ה בעלמו כמו שכתוב לחי ה' ולח מלחך. ולח כן הוח מבטל הטעות כיון דהוח הסיפוך. וכבן:

ואמרתם זבח פסח הוא. יוכן על דרך שחמרו חז"ל דהמין שלל כיון שהפס ית' חפץ שלח יהיה עכו"ם בעולם למה לימו מבטלה. ואמר ליה בשביל שוטה זה כו'. והקשו לח שלוחם לורך בפס ניחח לבל לח שחין כו'. וכיכ שחלח הרשע מכ בעבודה זרה לכה. ר"ל מה לורך בעולם הוח. ולחמרתם לו זבח פסח- הוח לה'. דמזה עלמו נתן לנו הפס יתברך מלוה זבח. ולה כן דרך בעולם הוח. וכבן:

מצה זו שאנו אוכלים ע"ש מה כו' עד שנגלה עליהם מלך מה"מ הקב"ה. ובזוה"ק ליתח דבמלה היו טועמים טעם מיתה. יש לומר כיון שהיה לפס בהגלות תלהות. וכתיב כי לח יראני האדם וחי. וזהו כוונתו שהיו טועמים טעם מיתה כיון שנגלה עליהם. וכבן:

או יאמר מצה זו כו' שנאמר ויאפו את הבצק כו' כי לא חמץ כו'. לריך להבין חיך נרמז בפסוק זה בהגלות התלהות. ויתכן לומר על דרך שכתב הזוה"ק דחמץ הוח בחינת יצר הרע. ומלה בחינת יצר טוב. ובכתבי האר"י זלה"ה ליתח בחסר ממשהו חמץ בפה מוצחה לו שלח יחטא (וזה נכון בפסוק מלות יאכל חת שבעת הימים. ומשום זה ולח ירחה לך ממך כיון שמוצחה שלח יחטא). וזהו שנרמז גם כן בפסוק זה ויאפו חת הבלק כו' טוגות מלות דהוח בחינת יצר טוב והוח בחינת

שמחגלות מלסות . וממילא כי לא חמץ . כיון שמוכחא לו שלא יחטא . וכמו שאמרו ז"ל לשולם יהגיז אדם יהר טוב על יהר שרע .

ובזמן :

בזמן שבית המקדש היה קיים היה כורך פסח מצה ומרור ואוכל ביחד כו' .

לפסח סוף ביומל ע"ז . כמ"ש רז"ל מפכו ידיכם מן סע"ז שלכם וקחו לכם לאן של מלוה ושמחו את הפסח לבטל ע"ז שלכם ומלה סוף בחינת גילוי תלסות ואמרו ז"ל תנכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמרו (כי קיום שתחת ושלילת השקר תלוי זה בזה) . ומשום זה היה לוכל ביחד לכוונה זו . ובחיך זוכים לזה על ידי יסוריס כמו שאמרו ז"ל וזכו בחינת מרור . ובזכן :

לספירת העומר

והניף את העומר לפני ה' לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכהן .

ויש להתבונן על פי קבלות ז"ל שתמיחיה . דאך שממחרת השבת הין פירושו שבת ברגלים אלא שממחרת יום טוב הראשון של פסח מפני מה שבתוב בתורה לקרות את יום טוב של פסח בשם שבת . ויתכן לומר על דרך שאמרו ז"ל דשעניו שבת היו תלוי במעשה בתחתונים אלא דמקודם ושומד סוף . וכמו שסדרו חמשי כנס"ג מקדם השבת . אבל יום טוב ישראל מקדמין כמו שבתוב מקרא קודם . וכאן בפסח רשתון בשעת גאילת מלריס לא היה בח בישראל לקדשו כמו שאמרז"ל אסיו אז במ"ע שעדי סומלת עד שבשם יש, היה מרחם עליהם . וכמ"ש עד שגגלה עליהם מלך מס"ם שקב"ה ונאלם .

(כמ"ש ופסח ס' על הפתח ותרגומו ומחל היינו שהיה מרחם על זה הפתח להבת לעמת פותחין לו דהיון דלחם . ח"ו לא היה מרחם עליהם היו ח"ו בחחתים שאלי סומלת) . ונמלא דקדושת הפסח היה על ידי שקב"ה בעלמו . וזהו דוקרא שבת דהות דוגמתה . אלא שלאחר כך היו מעהירים את עלמם בספירת מ"ט יום . וזהו שאמר וספרתם לכם פירוש מעלמיכם דמעתה תהיה הקדושה מלדהה . ובזכן :

או יאמר וספרתם לכם . על דרך שבתוב בזוה"ק וספרתם לכם לבה דייקא . כד"א וספרת לה שבעת ימים לה לעלמה חוץ שבת לכם לעלמיכם כו' ולמה כו' לבאר למיתי לתחברת בית במלבת ולקבלה תורייתא עכ"ל בזוה"ק . וייתכן לומר פירושו דכמו שהתם ספירת היתים שהית פרושה מבעלה ר"ל דאין לה התחברות עמו וזהו לה לעלמה היינו ימים שהית לעלמה ולא עם בעלה . חוץ הכי לכם לעלמיכם ימים שאתם לעלמכם מה שאתם פרושים מן הבי"ת ימים שאין לכם התחברות עם הקב"ה . ולמה . ולמד בשביל שאחר כן תהי' לכם התחברות בשני"ת . וזה יתורן מה שאמר תספרו חמשים והקהו המפרשים שלוח היינו רק מ"ט יום . אלא לפי מה שהתבאר דעיקר הספירה היינה אלא רק בעבור יום החמשים כדי שיהיה לנו התחברות למלבת ביום החמשים כדי לקבל את התורה . ואם כן מהיבב שפיר מה שאמר תספרו חמשים יום . כיון דכל עיקר ספירת הע"ט יום הוא למעהו של יום החמשים בנין למיתי לתחבר' במלבת קדושת לכן הוא נחשב כאלו ספור ומנוי עמהם . ובזכן :

שיר השירים

בני אמי כו'. על דרך שאמרו רז"ל ג' פס שנעלו את שלכם מפחת יד ישראל מפני יפעיה שליכו ושימן בני ל"מ"י נחרו בי. וכבן:

על משכבי בלילות. ויתכן לומר לכאה שהורם נקיות במיטות שיהא במיטות שהורם כמ"ש רז"ל במיטות מעוג ולא שמלא במעדן עלמו. וכל הלומד שכיחם כנגדו. וזהו שאמר על משכבי בלילות שמעוג את עלמו בפיחם תבקשם את שאהבה נפשי על ידי עסק התורה בקשתיו ולא מלאתיו כי לא חמלא התורה בהיות כולך אמר עיניי סגופני והחומרית. תקומה נא ואסובבה בשוקים וברחובות ובסמורות אבקשם את שאהבה נפשי לזכות בתורה בקשתיו ולא מלאתיו. מלאוני הסומרים לחזק התומר לעכול ולפחות וליתן גם כן. ושאלתי לכם את שאהבה נפשי רחיתם ופס לא הפיבו. כי עיניי התומרות פס נגד הפס יתבכך ונגד תורתו. כמעט שעברתי מפס מהתעוגי התומרית והגופנית שהשלכתי מעלי כל עיניהם רק לידבק בהפיית. ואז מלאתי את שאהבה נפשי פסק התורה ותקייים שויתי כ' לנגדי תמיד. תחזיתיו ולא תרפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ליחדו עם שכיחתיה את ביהרתל. ואל חדר הורתי בתי נפסיות ובתי מדרשות. וכבן:

לבבתני אחותי כלה. במדרש רבה כפהיתם במלויס היא לכם לב אחד כו' ופירש התפנות להורם היא לי אליכם לב אחד ושכפיו נתת לי שתי לבבות. יובן על דרך שכתב המדרש על פסוק ישקני מנשיקות פיהו בפעם שאמר הקב"ה אלכי ואל יהיה לך נעקר ילך הרע ממקומו. ואחר כך כשאמרנו דבר אחד עמנו אחד יפ"ל למקומו כו'. פירוש כיון שרצו דעיקר השבדות הוא בילך הרע משום זה אמרנו דבר אחד כו'. כדי שיחזור ילך הרע למקומו. וזה שאמר הקב"ה מי יתן והיה לבבם זה כו'. רלה לומר שתי לבבות כמו שאמר בכל לבבך ופירשו רז"ל בשתי יצריך. והנה יליתה מלויס היא בשביל קבלת התורה כמ"ש הפי"ת למשה בהוליאך כו' תעבדון את האלהים הו'. וזהו כוונת המדרש כשהיתם במלויס היא לי עליכם כו'. פירוש דהכוונה היא שיהיה לכם לב אחד בדיבור אלכי ה' אלהיך ולא יהיה לך. ואתה לי שתי לבבות בזה שאמרתי למשה דבר אחת אמרו ושמעה וכו'. וכבן:

עורי צפון ובואי תימן. יש לדקדק מה עורי וגבי תימן כתיב ובואי. ובעין זה יש לדקדק על פסוק לומר לצפון תני ולתימן לא תכלאי מה הוא הפיוי הזה מצפון לתימן! ויש לפרש על פי מה שכתיב לילקוט לחובבי כי כל אחר שואל בחדש מה' תיבף ותתן שאלתו והיה בעבור שהפץ הבוא דרך צפון אז שכיח דין אחר שם מעייני בדיוים דהבוא גברת דשחיל שאלתא לי גברא חזי לכל שהפץ הבוא או מקלחו ומתנין לו כפי הרלוי לו. ואם תינו רלוי לבוא דבר אין מתנים לו כלל וכל שאחר לצפון שם ולעתיד ניתן הכל לרלויס. וזה פירשנו פסוק מה רב טוב אחר לפנ"ת ליראיך עכ"ל. וזהו שפתר לומר דקדוק הכתוב. תומר לצפון תני שתתן כל הצפון שם מימי עולם. והוא מזומן ותינו חסר כי שם נחיים. ולתימן שהוא מדת חסד אל תלאי רחמיך. וזהו ירמוז שפסוק גם בן בכלן במקן שכלן אל לדיקים לעתיד לבוא

לבוא עורי לפון לתם המזומן שם. וכומי חימן מדם מסד ספיחי גני וכו'. יבא דודי ר"ל כל לדיק ולדיק ויאכל פרי מגדיו. וכבן.

וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים. ר"ת ד"ובב פ"פתי י"מים הוא שם סד"י. ויובן על דרך שאמרו רז"ל למה נקרא שמו שם סד"י על שם שידוד המערכות. ואלה מלינו בלשת ישראל ממלריס מתחת יון שערי טומאה שאר מטולם לא פתחו לאומריהם כי אם רק בחמלעו' שידוד המערכת בהתגלות נגלה לומותיו ומופתיו על ידו בהגלה ומתפרסם לאלותו בכל העולם. ואפילו יהיו פיו עשה בו לומר עשה ידעתי גם אתי כי יבו"ם היא האלהים. וכמלא על ידי שידוד המערכת נתעוררו כל אלה אשר שיחתה בחוריהם וגם עתה מרחוק עיניהם הבחילו לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו. וכלל הוא בחמלעות שם סד"י המשדד המערכה נתעוררו היתרים מתרדימת הזמן ובוכחי אלהים בהתעוררת הלב בפיהם להוליא לפני אלהים בהתעוררת הלב רק מן הפה ולחון. וזהו רומז בהתוב וחכך כיין שטוב הולך לדודי למישרים ופירו' רש"י ז"ל שיהא חכי הולך לפני דודי להסבת מישור שהוא מן הלב ולא בדמים ועקיבה. ובמה נאות לו להדם לעורר בכה שיהיה מישור מן הלב ולא בדמים ועקיבה היינו משם על הלב שם סד"י בלשת בני ישראל ממלריס בחמלעות שידוד המערכות וכמאז כן עתה כל אחד ואחד מישראל עדיין ים לו בחיות יציאת מלריס ועל ידי זה יתעורר משאתו להוליא לפני אלהים דיבור בהתעורר'. וזהו ד"ובב פ"פתי י"מים ר"ל בחמלעות שידוד המערכות כנ"ל. ודו"ק:

אנהנך אביאך אל בית אמי תו'. פירוש על ידי תלמוד ועיוק שמות בדביקות לשמו דוקא בזה יתלבש שפעת לבוות בית שמקדש וילדך בלי מה שאסור. דעל ידי שתוכה ושמות יספיעו תוריס גדולים ושהיה שארלת שביס בבית שמקדש. ותזי תלמדני כמ"ש וכל בניך למודי ה' ותז תוליה לאור חלקי שקבלתי בכר סיני. וז"ש תאחך מיין ברקח מעסיס רימוני. כלומר חלקי בפי שורש בשתי ועל ידי זה יתשתקו בדיניס. שמלוז תחת לראשי בלי הפסק כי סדין יתפסך לרחמיס. וימינו תחבקני בסוד כי גדול על שמיס מסדו וכנן:

ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים. ודרשו חז"ל מה בלבי בורח ומחזיר רשעו למקום שיולא משם וכו' דמה לך לבבי למבר שגלולה לח שבורה תחזור רשעך למקומך הרשעון. ויובן על דרך דאיתא בשתי' האר"י זלה"ה על כוונת קדושת כתר שתומרים בתוסף דשבת בתיבת ממקומו הוא יפן ברחמיס וכו' זה שולים על ז"ת שעלה למעלה ממקום תילתו וכו' ואפילו המלאכים שולים היה מקום כבודו ות"ו בהפלד הכבוד לא יהיה קיום העולמו'. לכן אנו אומרים חיבה ממקומו הוא יפן ברחמים לעמו. כי בחמת מי שגורם ככה הלא הכל במעשיהם הפוכים של ישראל. ואנו בני ישראל גורמים לזה שיעלה למעלה ממקום תילתו. ולכן בקשתיו שיפן ממקומו לעמו. כי הם היה תמיד בסוד התעלות שבבוד ממילא נתבטלו כל השולמות. וגם החתונים נתבטלו ממילותם. כי בחמת לריך להיות בסוד רצוי ושוב ואם לאו לא יבול אדם שתחתון להריס יד או רגל. וממילא בעלה שבחירתם כלריכה להיות חפצית ביד

המדם. גזם רומז הכתוב ברם דודי לעלות למעלה ממקום מגילתך ועל כל זה ודמה לך לצבי המחזיר רחמו למקום שילה משם ע"ל

ממקומו כוח יפן ברחמים לעמו בסוד לעוה ומוב. וכבן:

סדר במדבר

בני נפתלי למשפחותם וכו'. וכתיב מה שלה כתב לבני כמו בשאר המבנים שכתוב לבני. יש לפרש על פי פשוט שבכל המבנים הצווי היה למוחס לבית אבותם ופירשי ז"ל מי שלמו משבט אחר יקום על שבט אביו וזה פירוש לבני שמעון וכן כולם נבדלו תולדותם למשפחותם לבית אבותם וכיו פקודיהם כך וכך. ושבט נפתלי היו מבוררים ועומדים. וזהו שאמר בני נפתלי תולדותם למשפחותם לבית אבותם ולא היו לריבים לגבול עוד. ודו"ק כי לדעתי הוא ברור:

ואני הנה לקחתי וכו'. במדרש במדבר רבה בציווי שקב"ה הוא ובית דינו שאמר וס' דיבר עליך וכו' והוא פלא. ויתכן לפרשו על דרך שכתבו המקובלים על פסוק אני רחמן ואני אחרון אותיות שקודם שהם הוי"ה ב"ה ואותיות שאחר שהם הוי"ה ב"ה גימטריא אני. וז"ש ואני הוא ובית דינו שאותיות שאחר שהם הוי"ה ב"ה הוא בית דינו כידוע. וכבן:

פרשת נשא

נשא את ראש בני גרשון גם הם. יובן על דרך שאמרו רז"ל במדרש שכאשרן היו נושא את נושאיו. ושאני בני קהת נושאי המקדש ובגדיו. כיון שהיו יודעים שהיום עושים עבודה כלל. אלא שהציווי היה בשביל שהשם יתברך חפץ בהתעדנותם דלתתא כמ"ש בזוה"ק. וזהו פירוש הפסוק מה שאמר גם הם שלא בני גרשון שנושאים אחר כלי הקדושה שיהיו גם הן בעגלה ושפלות הוא כמו בני קהת. ועל דרך זה יובן הכתוב ויהי בנסוע המקום ויאמר משה קומה ס'. ולפי מ"ש שהשם יתברך לוה לשלח לה המקום משום שחפץ בהתעדנותם דלתתא. וזהו שהיה אומר משה קומה ס'. וכבן:

כה תברכו את בני ישראל אמור להם. פירוש אמור הוא לשון מקור כמו זכור ושמור. שבאמת אין עיקר הציווי לאמור שהכהנים בפה יברכו וכו' רק העיקר שיעשו הכהנים שיקבו לפה מדת החסד. ולהיות קשור בלבבם שהבא יברכו. וזהו שאמרו שהכתוב כה תברכו את בני ישראל פירושו כן תהיה בלבבכם לאמור לפה. הייו שממילא יגלו הברכות כך מלבכם וכבן (מג"א ז"ל):

או יאמר על דרך שכתב רש"י ז"ל לשמור כמו זכור ושמור. ויתכן לומר כוונת רש"י ז"ל על דרך שאמרו רז"ל שהשבת

לימו תלוי במעשה שמחמורים. ולפי על פי כן לוה לנו השם יתי שיהיה שהכוונה מלדיעתו שנזכיר לה השבח ויהיה נחשב כאלו עשינו בעלמינו. וכמו שאמרו רז"ל כל המומר ויכולו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית. וכשה ככה כחיב ואתי לברכם ולפי על פי כן לוה השם יתי לחכן ולת בניו שיברכו לת בני ישראל. שיעשו ככוונה לבכך לת ישראל. ונחשב כאלו הכהנים בעלמם יברכו לותם. (כלומר כאלו היו מפשיעים בעלמם שפע ברכות לישראל וכאלו נותנים בעלמם שברכה לישה) וז"ש רשי"י ז"ל כמו זכור ושמור (כלומר שנלמדו שכתבים לעשות ככוונה מלדם בהשערותא לחתתא דוגמת ליווי זכור לת יום השבת שנלמדו כן לקדשו מלידיהו. לפי כי שבת מקודם מעלמו מלקב"ה. וכדלאמרינן בע"פ שבת ממילא קבע נפשיה).

וכבן זה:

וישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. יבואר על פי מה שאמרו חז"ל לה מלה לקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. וזהו כוונת הפסוק ושמו לת שמי על בני ישראל ושמו יתי הוא שלום אז ואני אברכם פירוש שיהיה לשם כח וכלי להחזיק לת השברכות וכבן:

פרשת בהעלותך

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. יתכן לפרשו על דרך שהובא בחוספתא סוף מס' מכות שאלתך מיכאל הוא כהן גדול למעלה ומקריב בשמתיהון של ישראל. בשוד ואתני ישראל השם הקרבן. ומדתו של אהרן היה שוהיר' דמעלותא כמו שכתב בזוה"ק וכתבי האר"י ז"לה"ק. והוא להפלה מן המלאך וכלותו להעלות בשמותיהם של ישראל יותר מן המלאך ובשעה שקרלת לך כמ"ש לך' מלהים בשעת הדם. וזהו שאמר בהעלותך לת הנרות כלחתך מעלה לת בשמותיהם של ישראל חכוין להעלות לותם לל מול פני המנורה. שהוא עמודה להמלשותא וזהו סוד ח"ל מו"ל בשעה שהשם. ודו"ק:

אל יאמר אל מול פני המנורה. על דרך שמקשים שהפרשים שהשם נגות פונים לל לר להמלעי ומפני מה לאמר שהכתוב יחילו שבעת הנרות. והוא ליה למימר שבעת הנרות. ויובן על דרך שכתב הרמב"ן ז"ל על פסוק היה לאמר לעם מול הלהים פירוש כנגד מדת הדין טיו"ש. וכלן גם כן יש לפרש מלת מול הוא כנגד. פירוש מה שהוא נגד פני המנורה והוא הקב"ה ולו יהיו שבעת הנרות. וכבן:

ויעש כן אהרן. בפרש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ויש להקדק שאין שייך לומר על אהרן שיעשה ח"ו שהולרכה התורה להשמיענו שלא שינה אהרן. ויתכן לפרשו על דרך שאמרו חז"ל לדם מקדם לת עלמו מלאשה מעט מקדשין לותו מלאלה הרבה. פירוש שהושיבו לו הקדוש יותר ממה שהוא עלול לקבל והוא בשביל שעשה לת המלוה גם כן למעלה מהשבע. וכשה ליתה בש' סידורו של שבת בשאדם עושה לת המלוה למעלה מן השבע עושים לו גם גם כן למעלה מהשבע והוא מדה כנגד מדה. ובזה יובן מה שאמרו רז"ל בפ' קדושים בשדרש קדושים תהיו יכול כמוני תלמוד לומר כי קדוש לני ס' קדושתי למעלה מקדושתכם. ופירושו יכול כמוני כמו שאתה ממשיך על עלמך בעבודתך הקדושה. תלמוד לומר כי קדוש לני ס'.

קדושתי

קדושתי מה שהוי נותן לך. כוח למעלה מן הקדושה שהוא עליון ומוכן לקבל. וכמו כלולת הגלות היה בגלל שהיו מערבי לא כמו לעולם כמו שהזכירו חז"ל בשבת (פ' במה מדליקין) ועדות כוח שהשכינה שורה בישראל. כיון שבשמן לא היה מספיק כל כך היכיה הרבה דולק ואף על פי כן לא כבה וכוח למעלה מן הטבע. וזהו עדות שהשכינה יכול להיות שורה ביזראל אף על פי שהם בעלי גבול. ובחיזה כח יוכלו להגיע להיותם נקראים בשכינה. וזהו שהי מערבי עדות כוח שהוא גם כן למעלה מן הטבע. שהשכינה שורה ביזראל שהם למעלה מן הטבע. ולויתה במדרש רבה כשרואה הקדוש ברוך הוא הנשמות הקדושים בתוכה שהוא לה הקדוש ברוך הוא דעתו. אמר לו הקב"ה אתך גדול משלמה. שהוא עומד ומעיד את הגלות. ויתכן לומר שכיון שהוי לו הקב"ה אתך גדול משלמה היה הכתר עליו שהשה בשביל כבוד עלמו והשכינה עושה כך היה המעשה בטבע והוא כן הוי מערבי היה כן בטבע. וזה כוח שהכתב רש"י ז"ל להגיד שבחו של הכתר שלא היה. כלומר שלא עשה בשביל כבוד עלמו. רק עשה את הלות שהקלקה בלא שום פניה ומחשבת חוץ רק למעלה מהטבע. ומפני זה היה הנס הוי מערבי שלא כבה.

ולו"ק:

או יאמר ויעש כן אהרן. להגיד שבחו של הכתר שלא היה. על דרך שאמרו חז"ל במדרש רבה פרשה זו. ולי נראה לתוך לי לריך לה כתיב ומקודש עמיה שרי שלא כדי לזכותה. ועוד ליתא שם אמר לכם הקב"ה לא שהי לריך לכם. שלא שהיכרו לי כדרך שהתירתי לכם למה להעלות הכתב בפני הלומות היאמרו רלו כתיך ישראל מחירין למי שהוא מחיר לכל העולם כולו וכו'. וכמה הכתן היה לריך לעשות שני ספיים בנותה אחד. היינו שני כוונות מתחלפות. ר' שהקב"ה חיבו לריך להודיע. וכב' שלריך להודיע בשביל ישראל כדי להעלות היכה בפני הלומות וזהו עבודה גדולה. וזהו כוונת רש"י ז"ל להגיד שבחו של הכתן שלא היה. וכבן:

כי לי כל בכור וכו'. יתכן לומר על דרך שאמר הכתוב בכוריש לה'. מפני שכל הנתחלות ורחמים לריך להקדישו לשמו ית'. וזהו ענין כני חיי ומזוני. בניים הבכור לה' יען כי אני ה' קדמון לכל דבר רחמון וחנין רחמים לרחמיתו. ובחלק הנזונות הקפיד הנה ית' לתת רחמיתה לה'. בחלה כתיב רחמים עריסותיכם. בגזיה רחמים גז לתן. וכתיב בקין וחל קין ואל מנחתו לא שעה. בשביל שהביא מפרי האדמה ולא מרחמים פרי האדמה וגם מקץ הימים לשחר שמילא כליסו מכה כמ"ש בזוה"ק. מה שאין כן בשבל לתיב מבכורות לאנו ומחלביהן. וזהו שאמרו חז"ל בפ"ג דגיטין על פסוק כבד את ה' מהוך לפילו עני המתפרנס מן הלדקה ונותן לדקה הוך לין מרחין לו סימני עניות. וזהו שאמר מהוך כי עני הין לו הום הון ואף על פי כן נותן לדקה. ואז ימלא בריכות ה' שבע לבון וכל הוב. וכבן:

וידך אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב קרבן ה'. במועדו ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. וידבר ה' אל משה וכו'. איש איש כי יהיה טמא לנפש וכו'. ויש לדקדק שבשהלה אמרו טמאים לנפש אדם. ובפלוויו כתיב ממא לנפש אחת. ועוד יפלא מה שאמרו למה נגרע. הלא מפורש בחורה בהר

היכא שמטעמא אחרינא להקריב קרבן. ועוד יפלא מה שמצא רבינו ע"ה למר עמדו ומשמעה מה יגווז ס' לכ"ס. והליווי היה לדווחם. אלא יתבאר על פי מה שכתב בזוה"ק שמלדיק נקרא אדם. והרמז לזה הוא מה שאמר ביחזקאל ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה. ומליני בירושלמי ברכות בשמת רבי אבהו אין כהונה היום. וכמו שכתבו התוספת בכתובות שאמר ר' חייא כאן אלו הייתי בשעת פטירת רבינו הם הייתי מטפל עמו. והנה הז"ל אמרו שאותם הענינים היו מוסרי אהרון על יוקף שלדיק ואם כן ליפות יתכן שאותם היה אומרו היו מטפלים באהרון על צדיק ושלדיק לינו מטמא למה נגרע לבלתי הקריב. וזהו שהזכיר הש"י למשה. לומר כי היה עמו בנפש אחת. והיה לדורות שיעשה פסח שני. אבל לשם הוא מיד לעשות הפסח. ומפני זה הביאו הליווי שלשם ממה שאמר בנפש אחת

ולא אמר בנפש אדם כנ"ל. והבן:

כי על כן ידעת חנותנו במדבר. והיית לנו לעיניים. יתבאר על דרך דלתיה בזוה"ק פרשת משפטים שמה שתלמידי חכמים הולכים למדבר ללמוד. הוא כדי להסביר המילוים ולשם ר' את הקל פות אשר שם מקומם. כיון דליה בהורח חלא מגו חשוכא. וזה הוא מה שאמר משה רבינו ע"ה ליתרו. כי על כן ידעת חנותנו במדבר. כדי להסביר את הענומה כנ"ל. והיית לנו לעיניים כי ידוע שיתרו הומר גדול היה לע"ז ואחר כך נתגייר. כיון דליה בהורח חלא מגו חשוכא. וזהו והיית לנו לעיניים שיהיו היה למדין ממך לעשות דוגמתך. כדי להחיר לנו מחוך החשך כנ"ל. ובכן זה:

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה'. יובן על דרך שאמר במדרש דהארון

היכא שמטעמא אחרינא להקריב קרבן. ועוד יפלא מה שמצא רבינו ע"ה למר עמדו ומשמעה מה יגווז ס' לכ"ס. והליווי היה לדווחם. אלא יתבאר על פי מה שכתב בזוה"ק שמלדיק נקרא אדם. והרמז לזה הוא מה שאמר ביחזקאל ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה. ומליני בירושלמי ברכות בשמת רבי אבהו אין כהונה היום. וכמו שכתבו התוספת בכתובות שאמר ר' חייא כאן אלו הייתי בשעת פטירת רבינו הם הייתי מטפל עמו. והנה הז"ל אמרו שאותם הענינים היו מוסרי אהרון על יוקף שלדיק ואם כן ליפות יתכן שאותם היה אומרו היו מטפלים באהרון על צדיק ושלדיק לינו מטמא למה נגרע לבלתי הקריב. וזהו שהזכיר הש"י למשה. לומר כי היה עמו בנפש אחת. והיה לדורות שיעשה פסח שני. אבל לשם הוא מיד לעשות הפסח. ומפני זה הביאו הליווי שלשם ממה שאמר בנפש אחת

ולא אמר בנפש אדם כנ"ל. ובכן:

כי על כן ידעת חנותנו במדבר. והיית לנו לעיניים. יתבאר על דרך דלתיה בזוה"ק פרשת משפטים שמה שתלמידי חכמים הולכים למדבר ללמוד. הוא כדי להסביר המילוים ולשם ר' את הקל פות אשר שם מקומם. כיון דליה בהורח חלא מגו חשוכא. וזה הוא מה שאמר משה רבינו ע"ה ליתרו. כי על כן ידעת חנותנו במדבר. כדי להסביר את הענומה כנ"ל. והיית לנו לעיניים כי ידוע שיתרו הומר גדול היה לע"ז ואחר כך נתגייר. כיון דליה בהורח חלא מגו חשוכא. וזהו והיית לנו לעיניים שיהיו היה למדין ממך לעשות דוגמתך. כדי להחיר לנו מחוך החשך כנ"ל. ובכן זה:

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה'. יובן על דרך שאמר במדרש דהארון

רלה לתקן עתה את חסר פגם מקודם. ויסתר ממה פניו מפני ירחתו מחסר קדשו מלפניו בעבור הבעתו על הלחים וכבן). ועל דרך זה ים ליקב מה שחמרו חז"ל על פסוק ויעמע ממה ויפול על פניו מלמד שחסדוהו בחטח חים. ועל פי מה שכתב הח"י זלה"ה שיתרו היה מבחינת קין. ועל לוחב החחומה יחירה שחמר קין תיקן עתה שחתן למשה את לפורה בחו לו לחשה. לך לי חמרינן כסברת קין מפני שהוח בכור מגיע לו פי שנים עיין במדרש ב"ר. ומה כן החחומה יחירה צריך לקין ולכך חמרו רז"ל שחסדוהו בחטח חים (כלומר שלקח עתה החחומה יחירה חשר היינו חלקו וגורלו דק חלק קין דהיינו קרח שהוח גם כן גלגול קין).

וכבן זה:

והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וכו' מי יחכילנו בשר. בח' חורח נמיים ליחח הטעם למה בקשו בשר תחום הוח כדי להעלות גלולות קדושות שנפלו לקליפות. כי ממן היה לחם מלירים לחם שהמלחכים נהניים ומה כן הוח רוחניות והיה נשחר לחם זלח הטבודה. ומפני זה בקשו בשר כדי להעלות הגילולות קדושות. והטעח היה מפני שחז לח היו לריכים לזלח העבודה. ועל פי דבריו הקדושים נבין כוונת הפסוק יען כי מלחתם חת ה' חשר בקרבכם פירוש זלח הקדושה שהיה בקרבכם שהיו נהניים מן הרוחניות. ובזה נבין גם כן פירוש רש"י ז"ל שכתב שם לח שטעמי שכיחתי בחוככם לח גבה לבכם. פירושו שם לח שחתתי לכם זלח הקדושה הגדולה. לח גבה לבכם לבקש עוד זלח העבדות להעלות הגילולות קדושות כי דבר ברור הוח מחמר שהיו ישרחל כל כך בגרם המעלות ובמדריגה

עליונה. לח יחכן ה'בקשו ויחחוו בשר בגשמיות. חלח שבקשו להעלות הרוחניות מהגשמיות שהיה עבודה גדולה. וכבן זה:

ויקרא את שם המקוםההוא קברות התאוה כי שם קברו את העם המתאוים.
כלומר בקברו ובטלו לח החוה מלד שפחדו לנפשם להיות מתחויה. בעבור כי שם קברו לח העם מתחויה. ופחדו פחד פן יקרה גם שם כמקרה העם המתחויים והוה בחיית חשנפש מילחה. מה שחין כן בחשובה מהשבח כי מהוד נעלה ומסולחה חללו ית'. וזהו שחמר בהבח במשלי מעוה לחוה דרך ה' עוז ומהוס בנפשותיה. כי קרבת חלהים טוב לנס מכל חמודי חבל ותעוגות בני חדם. לחמה לפועל חין לח תפעל בנס מהומה דרך ה'. רק שמחחה הוח לחשר חגדול פרלות פועלי חון שנס לריכים ירחה מרוטה ביחה לחלקחה. וחה הוח תשובה מילחה חתחה. וכבן זה:

ותדבר מרים ואהרן במשה וכו'. והאיש משה עניו מאוד מכל האדם. לריך לדקדק מהי שייכות לכחן והחיים משה עניו מהוד וכו'. ובבן שחמרו הקדמונים שבזה שחמבר לחד בגוות חבירו מכבן מחבירו הטבירות שים לו וחה כן נמלה דגם למשה היתה לו זלח לטובה ולזה חמר הכתוב והחיים משה עניו מחד מכל החדם. נמלה לח היה למשה לער מזה ולהרבה היה לו שחחה. וכבן זה:

והאיש משה עניו מאד וכו'. ויתכן לומר על דרך שחמרו הם הלח גם בזו ליבר ה'. להסבן היה כבן והכתוב ניחלה ממשה בשביל שסילב בשליחות הבי"ת

וסוף סוף כן במבור רוב שנותנומו . ולזה אמר סכמוב והאיש משה עניו מאוד מכל האדם וכו' . וסכן :

והאיש משה ענו מאד מכל האדם . יובן על דרך שאמרו ז"ל (בפ"ק דסומה) ולא עוד אלא שאין תפילתו ממאמת כמו שנאמר כן אל כביר ולא ימאס . וסוף נגד מה שאמרו עליו שפירש מן האשה . ואמרו ז"ל בזמן שאדם מבקש מן הבריות נוהם לבריות שתשחלק מיאדאלל . ועל זה בעיד שכתוב והאיש משה עניו מאוד וכו' . ויש לו מעלת הבריות . ואם כן אוב היו נוהם לבריות שתשחלק מ"ו מיאדאלל . וסכן :

או יאמר והאיש משה עניו מאד מכל האדם . על דרך שכתב רבינו הרמב"ם ז"ל שהקב"ה שולל סידיעה מסרע על דרך שאמרו ז"ל במדרש ב"ר שהפליג דרכן של בשרים מכנגד פניו ושיחף בו מדת הרחמים ובללו שה"ל יודע ס' דרך לדיקים ודרך בשרים תאבד . תבדה מכנגד פניו ושיחף בו מדת הרחמים ובללו . וזהו גם כן כוונת שכתוב בתבקוק טהור עיניים מראות רע . (ועיין בתור החיים מה שכתב בשין זה וסכן) . וסוף כיון דכשלדיק עושה שלום ולריך יציאות גדולות . שתשיב המלוה פסורה ונקיה בלא שאן תשת מחומה . וכמ"ש על פשוק אין לדיק בתרן תאבד יעשה טוב ולא יחטא . כלומר שלא יהיה חסרון קלת במלוה שעושה . תבל במשה רבינו ע"ה כתיב ותרא אותו כי טוב הוא שמשה רבינו ע"ה עשה כל המלות בתכלית השלימות מן השת שאבד גולד . ולשברת זאת לא שייך לו שכר . ומפני זה היה עניו מכל האדם לפי שלא שייך ו שכר . (ועל דרך זה תבין מ"ש רז"ל במדרש רבה פ' ואתחנן . אף על פי שים לדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מן הקב"ה רק מתנת חנם . ומעשה שדבר יובן ממה שהקדמנו למעלה) . וכסן :

ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת בשלג . עיין במדרש רבה שאמרו כשפנה אליה לא היתה מלורעת . ויתכן לומר על דרך שאמרו ז"ל בערכין על ג' דבריס נגעים באים לעולם מיחיבי שבשה דבריס בגדי כהונה מכפרים ומאני כלי לתשני מעשיו . הא דלא תאני מעשיו . ועל דרך זה יש לומר בסמיכות בפסוק ואחים משה עניו מאוד . ואם כן לא תאני מעשיו ובגדי כהונה מכפרים . ולכך כשפנה אהרן אליה פרחה ממנה הלרעת . וק"ל :

פרשת שלח

שלח לך אנשים . ופרש"י ז"ל לך לדעתך אני היני מלוה לאחך אלא אם תרלה אלא . ויובן על דרך מאי דקיימא לן שמלוה דאורייתא לריכה כוונה . ומדרבנן היכא לריכה כוונה . ואיתא עוד בגמרא למלות מלוות . וזהו שאמר לך כפ' אל תמרולו על פי מאי דהקשה בשלטי מס' חולין ולילמא מהכיר בשבודה טוב . ומפרש כרבי יעקב בר ברחיה דאמר ואולם מי חני לעולם שכולו חרוב . וכשה בחמת מה שלא הגיעה עליהם במלוה בשביל שכוונתם היה להיפוך והשם ית' שולל סידיעה מהרע . ולפי סחירון הזה היינו מניע שכך להלדיקים . ואם נאמר כיון שהיו מכריח בביכול בשלא סידיעה ואייך תרעה . ועל דרך זה יתכן לומר השעם מה שאמרו חז"ל בסוף פ"ק דברכות שהעובר על דברי חכמים חייב מיתה שבשלמא במלוה דאוריתא

דלמוריית ים לומר שמלות לריכות כוונה ואין מומו ולבו שלמים לזה וכוה כמלום . מה שאין כן במלום דרבנן שאינה לריכה כוונה . וזהו שאמרו כל הטובר על דברי חכמים חייב מיתה (ועיין ביערות דבש) . ועל דרך זה יש לפרש מה שאמרו חז"ל במס' ברכות כל הקורא ק"ש על מטתו כלומו לוחז חרב של שתי פיות בידו . ושעשה משום שהיא מלוה דרבנן ואין לריכה כוונה . ואמרו ז"ל על תפילות שמלבות בחיים שם נעשות עטרות וכשא להשם ית' כיון שהפלה דלמורייתא . ואם כן לריכה כוונה . מה שאין כן במלום דרבנן . ושכר שמלום להשתבל על החורבן בית שהקדש הוה מלום דרבנן כמו שאמרו רז"ל על פסוק ליון היא דומם אין לה . מכלל דבעי דריסה . וז"ש על זה דום לבבו על חלם חשכו עיניו . פירוש שאין לאו משיגים גודל מעלת הקדושה שבעולם מחשבו מכל מקום אחה ס' לעולם חשב שיש להשי"ת נחת רוח מזה . כיון שמלום דרבנן אין לריכה כוונה . ועיין ביערות דבש מה שכחב על פסוק יען כי גבה הטם בפיו ובשפחיו כבדוני ולבם רחק ממני וכו' ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו חסחחר . שעליונים מבקשים אח רבי וכו' . ותפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה . ואינה עולה רק לעולם השלכים . ולכך נאבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו . מה שאין כן בתפילות דרבנן בלא בעי כוונה ונשמה בלא כוונה גם כן עולה וכשא להשם ית' . ולזה אמרו רז"ל במדרש ליקה רבתי שבזמן החורבן גולל מפיח שהוא הסיפוך מאבידת חכמת חכמיו וכבן . ולזה אמרו רז"ל בשלבי אם' מלות שרבי עקיבא היה משחק שאחיות עין נבואה זכריהו . עוד יבבו זקנים וזקנות וכו' היה משעשתו בילו .

שהוא עין חחיית המחים . ותפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה . מה שאין כן בחילות יהושלים . אף שלא ביוונו להקדושה מכל מקום לא בעי כוונה והיה כאלו ביוונו בה . והרי זה ממש עין חחיית המחים . ועל פי זה יחבן לומר מה שהיו הכרובים מעורים וכו' שרומז לעין אחי דבדבי ואחי זעוריי שקטן אין לו מהשבה וכבן . ובזה יש לפרש פירוש הכחוב גם היא נאנחה ואשב אחור . שאף בבחינה אחוריים מהני חשובה . ועל דרך זה יחבן לפרש ביון שרואו שאף בזמן שאין עושים רלונו של מקום מפל אשר מעוריים . ואם כן אין ראוי אף שהקדוש שהיו מעוריים שעשו רלונו של מקום . ולכך עשו חשובה למפרע . ובבן זה :

או יאמר שלח לך לדעתך . על פי מה שפסקינן שמלות דלמורייתא לריכות כוונה אבל מלות דרבנן אינם לריכות כוונה . ואמרו רז"ל שמלוה בעידן דעסיק בה לגיעה ומלי . וכשאחיין שלריכות כוונה אם היו מכוון בה חיכף מלחה . וזהו שאמר לדעתך שהיא מלוה דרבנן שאינה לריכה כוונה וגגיעה מגיי . ועל דרך זה יובן שברת משה רביבו ע"ה שאמר משה להקב"ה שמחת אחך לפים חסיה רק להלדיקים כמו שאמרו רז"ל במס' מכות . ואם כן המלוה היה מלחה אף מעבירה . ואמיד יסיו בבחינת לדיקים . מה שאין כן בחסיה מדת אחך לפים אף להדיקים לגיעה מגיי אבל לא מלחה מן העבירה . וד"ק :

ובאשר נשאתה לעם הזה ממלרים ועד הנה בו' . והקשה הסחלחה ז"ל מפני מה בזכיר כאן העבירות מה שעברו מקודם ודי לקרא בשעשה . ונראה לפרש על דרך שאמרו חז"ל המלמד לחבירו חורה זוכה

לוחגזר חומר ויקח לך וכו׳. וכמו שחמרו חז״ל על פסוק חם תוליח יקר מזולל כפי חסיס. מה שחני גוזר חחם יכול לבטל. וכנס מצם רבינו ע״ס כיס מלמד לכל ישרחל חורס ומביחם חמיד למחובס כמלח שכיס מצם רבינו ע״ס בבחינחו כביכול וכיס יכול לבטל חת הגזירס חמיד. וז״ש וכחשר כשחחם לעס הזס ממלרים ועד כחם בחבילי. ולמעני על שחני מחפלל עליכס ועשים רלוני. וחס כן חף עחה חני חומר לך שחחמול לחס בחביל ותגזר חומר ויקח לך וכו׳. וזס שכחיב לו חצם ית׳ שלחחי כדבריך. כלומר שדיבורך כיס גורס שחשלח לחס. וכחן:

ענין סמיחת נקכיס למרגלים. זס שחומרים בחפילת מוספי שבת לויס פרוסיס עס סדורי נקכיס פיוס במקום שגזר חקב״ה ולוס על המרגלים לספריכס מחרן חמדא וכשבע בחפו חס יבוחון חל מוחחו. במקום ססוח סמכס כחורס כי חבוחו חל בחרן וכו׳ יבוחו נקכיס ובשרס על ביחת בחרן וכחן:

דבר אל בני ישראל ואמרת וכו׳ ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם

לדורו״תם ונחנו על ציצית הכנף פ״תיל ת״בלת וה״יה לכ״ם לצי״צית. ליחח בחמ׳ מנחות (פרק החכלת) דלין החכלת מעכב חת הלבן. לחף על פי דלין לנו עחה חוסי חכלת מחוייבין חנו על כל פנים בחוסי לבן. וזהו רמזה למו בחורה ועשו לחס ליצית על כנפי בגדיהס כלומר חוסי לבן דבר זה יעשו לדורו״תס. כי מלוח ליצית בחוסי לבן על כל פנים נוסג גם לדורות. וסוסיפס בחורה לחמור ונחנו על ליצית הלקח פחיל חכלת. כלומר שבמלוה גם כן לחת בחוך לליצית חוסי חכלת. לחנס מלוח חוסי חכלת יהיה רק לכס לליצים בזמן שכיס בית סמקדש קיים וכיס חכלת מלוי למו. חבל לח לדורות כמבואר. וזהו שחמר פחי״ל חכל״ח וסי״ס לכ״ס לליצי״ת. וכבן זס כי גבון הוח:

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונו׳. ובטעם מה שחמר בכח מקודס הלב ולחר כך הטין וזנח׳ ליחח להיפוך הטין רוחס והלב חומד. ויובן על פי מחי דליחח בלחניך שבטעין סדר עבירה הוח עין רוחס והלב חומד. והיכח שהלב חומד מקודס ולחר כך הטין רוחס שהחומס היח בחוזק יותר. ומלות ליליח היח מסוגל לסכניע לח חלוס חזקס כזו כמו מעשה סמובחס בחמ׳ מנחות (פ׳ החכלת) בלחד שהיס זכיר בחלות ליליח ושמע חיס זוחס בכרכי היס. וסיס הלב חומד קודס שהיס הטין רוחס. מכל מקוס הגיעס עליו וסלילחו חלוס ליליח מן החטח כמבואר שם שבחו ד׳ ליליותיו ונפחמו לו על פניו ושפריטוהו מן הטביכס. וז״ש לחרי לבבכס ולחרי טיניכס. וכבן:

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי. טיין בילקוט זו שבת שבקולס נגד כל חלוח. ויחכן לפרשו על פי מה שכחוב בחוח דבי חליהו (פי״ח) שבמקושש חילל לח השבת בשביל שלח כיס עליו לוח תפילין. לכך לוס הש״ת לנו חלוח ליליח כדי שיזכור על ידו לח השבת. שבחלוח ליליח כחיב גם כן לוח (כדלימח בזוהר בקדוש ובימס ת״וחו לוח דילי טיי״ם). וכבן:

אני ה׳ אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. ליחח בילקוט שחעוני למה מזכיר יליחח מלריס על כל מלוס ומלוס. משל למה הדבר דומה למלך שנשבה בן חוסבו וכשפדחוהו לח פדחוהו לשם בן חורין

תלת לפס עבד ע"ל כילקוט. וסגי לפי זה דמצא לכתורת יעלה על הדעת שיצרפל פס במדרגה קטנה. ויתכן לפרשו על פי מה דאמרו חז"ל בגמ' אפס תמר זה בני וזה עבדי הימו נתמן. זה עבדי וזה בני נתמן. והטעם הוא כי הבן גם כן מצמח את הבעל. ומלשון בגמרא שצפל שמין תלהיבה כהן הוא ומחוץ יבל למלרים מקום טומאה והצייב לו דיצרפל נקראים בניה למקום. ואם כן למלשון למדין ממלרים עלמו ביצרפל נקראו בניה למקום. ואם כן פס במעלה גדולה. וכבן:

באופן אחר יובן על דרך שכתבו חכמי הלמת שבכתירה חפצית ביד כל האדם לתקן כל הדומה חוץ מהמחצבה שהיא ביד הקב"ה בעלמו. ומין כח ביד האדם לתקן כי אם בעזרת הצי"ת. וזהו רמוז בפסוק ואתה תצא מחצבתה כלי כסף וכו' כלי כסף פס הדומה בחינת התחתונות שהוא בידם לתקן. והנה מכח בכורות היה על ידי הקב"ה בעלמו דבחינת בכור היא הנקראת מחצבה דנקרא רחמים. וכמ"ש ברחמיה ברח אלהיה. דבמחצבה ברא הצי"ת שמיה ואדץ כידוע. ורש"י ז"ל כתב על פסוק הכסף פחיל תכלת למה נאמר יציאת מלרים בציורים. אלא יאמר הריני נותן לבעונין קלא אילן ושן דומין לתכלת מי מודיע עלי לכך נאמר אני ה' אלהיכם אני הוא שבחרתי בין טפה של בכור לטיפה שניה של בכור. ואם כן התכלת היא מורה על בחינת בכור שהוא בחינת המחצבה והוא ביד הקב"ה. וזהו שאמר ונתנו על ציצית שכסף פחיל תכלת שהוא מדריגה גדולה יותר מציצית. שהציצית מגין על המדות שבידי האדם וכמו שכתוב ולחיתם אותו וזכרתם וכו' ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' אשר אתם זונים אחריהם. (כלומר מלות ציצית תגין עליכם לבל תתורו אחרי מדות התאוה והמחמדים ואשר בלבבכם וכמו שמליכו בגמ' שהמלות ציצית הלילה על העבירות זעות עיין בדיבור התחלה). וזהו שאמר אשר אתם זונים אחריהם דייקת. מה שאין כן תכלת שהיא כנגד המחצבה תיקונה הוא רק ביד הקב"ה (ומ"ש בית שעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו ויעזוב אל ה' וירחמהו וכו'. הכוונה כאשר יעזוב רשע דרכו לעשות ולעתור מדותיו הרעות שבלבבו אשר בידו לעשותו. אזי יסייעהו ויעזרהו מן השמים אחרי כן אשר הים הון הטוב יעזוב גם מחשבותיו הרעים וכבן). וז"ש על כל מלוה יציאת מלרים. ולו"ק:

פרשת קרח

ויקח קרח. ואמרו רז"ל במדרש רבה קרח שפיקח היה מה ראה לעשות זה. ראה שלפלת גדולה יולאת ממנו שמואל שמקול כנגד משה ואהרן אמר בשבילו אני נילול ולא ראה יפה ומשה היה רואה. יתכן לפרשו על דרך שאמרו רז"ל במס' מגילה שלח ראה דוד להרוג את שמעי מפני שראה שעתיד מרדכי לצאת ממנו. ואם כן לא היה לו למשה להעניש גם כן לקרח. ובשביל זה כתבו אבל לא ראה יפה לפי שבניו יעשו תשובה (ובניו בבר היו בעולם). אבל משה היה רואה זאת. ואם כן חיפוש יפה עשה משה. וכבן:

או יאמר על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה ויקח קרח מה ראה למלוק. פרש מלומה ראה. ובעניו סוף

שפיר מדומה היא בסוד הגבורות קדושות
כמ"ש תתי"י זלפ"ס . וגם ליתא בזוה"ק
דעסור הוא לוי ולקדוש נקרא כהן . וכיון
שקרא רחם גדול כח הגבורות שפא מעכריס
והוא בחינתו על כן רחם לחלוק . וכמו
שאמרו ז"ל בפס' אבות ליזהו מחלוקת
שהיא לשם שמים מחלוקת שמתי והלל .
ומחלוקת שלא לשם שמים מחלוקת קרח
ועדתו . שהוא דוגמת מחלוקת שמתי והלל
שרחם להגביר מדת הגבורה וכמ"ש בזוה"ק
והייגו טעמייהו דבית שמתי רק שהיו
מחלקותם לשם שמים . ובכן :

או יאמר על פי מה שכתבנו כמה
פעמים שחוקה הוא ענין גדול
והוא בחינת עבודה לשם יח' בלא תמלטי .
ולכך מכפר על מעשה הטעגל שהוא עבודת
תמלטי . ואמרו ז"ל במדרש רבה פ' חוקת
לך אמי מגלה טעם פרה אבל לאחרים חוקה .
ואם כן בבחינת פרה אדומה היא קרח
גדול ממשה כיון שאהל מועד רבינו ע"ה לא
היה חוקה . ולכך אמר כי כל העדה כולם
קדושים ובתוכם ה' . ובכן :

או יאמר על פי מה שכתבנו על פסוק
את מזבחי תעשו ואת חוקתי
תשמרו . לדעתי שמירה אלא מעשה חוקה
עדיפא וכמו שאמרז"ל . שני דברים נתגלה
מעמם ונכתל בשם גדול שבמלכים ומנו
שלמה המלך ע"ה . ולדעתי עתיד מקפע
עדיפא שבשחדש מדין בשכלו מה שהוא
עושה נעשה בחשק ובחפיצה . ולכך אמר
השם יח' שאני בחירות יהיו לכם בכל
שמלות . שמירה . ועשיה . שמירה על חוקה .
ועשיה של מקפע . והיה ענין עבירה במיזד
הוא גם כן בבחינת חק שהוא דבר שאין
ששכל מחייב תוכו . ולכך אמרו חז"ל אין
חדש עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח
שטות . ועניין עשיה לעבירה הוא בחשק .
וזהו שאמרו רז"ל שעשה חדש מבילות עבירות
יעשה כנגדם מבילות מצות . ולריך לעשות
חק ומקפע כנגד העבירה (מפני שעשיה של
מקפע נעשה בחשק ובחפיצה וזהו תיקון על
העשייה דעבירה כעשה בחשק) . וז"ש
הפייטן בתין מלין יעבר מול מגיד פשע תגיד
ליעקב דבר חוק ומקפע . שהם מכפרים על
פשע . ובכן :

או יאמר ויקח קרח : על דרך שאמרו
במדרש רבה פ' זו שקרא לקח
מקח רע לעצמו . ויובן על פי מה שאמרו
חז"ל גם כן במדרש רבה שעיקר הטעות
שרחם שלשלת גדולה שיולאת ממנו שמואל
שעקול כנגד משה ואהרן . והיה לפי דעתו
של קרח שחלק על משה ואהרן שה' לא בחר
בהם . ואם כן אין הוכחה על שמואל הנביא
גם כן שהוא אחד גדול כיון שלדעתו כי
משה ואהרן לא היו גדולים . וזהו כוונת
המדרש שאמר שלקח מקח רע לעצמו גם כן
שעל ידי המחלוקת נהפך לו למקח רע . ובכן :

ויקח קרח . כתב רש"י ז"ל וקרא שפקח
היה מה רחם לשעות זה אלא עיקר
הטעות . רחם שלשלת גדולה שיולאת ממנו
וכו' . ויתכן לפרשו על דרך שאמרו רז"ל אין
ממנין פרנס על הצבור אלא אם כן קופה
של שרצים תלויה לו מאחוריו . והיה קרח
היה בן גדולים כמו שכתוב בן יצהר בן קהת
וכו' . ומה רחם לשעות זה . ואמר המדרש
עיקר הטעות כיון שרחם שמואל יהיה פרנס
על הצבור אף על פי שאין חלוי לו מאחוריו
קופה של שרצים וכו' . וזה הוא שאמר ולא
רחם יפה עלה רחם את עלמו . שהוא בעלמו
היה קופה של שרצים . ואם כן ליפוי שפיר

סיס יכול שמואל להיות פרנס על הלבור שסיס
לו גס כן קופס וכו'. וסבן:

להבין ענין מחלוקת קרח יובן על דרך מס שסובע במדרש רבס פרשס זו שכנס קרח ר"ן לוס לחלי סנסדרלות בעליהים שכולס תכלת וכו' לומר ליס מלבד לחלס בולס לוחס. וסענין הוס תמוס שקרח יחשוד ח"ו למשס מוכמר הביליהים בדבר כזה משר לין לו שחר ויחשדהו לגבול שקר ח"ו. לך סענין הוס לבחמת חורס שבכחב ניחנס ללרוס לכל לחד ולחד מן המכמיס לפי שכלו. וכמו שחמרו רז"ל בפלוגחת דר' לליעזר הגדול בחמור של עכנלי שילחחה בת קול מן השמים מס לכס חלל רבי לליעזר שהלכה כמוחו בכל מקוס. ועמד ר' יהושע על רגליו ולמר לה בשמים היל. שהחורס ניחנס לפי כדור ולפי כל החכמים שבדור. וכמ"ש בי דיוה דקרי מסחה והדבריס עתיקים. וסנס משס רבינו ע"ס שחפס במדת עמוס. כל החורס ניחנס לילדם במדת עמוס. וכן הלכה. כיון שבחמת החורס נדחשס כן. ולכך בחמת לה סיס רלוי למלך רק משס רבינו ע"ס כיון שחפס במדת הענוס. וכמו שכחוב ויסחר משס פניו מהביו של הלגלים שלח רלס להנוס מפני הסכיניס ולקבל לח פני הסכיניס שהוס בחענוג הלחרון. וסיחס זלח ממדת הענוס שלו. וכן לחברן גס כן היחס מדחו מדת ענוס וכמו שחמרו רז"ל במדרש רבס בשעה שילה משס רבינו ע"ס לח שמן המשחה על רלש לחרן. ולזעזע לחרן ולמר לוי לי שמא מעלחי בשמן המשחה. ולכך לה סיס רלוי לים לחר להיות כהן גדול. לפי שחין כמוחו במדת הענוס. וקרח רלס סיסיס כולס רלויים למדריגס זו שרלס לקבוע הלכה שלף מי שחינו במדריגס

סיס יכול שמואל להיות פרנס על הלבור שסיס
לו גס כן קופס וכו'. וסבן:

להבין ענין מחלוקת קרח יובן על דרך מס שסובע במדרש רבס פרשס זו שכנס קרח ר"ן לוס לחלי סנסדרלות בעליהים שכולס תכלת וכו' לומר ליס מלבד לחלס בולס לוחס. וסענין הוס תמוס שקרח יחשוד ח"ו למשס מוכמר הביליהים בדבר כזה משר לין לו שחר ויחשדהו לגבול שקר ח"ו. לך סענין הוס לבחמת חורס שבכחב ניחנס ללרוס לכל לחד ולחד מן המכמיס לפי שכלו. וכמו שחמרו רז"ל בפלוגחת דר' לליעזר הגדול בחמור של עכנלי שילחחה בת קול מן השמים מס לכס חלל רבי לליעזר שהלכה כמוחו בכל מקוס. ועמד ר' יהושע על רגליו ולמר לה בשמים היל. שהחורס ניחנס לפי כדור ולפי כל החכמים שבדור. וכמ"ש בי דיוה דקרי מסחה והדבריס עתיקים. וסנס משס רבינו ע"ס שחפס במדת עמוס. כל החורס ניחנס לילדם במדת עמוס. וכן הלכה. כיון שבחמת החורס נדחשס כן. ולכך בחמת לה סיס רלוי למלך רק משס רבינו ע"ס כיון שחפס במדת הענוס. וכמו שכחוב ויסחר משס פניו מהביו של הלגלים שלח רלס להנוס מפני הסכיניס ולקבל לח פני הסכיניס שהוס בחענוג הלחרון. וסיחס זלח ממדת הענוס שלו. וכן לחברן גס כן היחס מדחו מדת ענוס וכמו שחמרו רז"ל במדרש רבס בשעה שילה משס רבינו ע"ס לח שמן המשחה על רלש לחרן. ולזעזע לחרן ולמר לוי לי שמא מעלחי בשמן המשחה. ולכך לה סיס רלוי לים לחר להיות כהן גדול. לפי שחין כמוחו במדת הענוס. וקרח רלס סיסיס כולס רלויים למדריגס זו שרלס לקבוע הלכה שלף מי שחינו במדריגס

וכבן

וכן זה). ולדעת מצא ים לומר ברק בחוט אחד יפעור מעשה ויסתר מצא פניו (וכמדת שכתר אצר בקטין את בכלי שלו שירת לעצמו שלא יצבר מרוב לור פנימיותו כנ"ל). ולכך הדין לפי שכלו כך. ולא תמצו ח"ו למצא להניח שקר רק שהוא בודם מלבו. שהוא דורש המקרא לפי שכלו ולפי מדתו. ולכך אמר קרא אני חולק על דבריו ומבטל את דבריו לגומר כשאחלוק על דבריו אזי בחמת לא יסיח הדין כך. וכמו שאמרו רז"ל על אחי מעשה דר' אליעזר הגדול ופלוגתת ר' יהושע עליו שהקב"ה אמר לאחוני בני וכן. ועל פי זה יובן מה שאמרו רז"ל במדרש רבה אשר יבחר בו הוא הקדוש בבר הוא בקדושתו. שקרא היה שבוע שהכתוב תלויה בהכנה לקדושתו יום'. ומי איכין את עצמו לקדושה בהכנה גמורה לחוי להכתוב. וזהו שאמר המדרש רבה בפ' תלוה אחרי אהרן שבאחו הקב"ה וקרבו יעויי"ש. ובעיני הוא שהקורבה הוא מלד הכהנה. שמתקרב שהדש בעלמו מלדו לל האי"ת. ובאחיה הוא מלד הרצון בפעולו שבאחו בהוחו הדבר. לף שלא מעשה קרבת בהדש. וזהו שאמרו רז"ל לאברהם באחו ולא קרבו. וז"ש אשר באחת באברהם בבחירה. שהרצון בפעולו היה לבאחר באברהם. וכמ"ש ותקח את לביכה וכאיב ומלאת את לבבו ולאן לפניך שהוא בעיני מליהה וכבן. ואם כן היה אהרן ראוי לכהונה מאחי בבחירות מבחירה ומקורבה. וזהו שאמר לה משה שאהרן שאין הדבר תלוי בהכנת הקטורת לבד רק מבחירת הקב"ה באהרן. והחילוק הוא שמבחינת הכנה בקטורת נעשה קדוש בשעת הקרבה. מה שאין כן בבחירת הקב"ה בבר הוא בקדושתו מקודם הקרבה בבחירת הקב"ה והבן זה. ועל פי זה יובן מה שאמרו רז"ל במדרש רבה אשר יבחר בו הוא הקדוש בבר הוא בקדושתו. שקרא היה שבוע שהכתוב תלויה בהכנה לקדושתו יום'. ומי איכין את עצמו לקדושה בהכנה גמורה לחוי להכתוב. וזהו שאמר המדרש רבה בפ' תלוה אחרי אהרן שבאחו בהוחו הדבר. לף שלא מעשה קרבת בהדש. וזהו שאמרו רז"ל באברהם באחו ולא קרבו. וז"ש אשר באחת באברהם בבחירה. שהרצון בפעולו היה לבאחר באברהם. וכמ"ש ותקח את לביכה וכאיב ומלאת את לבבו ולאן לפניך שהוא בעיני מליהה וכבן. ואם כן היה אהרן ראוי לכהונה מאחי בבחירות מבחירה ומקורבה. וזהו שאמר לה משה שאהרן שאין הדבר תלוי בהכנת הקטורת לבד רק מבחירת הקב"ה באהרן. והחילוק הוא שמבחינת הכנה בקטורת נעשה קדוש בשעת הקרבה. מה שאין כן בבחירת הקב"ה בבר הוא בקדושתו מקודם הקרבה בבחירת הקב"ה וכן זה). ולדעת מצא ים לומר ברק בחוט אחד יפעור מעשה ויסתר מצא פניו (וכמדת שכתר אצר בקטין את בכלי שלו שירת לעצמו שלא יצבר מרוב לור פנימיותו כנ"ל). ולכך הדין לפי שכלו כך. ולא תמצו ח"ו למצא להניח שקר רק שהוא בודם מלבו. שהוא דורש המקרא לפי שכלו ולפי מדתו. ולכך אמר קרא אני חולק על דבריו ומבטל את דבריו לגומר כשאחלוק על דבריו אזי בחמת לא יסיח הדין כך. וכמו שאמרו רז"ל על אחי מעשה דר' אליעזר הגדול ופלוגתת ר' יהושע עליו שהקב"ה אמר לאחוני בני וכן. ועל פי זה יובן מה שאמרו רז"ל במדרש רבה אשר יבחר בו הוא הקדוש בבר הוא בקדושתו. שקרא היה שבוע שהכתוב תלויה בהכנה לקדושתו יום'. ומי איכין את עצמו לקדושה בהכנה גמורה לחוי להכתוב. וזהו שאמר המדרש רבה בפ' תלוה אחרי אהרן שבאחו בהוחו הדבר. לף שלא מעשה קרבת בהדש. וזהו שאמרו רז"ל באברהם באחו ולא קרבו. וז"ש אשר באחת באברהם בבחירה. שהרצון בפעולו היה לבאחר באברהם. וכמ"ש ותקח את לביכה וכאיב ומלאת את לבבו ולאן לפניך שהוא בעיני מליהה וכבן. ואם כן היה אהרן ראוי לכהונה מאחי בבחירות מבחירה ומקורבה. וזהו שאמר לה משה שאהרן שאין הדבר תלוי בהכנת הקטורת לבד רק מבחירת הקב"ה באהרן. והחילוק הוא שמבחינת הכנה בקטורת נעשה קדוש בשעת הקרבה. מה שאין כן בבחירת הקב"ה בבר הוא בקדושתו מקודם הקרבה בבחירת הקב"ה

ומדוע

תתנשאו על קהל ה'. ואמרו רז"ל במדרש רבה אם לקחת לעצמך המלוכה לא היה לך לבזות הכהונה לאהרן אחיך כלא שמעו בסיני אנכי ה' אלהיך. להבין הסמיכות יתכן לומר על דרך דאיתא בילקוט שמעוני. שעתיים הטעל שעשה אהרן היה בשביל שלא יכרגו אותו שאם יכרגו אותו לא יהיה מועיל להם התעוכה עוד (כי יעברו חיבה על מ"ם אם יכרג במקדש ה' כהן ובניו ולא תהיה ח"ו תקומה למפלתם) ולכך עשה את העגל עיי"ש. ואם אמרו רז"ל וכי תומרי' לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך ועיין בתום' שבת (בפ"ק) שבפושט לא אמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך. ואם כן יוקשה על אהרן הלא חטא כדי שיזכו ישראל. לך היה לומר כמו שאחז"ל בתמ' ע"ז שלא היו ישראל ראויים לאותה מעשה אלא כדי לתורות התעוכה לדבים ולא היו פושעים בדבר. ועל פי דברי הגמרא הנ"ל אין לריך ללימוד זכות על מעשה שאמרו רז"ל במדרש רבה אמרת אלי

אלקי ס' אלקיך לא יהיה לך אלהים אחרים על פני כלום עברתי על דבריך. (ואם כן הקשו עדת קרח בממה נפשך. שים לומר שמשה היה רוצה לכיות למלך כיון שכתוב אנכי ס' אלקיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני) לכך אמרו לא היה לך לגבר בכתוב לאחרן אחיך. משום שעשה כעגל. ואין לתרץ כדי שיעשו ישראל תשובה שהרי אין חוזרים לאחר חטא בשביל שיזכה חבירך. ואם כן לריך לומר דלא כתוב בכתוב משום גזירה. ואם כן כולם שמעו בסיני אנכי ס' אלקיך. וכצן:

וישמע משה ויפול על פניו. ואמרו ז"ל במדרש דבר מלמד שהשתחוו בחשת חים. ויובן על פי מה שאמרו ז"ל לכל המחיבר סופו שיכשל בחשת חים. לכאורה ומה יקרא תלוד. ועל פי זה כיון דאשתחוו למחיבר במדרש ומדוע תתגשמו אם כן השתחוו בחשת"ח. וק"ל:

או יאמר על דרך שאמרו ז"ל במדרש דבר על פסוק נוסף אשר חסר לב. מי שנוסג שריף על שלבוד כלו בה על חשת חים. וזהו שאמר ומדוע תתגשמו על קשל ס' וכתב רש"י ז"ל על פסוק וישמע משה ויפול על פניו שהשתחוו בחשת חים (פירוש שהשתחוו שנוסג שריף. על שיבוד אשר בחשב זה כלו בה על חשת חים). ואמר שם משחית נפשו טוא יעשה. מי שמוסר נפשו על ישראל טוא יכול לנטוג שריף. וזהו פי' הפסוק וישמע משה מה שאמרו ומדוע תתגשמו שהוא לשון שריף ויפול על פניו שהוא בחינת מסירת נפש כידוע שהיה בוחן את עלמו אם יכול להיות בו מסירת נפש בשביל ישראל. אבל בחשת היה משה רבינו ע"ה מוסר נפשו בשביל ישראל תמיד וכמו שאמר בעלמו ואם אין מחני נא מספרך וכו' ואחר כך כתיב בנפשו טוב וידבר אל קרח ואל עדתו ר"ל שלא היה ירא עוד מזה בחטא שהתגוללו עליו קרח ועדתו. וכצן:

או יאמר וישמע משה ויפול על פניו. על פי מאי שאמרו ז"ל אברכא כתוב אין מקבלין פני השכינה בשוד אי בגד אחיך. שפגם בחי. ולכך אמר בכתוב ויפול

ויפול על פניו . וכתן :

או יאמר וישמע משה ויפול על פניו . ואמרו חז"ל בפ' חלק מלמד שהשתחוו בחשא חיש . יתכן לומר על פי דאיתא בברכות (פרק הרואה) הבא על חשא חיש בחלום מובטח לו שהוא בן עולם הבא ומעלי חלקו וחלק חבירו בגן עדן ולכך כשהשתחוו אלוקה הקדושה לעלמו היה בבא על חשא חיש וכתן . ואזו שאמר כי לא מלבי . כלומר לא עלתה על לבי לקחת הקדושה בשייכה לישראל ואוה שסיפוך ממדתו כמו שכתוב בליקוטים מהאר"י זלה"ה כי בשבת מותרים למשה רבינו ע"ה כל הכתרים שהיו לישראל בשעה שאמרו נעשה ונשמע ונעלו משה אחר עשיית העגל כמו שכתוב בפ' חשא ויתנצלו בני ישראל את עדיים מהר חורב . ומשה רבינו ע"ה מחזיר להם הכתרים לישראל . והיה גם כן בהשמות היתירות היה לכל אחד מישראל ומשתפק ומשה בחלק עלמו . ואזו שאמרו חכמי כנה"ג בתפילת שחרית של שבת יעמוד משה במתנת חלקו טוי"ש . ואזו גם כן משה שאמר משה כי לא מלבי . כלומר כי חיובי חומד וחפץ בלבי מדיונות הקדושה שבייכה לישראל . ואזו שסיפוך ממדתי שהיו שמח ומשתפק בחלקי . וכתן :

המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם וכו' לכן אתה וכל עדתך הנועדים על ה' ואהרן מה הוא כי תלונו עליו . לכאין שמיכת הכתובים ומשטוח הכתיבת טעם לכן אתם . דהיה יש לומר דשלומתם של אהרן היה בשביל שעשה את העגל ואם כן היו רואי להיות בכלוגה בשביל זה . שלא נתרלו בחירתן של שילקוט שמעוני שעבור זה עשה אהרן את העגל כדי שישראל יחזרו

בתשובה ויועיל תשובתם מה שאין כן אם היו סולגים לומר לו היה מתקיים בהם אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא . ולא היתה ח"ו תרופה למכתם מעשה וכי תומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו . אך דאמת יש לומר לפי מה שכתבו החוס' במס' שבת (בפ"ק דל"ה וכי תומרים דתוקת היכא דפשע אמרי' וכי תומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו : ואם כן יש לומר דלא דמי דהתם היון דגזירה היתה עליהם שיעשו את העגל כמו שאמרו רז"ל במס' ע"ג שלא היו ישראל ראויים לאותה מעשה רק כדי להורות תשובה לרבים ובכהאי גוונא לא היו פושעים בעשיית העגל ואם כן בכה"ג תמרינן לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו . או שיש לומר בחירון הסני של החוס' כל"ל . דהיכא דיש מלוה לרבים שפיר תמרינן חטא בשביל שיזכה חבירו כמו דל' גמליאל שנכנס לבית הכנסת ולא מלא שם עשרים שהיתרר את עבדו להשלימו לעשרה אף על פי שהשתחרר את עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו . ומהני התם סגמ' דמלוה לרבים שאני ואם כן הכא נמי היה מלוה לרבים שלא כלל ישראל לבל תעלה בהם אף ה' עד לאין מרפא הם ימהן לשמוע להם ויכרגו אותו כל"ל . והיה הם לא נתרלו בשברת ל"ל . ואמת יש להוסיף דשברת זו מוכרחת מן הסני"פ בעלמו כיון שלא היו ישראל שלאותו הדור ראויים לאותה מעשה רק כדי להורות תשובה לרבים לדורות הבאים. ואם כן יוקשה קושית ל"ל . וכי תומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו . ולהס גזר הסני"ת על דור המדבר שיעשו את העגל בשביל שיזכו הדורות הבאים לתריסים . ועל כרחך ל"ל בחירוני התוס' ל"ל כיון דדורות העתידים לחוסים הם מהחת היל הרע

שחזר לדור כמדבר אחר חטא העגל ולמו פוסעים שם. או כתירוץ שני של תוס' היכא דיש מלוה לרבים שאני לכן בכשהי גוונא שפיר ממריץ לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך. אך דבאמת יש לומר דאיה זו דלא דמי לשאר כיון שגזירת היתה על דור המדבר שיעשו את העגל שם כן לא הוי עבירה כל כך ושם כן לא יוקשה עוד על שי"ת וכי תומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך לכיון לכל מה שעשו ישראל עשו על פי גזירה ואינם נראים חוטאים כלל. מה שאין כן על שאר שלא היתה הגזירה עליו שיעשה את העגל. וכמו שתרצ"ל דעל שבט לוי לא היתה הגזירה. אך זה אינו שתירוץ כלל דשני ליתא בגמרא למעשה זה בשביל שקב"ה את שבט לוי תחת בכורי ישראל בשביל שעשו הבכורים את העגל ושקדיבו לפניו. ובשביל זה נפסלו מעבודת שי"ת. ושם כן נחשב לשם עשיית העגל לחטא גדול. ושם כן בתלונתם על שאר חותם התלונה שייך על שי"ת בעלמו גם כן. ולזאת תמר לשם משה שמעה מכש כי בשביל שלהי ישראל תחטא העגל הוא חטא גדול. ושם כן יוקשה על שי"ת למה גזר על דור המדבר שיעשו את העגל כדי להוליות תשובה לרבים לדורות שבאים. וכי חומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך. ועל כרחך ל"ל כשברת החוס' דחטא לרבים שאני וזה הוא שתמר לשם וכל עדתך שנועדים על ה'. דעל ה' הוא התלונה. ולשרן שם הוא כי תלונו עליו ללמד עלמו שן שי"ת כל"ל. וכשן:

לבן אתה וכל עדתך הנועדים על ה'. על דרך כרמז הוא בסוד התפילה שהתפללה חנה על עדת קרח שיהיה לשם עליה. וז"ל שאם תהיה לכם תקומה כייכו עלי' בבחינת שהתפללה חנה על ה' כמו שכתוב ותתפלל חנה על ה'. שהוא מדת גבורה מדתו של לוי. וחנה היתה מעלה לקרא בשפוק מוריד שחול ויעל כשתתרס ז"ל שהתפללה וכתובתה בשפוק זה על עליית קרח מן שחול לעתיד לבוא. ולשרן שם הוא כי תלונו עליו. ל"ל ולשרן מ"ש שהוא מדת שהסד כמ"ש בזוהר שקדום שכתן כל עבודתו בשתי שהוא מדת שהסד ולוי כל עבודתו בקול שהוא מדת גבורה. ולמש תלונו עליו לשכנם בשדתו. וכשן:

או יבואר אתה וכל עדתך הנועדים על ה'. דיש לומר שקרח היה סבור כסברת ר' שלל בפ' חלק שסקב"ה בעלמו יבוא ויגאלם. ולכי יוחנן שמר לא היתה לשרייהו לדיתרו שכי וכו' עיי"ש בגמרא שסקב"ה מקפיד על כבוד שלדיקים. וזהו שאמר דוד שמלך ע"ש לך לבדך חטאתי (ושכוונה שהיתה שתמרו חז"ל לדוד שמלך ע"ש שהגלה לפני שי"ת גלוי וידוע לפניך שמלוי' למיכף ליגדי חלה דלא ליתי עבדת שמזבי למתריס. פירוש שלא יתמרו שבניות שהעבד נלה את שדויהו כביכול כי שי"ת אמר לו כי לא מלי כייף ליגרת. ולכאורה יפה שלדיק נפשו. חלה שנגד שי"ת נחשב זה לחטא משום שסקב"ה מקפיד על כבוד שלדיקים יותר מעל כבודו ית'. ושם כן לא היה לו לדוד שמלך ע"ש להשגיח על מה שיהיה מגלמונו שעדר שכבוד חליו ית"ש שיתמרו עבדת שמזבי למתריס רק לכבוש את יגלו על כל פנים ולעמוד בנסיון כדי שיוגדל כבודו ית' ושיהיה דומם להתבות שרשעים. שעל כבודם של שדיקים הוא מקפיד יותר מעל כבוד עלמו ית' וסכן). והנה היתה שמדרש מיכה דבתי בשעה שביקש

שלמה המלך ע"ה להכניס את הארון לבית קדשי הקדשים דבקו השערים זה בזה. ואמר שלמה המלך ע"ה שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד. בקשו שערים לפלוט את מומו. ושאלוהו מי זה מלך הכבוד. עד שאמר מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד וכו' אז נמו ונקטו השערים. ואם כן מזה ענין השערים מוכח שלריך להקפיד על כבודו ית"ש. ולכך אמר זכרה לחסדי דוד עבדך (כלומר אם כן חיפוש לחסד ונלדקה יחשב לדוד עבדך מה שלא כבש את יללו במעשה דבת שבע לבל יאמרו הבריות עבדת דלא למהריה ויסיח מכביתא יללו בעבד הכבוד חליו ית"ש ומענין השערים מוכח שלריך להקפיד על כבודו ית' יותר מעל כבוד הלדיקים. ואם כן עשה דוד הטוב וכיפר בעיני ה' במעשה דב"ש וכבן). וכאשר נעשה תיקף בחומרו זכרה לחסדי דוד עבדך ופשתחו השערים ידעו שכל שממחל לדוד חומו כשון. ולכך אמרו רז"ל שבני קרח שמתו ואמרו מי שעתיד להעלות את השערים מתחומות בארץ הוא יעלה את תבוסיו קרח ועדתו. כלומר שמוכח מענין השערים שיש להקפיד על כבודו ית' יותר. ולכך נענש בארץ שערים שסיוע מעשה ידי דוד המלך ע"ה שגם הוא הקפיד על כבודו ית' ולא שלטו בו ידי המויבים ולא שייך השברת של שפך דמתו על עליס ומבנים. ולכך נענש בארץ שערים ואמרו מי שהוא עתיד להעלות את השערים שמוכח מכח שיש להקפיד על כבודו ית' הוא יעלה את תבוסיו. ולכן אמר לכם מכם אתם וכל עדתך הנועדים על ה'. על ה' דייקא דלא ניחא למרייהו דליתו בכי ולזאת אמרו על סניחית זאת דוד המלך ע"ה שדרך לעבו"ם

כגם ומוכח שלא חטא וכמו שאמרו ז"ל בגמרא וסוכיחו שלא חטא מדכתיב וה' עמו (ודקשו המפרשים שלא לו לא היה עוד המעשה דבת שבע. ויש לומר שכל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו וכסא דיניו על להבא כמו שאמרו ז"ל בימעשלל בארץ הוא שם (שאמרו. שטעמו המלאכים מי שעתיד להמית בניך בלמת אתם מעלה לו בארץ. והמיבים השי"ת ועבדיו מה הוא לדיק לו בשע וזאת בארץ הוא שם ומוכח מכתב שב"ד של הקב"ה דיין את בארץ את על מה שהוא עתיד לעשות). וז"ש וה' עזרני שכל היולא למלחמת בית דוד היה כותב גט כריתות לאשתו ואם כן על להבא לא חטא וק"ל). ועיקר בחטא היה לך לבדך חטאתי למען תלדק בדבריך. (וכמו שכתבנו למעלה כי היה לו לעמוד בנסיון ולכבוש את יללו ולבלי השגיח על ארץ יגיע לו מכביתא יללו בעבד הכבוד חליו ית"ש שבעבד יגלה את תדויו שאמר לו השי"ת לא תוכל לו יען כי לבנו ית"ש זאת בבודו בחמיתי והקב"ה מקפיד על כבוד הלדיקים יותר מעל כבודו ית'). וזאת מה שאמר מה ידידות מבבותיך ולכך נענש בארץ שערים. ולכך אמרו בני קרח שמי שעתיד להעלות תותם הוא יעלה את תבוסיו.

וסבן:

ופצתה האדמה את פיה וכו' וירדו חיים שאולה. להבין הענין מדה במדה ולהוכיח דיעלו חלה המתים את ה' הוא על דרך שאמרו ז"ל מתן דפרים ממיתות מיית. שים שכי מיני חיות הם' חיות דקדושה וב' חיות דסטרא אחרא. וזאת ענין כרת. ומה שאנו רואים שהרשעים חיים הוא רק בדמיון. ולזה אמרו רז"ל הרשעים אף בחייהם קרויים מתים כיון שאינם

שולטים

שמחים במיים ממקור מחיים . וכמ"ש כי עמך מקור חיים ולכך כל הפורש ממיחות מיית ולזה בלועי דקרח ימתו תמיד משה אמת ותורתו אמת ופירשו ממיחות . ואף על פי כן הם יוקים שמסתרת אחרת . ואין מספיקים בידם שיכולים לעשות תשובה : וכאן :

או יאמר ופצתה האדמה את פיה וכו' וירדו חיים שאולה . על דרך שאמרו ר"ל על פסוק תולם ארץ על בליחה . שאין שארץ תלויה רק על מי שבולם עלמו בשעת מריבה . וכשאלך משה רבינו ע"ה אל דתן ואבירם ממילא לא היה משה רולה במחלוקת . ואם כן שארץ היתה תלויה בזכות משה . אבל קרח ועדתו שחזיקו במחלוקת ומפני זה אמר ופלאתה שלאמת את פיה . וכאן :

פרשת חקת

זאת חקת התורה . עיין רש"י ז"ל שעניין קבורת משה הוא כנגד ע"ז דפעור ולבטלו . שע"ז דפעור עבודתה דרך בזיון שגבוה שרשה . ולכך כשלא נתלבשה עדיין היא במקומה שהיא קיא לותה . וכמו שאמרו ז"ל בתם' שבת (פרק ר' עקיבא) מניין לע"ז שהיא מטמאה במשא שנאמר הזרם כמו דוב כו' . ובאמת משה רבינו ע"ה הוא גם כן בלא לבוש . כמו שכתב האר"י זלה"ה שהוא מרכבה לבחינת הדעת שהיא נשמה בלי כלי וכמ"ש בכתבי האר"י זלה"ה . ולכך הוא יכול לבטל ע"ז דפעור (וכמו שכתוב על כעלך מעל רגלך שאז תעליך את גופו מזוהמת הנחש) . ולכך אמר טיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור כי כל איש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלהיך מקרבך ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום שהדביקות בה' הוא בלא לבוש והוא ביטול ע"ז דפעור שהוא גם כן בלא לבוש וכאן . ולזה יש לומר שחוקק על פרה הוא מכפר על העון של העגל . שע"ז הוא אמלעי וכמו שבארנו שקדמונים . וחוקק הוא לדיקות בלי הבדל בין עם ישראל לאביהם שבשמים שמשכל הוא ממולע . והוא סוד של נעשה ונשמע שלא חקדו בשכלם כלל רק שקבלו עליהם לעשות בפי גזירת השם ית"ש . ולכך אמרו שבשעת העגל נעלו המלאכים שבאדים של נעשה ונשמע . בסוד מי גילה רז זה לבני לשון שמלאכי השרת משמשים בו . ולכך החוקק מכפר על עון העגל שהוא בסוד נעשה ונשמע . וכאן :

ועל פי זה יובן מאמר שמדרש רבה מה רואה קרח לחלוק . פרה אדומה רואה . שעיקר מחלוקת קרח היתה שלא יהיה אמלעי ביניו לבין השם ית' . וכמו שטען ואמר כי כל העדה כולם קדושים ומדוע תתנשאו על קהל ה' . והיתה כוונתו שמשה רבינו ע"ה לא יהיה אמלעי ביניהם . ופרה מורה גם כן שאין אמלעי בין ישראל לאביהם שבשמים . וכמו שאמרו ז"ל על פסוק ויאמע משה ויפול על פניו מלמד שהשתוחו בשעת חים . כיצד שקבל מן המלאך גבריאל . (עיין בשמוש פרקים להרמב"ם ז"ל) . לך באמת משה רבינו ע"ה לא היה אמלעי . כמו שאמרו ז"ל שמוסיף היה משה על כל המלוות שנתנו גם כאן . זה הדבר אשר דבר ה' (דהכוונה בשביל שהשכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה לא היה שום חילוק והבדל בין הדבור בשעה שילה אפי' הש"ת . ובין הדבור בשעה שילה (הדבר) אפי' משה . כי כאן כן זה הכל כאחד לכל פי ה'

סוף המדבר לגיסם בני קהת למלעי . וזהו
בכוונה מה שאמר משה זה הדבר אשר דבר
ה') וכאן . ולזה אמר ויקחו לגיך פרה וכו' .
לפי שפרה מדומה מורה שאין למלעי בין
ישראל לגיסם שבשמים מכל מקום לא
יכולים לקחת הפרה לגיך (כי גיך למלעי
כלל . רק כלימור המושך מים מעוירים
ממעיין חיוצא מביח ה') . וכאן זה :

או יאמר שמוקם סוף בלא טעם .
ותשובה לגיכם בשעת החטא . עד
(ובחותו מדגיגם שגיח בשעת החטא . עד
שאפשי זה כחוב בזכר הקדוש אפשי גיכם
תקום אפשי גיכם דידך . תקום לעשות תשובה
בימי במורכך על אשר לא יגיע ימי הרשע
כי אז אחשב כהים אחר) . ואין אדם עובר
עבירה בלא שום בו רוח שטות .
כמו שאמר החכם שלמה המלך ע"ה במשלי
בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו . ולכך
השתובה גריכם להיות בלא שכל כמו העבירה
וזהו ענין החוקה . וזהו שאמר ר' עקיבא
בסוף מס' יומא מקוה ישראל ה'. מה מקוה
מטהר את הטמאים שגיח בלא גליגה ובלא
הבדל . לא הקב"ה מטהר את ישראל בלא
למלעי ביגו ובין ישראל . וגם ענין המקוה
סוד מוקם כמו דאיתא במדרש רבה פרשה
זו חייך אין כחת מטמא ואין המים מטהרים
בלא מוקם הקקתי גזירה ואי אתה
רשאי לחקור אחריה . וכמו שפירש הרמב"ם
ז"ל בכוונתם כי אין הטומאה דבר ממשי
כמו מים ודשם שיחרחן במים . רק ענין
מומחת השת וכזייית מי נדה ומטרת מקוה
הכל כאשר לכל חוקי ה' השם . לא יובנו
בשכל החנושי . וכאן :

ועל דרך זה יובן מה שארז"ל לך אחי
מגלח טעם פרה ולאחריה חוקה .
כיון שהם חטאו בשעגרת מהם השכל
והחכמה לכך גריכם לשיות השתוכה גם כן
בשגרת השכל . מה שאין כן חטא מעשה שיש
בקבלת הערב רב . והייגו שגיריכ לעשות .
ולא שייך השגרת האין אדם עובר עבירה
אלא ח"ש ונכנס בו רוח שטות ונשתלקה
החכמה . דלדבגת שהחכמה היא לעשות לעשות
ולכך לך אחי מגלח טעם פרה וזו"ק . ועיין
בספר מגלח עמוקות בסוד רב לך שמשה
רגיגו ע"ה פגם בקבלת הערב רב ובשליחות
המרגלים שהוא לך . שלח לך . וכאן :

או יאמר לך אחי מגלח טעם פרה . על
פי מאי דאיתא במסר"ם שי"ק
על מאי שאמרו ז"ל במדרש רבה . לעוך
שתשות ולא תכנס לארץ או שיהיה בגיון
מישראל ח"ו . שיש לומר שפסקה זוהמתן ואז
אין זכות לישראל מועמד הרעותי ואי לא
פסקה זוהמתן אז יש זכות . ואם כן לריך
למות מטעם שבגזר מיתה על אדם הראשון .
ועל פי זה יש לומר שפרה מכפר על עון
הטגל כיון שאין אחר פרה פרה מוכח שלא פסקה
זוהמתן . וזהו הטעין שמטהר טמאים אבל לא
פסקה זוהמתן ויש לכם זכות דומטר הרעותי .
ומפי"ז יש לפרש מה שאמרו ז"ל לפי שהשטן
ורגיגם מונים את ישראל וכו' . ומוח כלי
שיהיה לכם עליה . שהשטן יש' ברית רע .
ובסוד נוטה עון שהקב"ה מגגיהם לעון שהביאו
סוף גרם לזה . לא שהקב"ה הייגו מיחד
שמו על הרעה . כמ"ש היתרון האור מן
החושך . (שעל האור קרא את שמו שאמר
ויקרא לאור יום . ואלו החושך לא נאמר
ולחשך קרא לילה ולחושך קרא
לילה . מפני שהקב"ה מיחד שמו על הטובה
והייגו מיחד שמו על הרעה כמ"ש ז"ל
במדרש ב"ל עיי"ש) . ולכך כתוב אלהים

מסתר דבר וכוח מוקם . וז"ס ובשתים יכסה רגליו שלא להזכיר טון הטעם . וכאן :

ועל דרך זה ים לפרש פסוק וידברו בחלטים ובמשה . ולמה כך למרו חטאתו כי דברו בה' וכך . ועיין בזוה"ק שמשה שבחטה נאמר שדברו בשם חלטים . ובחשובה כתיב בשם הוי"ה ב"פ . ויש לתרץ דבחטה כתיב בשם חלטים בסוד ומשה הרעותי . (עיין בדלום פרשת פרה) וכקב"ה חפץ בחשובה לך שיזרחל קדושים משו חשובה שלימה שיהיה שייך לף לפני השם הוי"ה ב"פ כמ"ש לפני ה' תטהרו . ועל דרך זה יש לפרש בפסוק וידעת היום והשיבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בו' . שבחטת טין הקב"ה מיחד שמו על הרעה . וכיון שסורך לומר שבשם ים' ברח לת סילר הרע . אז כשיכול מיחד שמו על הרעה . והוא היפו חפץ בזה . ולכך נאמר וידעת היום היום דייקא שביום כתיב ויקרא חלטים לחור יום . אבל לא בחושך . ומזה מוכח שטין הקב"ה מיחד לת שמו על הרעה . ולת כן לריכים לעשות תשובה גמורה לף בשם חלטים . וזהו והשיבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים . וכאן . ולכך פרה אדומה שמכפרת הוא משום שלא פסקה זוהמתן . והוא חוקה שטין הקב"ה מיחד שמו על הרעה :

ועל דרך זה יובן מה שתרז"ל במדרש רבה כל"ל לך מי מגלה טעם פרה . כיון שמיתת משה רביטו ע"ה היתה לכופרת שלא פסקה זוהמתן וכדי שיהיה לשם כפרה ליזרחל כמ"ש המכר"ם שי"ף ז"ל . ולכך נגלה למשה מטעם שמכפר . כיון שמשר נפשו בשביל יזרחל להוציא שלא פסקה זוהמתן . ולכך נתגלה לו טעם הפרה שמכפרת גם כן מטעם זה . וכאן :

ועל דרך זה יובן מה שתמרו רז"ל במדרש רבה פ' זו למה נסמכה מיתת מריס לפרה אדומה לומר לך כשם שפרה מכפרת כך מיתת לדיקים מכפרת . שתין לך כל פקודה שתין בה מטון הטעגל . וכל לדיק שבדור יש לו ניצון ממשה רביטו ע"ה . כמו שמשה רביטו ע"ה כיפר בימיתו על מעשה הטעגל . ממשך מזה שכל לדיק מכפר בימיתו על הדור . ועיקר הכפרה הוא רק מטעם שלא פסקה זוהמתן . והוא הטעם של תפר פרה שמכפרת . וזהו כרפוי ליזרחל ונגלה טון תפרים שרפואה ליזרחל בימיתם שלדיקים . ותז ונגלה טון תפרים שהוא טון הטעגל שמוכת שלא פסקה זוהמתן וכאן :

ועל דרך זה יובן מה שכתוב בזוה"ק כל מעת עידן דללותא דמשה דשבתא רעוא דרעוין משתכח וכל דיוין מתכפרין (שהשבת קודש מכפר על מעשה הטעגל . וכמו"ש בויקהל משה שכל השומר שבת כהלכתו תפילו עובד ע"ז כדור תהום מוחלין לו .) ולכך נאמר ובהמי רצון לשתלק משה נביאים לעיל מהימנא קדישא . שבשתלקות של משה רביטו ע"ה היה גם כן לכפר על מעשה הטעגל . כמו רצון השבת לכוורות שים זכות ליזרחל . ולכך נאמר דבשתי רצון לשתלק משה נביאים וכגון כך ולא ידע היש לת קבורתו כתיב . ועיין מה שתמרו רז"ל במס' סוטה למה נשתתר קברו של משה רביטו ע"ה כדי שלא יבקשו לחמים על קברו כיון שמסר נפשו במיתתו כדי שיהיה כפרה על יזרחל . ותם כן הוא במדרש מוניא יקר מזוהל כפי שהיה שבקב"ה גוזר ומדיק מבעלו וכגון דא ולא ידע לת קבורתו כתיב . כיון דבשתי רצון לשתלק . ותם כן יכול לבטל גזירת השם ית' כשיכול ולכך נשתתר

קברו

קבלו כדי שלא יבקשו רחמים על קברו:
או יאמר וכן נראה לי לא ידע אים את קבורתו שכבר כתבנו (עיין בדרוש לפרשת פרה) שכ"ג מדות יש לעולה רחמים. בסוד משך הרעותי. ומשך עון. שמשך ימ' ומשך עון. בלומרו משך הרעותי. וקבורת משה רבינו ע"ה היתה גם כן למזל זכות הכ"ל. וזהו ויקבור אותו בג"י בי"ג מדות. וכמו שכתוב בס' עשרה מאמרות. מול בית פעור לכפר על ע"ז לפעור. שהוא משחר מריטתו של עגל. והיה זה שכבישת מחתרת. הוא עין לליה מחשבה חפיסה בית כלא. שהשם ית"ש יחתרת. ולכך קבורת משה רבינו ע"ה הוא גם כן בחתר לה. וזהו שאמר בזוה"ק מה עתיקא קדישא לא ידעין עילאין ותתאין. שהוא עין שנעקר מהשכל עליוני ותחתוני. לוף הלי כשחתא לה מעמר בשלי לעון כדי שיבי' לשם לישראל זכות הכ"ל. לא ידעין עילאין ותתאין. ובגין לא ולא ידע איש את קבורתו. וזהו שיסד ספייטן שסובל ומעלים עין מסוריים. שעל ידי שעשו ישראל עבירות וחזי הוא בשחיטת חרטה וכבישול מעלים עין מסוריים כלומ"ר לא לראה זה. שעל ידי זה יוכל למחול חטת בחדש. ובגין כי בדברים עמוקים. לך שבחתם הוא עינא פקיחא. לך שלפי מחשבתיהו הוא כן. וזהו שעליון והוא עין עתיק. ועינו לא ידעו שבילחים יודעים שהוא עינא פקיחא. דלא ניים · והוא בחינת עתיק. וכבן:

והנה אמרו רז"ל שלמה מקרא כתוב כי אפשר לומרו מלמד שהתעטף הקב"ה כשליח צבור שהוא מוליא את הרבים ידי חובתם. בסוד משך עון. וזהו דבר שאי אפשר לומרו רק בשביל מקרא שכתוב. (וזו ענין עתיק שנעתק מן השכל). ושפ"ם בשלמו לומר כן. וזה הוא וימת שם משה עבד ה'. וכדי שיהיה לשם זכות הושפל הרעותי ולהורות שלא פשקה זוהמתן. והזכות הכ"ל הוא דבר שאי אפשר לומרו. שאיך יצוייר בו הרעה בביכול. וזהו על פי ה' דייקא. שהשם ית' בשלמי לומר הזכות הכ"ל. ולכך בחר במיתתו כדי שלא יהיה ח"ו ליחרלל בליון. ועל פי זה יובן מה שכתוב בפרשת פנחס. ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. לכן לומר הנני נותן לו את בריתי שלום. ועיין בזוה"ק. ועל פי מאי שאמרו ניחא. שאם לא קיבל משה על עלמו מיתה. לא היה ח"ו בליון על ישראל מחמת חטא העגל. וכמ"ש רז"ל במדרש המובא למעלה לענין שחמות. לו היה ח"ו בליון בישראל. ואם כן היו מגיע שכר לפנחס על הלזת הכליון ולכך לומר השפ"ת למשה לכן אתה לומר לו הנני נותן לו את בריתי שלום. (ובפירוש בזוהר הק' שמשה יאמר כן בשם עלמו. ובכוונה שהשכר שמגיע למשה רבינו ע"ה על מניעת הכליון מישראל שהוא בזית החיים והשלום. שאי אפשר שיתקיים השכר הזה במשה. שהרי לומר לו השפ"ת למשה שאם יחיה. יהיה ח"ו בליון בישראל. לזהו השכר הנני נותן לפנחס. שמגיע גם כן בליון מישראל ויהיה לפנחס בזית החיים והשלום שהיה מגיע למשה. וכבן). והשפ"ת יראינו בפלאות מתורתו. וזהו על פי ה' דייקא שהוא דבר שאי אפשר לאומרו. ועל פי זה יובן הלם חז"ל במ' סותה באומרם ולא ידע איש את קבורתו שאף משה בעלמו לא ידע את קבורתו שאלמלא מקרא כתוב ח"ל לאומרו. וכבן:

או יאמר זאת חקת התורה. על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה מה

פרס תלוסה מכפרת לף מיתה לצדיקים מכפרת. ויובן על דרך שאמרו רז"ל במדרש ב"ר מפני מה נגזר מיתה על הצדיקים. כדי שהרשעים לא יעשו תשובה על רמיס. וגם אמרו רז"ל במס' חגיגה בד' שהכניסו לפרדס וכו' שילחתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר שידע בכבודי ומלד בי. ולף על פי כן כתב השל"ה הקדוש בכוונת מאמרם ז"ל כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה כלומר כל מה שאומר לך הש"ת שהוא הבעל הבית. כלומר לחון העולם. עשה רצונו ושמע בקולו. חוץ מלא כלומר שאם יאמר לך בת קול מן השמים לא תמחילהי. כענין שאמרו לאחר שובו בנים שובבים חוץ מאחר. אל תאבה ואל תשמע לקול הבת קול כי מנשה אותו השם ית"ש אם הוא עובד על מנת לקבל פרס או עובד מאהבה. ואחר בעלמו אלו עשה תשובה היתה מתקבלת תשובתו. ועשה הבת קול שאמרה אחר היתה בשביל שהתשובה לריך להיות בלא רמיס ובלא מחשבה לחרת לתועלת עלמו. לף ורק מאהבתו להשם ית"ש והנה אפר פרס מכפר על מעשה הטגל ומפני זה כתב חוקה אלל הפרס שהוא בלא טעם. שהשם ית' לא היה מודיע לנו השם שמכפר על זה אחרת כדי שהתשובה שיעשו אז ישראל יהיה בלא רמיס. וזהו מה שאמרו רז"ל ברוח קדשם מה מיתת לדיקים מכפרת והוא כדי שהרשעים לא יעשו תשובה על רמיס לף הפרס גם כן מכפרת אלל שהוא חוקה כדי שלא יעשו תשובה על רמיס. והבן זה:

או יאמר זאת חקת התורה. על פי מה שאמרו רז"ל במדרש רבה לך אחי מגלה טעם פרס אבל לאחרים חוקה ועל דרך שכתב המגיד הקדוש מזלאטשוב ז"ל על פסוק ואתה את בפוך הפשורים על עבודת אהל מועד. ר"ל שזאת הבהמה והאשוקה יהיה בשביל השם ית"ש. ולא בשביל עלמם. והנה לפי מה שאמרנו למעלה שבשביל זה לא נתגלה להם טעם של פרס כדי שכוונתם יהיה בשביל גזירת המלך בשביל להבת השי"ת ולא בשביל תועלת עלמם אבל משם רבינו ע"ה לא היה לריך לזה. ומטעם זה אמר לו השי"ת למשה לך אחי מגלה טעם של הפרה. אבל לישראל לריך להיות מטעם חוקה כנ"ל. והבן:

ועל דרך זה יובן מה שאמרו חז"ל מכה אחר לא כתובה בתורה זכו ניתנת תלמידי חכמים. והוא על דרך מה שהבאנו לעיל למה נגזר מיתה על הצדיקים כדי שלא יעשו רשעים תשובה על רמיס. ולמעשה זה ים לתרן מה שנגזר מיתה על משה ואהרן בשביל שהכו את הסלע ומה זה אחי הלף הגדול הזה. ועל פי מ"ש במדרש ניחא שאלו דיבר משה רבינו ע"ה אל הסלע היו ישראל אומרים. ומה סלע זה שאין לו שכר ועונש שומע ועושה דבריו של מקום וכו'. וכמו שכתב רמ"י ז"ל. ולפי כן בלא מיתת לדיקים היו גם כן עושים תשובה בלא רמיס וכיון שהכו את הסלע לא היה להם לישראל לימוד על זה. ולכך נגזר מיתה עליהם מטעם המדרש הנ"ל כדי שלא יעשו הרשעים תשובה על רמיס. אבל לא מטעם עונש והבן. והנה בחיב בחיוב כן יקטלני ולא יחיה. הקרי הוא בוא"ו והכתיב הוא בהא"ף ולכך אמרו מכה אחר לא בתובה בתורה. דהכתיב היינו מורה שלא יהיו עושים תשובה על רמיס. ומכני שלא לעשה שמתוך שלא לשמה בא לעשה. ולפי כן על דרך מה שאמר שבתוב לא בתלף לא טולנך לגזור מיתה על הצדיקים. (כלומר דלפי הקרי כן יקטלני לו

ליחל מוכח מכאן דלחיוב היה עובד את ה' מאהבה. ומאי גם כן אם יקטלני לו ליחל על דרך שאמר ר' עקיבא כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך. מתי יבוא לידי ואקיימנו. ומוכח מכאן דאהבה גם כן צריך לכוין מאהבה ולא תאיבה של רמיה ומפני זה נגזר על הלדיקים שימותו מה שאין כן לפי הכתוב כן יקטלני לא ליחל משמע כלומר אהוב חנמי עם הבי"ת. ליחל ואקוה אל ה' על מנת שאחיה. כעין מ"ש אלא זו לנלקה על מנת שיחיה בני. כי אם יקטלני לא ליחל לו. ומלת מוכח מכאן כי הסבודה אלא לשמה גם כן טובה בעיני ה' ואם כן לפי הכתוב לא היה לו לנזור מיתה על הלדיקים. וזה הוא כוונת רז"ל מכה אחר לא כתובה בספר זה מיתה תלמידי חכמים. ר"ל אחר לפי מאי שכתוב בחיוב לא בחל"ף חיישה כתובה בספר אחרים שמשה אלא לשמה גם אלפי הכתוב עבודה ואהובה אלא לשמה גם כן טובה ולעיני בעיני ה' אם כן לא נלרכה עוד מיתת הלדיקים). ואמן:

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וכו' יען לא האמנתם בי להקדישני. פרש"י ז"ל אלו דברתם אל הסלע ויוצית המים הייתי מקודש לעיני העדה והיו אומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע וכו' קל וחומר אמו עכ"ל. ויתכן לפרשו על דרך שאמרו רז"ל מפני מה נגזר מיתה על הלדיקים כדי שלא יעשו הרשעים תאובה אל רמיה. ואם הם היו מדברים אל הסלע ולא היה אל תאובה אלא רמיה מן הסלע ולא היה לריך מיתתם של הלדיקים. וזהו שאמר לכם אם ה' יען לא האמנתם בי להקדישני בהסלע. ומפני זה נגזר עליכם מיתה. ודו"ק:

או יאמר יען לא האמנתם בי להקדישני. אמאי לכיון ע"כ טעה בזה שאמר לו הקב"ה קח את המטה והבירתם את הסלע והיה מסופק אם לדבר אל הסלע או להכות אותו. וידוע הוא כי הסהבירה הוא במדריגה קטנה ולריך לעשות מופת אחי לריך לעשות פעולה יותר מן הבירה אחת במדריגה גדולה. ויתכן לומר שאלבי אמאי לא היה חילוק לדבר או להכות את הסלע אבין כך ובין כך הוא מופת. ופקפק מיהא למדריגתו אאלו דיבר אל הסלע היה רואה אחת במדריגה גדולה. ובאמת אמאי לכיון ע"כ היה עיון מאד מכל מלאה אאמר על פני האדמה. ולא היה רואה בזה והשתא היה בשביל שהקב"ה מקפיד על כבוד הלדיקים יותר מעל כבודו ית'. וסבן:

או יאמר על דרך שכתב הרמב"ם ז"ל ביד בהלכות תשובה. שידיעת הבי"ת היו מכריח באיזה האדם. ויתכן לומר שגם הבי"ת היה יודע שיחטא. שהרי גם חכמי ואלטגומי פרעה מלך מלרים אמרו עתיד זה ללקות במים. ואמר לו הבי"ת שני דרכים. קח את המטה והבירתם אל הסלע. כדי שיהיה בבחירה. והיה לריך אמאי להראות שהידיעה היו מכריח להבחירה בשוד כי לא אחשבותי אחשבותיכם. (כלומר שאין הידיעה שהוא רק אחשבה פועלת על שאלה בגדר היבור. ואז דברו ים"ש עושה רושם בתחתונים. אם שאין כן הידיעה בלבד היו מכריח להבחירה כאשר בחלוך עיי"ש). והפגם היה אאוס חילול השם. וזהו שאמר יען לא האמנתם בי להקדישני בהבחירה. להראות שהידיעה היו מכריח להבחירה. ודו"ק:

עשה

עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי . ויש לדקדק למה לו סולרכו ישראל דוקא לזו התחבולה להתרפאות . ונראין כי הש"י רלה לנרלותם שכל הנסגות שלהם הוא רק בהשגחה ולא בדרך הטבע . כי על פי דרך הטבע הוא שם לדם ניזוק ממהם לו מהיה רעה לו מכלב שועה לו לפילו לחר שכבר נתרפא שם ירלה עוד לפילו רק דמות זה המזיק לותו לו נעשה הוא יותר מסוכן מבתחילה . וכאן חף על פי שנשכו לותם בהשגים הנרפים . וסיה לריך להיות שהם ירלו עוד לת זה בדמות יהיו יותר מסוכנים . כמו שהוא על פי סדרך הטבע . לבל בכאן כשהתבלו לחר כך בהשגח הנרך הנמוגה . לדרבה בלותו הרלים נתרפאו . ובזה רלו כל ישראל בחום הרלות בשגחות הנוראה ית"ש . והניסים נגלים שעשה לתם . וזהו שלמר הש"ת למשה עשה לך שרף ושים לותו על נס והיה כל הנשוך . ובדרך הטבע היה רלוי להיות יותר הכוב . ועל כל זה

ולקח לותו וחי . וכבן :

ואשך הנחלים אשר נטה לשבת ער . ולמרו רז"ל במדרש רבה שנשפך הם לחוריים וכו' . וזכו לשר נטה לשבת על שהכר נטה ממקומו ונתקרב לגד מוקב ונדבקו בו ועברו ישראל על הכרים ולא ידעו הניסים הגלו וכו' . עכ"ל . ולבר ידוע מה שכתבו הזוה"ק והאר"י זלה"ה דבחתרוחת לחתפת לחתערוחת לעגילה . ובספר עץ חיים ליתת שבכל יום הגדיקים ניחודש נורדים לחדש בכל יום תחיד מעשה בראשית . ולותת עוד בעץ חיים שקודם בריאות העולם היה הזיווג מיניה ובוה . כיון שלא היה לז לחתערוחת לתחתת לחתע עיני הל הסריס . כ"ל שהני רואה בהניסים שהיו בהסריס הגל נחלי הרנון שהז היה בלא לחתערוחת לתחתת ישראל לא היו יודעים מהניסים שעשה להם הש"ת בשעה בעשו רק לחר שעשו . יודע הני שהיון יבוא עזרי (כלומר שהיון ולחם בלי בכוח המקבל וגם בלא לחתערוחת לתחתת יוכל לבוא עזרי . כמו שהיה גם כן לז בכרי מואב) . ועוד רלוים עזרי מעם ס' עושה שמים וארץ . שלז היה הזיווג גם כן מיניה ובוה כי לא היה לז בעולם שיגרמו הסריסה לעורר מלחתת

וסבן הל זה :

פרשת בלק

מי האנשים האלה עמך . בחור סהיה לוהת שהקב"ה חמר לו לחת נביא וכי הבוד הל נביא להיות עם הסנסים הפחותים . שהקב"ה היה מקפיד על הבודו הל בלעם בערך הלומות היון שהיה נביא עליהם עכ"ל החור הסהיה . ובלחות דבריו הקדושים יהיה נרחז שהשם ית' הרלה לו שלא ילך לקלל לת ישראל . היון שהשם ית' היה גם כן מקפיד על הבודו . לף על פי שהיה עכו"ם סמה . לולא מפני שהיה נביא ודיבר עמו היה לריך ללמוד מזה שלא יקלל לת ישראל שהשם בניו ית' והם ברולים לבודו ית' ובודלי הקב"ה יקפיד יותר . והיה לריך לעשות בבוד להשם ית"ש שלא ילך עמהם . (ולולא מזה היה כוונת הפסוק הל לחריו לא חתור לת הטעם כי ברוך הוא . כלומר כי הם זרע ברוכי ס' חולבו ממקור שברכה זרע חברהם חוהבו שלמר לליו השי"ת והיה ברכה . ובברכו בך כל משפחות האדמה והתברכו בזרעך כל גויי הארץ ואיך מלהך לבך

לקלל

לקלל לותם . וסבן זה) :

לא תאור את העם כי ברוך הוא . עיין ברש"י ז"ל שכתב אמר לו אם כן לברכם במקומי וכו' . ויש לדקדק שבתחלה אמר לקללם במקומי ובתוך כדי דיבור אמר אם כן לברכם . ויש לפרש שאמר ית' אמר לעובדא בלעם שלא יאור את ישראל ולא תהיה זאת לו למכשול ולפוקה . שהוא מרחם על כל בריותיו כמו שאמרו רז"ל בשעת קריעת ים סוף לו מלאכי השרת לומר שירה ולא הניחם . אמר מעשי ידי טובעים ביש . וזהו שאמר בלעם אם כן שהוא לטובתי . אם כן לברכם במקומי . אמר ליה הקב"ה לית לך לבריכים לברכתך כי ברוך הוא . ודו"ק :

ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו . עיין רש"י ז"ל שכתב כבר קדמך לברכם לבניהם . ויש לפרש על פי מה שאמרו בפ' וירא על מאמרם ז"ל במדרש ב"ר . אמר לו לברכם . שעלתה לעולם אחת אמרת לי בעלמך . ועכשיו אתה לומה לי על ידי מלאך . מיד פתח הקב"ה את הקיקיון ואמר ליה יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך וכו' . ובאמרו אם כיון שלברכם לבניהו ע"ה עשה במחשבתו המשורה בחיים שעקידה וכמו שאמרו רז"ל בשם' ברכות מאי ולמושבי שמו אלא שבא לדם לעשות מלוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה . ובפסוד בדבר ה' שמיש נעשו (פסירש העסר שקדום . וכן ברמב"ם בהמורה . דבמחשבה לחבריהו מפני שלא היה ז"ל נמלא יקבל שכיווי בסוף עיי"ש בחלידות) ומפני זה לא אמר לו הקב"ה בעלמו אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מלומה . כיון שאלו הקב"ה מחשבה לו עקידתו כאלו עשאה ממש . אלא על ידי מלאך כיון שהמלאך הוא יודע המחשבה שהוא בלב . ואלו הקב"ה מחשבה שהוא עתיד לעשות ממש . כמו שאמר לו יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך וכו' . ובאמרו אם כיון שלברכם לבניהו ע"ה עשה במחשבתו המשורה בחיים שעקידה וכמו שאמרו רז"ל בשם' ברכות מאי ולמושבי שמו אלא שבא לדם לעשות מלוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה . ובפסוד בדבר ה' שמיש נעשו (פסירש העסר שקדום . וכן ברמב"ם בהמורה . דבמחשבה לחבריהו מפני שלא היה ז"ל נמלא יקבל שכיווי בסוף עיי"ש בחלידות) ומפני זה לא אמר לו הקב"ה בעלמו אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מלומה . כיון שאלו הקב"ה מחשבה לו עקידתו כאלו עשאה ממש . אלא על ידי מלאך כיון שהמלאך הוא יודע המחשבה שהוא בלב . ואלו הקב"ה מחשבה שהוא עתיד לעשות

כבר קדמך מכרסם מביסם שמכרסם מביטו ע"ס ביטל את בחינתו מקודם. ולמדנו רז"ל בחגורה מה בין תלמידיו של מכרסם מביטו ובין תלמידיו של בלעם הרשע. עין ט"וכה וגפש ס"פלה ורוח ל"מוכה ד"ת ס"טן. וזהו לעטן לו. וסבן:

ומספר את רובע ישראל. טיין ברש"י ז"ל שכתב על דבר זה נסמת עיטו של תורה רבה. למד מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יעסוק בדבר זה וזה הוא שחוש סעין. והכה בלעם למד מפר מחזה שדי יחזה נופל וגלוי טיטים. שלא היה יכול לעמוד על רגליו בקומה זקופה בשעה שנגלה עליו כדיבור. וזהו משום שהיה ערל טמא ולפף על פי כן נגלה עליו לטובתן של ישראל. כמו שמרז"ל במדרש רבה שביקש משה רביטו ע"ס שלא תשרה השכיטה של טו"ג ונתן לו הקב"ה וסילק נבואתו מפש. ומפ שתאבה בלעם לחרי כן לטובתם של ישראל נתנבא. וזהו לשה כלאו היה מנביאי ישראל. וגם כדי שלא יאמרו טו"ג אלו נתת לנו נביאים חזרנו למוטב ואם כן היה משום כבודן של ישראל וכבוד הבי"ת זכה לנבואתה, והכה בשבלעם הרשע היה מעיין על הדבר יקרת ערך ישראל בעיניו ית"ש להשגיח על רשעים רקומס. אם כן על דבר זה היה לריך לסמות עיטו של תורה הרשע. שלא יהיה גלוי עיטים ושלא יחזה כל כך מחזה שדי - ולסקטין רשייתו שזכה בעבור כבוד ישראל. וזהו ומשום סעין. וסבן זה:

אפס קצהו תראה וכולו לא תראה. פירוש קלסו הוא כמו שדרשו חז"ל בתורת רבה פ' בשעלוחך על פסוק ותבער אש ס' בקלס הממחה במוקלים שבהם. דכיוטו סגרועים ופחותים שבהם. וכוונת בלק

סיתה להורות את בלעם את הדרך אשר יאחוז בקללתו. לבל יהיה את עיטו לעקור את הכל. מפני שכלל ישראל בכללותם הית טובים ומשוטרים בכל המלות. לבן בפרטיותם יכול להיות בהם חיזה חסרון. ובלק רלה להיות לו בהם חיזה מחיזה לקללם. מי לזאת הזכירו להסור אפס קל"ו תרתה. רק המוקלים שבהם תרתה. תהיה טיקך לרשע מליסה. חזי יהיה לך כח לשלוט בהם בטיקך הרשע. וכולו לא תרתה כלומר בכללותם לא יהיה לך כח לשלוט בהם בטיקך הרשע ולהזיקם. כי לא תהיה מליהם רשע. כי כבוד ה' חופף עליהם כל היטים. ובשבתו יסך עליהם לשמרם מכל רשע. וסבן:

בשת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל וכו' לא ישכב עד יאכל טרף. ויובן על דרך שאמרו רז"ל כל מי שאיטו מחתם מכניסין אותו במחילה שאפילו מלאכי השרת אין יכולים לעמוד בה. ועוד אמרו ז"ל שמלאכים אינם יודעים את המחשבה שבלב (עיין במפרשים שלכך אין מחשבה רשע מלורף למעשה כיון שמלאכים אינם יודעים המחשבה הכמוסה בלב ועבור זה אינם מקטרגים עליה. ובלאי מודעה בלאי להשה יה' בלבדו ולכן מרחם הוא על האדם. כמו שאמר ויפתחו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ובשה לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו והוא רחום יכפר עון ולא ישחית וכו'. ואמר עוד אין אם רואית בלבי לא ישמע ה' ועשה שהבר כמ"ל וסבן). ויטרחל עלו במחשבה וזהו לא ישכב עד יאכל טרף. על פי מאי דאיתא בכתבי האר"י זלה"ה שבק"ש הוא את המזיקין ובאמת הוא רק במחשבה. (ועיין בם' נועם אלימלך. שכתב שם דם ניקף מרשע כדם עולה. היינו שבמסירת נפש

שמקבל

שמקבל עליו במחשבתו שיהיו בסקפה (מלשון והחמוני מקיף) מרוצה לפני הב"ה כאלו עשה בפועל יעוי"ש. ועל פי דבריו הקדושים יתכן לפרש מאמר דוד המלך ע"ה בתהלים יזכור כל מנחותיך ועולתך ידשנה סלה. דילוע הוא למסירת נפש בפועל בשחטוה ליל שלשה שיברתליי חיוב גמור הוא על כולם. ויסרג ואל יעבור. והעובר ולא נהרג עובר על עשה דונקדשתי בתוך בני ישראל. וגם על לאו דלא תחללו את שם קדשי. לאנס מסירת נפש שמקבלים הלריקים במחשבתם גם בכל יום מעלמם בלי הכרח ואונס. רק מלוסם וחפץ לבבם הטוב. זהו נקרא מנחה ודורון לפניו יתי. לאנס אחר שמחלבו למסור נפשם על קדושת שמו יתי. נחשב בעיני השם יתי כאלו מסר נפשו בפועל ובחיוב וכאלו קיים עשה דונקדשתי בתוך וכו'. ואלו דלא תחללו את שם קדשי. וזהו כוונתו יזכור כל מנחותיך. כל המנחות והלרונות שהלריקים מחבלים נפשותם במחשבתם בכל יום. ואחר שכחבלו נפשותם על קדושת שמו יתי לזקף מלמה כלפי מעלה. ועולתך. מה שאתה מעלה נשמתך בכל יום לעולה על קדושת שמו יהשכח סלה. יחשב לפניו כאלו השם ואפלו לבור על מזבחו סלה, כלבן ואפר של יצחק בעקד ובבן). וכיון שמכניסין אותו במחילה זו שמחשבה פועלת כמו מעשה. בשברה הוא שמכניסין אותו במחילה למעלה ממלאכי השרת. ועיין בשפים הוא כמ"ש חז"ל שמכחישין פמליא של מעלה. וכיון שישראל מחבברין על זה ומוסיפין כח בפמליא של מעלה בדין הוא שמכניסין אותו במחילה שאפילו מלאכי השרת היום יכולים לעמוד בפ וזה הוא שאמר ביעקב לבניו ע"ה והם מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. בשביל שיעקב היה בניח לבן שהוא היה מחשב. והוא לא רלה בחומתו ובכספיו וביפל אותם. וזהו שפמליא של מעלה היה להם עליה על ידו. וכיון שביטל את הכספים והשכר על זה שמכניסין אותו במחילה שאפילו מלאכי השרת היום יכולים לעמוד בפ. וזהו שאמר שכתוב והנה ס' נלב עליו. עליו דייקא (ולא על מלאכי השרת העולים ויורדים בו). ות"ח אלל משה רבינו ע"ה אחוז בכסא כבודי והחזר להם חשובה. שלותו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד. כיון שביטל את הכספים. וזהו תשובה על שאלתם מה לילוד אשה ביניכו עיון בם' היום לעשים שפירוש שאלו המלאכים מה לילוד אשה שיהיה אחר מלאכי בין ס' ובין המלאכים. אלא יהיה דבר מבדיל בין ס' ובין ישראל. ושיהיו ישראל קדושים אל הש"ת יותר מהמלאכים. והטעם יתכן לומר כמו שאמר ר' חניא בן דוסא לאין עוד מלבדו כתיב. וישראל מזכירין את השם אחר ג' תיבות. שפחות משאשה בלבוד דמי והוא אין עוד מלבדו. משא"כ המלאכים שמזכירין את השם אחר ג' תיבות וכבן. ועד"ז יש לפרש מה שכתב בזוה"ק על פסוק לך לבדך חטאתי. מפני כי חטאו היה כמו שאמר נתן הנביא אלין ואומו שרגת בחרב בני עמון שהיתה עליה ליהת ע"ז. ובהאי אתהקף סטרא דילהון. והוא ענין כיסוי ולא ביטל הכספים. ואם כן לא שייך לילך אחרי המחשבה וכמו שאמר רבא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם דמלינא כייף לילרא אלא דלא לימרו עבדא דמזכה למלריה שכוח ענין מחשבה. וזהו שאמר לך לבדך חטאתי על זה אתין עוד מלבדו. ועל

דרך זה ים גם כן לפרש ספסוק מה מקוב לא קבס לא . עיין בחוס' מסכת ברכות סבים יכול לומר ברגע הזעם כלס . וקבס זסה לין עוד מלבדו כתיב . לך בלא כיס מפרש רק במחבבך . וכיון שים לסס עליס במחבבך ליכו יכול לקללס במחבבך גם כן . וזהו שלמר כי לא נחש ביעקב . ולס כן מכניסין לתוכו לעולם סמחבבך . וסבן :

דירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל . פירוש שרלה ברוסס כי לא נחש ביעקב ועל ידי זה מכניסים לתוסס בחחילתו של הקב"ס כמו שחרז"ל וסמלאכים יהיו שוחלים ליסרחל מס פעל לא . ומפני זה לא הלך כפעם בפעם לקרלת נחשים וחשב סיכים לו גס כן תקנס . ודו"ק :

וישת אל המדבר פניו . וחרגומו לקבל עגלת דעבדו יסרחל במדברא ויש לדקדק סלא היס מספב ליסרחל ולחר כי טוב בעיני ס' לברך חת יסרחל . ויש לחרץ כי כוונת בלעם הרשע היתה לבטל תפילת משס רבינו ע"ס שלמר למס יחמרו מלרים בלעב הוליחס . ועל זה חמר בלעם חני מעיד על משס ית' שטוב בעיניו לברך חת יסרחל . ולכך בזה היכים קיטרוג על יסרחל ולחף על פי כן לא הועיל בלעם בדבריו כלום".

וסבן :

ועתה הנני הולך לעמי כו' אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים . ויש לדקדק מס סמיכות הוח למלפניו . ויחכן ליחב על פי מס שחמרו חז"ל שבזכות מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה להעמיד חת רוח טילח ממנה דוד שהוא ע"ס שנחשה נקראה במוחב שלה למעלה בחיב ויחר חף בלק חל בלעם שחרה לו על מה שבלעם לא היה רולה לקלל חת יסרחל ועוד שברכם . ולחר לו בלעם מפני מה חרה חפך עלי . ולמה לא יחרה חפך על נפשך שחתה נדמת יותר במ"ב קרבנות . שעל ידי זה יצא דוד שיסרוג ויממון חת פחתי מוחב . וכמ"ש בשמואל וימדדם בחבל . חבל חחת להמיות ושני חבלים להמית . וסבן :

לכה איעצך את אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים . ויש לדקדק מאי הוה בלשון לכה חיעלך . לך בעין כוח שבלק רלה בחיטגניותו שיסרחל יסחיתו מחוד חת מוחב כמו שחרז"ל שבלק היה מבשף יותר מן בלעם . לכן היה ירח בלק חולי עתה יתקיים מה שרחה תיקף . ולכך קרח לבלעם שיקללס . לך בחתת בלעם רחס יותר מבלק (עיין בדרושיהו סקודמים) שחוחו סחזות קשה שיסרחל יסחיתו מחוד למוחב לח עתה יהיה זחת רק בכמה דורות ניחחר זה . וזהו בימי דוד שהיה בני מוחב לחרץ ומדדם חבל חחד להמיות וב' חבלים להמית. ולכך יען לו בלעם שעתה ילך לו מהם . כיון שעתה לא יעשו יסרחל למוחב שום רע . רק זה שרחה יתקיים בסוף כמה דורות . וזהו שחמר בלעם לבלק . לכה חיעלך . עתה עלתי היה לך מחתם ולא תחזיל כלל עמהם . כי עתה לא יהיו יסרחל למוחב כלום . לך חשר יעשה העם הזה לעמך . פירוש זהו שרחית חשר יעשה יסרחל לעמך מוחב דעות זהו יהיה רק בחחרית הימים בימי דוד . חבל עתה עלתי היה לכה מהם . וזהו שחמר בלעם חרחו ולא עתה ירחו למוחב . חשורנו ולא קרוב . רק לסוף יהיה דרך כוכב מיעקב וקם שבט מיסרחל זהו דוד . וחז ומחץ פחתי מוחב . וסבן :

וידע דעת עליון . בזוהר הקדוש ליתא שהשימן

שמסיימן כוונת כשהלדם מצבח את עלמו שהוא יודע בודאי לימו יודע מלומה. וברמב"ם ליתא שחכלית כידיעה שלא נדע. כיינו כשהלכה למתחו הוא שלא נדע. וכאם כשאמר בלעם ויודע דעת עליון ומצבח את עלמו בודאי שלא היה יודע. והוא שלא נדע. ודו"ק:

במס' סוטה לאמרו רז"ל מפני מה העמיד לכם נביאים כדי שלא יאמרו אלו נחת לנו נביאים חזרנו למוטב וכו'. ומכאני קשה איהים לכם טובה אלו נתת לנו נביא טוב כמוהו כדיינו ע"ה חזרנו למוטב. אלא שזה ידוע בבחינת הנביא הוא לעשות גדלים וסייגים לתורה. ומודיע לימה מדות מגונות שבאדם יש, שוגה אומה יותר ויש להרחיק מהם. כי מהתורה עלמה יודעים אלו לשמור מלותיו והנביא מודיע אותנו לעשות גדר להמלות. וזהו כאן בלעם היה אומר לכם אלהיהם של אלו הוא שוגה זיומה. ועשה את בחיתו וילא את ידי חובתו. ואם כן אין לכם עוד טענה על זה אלו נתת לנו נביא טוב כמוהו כדיינו ע"ה חזרנו למוטב. כי זה היינו כי מלד הנבואה לא כיחה להם גם בלעם אף שהיה רשע להפוך דברי אלהיהם חיים ולאמור לרע טוב ולהועצות כ' אשר שנא לא אמר כי טובה ולויים בעיני עסול עיניהם מרעות ברע. ומהפוך הוא כי בפיו ובשפתיו עשה בפה מלא לאמור כי אלהיהם של אלו שוגה זיומה הוא כמו שאמרו רז"ל במדרש רבה. ומה היתן עלה בדיוט היה אחרי אשר אלהו הוא כ' ואפע נבואתו. ואמרי כי אמר כי הולך הוא אל עמו ולא היה להם לשמוע עלה בדיוט נגד נתן ה' ודבריו על ידי עבדיו הנביאים. וכבן:

במסכת ברכות דף ז' חלה מעשיה דרבי אלעזר בנעשה שהחמה זורחת וכל אלבי מזרח ומערב מיחין עטרותיהם ברחשיהם וכם משתחוים לחמה מיד כועם הקב"ה עכ"ל הגמ'. וכאם זה הכעם הוא להכניע לת כח הסטרא אחרא שלא ירחיב יותר. ועל ידי זה הוא טובה ליסרחל שהוא עת רצון להתפלל בזה הזמן להפס יח"ם. וזהו שאמרו רז"ל עם ברכות (בפרק ד') שהחסידים הרחשונים היו גומרים חומה עם עלן החמה והיו מתפללים בלחוזו העת. ואיתא בבחר עם טוב על פסוק לך אין ירחת אלהים במקום הזה ולא אמר אלהים. והוא מפני שהיראה היא שורפת ומבטלת המחוות הרעות מה שאין כן ההפוכה (וכן הוא בר' עובדיהו מבלטולת במס' לבות פ"ק שהעובד מאהבה הוא נאמר במלות עשה. והעובד מיראה הוא נאמר במלות לא תעשה. והנעם הוא גם כן כי"ל מפני שהיראה היא שורפת ומבטלת את התחוות הרעות). והנה בחומו העת שהיה בלעם רוצה לקלל את עם יסרחל לא היה הקב"ה כועס בחומו העת. כמו שאמר מה לקוב לא קבה אל. אלא שועס על יום ובחומו העת לא זעם ומפני זה נתן להם עלה להפקיר את נחותיהם לזנות. כיון שלא היה היראה מתגברו אז התחוות הרעות. והיה גורם שיעשו מעשה של עגיל. וזהו שאמר בפ' פנחס בקנלו את קנאתי בפנחס היה מתלבש אז בקנאת הבעל י"י. ומפני זה ולא כליתי את בני יסרחל. שבלעם הרשע היה יכול לכוון לחומו העת והרגיע זעמו של הקב"ה לא היה יכול לומר כלם. כמו שכתבנו עם החום, וזהו שאמר הפייטן היום תאר קנת לעם החל. פירושו מה שהעם של פועל בכל יום הוא

כיס טוסף. לים נוסף שלוס על יד יקוחיאל כלומר שבוסף שלוס שסיס לריך לסיות על ידי יקוחיאל זס מסס רביט ע"ס כמו שמרז"ל במדרש רבה שסקב"ס סטיל עלוות על מסס רביט ע"ס כדי סיבוח פנסס ויטול שכרו. לים גם ויכפר על בני ישרחל. כמ"ש ולח כליתי לת בני ישרחל וכו'. וסבן:

ומחץ פחתי מוחב. וכחיב ממן רחש על חרן רבה. שסוח גס כן מכח עמון ומוחב. וזס מנחל בדרך ישסף ישרחל בלי מגור ופחד מנחל סיטים שמימיו גורמים לזנות. שמעיין יולח מביח כ' וסשקס לת נחל סיטים לפי שסופו לסחרפות. וסבן:

איתא במדרש מחמרס ז"ל שבלעס חקרי קמחל לוחיות לח ק"ס שביטרחל לח קס נביח כמסס חבל בחומות סעולס קס ומנו בלעס:

ויבוא חחר איש ישראל חל הקובה וידקור חת שניהם. וים לדקדק שבתחילה חמר ויבח חמר לים ישרחל לעון יחיד וחחר כך חמר וידקור לת שניהם שסוח לעון רבים. לך לסמיין כוח כי בחמת פנסס לח סיס מקנח קנחת כ' לבדוח רק על זמרי לחוד. שסוח מוזסר ועומד מסר סיני יול זס ולח על המדיניס כי סיס לריך מלווס על זס ולכך גס כן חמרו חז"ל בגמרח קנחים פוגעים בו. בו לייקח חבל לח בס. וזכו שחמר בחחילה ויבוח עיקר ביחתו וקנחתו סיס רק חמר לים ישרחל לסרוג חומו בעבור שכוח לים ישרחל ומלווס על זס. לך חמר כך כשקדים שניסס יחד לת זמרי וסמדיניס גס כן בחוך קובחס חמר וידקור בניסס. וסבן:

פרשת פינחס

פינחס בן חלעזר בן חהרן הכהן. ומנחו רז"ל במדרש רבה בדין הוח שיעול חת שכרו. יחכן לפרשו על דרך שחמרו רז"ל שבח לטהר מטייעין לחוחו פירוש כשים ברלונו של חדס לעשות מלווס זס סרלון של סמלווס הוח סמטייע לו. והרלון הוח כחוב שמטייע לחוחו. כמו שחמרו רז"ל על פסוק לני מדבר בגדקס בשביל שעשו לדקה עם עולמי בזכות שקבלו תורתי שבכתב סחוב ונעשית סרלון חלל ים'. וזהו שחמרו רז"ל נחת רוח לפני שחמרתי ונעשים רלוני פירוש שבחמירתו נעשית סרלון חלל ים'. ובמה חמרו רז"ל במדרש רבה בכועל חרמית קנחים פוגעים בו. ותס בח לימלך בבית דין חין מורין לו כן. ולח סייך לומר שחמרתי ונעשית רלוני (כיון שלח חמר ולוס בטי"ת לקנחים סיפגעו בו בכועל חרמית דבתה תס בח לימלך בבית דין חין מורין לו כן תס כן לח סיס גס כן סרלון בזה). וגס כן לח סייך לומר על זה מה שחמרו"ל במדרש רבה על פסוק מי שקדימני ואשלם. מי קדם לפני עד שלח נתתי לו ונשלם. מי מל לשמי עד שלח נתתי לו בן זכר וכו'. כי שפת כיון דחין כחן חמירת וליווי על זה שוב חין כחן סרלון של סמלווס סמטייע לוחוו (וזכו שחמרו"ל בדין הוח שיעול חת שכרו. כיון שלח כיס לו סיוע. וסייך לו שכרו. וזה נמי שלח ידע משה רביט ע"ס מה דיבו של זמרי שנתעלמה ממנו. גלמוד שחין מורין לו כן תס בח לימלך. כיון שדיבורו של משה רביט ע"ס היה סחורה. ולו"ק:

או יאמר על פי מאי דכתוב בזוה"ק דמתלבש פנחס במדת הדין של יצחק. (ולכן פינח"ס בגימטריה יצחק). לכן שכרו מיוסד כאן ויגבור על הדין שמתורות מתבטלין דלא כדלא כמו שכתב הזוה"ק. וסכן:

או יאמר בדין הוא ביטול לית שכרו. על פי מה שכתב הזוה"ק בפרשת פנחס ובקשו שבע ממטרן לפגוע בו פרחה בשמתו ונתעברה בו נשמת כדב וחביטות. וזהו בדין ביטול לית שכרו. מחמיה לו ברית כהונת עולם לו ולזרעו אחריו לף על פי שלא נתכפר פנחס מקודם כיון שלא נמשח בשמן המשחה מכל מקום שייך לו בכהונה בשביל נשמת כדב וחביטות בנתעברו בו. כיון פנחס היו כהנים נמשחים בשמן המשחה. וזה שאמרו רז"ל במדרש רבה לף נתכפר פנחס עד שהרגו לזמרי והוא כמ"ש הזוה"ק. וסכן:

או יאמר על פי מה שאז"ל במדרש רבה שי"ב נישים נעשו לו לפנחס בשעה שהרגו לזמרי. ואם כן הקב"ה סייעו ולף על פי כן בדין הוא ביטול לית שכרו. על כי אם נפשו בכפו והעריב נפשו למות. וזהו שכתוב שלום בוי"ו קטיעה. לף על פי שלא כליתי לת בני ישראל בקנאתי. ומכל מקום שמלוא נקראת של שמו. וזהו גם שאמרו רז"ל על פסוק ויעמוד פנחס ויפלל שאפשר פלילות עם קונו. כלומר שהקב"ה סייעו לפלל ולעשות משפט בזמרי. מכל מקום ותאבד לו לגדקה וכו'. והוא בשביל מסירת נפש (ועל דרך זה יובן גם כן מ"ש טוב שנים עם עובד ה' כדבריך). וסכן:

או יאמר בדין הוא ביטול שכרו. על דרך שאמרו רז"ל גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. ועוד אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה. שמתוך שלא לשמה יבוא לידי לשמה. וזהו בדין הוא ביטול שכרו שקל וחומר הוא ומה במצוה שלא לשמה מקבל שכר במצוה לשמה על אחת כו"כ. ודו"ק:

או יאמר בדין הוא ביטול שכרו. על דרך שכתב האור החיים הקדוש לפרשת מאמרים ז"ל נאתייר טיפה של דיו בקולמוסו של משה והעבירה על לשונו וממנה נטל קרני הסוד. כיוצא שנעלמות מהשי"ת שיכתוב ואפילו משה עניו מאוד ולא רצה לכתוב על עלמו עניו ביו"ד מלא. (להשחבה בעלמו כי הוא סגיע לאכלים מדת עניות) וכתב חסר יו"ד וזכה גם כן לבחינת וי"ו. ואיתא בכתבי האר"י זלה"ה שי"ן של שם הוי"ה ב"ה הוא רחמים. ועל ידי זה היה משה רבינו ע"ה מעורר תמיד רחמים על ישראל ואפילו פינחס זכה גם כן לבחינת משה רבינו ע"ה כמו שכתב הזוה"ק על פסוק הנני נותן לו את בריתי שלום. וזכה שלא הוי"ו של השם כי שלום בחיבור בוי"ו קטיעה כמו יו"ד וקריקן שלום בוי"ו וממילא בזה רחמים על ישראל. וזהו שאמר ויכפר על בני ישראל. פירוש ו' כפר על בני ישראל. וזהו בדין הוא ביטול שכרו. כיוצא שכר ות"ו דייקא.

וכסן:

פינחס בן אלעזר וכו' בקנאו את קנאתי בתוכם. ולריך לדקדק מהו בתוכם. והעניין הוא כי עיקר לדקת הדין הוא שיעבוד לת השי"ת וגם לא יתביים מבני אדם המלעיגים עליו. ולא יירא מן השטי הדור. רק יעבוד לת השם ית' בשמירת נפש. וזהו גם כן שאמר ויכפר דוד לת ה'

לפילו לעיני כל הקהל. וזהו שלמר שכתוב שוטטו בחוצות ירושלים אם תמצאו איש מבקש משפט. כלומר שיהיה חזק בתמונה לף בחוצות בגלוי לף בחסירה נפש נגד כל דעתי הדור. כן גם בכאן גם כן היה כמה לאלפים משבט שמעון שעמדו בתוך סביב לזבל זמרי ושמרו שלא יפגע בו שום אדם כמו שאמרז"ל. ועל כל זה פינחס לף שהיה שם מסירת נפש וקינא קנאת ה' לצבאות וסרג לזמרי בתוך שבטו. ולכך שלא לו הש"י שלום. וזהו שלמר פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הסיר את חמתי בקנאתו את קנאתי בתוכם. בתוכם דוקא. בתוך דעתי הדור וקידש את שם בגלוי ובפרסום. ולכך לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום. וסבן:

לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום. ומ"ו קטיעת. עיין בבעל הטורים שנטל יעקוב משכון את הוא"ו של שיבוא ויפרוק את בניו. ועיין בספר מגלה עמוקות שכתב שגליטו זכה לשם ה"ו בעת דקידת שהיה. היינו ס"ם ובת זוגו. וקנאתי גם כן בגימטריא ס"ם ובת זוגו עיי"ש. וכיש גיות לדוש שהוא שם"ם הוא שפר שלו כמו דאיתא בזוה"ק. ועל פי זה יובן שנטל ממנו יעקוב את הוא"ו למשכון שיפרוק את בניו מפר של לדוש שנטל בניטולו בכר של הוא וה"ו וכל זמן היה לו שליטה עדיין על יעקב לא נגמרה מחשבתו של פינחס ואין לו שלימות של הוא וה"ו בשמו. וזהו בדין הוא שיטול שכר"ו שכר וה"ו. וזהו ויקח למ"ם בידו היינו למ"ם חיבות של ק"ם. ובסגן נלא של בקליפות כמו שאמרז"ל בפ"ק דברכות. שם נגמו מוטב ושם נלו יקרא ק"ם. וזהו שלא יהיה למ"ם חיבות של ק"ם. ובמחינת וה"ו נמל מבחינת יעקב שרומז לתורה וכמו שכתוב יוסב תהליש. ונעשה רומ"ח בידו בוה"ו ובחינת ילחק לקח בחסירת נפשו. ולכך פינחס כתיב מלא ס"וה בגימטריא ילחק. ולקח בחינת לחברס"ם שהוא בגימטריא רמ"ח. ולזו סג' בחינות שם ק"ם. תורה. מיתה. שהג' שלו שם עלות לשלח בשם את סילר הרע ולבטלו. כמו שאמרו רז"ל בפ"ק דברכות לעולם ירגיז לדם יצר פוב על סילר הרע שם נגמו מוטב ושם נלו יקרא ק"ם וכו'. וזהו ועשית ס' סיה ת" ק" ס" כ"ת ת"ורה ק"ריאת שמע מ"יתה. וכיון שבכח הוא"ו הנעשה רומז לדקידת של שם"ם והוא מבחינת יעקב. ולכך נמל "יעקב המשכון את הו"ו. ועיין בתרגום יונתן ב"ע על פסוק והמה בוכים וכו'. ותיתון בניין וקריון את שמע. שבחינת ק"ם הוא שלא יהיה לילר הרע. וז"ש ויפן כה וכה דתיתון כ"ה לתוון דשמע ישראל וכ"ה דכתוב שם כבוד מל"ו. ועיין בזוה"ק וירא כי אין איש. דהיינו בחינת מסירת נפש ויך את המלרי. בסוד קטל לחוייא עיי"ש בזוה"ק וכהאי גוונא פינחס שדקר לשם"ס שבחינת קדיאת שמע במסירת נפש. שהוא בחינת רומח כנ"ל. וסבן זה:

או יאמר לבן אמור וכו' בריתי שלום. על פי מתי שאמרו רז"ל בגמרא מפני מה ומ"ו דשלום קטיעה משום שנטל יעקב תבינו משכון מאליהו ז"ל לות וי"ו כדי שיהא ויבשר לבניו את הגאולה. ויש לדקדק מפני מה נטל יעקב דוקא מאליהו. ויש ליישב על דרך שכתב הזוה"ק בפינחס הוא אליהו. וכשמלרם רשם איתא מפני שנתגלל משם רבינו ע"ה במעשה זמרי לכן ולא ידע איש את קבורתו. ואיתא נמי במדרש מפני מה כתיב שלום יהי' עלוה על משה כדי שיהא פינחס ויטול את שכרו מפני שיהיה שלום

לכן

לכך. ובמס' סופ' ממרו ז"ל סטעם דלא ידע מיש מת קבורתו לפי שידע שקב"ה שיתאבל יכיו בגלות. וכשיכיו מתפללים על קברו מיד יהיו נגאלים. ומפני זה סתירה הסי"ם קבורתו וזהו סחיים למדבש כנ"ל. לך אלו ואלו דברי אלסים חיים. משום שיעקב אביכו ע"ה רצה בכוח קדשו שסדבר שכיה לריך להיות על ידי משה היכו מעשה של זמרי והפי"ת יתיל עליו עלוות. וזהו יהיה רק על ידי פנחס. וזה הוא הגורם להסתלם קבורת משה רביכו ע"ה כמ"ש רז"ל במדרש כנ"ל ומפני זה לא יוכלו ישראל להתפלל על קברו שיגאלו מסרס. לפיכך נעל יעקב אביכו ע"ה משכון מן אליהו שהוא פנחס. לפי שהוא הגורם לאריכת הגלות וזהו פירוש הפסוק לכן אמור כפירוש הזוה"ק שזהו קלי על משה. שמשה יאמר לפנחס בשביל עלמו ולא בשם הפי"ת כאני נותן לו את בריתי שלום. לפי שהיתה סתאבה להיות למשה רביכו ע"ה שיהיה מי וקיס לעד בנוף ונפש כמו אליהו ז"ל. ולזה שהקדימו פנחס. וזהו לכן אמור הכני נותן לו שאתה נותן לו את בריתך שלום לפי שהיה רלוי להיות שלך נקמת זמרי וברית החיים והשלום. והבן זה:

הנני נותן לו את בריתי שלום. על דרך שכתב הזוה"ק כל כהן דקטיל נפש פסיל ליה לכהונתא לעלמין. דהא ודאי פסיל להאי דרגא דיליה לגביי (כלומר בשביל שכהן מדהו הוא חסד והוא רליה לקטלא לנפשא במדות גבורות. וזה פסיל להאי דרגא דיליה שנשא ממדתו. להפוך את מדת חסדו להכזריות.) ופנחס מן דיוקא פסיל לכהונתא. ובגין דקרא לקודשא בריך הוא. תלעריך ליתשך ליה כהונתא עלמין ליה

ולכמוהו וכו'. ולכאורה קשה נגד דברי הזוה"ק ממ"ש הוא' בתו' במס' יבמות שלא פסיל לכהונה היינו לעבודה אלא שלא ישא את כפיו. מעתה שכתב ובפריבכם את כפיכם תעלים עיני מכם ידיכם דמים מלאו וים לומר שכוונת הזוה"ק הוא גם כן על כפילת כפיס הוא דפסיל. לפי שכתוב הכני נותן לו את בריתי שלום והלוס הוא בחינת כפילת כפיס כמו שכתוב ויהא לך שלום. וז"ש הזוה"ק ובגין דקרא על בריית שהוא גם כן בחינת שלום תלעריך ליתשך כהונתא לעלמין וכו'. והבן זה:

או יאמר על דרך שתמר שכתוב שהוא אמר ולא יעשה ואמירה רשה היא. וזה ידוע שלעובה אין הקב"ה חוזר כמו שתרז"ל בברכות (פ' אין עומדין) דכל דיבור שיצא מפי הקב"ה לעובה אפילו על תנאי היכו חוזר אבל ודבר שהיא קשה. יכול להיות גם כן שלא יקיימה מפני שתנון ורחום ס' הוא והוא על הרעה. כמ"ש בתורה ויתאם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו. וכמו שאיכו בתחלת שאמר הפי"ת לאליהו הרחיק כי ככבע אחתב מלפני יען כי ככבע מפני לא אביא הרעה בימיו בימי בנו אביא הרעה על ביתו. וכמו שאליהו גם כן בתפי היוה ביוה עיי"ש. ועיין בהקדמת הרמב"ם ז"ל לפירוש המשניות. וגמילי דמשמיא מיכב יהבי משקל לא שקלי כדאיתא בשם' תעלית. והוא היה אומר ברית בסוד ויקח משה את עלמות יוסף עמו. ולכך אמר הזוה"ק שהקב"ה לוה למשה שהוא בעלמו יאמר לפנחס בשמו הכני נותן לו את בריתי שלום. והבן זה:

או יאמר הנני נותן לו את בריתי שלום. על פי מתי שכתב הזוה"ק

כזיס"ק שאמר הקב"ס למשה רבינו ע"ס שיאמר סוף לעצמם כמדבר בעדו ולא בעד הסב"ת הנני נותן לו את בריתי שלום. על דרך שאמרו ז"ל במדרש רבה מפני מה נתעלם משה במעשה דזמרי כדי שיבוא פינחס ויטול את שלו. ועוד אמרו חז"ל בשביל שנתעלם משה במעשה זמרי לפיכך ולא ידע היש את קבורתו. ומשה אמרו חז"ל מי שחביבו נעשה על ידו ואין מכניסין לתוכו במחילתו של הקב"ס. ואם כן מה שלא ידע היש את קבורתו פינחס הוא בגורם ומשה יע' בעצמו לא היה יכול ליתן לפינחס זה השכר (ברית שחיים ומשלוש שיטים קיים בגוף ומשם בגן עדן שהוא מחילתו של הקב"ס מפני שנעשה משה על ידו כנ"ל בגמ' דלמי שחבירו נעשה על ידו אין מכניסים לתוכו וכו'). ומפני זה אמר השם ית' למשה שיאמר הוא בעצמו. כמדבר בעד עצמו הנני נותן לו את בריתי שלום. מפני שהוא יכול למחול לו. וכתן:

במלאכי סימן ג' **בריתי** היתה אתו החיים והשלום. בשוב חיין יחודים. חיים לקבל יחוד עליון. ושלום לקבל יחוד תתאון. בשוב שמע ישראל וברוך שם כמל"ו. ובשוב בשביבו לשלום ובעזידתו מלכנו לחיים. וכתיב שם למרבי משה רבלי חסדך ה' יסעדני. כי בשם שאמרו ישראל בזמות גרמו עד דמעו קליפין רגלין ברגלין שרגליים יוכדום מות שאותיות מות פרעו כמו שכתב הזוס"ק. ואמר חסדך ה'. שהוא רומז שנתן הקב"ס לפינחס את בשורת עולם ובזה ביטל את המות. ועשה בשמירת נפש ובילד בחיות לרגלים. וזהו גם כן שאמר בכתוב כל קדושיו בידך. ובשביל שמסרו את נפשם בחילו ולחיותו על קדושת השם. לכן הם

תוכו לרגליך. וכתן:

(במלכים ח) **וידי** נא פי שנים ברוחך אלי. יתכן לפרשו על דרך שאמרו ז"ל שכשהתלמיד כשלומד מן הרב נותל פי שניים כח רבו וכח עלמו. ומה שלא הגיחל משה ליהושע גם כן פי שניים הוא כיון שמשה רבינו ע"ס היה בחיות לעת ובדעת הוא שלא בלבוש. ולא שייך לומר בזה שיהן פי שניים. וכשם שאמר אליהו קנא קנאתי לכ' הוא כיון שהיה לו שני בחינות. בחינת פינחס וגם כן בחינתו. והוא בחינת לוז מוזר. נמלא פינחס קנא בחינת אליהו גם כן. ובזה יובן מלי שכתב הקדושת לוי הדיוק מה שלא אמרו ז"ל לאליהו הוא פינחס. ומפני מה אמר פינחס זה לאליהו. ואמר משה לפי שכשהגיע פינחס את זמרי נפיק מיניה נשמתיה וכלכשה בו נשמת אליהו. ואמר כך כשמזכיר אליו נשמתו חזר לקדותו פינחס ע"ל. (וזהו הכוונה פינחס הוא אליהו. כי מי שהיה מקודם פינחס אחר כך נתעברה בו נשמת אליהו גם כן ונעשה אחר כך אליהו שבהם אליו נשמת אליהו ז"ל) וזהו מכתיב לכוונתינו. וכתן:

אשר יוציאם ואשר יביאם. פירוש משה רבינו ע"ס ביקש מן הש"ת שיבחור מנהיג כזה אשר בזכותו כשיולו ישראל למלחמה לא יחסר לא היש אחד מהם במלחמה. רק כפי חותו המספר אשר יולים למלחמה כך בחותו מספר גופא גם כן יביאם בחזרה מן המלחמה. וזהו שאמר אשר יוליאם למלחמה כן גם כן בזה המספר עלמו אשר יביאם מן המלחמה. ולא יהיה נעדר מהם היש אחד. ומשה ית' הסכים לדבריו שכן מלינו בהמקי כעי. שהמעו של יהושע היתה משוש שלא כלך ממשה נפלר

ל"ו לים כמו שמעתי רז"ל . וק"ל :

פרשת מטות

איש כי ידור נדר לה' וכו' לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה . ודרשו חז"ל בנדרים . הוא היה מיחל מכל מקרים מיחלין. ויש לדקדק שלא אמר כך בחיב ככל היוצא מפיו יעשה (ואם כן משמע כי לא מכני שמרת חכם גם כן . ואין עשה ושבועה בנדרים כל עיקר רק ככל היוצא מפיו יעשה ולא יחלל) . ויתכן לפרשו על פי מאי דשמיעו בירושלמי רבי בון שוא מיפר ומחשבה . שידוע שבדבר שהיוב יש ליזר ברע כח לגבר עליו . אבל בדבר שרשות אין לו כל כך כח לגבר עליו . וזהו שאמרו לא יחל דברו הוא היה מיחל מיחלין לכל מקרים מיחלין לו . ואף על פי כן ככל היוצא מפיו יעשה אמר כך בלי חיוב שבועה כמו שעשה רבי בון . וק"ל :

נקום נקמת בני ישראל . ואמרו רז"ל במדרש רבה ישמח לזיק זה משה כי חזה נקם וכו' . פעמיו ירחץ בדם הרשע זה בלעם . כ"ל מה שפגם משה רבינו ע"ה בזיוך את הסלע במטהו פעמים תיקן במה שקיבל על עלמו מיסה בלי ליחוך ועיכוב כדי שיכא נשרג בלעם הרשע . וסבן :

או יאמר ישמח לזיק כי חזה נקם . על פי מה שכתב בשלטי הקי' פרי"ם שנקם חסר כתיב . שהקפיד הקב"ה על כבודם של ישראל יותר מכבודו ית' . ולכן ליה הסי"ת לנקום נקמת בני ישראל מה שבללו על ידי המדינים כ"ך חלף מישראל במנפה . ומשה רבינו ע"ה הקפיד על כבוד הסי"ת יותר מעל כבודם של ישראל . ואמר לחם נקמת ה' במדין . על מה שהחמיהו חת ישראל בעון פעור לסור מאחרי ה' . ללכת אחרי החוטו וכיה חילול השם בדבר . ותיקן זאת בשמחי רצון שתשלק משה . כיון שהקב"ה מקפיד על כבודו של לזיק יותר מעל כבודו . ואמרו"ל בגמ' ולא ידע היה את קבורתו . שלף משה בעלמו לא ידע . וזהו ישמח לזיק זה משה . כי אזה נקם חסר כתיב . והקב"ה הקפיד על כבודו של לזיק . ואם כן לא פגם בכבודו של הקב"ה . רק בכבוד עלמו . וכבן (ועיין במה שכתבנו למעלה בפ' חוקת ותבין בכתן) :

או יאמר נקום נקמת בני ישראל וכו'. ואמרו רז"ל במדרש רבה כשראה משה נקמת המדינים שבוד שמת כותב שכלו . ויובן על דרך שאמרו רז"ל בהקב"ה עושה דין בהשעים שמו מתעלה ומתקלס . שנאמר והתגדלתי והתקדשתי וכו'. ובמי מריבה כתיב שם ויקדש בם . ופרש"י ז"ל בהקב"ה עושה דין בלזיקים שמו מתעלה ומתיירא . והכא בהשם ית' מפן היפוך שמו מתקדש על ידי שיעשה דין בהשעים כמ"ש והתגדלתי והתקדשתי וכו'. וזהו שאמרו חומרים יתגדל ויתקדש שמיה רבה בעלמא די ברא כרעותיה . ולעולם הוא שיתקדש שמו על ידי מעשה הרשעים בעולם . והכא בשראה משה שם נקמת המדינים והרינת בלעם הרשע שהיה בהשגחה אחרת דוגמת משה רבינו ע"ה בקדושה . כמו שאמרו רז"ל ולא קם נביא עוד בישראל כמשה . בישראל הוא דלא קם אבל בחומות העולם קם ומנו בלעם . שבוד היה משה שיהיה הקידוש השם ית' על ידי הרשעים שהוא לעומו ית' ואם כן הוא הגדר . וזהו כוונת המדרש בשראה משה נקמת המדינים שבר שמת הוא הגדר .

וזו"ק .

או יאמר נקום נקמת בני ישראל אחר תאסף אל עמיך . על דרך שכתב המור החיים הקדוש שהפגם שלו היה בשביל שנתעלל במעשה דזמרי . והיה לריך לנקום נקמת בני ישראל . היסיה תיקון לחטא שלו . ולפי כן פטירתו היה בלא חטא וז"ש אחר תאסף אל עמיך . היסיה נקי בלא חטא כלל ע"כ דבריו הקדושים . ולי נראה לפרש שהתיקון היה על מי מריבה כמ"ש לעיל כשהקב"ה אומר דין בדשעים שמו מתעלה ומתקלם . ולולו יום' הוה ביתקדש שמו על ידי הרשעים . ועל ידי זה יהיה התיקון שלו. וזהו שאמר הזוה"ק בגין למנדע דלתו בדינא לאתלק מעה נביא לעיל מהימנא ובזמן דרעוא דרעוין לאתכתם. היה אחי לעומת זו שיתקדש שמו על ידי הרשעים . זו על ידי הלדיקים . והיה בלא היה מעה מדבר אל הסלע ויהי ישראל עוקמים רחים מן הסלע כמו שכתב רש"י ז"ל ולא היה פטירת אהרון שבלא זה לא היו עושים תשובה אל רמיה . ועל ידי חטא שלו חזר הדבר ליושנו היסיה פטירת הלדיקים . כדי שלא יעשו הרשעים תשובה אל רמיה כמ"ש רש"י במדרש ב"ר עיי"ש ולריך להתקדש שמו על ידי הלדיקים . וזה הוא שאמר הזוה"ק רעוא דרעוין אתכתם . כלומר הרצון הנבחר מן הבחי רצונות הל"ל . וכבן :

או יאמר נקום נקמת בני ישראל . ומעה רבינו ע"ה אמר להם נקמת ה' במדין . ישראל פנמו בחטא של שטים . ועתה היה התיקון על ידי נקמת מדין . וזהו שאמר נקמת בני ישראל מהו שפנמו הם' . אחר תאסף אל עמיך . יובן על דרך שכתב התוגרת הקודש של הרב ס"ע הקדוש על מ"ש רש"י הנמ' שבא חייס לכל חי כשהלדיק נפטר ח"ו הפעולות שעשה בחייו שבא להחזידים הדבקים בו . וזהו שאמר אחר תאסף . תזיר ותופיע אחה אל עמיך הדבקים בך . כיון שיהיה להם אחה התיקון על ידיך וכמ"ש הכא היה לך לליכם . ודו"ק :

נקום נקמת בני ישראל וכו' . עיין רש"י ז"ל וכן הוא גם כן מאמר רז"ל במדרש רבה . לכוורך שבאו אל משה אחר על פי שהיתה חלויה מיתתו בנקמת מדין . שהרי אמר לו הש"ת נקום נקמת בני ישראל אחר תאסף אל עמיך . מכל מקום עשה בשמחה ובזריזות חיבה ולא עבב לא הדבר . ויש לדקדק מנא ליה להמדרש שמשה עשה זאת בשמחה . הלא על כל פנים מחוייב להגיד מה שלעתיד ליהרל ולא לבבוא ובוחתו ח"ו . ויתבן לומר שהמדרש הזה דוהם גם כן כמ"ש רז"ל במדרש שהבאתי למעלה . ישמח לדיק זה משה כי חזה נקם בשאמר לו הקב"ה נקום נקמת בני ישראל . פעמיו ירחץ בדם הרשע זהו בלעם הרשע . שנאמר ואת בלעם בן בעור הרגו בני ישראל בחרב . ואם כן מבואר בפשוט הל"ל שעשה משה זאת בשמחה ובתרלה למות כדי שיחזה נקמת ה' במדין ובבלעם שגרמו חילול כבוד הש"ת להחטיא את ישראל בשון ע"ז של פעור . ודו"ק :

פרשת מסעי

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' . ואחר כך כתיב ואלה מסעיהם למולאיהם . ויש לדקדק תחלה מאי הכפל שהכפיל בתורה . וגם בשינוי לשון . לך האמין הוא כי אמו מובטחים מן הש"ת שאי"ם בבוא הגואל הראמיתי ב"ב . אזי

יוליכנו הסמ"ק גם כן לדרך לותו כמדבר שהלכו לג תבוחינו בלחמם ממלריס. וז"ם והולחתי לל מדבר לעמים. והסמ"ק עוד יזון לותנו שם נמן ובבחר כמו שזן בבר לם לבוחינו בלחמם ממלריס וזכו שתמר ללה מסעי בני ישרחל הבר ילחו מחרן מלריס. ויכחוב מבם לת מולחיהם למסעיהם היינו שבחב מבם כל המסעות שחנו ונסעו לג בני ישרחל בלחמם ממלריס. ולם יוקבם למה בחב לבך תמר עבור ולהם מסעיהם למולחיהם כי להו המסעות יהיו לם י"ב גם כן למולחיהם כשנלח הי"ב בקן כהחרון. וק"ל:

ויסעו מרעמסם בחודש הרחשון וכו'. ולמה כך למר הפסוק פשם בני ויסעו מרעמסם וכו'. ויחכן ליחבו על דרך שתמר בתרגום יונתן בן עוזיחל על פסוק ושמע לחכם על כנפי נשרים ולביה לחכם ללי. שכשה לותם על עסקי כבוד לחרן ישרחל לעשות קרבן פשח וכו'. וגם בפסוק רחשון מזכיר נסיעה רחשונה לבל המוריה לעשות קרבן פשח. ולמר כך בפסוק שני מזכיר יליחת מלריס ומספר בסדר לוך היו הנסיעות. וסבן:

לחג השבועות

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. עיין מה שמקשים הספרשים מפני מה כזכיר יליחת מלריס בעשרת הדברות. ויובן על דרך שתמרו רז"ל שבשעת יליחת מלריס היה לבם בתגלות לגלוותו ית'. ובלוותו טעת לג היה לבם דעת להבין לת הבתגלות. וכמ"ם ולת עריס ועריס. רק לחר כך כשספרו לת המ"ע יום ימי הקלוסה ולחר כך כשבלו לבר סיני פסקה זוהמתן והיו מרגישים בעלמם בחגלות גלוותם בעוד טעם ודעת. והיו ישרחל סובריס שמלדם הוח זשת הכרגשה ולמר לבם הסמ"ק חנכי ה' חלהיך. ר"ל שבחגלות שלחם מרגישים בעוד טעם ודעת במקום הזה היתה גם כן

לג כשגלחתיך מחרן מלריס. וסבן:

או יאמר אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. לכאם ידוע מבחבי המר"י זלה"ה דגלות מלריס היתה לתיקון דור המבול. שבם פגמו בברית קודם. וליתה בזוה"ק דלא זכי למחמי לפי שכיונתה ח"ו כשפוגם הברית והתיקון היה שגלה עליהם מלך מה"מ שקב"ה וגלגם שבחגלות הלזות שהיו השכינה היתה תיקונו של דור המבול. כיון דזכו למחמי לפי שכיונתה. ועיקר הבחגלות היתה בקבלת התורה. וז"ם בהוליכך לת העם הזה ממלריס תעבדון לת האלהים על הבר הזה. וזה שתמר לנכי

ס' מלסיך אבר מולאמיך מארץ מלרים. כיון שיליאת מלרים וקבלת התורה היתה ענין אחד. שהוא לתכלית אחד. לפיר שמצות הוא להיקון דור שמבול. ושבן:

וכל העם רואים את הקולות וגו' וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק. יובן על דרך שכתב הזוה"ק פ' בראשית לית ירתא ולית ירתא. לית דלועא עילאה והוא ירתא תתאה. ולית ירתא עילאה בגין דתיהו דא ושליט וכלא תלייבין קמיה. וכתב במעמד הר סיני היו יכולין לז בבחינה גדולה. וכשרחו הקולות והלפידים חשבו שהם במדרינה קטנה. כיון שהרואים להם ירתא תתאה. וזהו שאמר וילך העם ויונעו ויעמדו מרחוק. ר"ל שהם רחקו מזה בילתא. בעבור שהיו ירתא תתאה. וזהו שאמר לבם מפם. אל תירחו מזה. כי לבעבור נסות אתכם. לשון הגבהה ולשון גדולה כמו שנאמר הרימו הם. ולמען תהיה יראתו על פניכם וכו' זו ירתא דבותא שהיו ירתא עילאה שמזה תבואו לירתא עילאה. ושבן:

במסבת שבת אמרו רז"ל יום ה' הוסיף מפה מדעתו. ויובן על דרך שאמרו ז"ל ודעת זה סדר הסדרות. וכתב האר"י זלה"ה שחג השבועות הוא בחינת דעת. והשי"ת לוה לנו להספיר לת שבע השבתות כדי לטהר לת הטבע מדות. וזהו שאמר מהפללין כדי לטהר לת נפשות עמך ישראל מזוהמתן. ובעבור כי מפה רבינו ע"ה היה בחינת דעת בהמיתי והיה רולה שהטהרים תהיה ביותר עוז לזה הוסיף יום לחד מדעתו. ודו"ק:

להבין מפני מה לאו אומרים בשבועות שאמרו רז"ל כל המומר אין לו אלא הורה אפילו הורה אין לו. פירוש שהומר אין לעסוק בגמילת חסדים אלא בחורה בלבד. אפילו הורה אין לו. ובאמרם הוא רבה אמר ר"ז מגילה הוא אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר. ולמה נכתבה ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים. ומשום זה אומרים בשבועות דהוא קבלת התורה שתהיה עם גמילת חסדים כדי שתהיה קיום לתורה. ושבן:

לראש חודש

בפסוק **שמש** וירה עמד זבולה. עיין במס' נדרים מה לתה עושה בין בבן עמרם לגה. ומה לאמרו מה הקב"ה שונה עבודה הוכבים למה לימו מבטל לה. עיין בספר זה הקודם שכתב דעיקר הבר הוא כדי שיהיה בחירה. ולף דעבודה הוכבים הוא ביטול כבודו ית'. מכל מקום הוא לכבוד הצדיק שעומד בשיומת. וזה שאמר מה לתה עושה דין בבן עמרם גלה. דאמרו רומין שהתה מקפיד על כבוד הצדיק. ובחינת מפה רבינו ע"ה הוא לבטל בחינת עבודה הוכבים. כמ"ש שהקבר מוב בית פעור. ועיין בגמרא דבמלוהו לויצרת וגו'. ואמרו רז"ל בגמ' שביאו עלי כפרה עלי

על שמיעתי לא כירא. וי"ל על דרך מה שאמר במדרש דסמי"ם עשה בתחילה לא בני המלוכה בויש כדי שלא יעשו לחריפים וכשמיעט בלבנה נשאר בעטרת. וכשיראה מבטלים לה בעטרת ליכא פגם. וזהו שאמרו שיראל מפליגין בחיתה. וזהו שכתב עתידים להתחדש כמותה וכבן. וכמה פני משה כפני חמה ולפי כן ליכא עשרת ונתקן פגם הלבנה ולכך בחינת משה סוף ביטול בעשרת וז"ש משכר הסרסור ניכר כו'. דסתורה היא גם כן ביטול בעשרת. (עיין ביערות דבש דרוש ו'). ולכך כשקדם חלק של משה ולפי כן נשאר בעשרת לכך אמרו לה גלה כדי שלא יעטו כו'. ואמרו רז"ל כל מי שהכירו בעשר על ידו לין מכניסין לותו בחילתו של הקב"ה. ולכך עמדו בזהוד שעשה בית המקדש של מעלה והוא מחילתו של הקב"ה. וזהו שאמרו לה גלה כדי שעשה יוכלו לכתוב בזהוד. וכבן. וזהו שאמר שכתוב כתך תוכיח עמיך וקח כו' וכבן. ולכך בשבועות לה כהיב שעיל לחטאת דשחורה היא ביטול עבודת כוכבים. וזהו שאמר ולה יהיה לך בדבור אחד נאמרו שבועת ביטול ע"ז. וק"ל:

והיה מדי חודש בחדשו כו' ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וכו' והיו דראון לכל וכו'. ואמרו רז"ל בגמרא די רלוים. יש לפרש לידוע שעשתכב לריך להיות מקודש בשביל שעונות ואמר כך שעשכב היא בשביל שעון מרומק מכמי"ת כדי שיתקרב ויהיה דבוק בו ית'. וזהו לשון שכורה יש"ם: וז"ש די רלוים פירוש שלדיקי' יהלו שעונם שמגיע לרשעים ויאמרו די רלוים שייעו שדי שעונם. ואם כן יכול להיות דבוק בו ית'. וז"ש יבוא כל בשר להשתחוות. כ"ל אפי' הרשעים גם כן וכבן. (ובזה נבין מה שאמר שפסוק שובו ישראל עד ה' אלהיך. והשתובה יהיה בשביל כי בשלח בעווך. ואחר כך אמר ושובו אל ה' שיהיה דבוק בו יתברך וק"ל):

סדר דברים

אלה הדברים אשר דבר משה וכו' במדבר בערבה מול סוף. ופרש"י ז"ל על פי מדרש חז"ל. בערבה זו מעשה שיעיס. מול סוף מה שאמרו על יש שיש סוף. ויש לדקדק בלא מעשה שיעיס היה בשדומה זמן רב מ' שנה אחר קריעת יש סוף ולמה הקדים להזכיר. ואיתר לה הרשעונה. ויבן לייעבו על דרך שאמרו חז"ל במדרש שאחר טוב על פסוק היה רשה ויגוש. מה רשה לחזרו של יוסף רשה. בזכות מי שנאמר בו ויגש ויגש אליו. ואם כן בחינת יש סוף ביטל זעות. וכבר הם לא היו מועטים על יש סוף בפסל מיכה. היה בחינת יש סוף מבשל לגמרי לה בזעות. ועל ידי שאמרו על יש סוף לא היה ביטול לגמרי וזהו כי' כגורם להיות מעשה של שיעיס. וז"ש בערבה

בערבה. כמעשה שהיה בערבה סוף בשביל סוף. בשביל מה שהמרו על ים סוף בפסל מיכה. ומשם מזה שבחינת ים סוף לא ביטל לגמרי כח הזעות כמו שהיה לעתיד להיות. ומפני זה קרא מה שקרא אחר כך בערבה המעשה של שמים. וכבן:

גם בי התאנף ה' בגללכם לאמור גם אתה לא תבוא שמה. ומקשה הרמב"ן ז"ל מה שייכות זה לענין שלפניו שמדבר מן חטא המרגלים. ואלה מיתת משה רבינו ע"ה היתה עבור חטא מי מריבה וקשה שהיה מ' שנה לאחר חטא המרגלים ולא בחטא המרגלי'. ונראה ליישב על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה. שמיתת משה רבינו ע"ה היה במדבר כדי שדור המדבר יקומו לתחיית המתים. ושיהיו זוכים לעולם הבא. וכמו שכתוב בזיהר"ק על פסוק במדבר הזה יתמו ר"ל יהיו תמימים. עיי"ש. (ודומה לזה דרשו רז"ל במדרש שומר טוב על פסוק יחמו חטאים מן הארץ שהחטאים יהיו תמימים ויקנו שלימות עיי"ש) וז"ש בגללכם. כלומר למובחכם ולמועלתכם שיהיה לכם עליה על ידי זה. ועל דרך זה יובן הפסוק וגם יד ה' היתה בם להומם מקרב המחנה עד תומם. כיון שבזה שהיו מתים במדבר היה בתיקון שלהם שיקחו התמימות שלהם. וכמו שכתב הזוה"ק. וזהו שאמר וגם יד ה' שהיו מדת הרחמים היתה בם כדי שיקנו התמימות שלהם וזהו עד תומם. וד"ק:

פרשת ואתחנן

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמור. פרש"י ז"ל אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות בתפשיהם הטובים אין

מבקשים אלא מתנת חנם. ויש לדקדק על זה ממה שמליצו שאמרו רז"ל במדרש רבה פ' אמור על פסוק מי הקדימני ואשלם. מי קדם לפני עד אשלם נתתי לו ואמה. מי מל לאמי עד אשלם נתתי לו בן זכר. מי קבע לו מזוזה עד אשלם נתתי לו בית. ואם כן מין לו להש"ת לבקש שכר כיון שהשם ית"ש מסייע לו לעשות המלוה. ואם כן מאי רבותייהו של צדיקים שאינם מבקשים אלא מתנת חנם. ונלענ"ד לייסד על פי מאי דאיתא במדרש רות רבה על פסוק יעלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה' אמר ר' חנה אחר בחת לחסות וכו'. ולכאורה יפלא מה בא ר' חנה להשמיענו. אלא בפסוק עלמו כתיב כך. ופרשנו שרב חנה בא להשמיענו שאין בעלמה בחתה להתגייר מבלי שום סיוע מלאי המוקדמת ליחר עושי מלות ה' ויגייר לה שכר. וזהו כוונתו מ"ש חנה בחתה דייקא. וגם כן הכא חשב משה רבינו ע"ה לכוון לארץ ישראל כדי לקיים מלות התלויות בארץ. וכמו שאמרו רז"ל בתס' סוטה דרש ר' שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו לכוון לארץ ישראל. וכי לאכול מפריה היה לריך אלא כדי לקיים מלות התלויות בארץ. ואמרו רז"ל בברכות חישב אדם לעשות מלוה ואנחם ולא עשאה אעלה עליו הכתוב כאלו עשאה. (ואם כן בחשבת ולבן הכניסה לארץ ישראל כדי לקיים המלות התלויות בארץ. אשאלה עליו הכתוב כאלו קיים כל המלות אשר התלויות בארץ עד אלה ניחנה לו לארץ. ואם כן תו לא לריך על זה מי הקדימני ואשלם. שכבר הכה הקדים לקיים מלות התלויות בארץ עד אלה נתן לו אמי"ת את ארצך.) ומלה לריך לו שכר על זה. ומשה רבינו ע"ה לא היה רוצה בשכר. כמו שהיה מתפלל שאבדה

נה בלשון בקשה ולא בחיוב כדי לקיים מצות התלויות בארץ בפועל ולא בכח. ויש חפץ במצותיו ולא בשכר מצותיו. (לפ על פי שלא נעלם ממנו כי משכורתו תשיש שלימה מעם ס' גם מבלעדי שכישפה על כל זה לא פגם לל בשכר פניו ולא שעה רק כדי לקיים מצותיו בפועל מאהבתו לל הש"ת. ומעולם חרדתו ותשוקתו כמלאכי מעלה עושי רצונו לשמוע בקול דברו כידוע). וזהו כוונת רש"י ז"ל לפ על פי שים להלדיקים לתלות במעשים טובים כמו כאן שהיה לו שכר על מצות התלויות בארץ עד שלא ניתנה לו בארץ כנ"ל. ולפ על פי כן אין מבקשים שלא מתנת חנם כמו שאמר לעברים נה בלשון בקשה.

ומכן:

או יאמר ואתחנן אל ה'. ונקדים מה שאמרו חז"ל במדרש כל הגיבורים נתגבלו בשכר. מוסיף עליהם משה שהתגבר בזה בדבר. ועל פי מה שכתבו המפרשים שאול הש"ת לא שייך חרטה. רק לשעה הרעותי. וזהו לימו יכול לומר רק הש"ת בעלמו. וכמו שכתב הבעל מגלה עמוקות על פסוק ואברי חדש לא יחשוב כ' לו עון. ובלופן קמו עמכם דבריה ושובו אל ס'. וזהו שמשה רבינו ע"ה היה יכול לספר. כיון שהקיש מדברת מתוך גרונו. ומוה כדיבור הש"ת בעלמו. ועל פי זה יובן מה שארז"ל במדרש שמשה יכול לספר בשביל שנתגבה בזה. וכיון שנתגבה בזה אם כן לא הוה משה רבינו ע"ה חמלעי. ולפ כן חטא העגל גדול וכמ"ש המפרשים ז"ל. שחשבו חת משה לחמלעי. ולזה כשברחה להם השעה למות משהו שלא משה פורחת באויר. רלו לעשות העגל שיהיה חמלעי ביניהם. ולפ נאמר שלא היה למשה רבינו ע"ה בחינה זו שהקישה מדברת מתוך גרונו אל משה רק שהיה חמלעי. ולא חטאו בעגל. אם כן לא בייך הפיה. וזהו שאמר במדרש רבה שאמר לו הקב"ה למשה שיבחר לו אחת משתים אלה. או שיהיה כליון על ישראל ח"ו או שלא יבא משה רבינו לארץ ישראל. ועל כן לא רלה משה רבינו ע"ה שיעשה זה לספר את נדרו של הש"ת מה שהשבע שלא יבילם לארץ ישראל כדי שלא יחגבר ח"ו חטא העגל. ומשם כן שים לומר שעייך עוד לפחות בחרטה שלו היה יודע שמשה רבינו יבא להתפלל כמו כן לא היה יודר. אלא שלפי זה לריך שהש"ת היו יודע ח"ו מה שעתיד להיות. וזה לא נראה למשה רבינו ע"ה שימעיט ח"ו ענין הידיעה בחלטות. רק לשולל הידיעה מלא. וקמו שכתב הטור החייס הקדוש עיי"ש. ואמרו חז"ל במדרש ש"ר (פ' תשא) מי שים לו בידי אני נותן לו במדת הרחמים. ומי שאין לו בידי אני נותן לו מתנת חנם. וזהו שאין לו בידו הוא ענין רע. ועל זה הש"ת שולל הידיעה ושייך חרטה על מתנת חנם. וזהו שכתב רש"י ז"ל לפ על פי שים להם להלדיקים לתלות במעשיהם הטובים (שיהו שמחדשים בכל יום ויום דבר יום ביומו. ומחמת זה יהיה להש"ת פתח חרטה. שלו היה יודע במעשיהם הטובים המתחדשים מדשים לבקרים לא היה גוזר עליהם מה שגזר). ועל כרחך ח"ו לריך לומר שמשה ית' היו יודע מה שהוא עתיד להיות. וזה לא נלה משה שימעיט ח"ו ענין הידיעה בחלטות. לכן ביקש מתנת חנם. ועל זה שייך פתח חרטה שהשה ית' שולל הידיעה מלא. ו"ש רש"י ז"ל מכל מקום חיוס מבקשים שלא מתנת חנם. וזהו שאמר חשר מי לל בשמים

ובתרן תאר יעשה כמעשיך. שהוא עין שני כפיים שיודע ומלימו מכריח. שמש שהוא לימו מכריח הוא עין תרליות. ומש שלף על פי כן הוא יודע הוא עין במימי. ושם בשומש לחד. ושם כן לא שייך פתח חרטם מטעם זה רק מטעם מתנת חנם. ושולל כידיעה מרע. ולזה לחרו חין בן דוד בא עד שיסיח כולו מייב וכו'. שלא מניע לשם מתנת חנם. ושייך חרטם על השבועה. וזהו שלחר לחתה ס' לעולם תשב בהוא נותן במתנת חנם. ומין לומר שלא גם כן חייבים ומגיע לשם מתנת חנם ולא שייך חרטם. ולזה לחר. כי שם מהוס מלשתנו קלפת עליהו עד מלוד. ויש לחו פתח חרטם מתשובה בכוד ולשר חרטומי. וסבן:

או יאמר אתה ה' לעולם תשב. דילוע מה שלחרו חז"ל דקדושה שיש קידשה לעתיד לבוא. מטעם שלא היה בשה עבירות רק מטעם שלת חנם. (ועל פי מה שחרז"ל טומלתה בשוליה. שהוא עין לשון כרע. ולחרו רז"ל שהולי המעיל היו מכפיים על לשון הרע. וז"ש לא זכרה לחריתה. מפני שלא נתגלה חטאה לא נתגלה קילס). ושם כן לחו מלמידים למה לנשת תשכחנו. ולי מקום טעם שבועה שלא יש ספרה שמי שלין לו בידי לחי נותן לו מתנת חנם ושייך חרטם דוקשר חרטומי. ולי לחריכן שבשעת המורגן גם כן לא היו כל כך מחוייבים. ולא שייך ספרה שעל השוב לא שייך חרטם רק על הרע. ולזה לחר שהיבנו ס' לליך ושבועה. שהרי יש חרטם מותשר חרטומי וכמו שכתבנו למעלה. ודו"ק. ועל פי זה יש להבין הפסוק וחלומות ודי זהב. שכיון שחלקו של מקום רבונו ע"ה. ולא רלו בחלמי. כלומר חז חטוחרים לא טעגל. וסבן:

או יאמר חף על פי שיש להלדיקים לתלות במעשיהם הטובים לית מבקשים חלא מתנת חנם. ולהבין מה שטען עכשיו זה הסברה. יתבן לומר מפני שהתורה מקה רבינו ע"ה להכות לחרן ישרחל כדי שיקיים מלות התלויות בחרן. ובחמת חיתה במ' ברכות מחמר רז"ל חיזה חדם לעשות מלוה ונהנה ולא עשה מעלה עליו הכתוב כחלו עשה. לך דיש לומר שכל זמן שלא נלטוה לא שייך סברת זו. דהה לחרו רז"ל גדול המלוה ועושה ממי שהיה מלווה ועושה. ובמקה רבינו ע"ה לא שייך הסברה שהלמלה הקב"ה עוזרו לא יכול לו. וזהו המתנת חנם. ושם כן יש לומר לפי שיקה לכוה להרן ישרחל כדי שיהיה מלווה ועושה. ובחמת לא שיקה מטעם זה. שמקה רבינו ע"ה היה עניו גדול מחוד. והיה יודע שלי הפסר להתגבר על יללו רק בעזר השם יתי. רק מטעם לחר שיכוה להרן ישרחל. שלשם היה דן רק על המחשבה. לשם כן מניע לו שכר. וכמו שכתב המקום למלך. כיון שהיה מבקש להכניס לת עלמו לידי חיוב. מה שלין כן כשיכוה להרן ישרחל כבר יש עליו חיוב. ושייך מי שקדימני ואשלם. וזהו שכתב רש"י ז"ל שביקש רק מתנת חנם ולא שייך לו שכר. ולפי השיב לו הקב"ה כל השוה שיעשו ישרחל יהיו נקראים על שמך. ושיהיה לליך והבן. ועל דרך זה יש לפרש מה שחרז"ל לחו למה מהכיה הלה כדי לקבל שכר. והוה בשביל שלחו רולים שיבנה בית השקדש ונקיים מלות התלויות בחרן. ולז מגיע לנו שכר. כיון שבשה עדיין לין בנו מחוייבים. רק שלחו רולים שנתחייב ונעשה לם כן שייך לנו שכר. ועיקר השכר הוה. שלא נהיה בגלות. לך לבחמת יש לומר דזה

עצמו שאינו מחכים הוא גם כן חובה עליו. ואם כן לא שייך סברת זו. אך יש לומר דעל כרחך לא נאמר דאינו מחוייבים לנפות רק כשמצי"ת לא מצא בנו. וזהו שאמר אתה ה' לעולם תשב וכו'. שמשב אדם לעשות מצוה ונהנה ולא עשאה מעלה מעליו שכאלו כאלו עשאה. ואין לומר שיש חילוק בין מצוה ועושה לאין מצוה ועושה. שזה אינו. שאלו עכשיו גם כן אינו מצווים. וזהו שאמר למה לנו התכאנו. ואין לומר שעשה בנו ח"ו. ואם כן מגיע לנו שכר שלא שייך מי שקלימני ואשלם. ואינו מבקשים בדין שיצוד לחוצו. כיון שצייך לנו שכר. ודו"ק. ועל פי זה יש לפרש התחובים זכור תזכור ואשוה עלי נפשי. זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל לו. שבמצוה שייך התנעה. כמו שכתב התשיד ר' יהודה ז"ל. כלומר כשנפשי זוכרת המצוות התלויות בארץ שנמנעים ממני לעת הזאת. תכבע נפשי מאוד. על כי לא אוכל עוד לקיימם בפועל. רק זאת אשיב אל לבי כי נשאר תקוה עוד לפני גם עתה. לקבל עליהם שכר כאלו קיימתים על כן אוחיל לו מתי יבנה בית המקדש ואוכל לקיים מצוות התלויות בארץ. ועל ידי התקווה הטוב שאנו מלפים ומתכים להכניע נפשינו לידי חיוב קיום המצות הרי יחשב לנו כאלו קיימום בפועל. כמאמרם ז"ל חשב אדם לעשות מצוה ונהנה ולא עשאה מעלה עליו התתוב כאלו עשאה. ואו לא שייך לומר מי שקדימני ואשלם. כיון שאנו מקיימים את המצות התלויות בארץ עד שלא יתנה לנו ארץ ישראל. ואם כן בדין שנקבל שכרינו.

ובן:

במס' סוטה (דף י"ד) דרש ר' שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל. וכי לאכול מפריה טיב לריח. אלא כך אמר משה רבינו הרבה מצוות נצטוו ישראל שאינם מתקיימים אלא בארץ אכנס אולי אזכה שיתקיימו על ידי אמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא כדי לקבל שכר מעלה אני עליך כאלו עשיתם עכ"ל הגמ' הכ"ל. ויש להקדק ולהפלא איך שייך לומר על משה רבינו ע"ה שיחשוב על קבלת שכר שאמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר. ויש לתרץ על דרך שאמרו חז"ל בפ"ק דברכות חשב אדם לעשות המצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה. והנה משה רבינו ע"ה חשב לעשות לארץ ישראל לקיים מצות התלויות בארץ. וחשב גם כן כדי לקבל שכר כדי שיכוטל מחשבתו הרהשוטה. וכמו שאמרו ז"ל שהמצוה שהיא במעשה לא יכול מחשבה אחרת לבטלה. אבל המצוה שהיא במחשבה יוכל להיות בטל במחשבה אחרת. ומשה רבינו ע"ה עשה שתי בחינות. חשב לקיים מצות התלויות בארץ ישראל. וחשב כדי לקבל שכר על זה. כדי שיכוטל מחשבה של קיבול שכר לבטל המחשבה של המצוות. ולא שייך לומר חשב אדם לעשות מצוה ונהנה כו' מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה. וזהו שאמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר וכוון כדי לבטל מחשבתך הרהשוטה. אבל אני מעלה עליך כאלו עשיתם. כיון שאני יודע כוונתך:

ודו"ק:

ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום. ויש לפרש כי הענין הוא שיש אנשים שחושבים שאי אפשר לאדם לזכות לדבקות השם ית' רק אחר הפרד הנפש הרוחני מהגוף הגשמי. אבל בעודו בחיים שהנפש הרוחני עדיין הוא מלובש בגשמיות אי אפשר לו

לבוא לדביקות הש"י. וכן יש מי שמסבין מי שיכול לזכות לדביקות הש"י הוא רק מד בדרך לו תרי בדרך. וגם יש מי שמסבין שמימתי יכול אדם לבוא לדבקות הש"י רק לעת זקנתו. אבל אז גם רחימת אדם והמומר ובתשובה מזדכך קלת. אבל בימי ילדות ובחרות אז מי יפסיד לבוא לידי מדריגה זו. אבל בחמת כל אלו הג' עניינים הש כולם עשות גמור. והרחיקו לזה. ל'. כי מלינו כמה לדיקים שפיללו במיוחד הש"י לדבקות הש"י כמו חנוך ומשה ואליהו. וכן כל הנביאים הקדושים בהשגיחו הגבוהה היה מתדבק נשמתם בשמי מרום. והיה לבש אז לדבקות אלהות. ועוד לזו דוקא חד בדרך רק כל עובדי הש"י מוכנים הש לבש"ג זה במדרגה גדולה. וכמו שהוא מפורש בחנוך דבי אליהו כך מקובלני מפי' עבד ושפחה יכולים לבוא למדריגה הגבוהה שבגבוהות. ועוד ג' וזלו דוקא לעת זקנתו רק מתי שאדם פונה לעשה יש' בכל לבבו. אף בימי ילדות ובחרות גם כן יכול לבוא לדביקות הש"י וזהו שאמר משה ליתרו ואתה תדבק בה' אלהיכם. לזו דוקא לאחר המות רק חיים. ר"ל אף בחיים תוכל להיות לכש הדביקות בו ית'. ולזו דוקא יחידי סגולה רק כולכש מקטן ועד גדול תוכלו לעלות למדריגה הנ"ל. וכמו שאמר הכתוב דבי אליהו הנ"ל. ולזו דוקא בימי הזקנה רק אפילו היום. בעוד היום הגדול הייתו בימי ילדות ובחרות גם כן תוכלו לבוא אל המדריגה הזו. וכתן:

וידבר ה' אליכם מתוך האש קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול. יש לדקדק. ממה שאמרו רז"ל במדרש ש"ר פ' יתרו שבים ירמה לכש כשמור ובקבלת התורה נדמה לכש בזקן מלא רחמים והכה אמר ותמונה אינכם רואים זולתי קול. ויש לפרש שכוונת המדרש הנ"ל מה שאמר לשון נדמה והוא במחבבי שהיו מלייחים במחשבתם ונדמה להם שהוא בזקן מלא רחמים. כמו שאמרז"ל על פסוק והיו לעוטפת בין עיניך לזוזים על הרחם. ולא בין עיניך ממש. ובאור החיים אותה על פסוק וכל העם רואים את הקולות אפילו שהיו רואים את הנשמע בחוש הרחיה ממש. וזהו שאמר כאן ותמונה אינכם רואים בחוש הרחיה. אלא בבחינת המחשבה. זולתי קול היו רואים בחוש הרחיה ממש כמ"ש התוס"ח וכתן:

מן השמים השמיעך את קולו לייסרך וכו' ודבריו שמעת מתוך האש. יש לפרש על פי מה שאמר בפסוק ויעמדו את קול ה' אלהיכם מתלך בגן לרוח היום. כי קודם החטא היו שומעים מפי הקב"ה בעלמו ואחר שחטאו לא היו שומעים כי אם הברת הקול. ואחר כך בחיב ויחבא האדם ואשתו מפני ה' אלהיכם וכו'. כלומר מפני שנתביישו על כי מרו פי ה'. ואמרו חז"ל כל הטובר עבירה ומתביישים הם מוחלין לו על כל עוונותיו. וז"ש בפסוק אחר כך ויאמר ה' אל האדם. שהיה שומע הדיבור מפי הקב"ה בעלמו. והכה הכתה בקבלת התורה היה לריך לנתק משם הזוהמה. וז"ש מן השמים השמיעך את קולו לייסרך. כלומר הברת קול ה'. וזהו ת"ת קול"ו. שבח לרבות כי שמעו קול הברה עם קולו. וכיון שלא היה בהם הזוהמה היה בהם כח לשמוע הדברים מפי הקב"ה בעלמו. וזהו שאמרו ודבריו שמעת מתוך האש. כי עשרת הדברות שמעו מפי הקב"ה הדברים הברורים בלא בת קול. כמו שאמרו

מז"ל במדרש ס"ד על פסוק קול גדול ולא יסף שלא היה לקול ה' קול הבורא מלד אחר עיי"ש. וכאן:

אנכי עומד בין ה' וביניכם וכו'. יתכן לפרשו על דרך רמז על פי מה שכתב בזוה"ק דקוב"ה ואורייתא ויסראל כולא חד. ובמופן כשהלדם הוא עניו במעשיו ושפל רוח אזי ים לו התחברות. וכמו שאמר יעבי' שכניא מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח ואמרו רז"ל אתי דכא. ואם ים לו ח"ו גאות. אזי הוא רחוק מהקב"ה והוא בפילוד וכמו שכתוב גבה עיניים ורחב לבב אותו לא אוכל. וזהו אנכי. היינו כשהלדם מוסב על עלמו שהוא ים. והוא מפני גאות לבו. אזי הוא בין ה' פילוש שהוא בפילוד ח"ו. וכאן:

במס' שבת פרק ר' עקיבא. כפה עליהם הסר בניגים. ושקשו בתוספת למה נלרכו לכפיית הסר הלא אמרו בעלמם כל האשר דיבר ה' נעשה ונשמע. ויתכן להבין על דרך שאמרו חז"ל כל מקום שאתה מולא גדולתו של הקב"ה שם אתה מולא עוותנותו. שהוא נותן את דכא ושפל רוח. וכאן ענין כפיית הסר היא. שילמדו בשפל רוח ובענוה. כמו שאמרו חז"ל לא נשמים היא. שאין האורה מתקיימת במי שמתגאה וכו'. ומפני זה היה לריך לכפיית הסר כדי שילמדו האורה בענוה. וזהו מה שאמרו במקום שאתה מולא גדולתו של הקב"ה. שבא בכל פעליה של מעלה שלו בעת קבלת האורה. שם אתה מולא עוותנותו בכפיית הסר. וכאן:

ותאמרו אלי הן הראנו ה' אלהינו את כבודו ואת גדלו וכו' היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי ועתה למה נמות אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלהינו עוד ומתנו. והנה כשהיה מבוהלת בפסוקים שלנו. ולכאין שאלת בפסוקים וקשורם. יתכן לומר שהם היו יודעים שאי אפשר לשמוע קול אלהים חיים ומי. וכמו שאמרו כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים וכו' כמונו ויחי. ואחר כך כשראו שנשמעו קול אלהים חיים ולא על פי כן נאמרו בחיים חשבו שאפשי כן היה בהם כח לשמוע דברי אלהים חיים אפשי שהם נקיים בלא שום פניה. וזהו שאמרו היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי. ואם כן אנו יודעים שיכולת היא לשמוע קול אלהים ולשאאר בחיים ועתה כשאנו יודעים מזה. אם יוספים לשמוע לשמוע את קול ה' אלהינו עוד ומתנו. כיון שאי אפשר להיות בחמידות בהמדרגה הזאת להיות כל כך נקי בלא שום פניה. וזו"ק:

או יאמר על דרך שכתב בבעל עקידה שפירש על דרך שאמרו רז"ל שרשעים לא בחייהם קרויים מתים. ולטעם הוא כיון שאין שומרים את התורה שאומר בה כי היא חייכם. וז"ש כי ידבר אלהים אתנו את התורה וכדי שיהיה מקויים בנו וחי. שיהיה לנו חיות. שהתורה היא החיות של האדם כנ"ל. ואיתא בש"ע תורת חיים על מה שאנו אומרים בורא נפשות רבות ומשרשים שהוא לחם ומים שאי אפשר לחיות בלא לחם ומים. אבל על כל זה מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי. כלומר שבראת לתענוג ועדן כמו פירות ומיני טיגון בדבש. שאיפשר לחיות מבלעדיהם. גם על זה ברוך חי העולמים. ואייתי אלל אדם אחד גדול. ואמר לי שאמע מאביו ז"ל שהתורה היא עיקר החיות שלו. ובזה אחייבאב לי קושיית

תחום כמה שהקצו מפני מה כפף עליהם סר כגיגית הא כבר קיימו וקבלו עליהם מלמעה הטוב מקודם בלי הכרח ותוכם ותמרו כל אחר ליבר ה' נעשה ונשמע ע"כ. כיון שכפיית כבר היתה לא יקבלו את התורה יהיה להם חיוב ואם לאו לא יהיה להם חיוב. וכמו שכתב הרב ר"ע מברטנורא ז"ל על מצות אם אין תורה אין קמח. אם לא למד תורה למה לו קמח. והכי הטיקר חיוב היא התורה. ובחיבת נעשה ונשמע. היא כמו שכתב הם"ע על כל מה שברחה להחיות בהם נפש כל מי (כלומר בחיבת בדיקות שהיא מלות וכו חלבן. ובחיבת התלבב למקור החיים שהיא מלות והתבת את ה' אלהיך וכו'. שמתענג בו נפש הלדיקים. ועל זה נאמר אז התענג על ה' ויתן לך משאלות לבך. ונאמר עוד מה יפית ומה נעמת התבת בתענוגים. ומי שזוכה לזאת המדריגה אז חיוב עובד את השם ית' על מנת לקבל פרס רק עובד את השם ית' בלבות בנפש התבתו חוקו. כמלאכי מעלה שנאמר שם ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. ולא לתקות שכר מלוה. וזהו שתמרו כמוסה נעשה ונשמע. ותמרו ז"ל מי גלה רז זה לבני נשון שמלאכי השרת משתמשים בו וכו' וכבן זה). ובחיבת בפיית הסר היתה כדי שיהיה לנו הירחה מרוממותו ית'. שעיון הירחה היא בחיבת הביטול ממציאותו ותפיסת כוחותיו שיקצה מחיד על נפש התדש מדתגה בדבר פן יחבטל ממציאותו וזהו שתמרו ז"ל במקום שתתה גדולתו של הקב"ה וביא בחיבת קטנותו. שם תתה מולא עטותו בבפיית הסר שיהיה לנו ירחה מלפניו וכדי שיהיה לנו חיות בתחורה. וזהו

בדוד רחמיו ותמלתו עליו. וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל על פסוק ועתה מה ה' שואל מעמך כי אם לירתה וכו' לטוב לך עיי"ש וז"ש הבעל עקידה ועתה ישרתל מה ה' תלהיך שואל מעמך וזהו בתנאתה. ופירושו מה שואל ממך. הלא היא שואל מעמך כלום כי אם לירתה. וזהו בשביל לטוב לך כדי שיהיה לך חיות. וכתן:

לא יאחר לשונאו אל פניו ישלם לו.

יתכן לפרשו על דרך שתמרו ז"ל במדרש תדש שיש לו משא תלב פושט ידו וגוזל. תבל במשא כבד טוען על כתיפיו לתחיריו. וזהו כוונת הכתוב לא יאחר לגמלו: שהקב"ה היא נותן שכר לעמלו ממש שלתחריו תלא ממש שלפניו. תבל הלדיקים וכו'. וז"ש ואתריו כל יצרי לב. וזהו גם כן מה שאמר הכתוב ועבודם הקודם עליהם בכתף ישאו. דהיינו שהיא נושא בשכר שיהיה לפניו בעולם הזה רק לאחריו הייגו העולם הבא. תבל בעשו מה כתיב וישלם יעקב מלאכים לפניו. לפניו דייקא. וכתן:

וישמע ה' את קול דבריכם וייאמר ה' אלי הטיבו כל אשר דברו

מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים. יתכן לפרש התרת הפסוקים. על פי מה שתמרו לבותיו ז"ל במדרש רבה וז"ל. בשעה שאמר להם הקב"ה תלכי ולא יהיה לך נעקר יצר הרע ממקומו ובשתמרו ישרתל דבר אתה עמנו ונשמעה תזר יצר הרע למקומו. ואמרו ישרתל לאותי יעקני מעשיות פיהו והשיב להם הקב"ה שזה יהיה לעתיד לבא. ויתכן לפרש שבאתלה בשעה שאמר הקב"ה להם תלכי ולא יהיה לך ורהו שנעקר יצר הרע ממקומו היינו מלבב ויהיה להם

לכם לעד מזה כיון שעיקר השעבוד הוא לשם יתברך הוא בילר הרע גם כן. וכמו שאמרו רז"ל על פסוק ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך בשני יצריך. וכמו שאמרו"ל שלעתיד הלנו בוכים והלנו בוכים. שהצדיקים יהיו בוכים שנלקח מהם היצר הרע בלתי יהיה להם השעבוד. ומפני זה אמרו אחר כך דבר אחם עמנו ונשמעה כדי שיחזור יצר הרע למקומו וכדי שיעשו רצונו יתברך ביחד שהוא לעשות נחת רוח ליוצר הכל ית"ש. וזהו שאמר השם ית' מי יתן והיה לבבם זה להם. היינו שהשי"ת רצה בטוב וביצר הרע. ואחר כך כשרצו אחזר היצר הרע למקומו רצה שקשה להם לעבוד את השם ית' ביצר הרע. וכמו שאמר השי"ת בעצמו ואשר הרשיתי שברחתי להם היצר הרע. אמרו רז"ל מי יפקני מעקיות פיהו. ושפיר להם הקב"ה שזה יהיה לעתיד. כמו שכתוב ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

וכתן:

שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. ואמרו רז"ל במס' ברכות (סוף פרק הרואה) שרבי עקיבא היה מאריך באחד. אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן וכו'. ויובן על פי מה דאיתא בירושלמי וכן הוא גם כן במדרש איכה שירמיהו הנביא גמין ליה ליתאמיהו ושמע שאמר לדיק הוא ה' כי פיהו מריתי. ועל דרך זה יש לומר שלא אמר ה' עקיבא ברוך שם כמל"ו שהוא בלחש. לבל יהשדו לחוקו שמלדיק עליו את הדין. וזהו שהשיב להם רבי עקיבא כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה ובכל נפשך הפילו נופל את נפשך מתי יבוא לידי ואקיימנו. ואם כן הוא מלדיק עליו את הדין כי בקב"ה עשה זה רצונו. ולכן היה מאריך באחד.

וכתן:

או יאמר על דרך שכתבו המקובלים ז"ל שהשם חכ"ס בזה השם הרב משה רבינו ע"ה את המלרי. והוא מסוגל להרוג את שונאיו. (ויולא מפסוק ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך "ה' סופי תיבות חכ"ס פנים של אד"י) ויולא מפסוק ואהבת את "ה' אלהיך". וכוונת תלמידיו היה שיאמר ר' עקיבא את ה' אלהיך. ואז יהיה השם יתברך בעזרו. והשיב להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה ובכל נפשך הפילו נופל את נפשך מתי יבוא לידי ואקיימנו. והיה רולה למסור את נפשו על קדושת השם ית'. וכתן:

ועל דרך זה יתכן לפרש גם כן מה שאחר ר' עקיבא מוטב שאמות מיתת עלמי ולא לעבור על דברי חביבי. ובעצם מה שאמר לכון מיתת עלמי. יש לומר כיון שהשיב היה בעיניו כל ימיו למסור את נפשו על קדושת השם ית"ש וזהו שאמר ר' עקיבא מוטב שאמות מיתת עלמי ולא יתקדש שמו על ידי יותר טוב מלעבור על דברי חביבי. וכתן:

או יאמר על דרך שאמרו רז"ל במדרש ב"ר פ' ויהי שהשבטים אמרו ליעקב אבינו אתה ישראל אבינו השם אחין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. והשם יעקב אבינו ע"ה בעת פטירתו בודאי היה לו מסירת נפש בשלימות. וזהו שאמרו לו השבטים לכון אתה ישראל כיון שבפסוק אתה ישראל אליכים למסור את נפשך להשם ית' כמו שכתוב בזוה"ק. וזהו כוונת רז"ל שאמרו אתה ישראל אבינו ה' אלהינו ה' אחד. עדיין נשוג בינינו ה' אלהינו ה' אחד. השם השמירה נפש של קדושת אתה הוא

בבחינת הקפה. וכמו שאמר כרב הקדוש בעל כ"ת רמז ממש שאמרו חז"ל בגמרא דם ניקף מלמעלה כדם עולה. ומחשב אלהי בשם יה' כמו שהיה עושה בפועל ממש. שמהירות נפש שיעשה בהקפה מחשב כלומו עשאה בפועל עיי"ש. וכן מבואר במדרש רבה על פסוק כי עליך הורגנו כל היום וכי בכל יום ויום אנו נהרגין כלומר אלא כהדיוט היית רק פעם אחת ואלו יותר אלא לומר לך כי מה שישראל מוסרים נפשם על קדושת השי"ת במחשבתם בעומק ק"ם בשעה שהם אומרים ואהבת את ה' אלהיך וכו' ובכל נפשך. מעלה עליהם הכתוב כאלו נהרגו ממש על קדושת שמו ית'. וכאן:

א"י על דרך שכתב בעל עטרת מלכות שמעה שאנו מבקשת ית' מגיעה על לא תעשה. וגלמז בפסוק הור מרע וכו'. והפעולה לזה הוא ועשה טוב עיי"ש. והנה כשאנו אומרים ה' אלהינו והוא אחד עשה ומקבלין עלינו עול מלכות שמים ממילא נשמע שה' אחד. שאין לריך ללא תעשה אלא יהיה לך. וכאן:

א"י על דרך שאמרו בזוה"ק. עיי"ן ודל"ת גדולות אותיות עד והוא עד על מי שמיימד קוי"ס ומכוונתיה בפסוק שמע ישראל אלא לומר שהשכינה העיד עליו שקיבל עליו עול מלכות שמים בשלימות וביחוד שיהיה מוקה מחשבה. ויש רמז לזה בפסוק לא יקום ע"ד אחד בחים שהוא לכל עון ולכל חטאת. וכאן:

ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך וכו' והיו הדברים האלה כו' על לבבך וכו'. ומעשה שם שאמר עוד פעם אחת על לבבך יתכן לומר כמעשה שבפסוק רחמנן ליום שמו שם יה' לא כהשבה לפי שם שהלבי יכול לקבל והוא בחינת חור חוזר. וזהו שאמרו חז"ל ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך ובכל מאודך בכל ממונך. ואחר כך בפסוק השני בא להודיע שיש עוד השבה יותר גדולה מזאת. והוא בחינת חור המקיף. שהוא יותר ממה שהלבי יכול לקבל. וזהו פי' בכל [על] נפשך. למעלה מהשבה שהוא גם כן כמ"ש בפסוק רחמנן. וכאן:

או יאמר ואהבת על דרך שכתב בספר שערים למהר"י חלגו ז"ל שהאהבה הוא בדומה לו ובשווים. ואם כן חיפוש יפלא איך יכול שבר ודם שגשמי להשוה את שם יה' שהוא אין מוגבל. ויובן על דרך שאמרו חז"ל על פסוק ואהיה אללו אמון ואהיה שעשועים יום יום. שהעולם היה מהנה ושעשועי השי"ת והעולם הקדושה היה רוחניות. ושם יה' נתן לנו את העולם להעולם לומדת אני מוהבת השי"ת. ואם כן כשלומד אדם אותה לשמה והוא דבוק בה וכמו שאמר דוד המלך ע"ה ובחולתו יהגה יומם ולילה. והעולם היה דבוקה בהקב"ה וכמ"ש בהזוה"ק מוריימת וקוב"ה וישראל כולא חד. ואם כן העולם היה מתלוים בין הקב"ה לישראל. ובזה הכח יכול אדם להשוב את השי"ת. וזהו פירוש ואהבת את ה' אלהיך בכל וכו'. ובאיזה אופן יוכיר האהבה מישראל להשם יה' ואמר ושיו שדברים שהלב שהיה שהעולם היה על לבבך. ואם כן האהבה יהיה אלד שהעולם. ובזה האופן יכול להשוב כל'. וכאן:

או יאמר ואהבת את ה' אלהיך וכו'. שבפסוק בא להשמיענו שהאהבה תהיה אלד שהשם יה' היה אותו להשוב הוסי. וז"ם השר אלהי אלוך היום

דייקא. וכתב ידוע שכל המדות יש במקום. ומקום הוא המעורר את המדה. ומקור של אהבת השם ית' הוא ללמוד מפסוק כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם וגו'. ר"ל לא מלד אהבה עלמה. אלא ומשמרו את השבועה וגו'. נמלא אהבת השי"ת לישראל היא נשמך למעט השבועה. ואם כן המקור שהוא גורם שאהבת ישראל להשם ית' יהיה גם כן בזאת האמונה. והוא סוד אהבה ויראה תרין רעיס דלא מתפרשן לעלמין. כיון שלא יכול להסוב אלא משום שלום כך. ואם כן ירצה להסוב לאחור. וכתן:

א"י על דרך שאמרו רז"ל בכל יום יהיו לבני תורה בעיניך כחדשים. ובמדרש ש"ל (פ' חשא) איתא אמר ר' אליעזר כל המרבים יום שעשה משה למעלה היה לומד תורה וכוכא אמר לפניו רבון העולמים כו' מה עשה הקב"ה משהלים מ' יום נתן לו הקב"ה את התורה במתנה. כללתו ככלה זו שמביאה על בן זוגה וכו' עכ"ל המדרש הנ"ל. ומעניין הוא כי השי"ת עשה בזה שיהיה שכחה כדי שתהיה התורה מביאה בעיניו כחדשה. וזהו סוד על שניתן לו התורה במתנה. ככלה. וזהו פירוש הפסוק והיו הדברים האלה אשר התורה תהיה מביאה אלינך כאלו תהיו מלוך היום. כלומר כחדשים. ועל ידי זה ושננתם לבניך. על דרך שאמרו חז"ל שיהיו דברי תורה שנויים בפיך. שהוא גם כן במיתת כחדשים. וכתן:

או יאמר ואהבת את ה' אלהיך. ויפלא הלא יכול בשר ודם להסוב את השי"ת. לכן אמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך בשיה התורה. ועל ידי התורה יכול להסוב אותו. דהמיב ה' תוסב לדיקים. ואיתא בספר **תורת** הלבבות שאחד מהחכמים שאל את רעהו מה השי"ת תוסב אותו. ואמר לו מה אתה תוסב אותו הוא גם כן תוסב אותך. והוא כמים פנים אל פנים. וכתב על ידי שלומד תורה לשמה וה' תוסב לדיקים והוא כמים פנים אל פנים. ואם כן יכול להסוב את השם ית'. וזהו שאמר הפסוק ואתם הדבקים בה' אלהיכם. היינו במקור הנשמות והיא הבחיים. ובתה בתורה שהיא חייט. וזהו גם כן ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' ובתה יוכל לבוא אל האהבה הזאת. ואמר על ידי הדברים האלה וגו' על לבבך. וכתן:

ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך.

והכוונה כי בתורה שבעל פה נגלה הזהר דבר עיוני תלמוד בשבתך בביתך. אבל תורה בלכתך בדרך. ואמר שהיינו לריך עיון תלמוד בלכתך בדרך. ואמו שאחז"ל שדבר עיוני אין ללמוד בדרך דאמר יוסף לאחיו אל תריגזו בדרך אל תעסקו בדבר הלכה. וכן בשכבך ובקומך תורה שבשבת יום ותורה שבעל פה לילה. כידוע מהמדש שזה ידע משה בשעלה למרום חיתת יום ואיתת לילה. וכתן:

וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עיניך. והטעין הוא כי דבר זה ידוע כי תפילין של יד הוא כדי לעורר לבשרון המעשה ופעולות שהוא ביד. ותפילין של ראש הוא כדי לעורר עיוני ולימודי התורה. לשם שמים ומחשבות התורה. לאמר מי שעוסק במלות ומעשים טובים לשמה ממילא זוכה לעיוני. ומלות ה' דרכי מחירת עיניים. ואיתו לריך לזכרון בין עיניכם כלל. כי המלות מחירת עיניו ומביאה לתורת

חמת

תמת . ואם כן מז עניין תפילין של ראש כוה רק לחכמים ופתר כמו שכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך . וזהו שאמר שכתוב וקשרתם לאות על ידך . כשתעשה כך ויהיו רק לחכמים בעלמא . למוטפות בין עיניך בלי שתלך להעיריך ולהליץ מחשבתך לטוב . וכאן זה :

והיה כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר נשבע לאבותיך וכו' לתת

לך ערים גדולות וטובות מלאים כל טוב אשר לא וכו' השמר לך פן תשכח את ה' אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים . ולכאין שתכת הפסוקים וקישורם . י"ל להעניין הוא כי תכלית נם גאולת מלרים . כי הולרכו להיות מ' שנים במדבר עדם הוא לארץ ישראל . כי לא נשלם עדיין טון התורים ועולם נמלא עליהם כשביל חטא המרגלים . ואם כן יוקשה למה נגאלו אז ממלרים קודם זמן זה שלא לפי ערית בין שבתרים היה שהשתה שיגאלו כאשר יהיה נשלם טון התורי . ולריך לומר כטעם כי היו ח"ו מפוקעים בטומאה ביותר . ואם כן מוכרח שיה לזכור את הנס ושמל ה' שדילג על הקץ כדי שלא יוקעו ח"ו בטומאה . לך הוא אמרו רז"ל במדרש הטעם כי התוריים שהביאו את ארץ ישראל למען כי יבואו ישראל לארץ ישראל ימלאו שארץ תריבה . וכאשר רצו כי נתעכבו במדבר זמן רב מזרו ובנו חומה שמקודם ונחלו ישראל כל טוב . ולפי זה מוכרח לומר דהיה אז הזמן לגאולה ממלרים . אם כן אין כל כך נס . כי כך היה שהשתה להברית שביניו ע"ה . וזהו שאמר שכתוב כי תמלאו שתים מלאים כל טוב וכו' אשר יהיה שכל שמלותו וטובו . עשור כן שתוב בשביל כך נתעכבת במדבר . כדי שיבנו התמוריים את ארץ כשאר במדרש הנ"ל . וזמן שגאולה ממלרים היה בעת לומו הזמן שילאתם ממלרים . ולכך אמר שכתוב כשאר לך פן תשכח את ה' אשר הולילך מארץ מלרים קודם הזמן שרצוי כדי שלא תשקע ח"ו בטומאת מלרים . ושכן :

רמזים

משה"ה רבינ"ו עולה תרי"ג . ה' אלה"י ישרא"ל עולה תרי"ג . שבינה שמילותם עולה תרי"ג עם יו"ד לותיות . עוז התאז"ר עולה תרי"ג :

מפני מה נתאוה משה רבינו ע"ה. שתאוה בלב ושוד תאוה ומחשבה שכל אחד ובילש לתקן סוד שגלגול :

פרשת עקב

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמר ה' אלהיך לך את ברית אשר נשבע

לאבותיך . ובפרשה שקודמת לומר סיום לעשותם . ופירש רש"י ז"ל ולמה לקבל שכרם . ויובן על דרך שאמרו חז"ל בחבות בכל מלוה מלוה . פירושו שהאדם עושה מלוה שכאו שלו שיעשה עוד מלוה . ומליאו במדרש ב"ר שבאהבות לו שלא בשם יולד טרע ויליף לה במדרש ממה שנאמר בכל מכל . כל . ומקשו שם התוס' שם כן מה שכך שייך לשם.ותירלו התוס' שהשכר המגיע לשם הוא בשביל שבעבודתם ביעלו לומו ומגיע לשם השכר לאחר כך גם כן . וזהו שחיבות הפסוקים . סיום לעשותם ולשמר לקבל שכרם . שכר של מלוה מלוה . ושאל מפני מה שייך השכר על המלוה שעשיה שבאה מלוה

מלוס רשמוס . ועל זס תמר וסיס עקב תשמעון כלומר כמלוס שבא בעקב תמר כך ושמר ס' לסיך לך לס כבריס ולס סחסד אשר נשבע לאבוסיך וכמו שסיולו סחוס' כנ"ל כלומר כמו שנשמר ושמי לס סחסד להחזוק לנמלס טוב כפרי מעלליכס . לף שסתבטל מפס ילפ"ל וסיו כמלאכיס . על כל זס כתשר סבבו זשת בעבודתס ובעמל נפשס . לכן מסכורתס סיתס שליתס מעס ס' ותין נגרע מן שכרס מלומס . ככס ילמס לכס שכר טוב על סמלוס שסיס סנגררת מן סמלוס וכבן זס :

והיה עקב תשמעון . בממרס רבס הלכס לדס מיסרשל כו' ומי שסוס כוזס בשבת חייב וכו' ולת סבור שמא לרשוך מי נותן לך לס שבת לף נתתי לך לגף לעובדך וכו' מיין וקרלת לשבת עונג מס כתיב לתריו זף סתענג על ס' ויתן לך משלוש לבך . וכלס סתפרשיס כתבו שבשבת כל סעושס בו מלאכה לף יגליה שמלו מורס כן . מפני שמזל של שבת הוס מזל שבתתי שהוס גורס הפסד וחזק לכל מי שתיהו שובת ממלאכה ביום כהוס (עיין בעין יעקב ובני"ף וברביהו בחיי) . לך בתמת שמעשה זס בלבד לף נתפרו המלאכות בשבת שתין מזל ליסרשל (ובזה יובן מס שאמרו רז"ל תפי' עובל ע"ג כדור לוס מוחלין לו בשעומר שבת כהלכתו . שבשבת כהלכתו מורס שעומר מעשה ליווי כשס יח' . ולף מעשה שמזלו מורס על שבשבתס ולכך מוחלין לו . ובכן) רק מעשה שיהיו ישרשל פנויס של עבודתו יח"ס כמו שבתבו המפרשים . ולזס לתרו שמא שאמר לרשתך נתתי לך לת הבשבת כלומר בשביל שמזל גורס לך רע שלף יגליה בו כל כשוסף בו מלאכה תלמוד לומר וקרלת לשבת עונג .

עוד נרלס לפרש בתופן לתר על פי מס שלתרו רז"ל בשם' שבת שאנה עובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה . שבשבת תיהו תלוי במעשה התחתוניס ויש מקוס לטעות ח"ו שנרשון הוס ישרשל בשם שקדוסת שבת תיהו תלויה בהס . וכש"ס בפלטי בן ליש ויולך כלוך ובכה על המלוס שסלכה ממנו . וכמו שלתרו רז"ל בשם' סוכה (פ' בחליל) כלנו בוכיס מפני שנעקר יגר הרע מכס . ולכך לתר וקרלת לשבת עונג לף שתיהו תלויה במעשה

(כלומר שתתענג בו על כ' בחוכס ועבודס. ורק בשביל זס נתתי לך לת השבת כדי לקנות בו לת השלימות כשפייו) וכבן :

עוד נרלס לפרש בתופן לתר על פי מתי דלתינן בבתי מדר"ש ז"ל שלכך נלתר בשבת בעשרית מלכבי שהשבת הוס בתיבת מלכות ותין לס כס לברר דרגליס יורדת מות וכו' וכל המלכות כס בירושיס . ולכך לתרו שלף תלמר לרשתך לתי נותן לך לת השבת . לפי שתין כס בס לברר . ועס כן כשיכול תין נתת רוס לפניו כיון שתין בו בירורי' תלמוד לומר וקרלת לשבת עונג . שלף על פי כן יש לפניו יתברך תענוג בשמירת שבת . וכמו שלמרו רז"ל כל השומר שבת כהלכתו תפילו עובד ע"ג כדור לוס מוחלין לו . ושבת מורס על ביטול ע"ג . ולמרו רז"ל לימתי הקב"ס כועס בשעה שהשמס זורחת והמלכיס מנימיס כהריהס ומשתחויס לחמה . וכמו שכתוב ועבדתם לאלהיס לחריס והשתחויתם להס ולרס לף ס' בכס וכו' . לך שבשבת מוחלין על עון ע"ג . ולכך נקרל שבת עונג שתין בו עוס דין על ע"ג ומתקו כל הדיניס . ותין לריך לבירורים . וכמו שכתוב תלהו כיום היום לף תמלתיו בשדה.

שתין בס בתיות בירורים :

עוד נרלס לפרש בתופן לתר על פי מס שלתרו רז"ל בשם' שבת מתוב עובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה . שבשבת תיהו תלוי במעשה התחתוניס ויש מקוס לטעות ח"ו שנרשון הוס ישרשל בשם שקדוסת שבת תיהו תלויה בהס . וכמ"ש בפלטי בן ליש ויולך כלוך ובכה על המלוס שסלכה ממנו . וכמו שלתרו רז"ל בשם' סוכה (פ' בחליל) כלנו בוכיס מפני שנעקר יגר הרע מכס . ולכך לתר וקרלת לשבת עונג לף שתיהו תלויה במעשה

במעשה התחתונים מכל מקום יש להשם ית' תענוג בשמירת שבת. וז"ש לקדוש ה' מכובד שמורים על כבודו ית' שלזו לריך למעשה התחתונים. וכבודו יתברך הוא כבודנו. וכמו שכתוב כי הוא אלהינו על להשם. וזהו שייך ביזרעל כיון שבת נתחזק בקדושת. לכל העכו"ם שבת נפרדים מקדושתו ית' שלהם הין שכר שבת מועד להם כיון שלזו תלוי במעשה התחתונים לא שייך שכר. ולכך לזמרו רז"ל מתן שכרם לא לודיעתנו. ולכך לזמרו רז"ל במדרש רבה על פסוק וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד. לימתי תהא נותן לנו שכר המלות כיון שלזו תלוי במעשה התחתונים והשיב להם שכרכם ישים לעתיד לבוא וכמו שלזמרו ומכין מזיו השכיחם שיש ליזרעל בהשם מה שמגדל כבודנו ית' שלזו לריך למעשה התחתונים וזהו סיסל ספיינן שבת מעין עולם הבא. יום שבת מנוחה.

וכתן:

וי"ענך וירעיבך ויאכילך את המן וכו' לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו אם לא. ומה שנאמר לותם במן יתכן לומר על פי מה שכתבו התוספת בשם סירושלמי עד שיבקש תדם שיכנום דברי תורה בלבו יבקש שלא יכנסו ריבוי תכילה ושתיה ומעדנים בתוך מעיו. והנה כשהאדם סוף תלום ולריך למתכלים קלים ומעדנים מי לפשר לומר כך. שלזו שלזמרו רז"ל על פסוק לחם מביריס לכל לימ'. שלזו שיש מזיק כלל וכל טעם שהיו רוצים לטעום שיש בו. ותם כן בזה נכר הפי"ת את יזרעל תם כוונתם להחיות את נפשם ולהיום רוצים במותרות או רוצים להתענג בו בכל טעם. וז"ש לדעת תם תשר בלבבך. כלומר הרצון שיש בלבבך. תם תהא תוכל כדי להיות לך כח לשמור מלותיו תם לא. ובזה יובן מה שלזמרו יזרעל ונפשינו קלה בלחם הקלוקל. והלזיך שייך לומר על דור דעה שילזמרו כך. ולא עוד אלא שפיש בו כל הטעמים שהיו רוצים. ועל פי מה שכתבנו יובן כיון שהיו לריכים תמיד לתכול בזה הכוונה למשם את תכילתם ולא להתענג בו. וזהו שלזמרו ונפשינו קלה. רלה לומר שהרצון לריך להיות קלה. וכתן:

אל תאמר בלבבך בו' בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ וכו' לא בצדקתך וביושר לבבך וכו' כי ברשעת הגוים וכו'. ויש להבין ענין מה שלזמר להם הל תלמר בלבבך וכו'. ומהו תיכפת ליה כשילזמרו כך. ויתבאר הכתוב בהעיר למה שלזמרו ז"ל כשעושין להדם עובה מן השמים אז מכוין לו מזכיותיו. כמו שתרגם לונקלוס על פסוק קטונתי מכל החסדים וכו' אשר עשית את עבדך זעירין זכוותי וכו'. וזהו שלזמר להם משם רבינו ע"ה שלא יזמרו יזרעל שבזלקתם ניתן להם הארץ תכן ממדם אלא בראשונה הגוים. ותם כן לא יוכה להם מזכיותיהם מלומה. וכתן:

ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וכו' לשמור את מצות ה' וכו' לטוב לך. יש לדקדק הלא הירשה לריך להיות שלא על מנת להשפיע. ויתבאר על פי מה שהרצ"ל יותר ממה שהשגל רוצה ליתן פרס רוצה להניק. וכתיב עמו תנקי בלרס. והנה כשתין יזרעל ס' ביזרעל מוציעים את השפע להשפיע. ולזומו יתברך הוא להשפיע להם כל טוב. וזהו שלזמר כי תם לירשה וכו' והוא לעזב לך להשפיע לך כל טוב הלה. כלומר ולא שיקבל הוא ית' תועלת ותוספות שלימות מעבודתך. כי תם לדקת תה תפעל לו רק נתת רוח לפניו כשהירצ

מפניו . למען תהיה נכון ומזומן לקבל שפע שבע לעון מאולנו כסוד . ומפני זה אמרו רז"ל כי שעבודה לורך גבוה . וכמו כן אמרו רז"ל בזמן שישראל עושין רלונו של מקום מוסיפין כח בפמליא של מעלה . וכיון שמחזיקין כח בדיבתו ית' שיוכל להפיק רלונו כסוד להשפיע לבריותיו שפע ברכות ולהשביעם רלון וטוב כרלונו כסוד ומשמחים אותו בזה . כמו שכתוב יכי יבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו . וסבן זה :

כימי השמים על הארץ . עיין בילוסלמי מס' ברכות כימי השמים כרחשונים . ועיין ביפה מראה דכה לוכה תרי יתירי שכתוב כאן כיו תק"ב יהוי"ה מה שחילן שבן שלש שנים כביר לשברים את בורו . ויוקשה לשם כן משנות יצחק ויעקב יוגדע שם שנים . ויש לומר דלחילא כמלן דאמר בן מ"ח שנה כביר לשברים את בורו ולחילא כמלן דאמר דחלנו של עולם כגובה שנים מעל הארץ שכח ת"ק שנים . והוא עם עוביו של רקיע . ועוביו הוא מהלך חמשים שנה (עיין בפירוש ידי משה) ושם כן חלנו של עולם הוא רק הרבע מלות וחמשים שנה לא וחשוב ותקח כ"ב מן ת"ק שכח שנות שברים וילחק ויעקב . דסיינו מ"ח משברים והרבעה מילחק ויעקב ושם כן ישאל ת"ן . ודו"ק :

פרשת ראה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וכו' . נרחה לפרש על דרך שאמר בכתוב בללות ה' דרכי שים גם לויכיו ישלים לחו . וזהו רחה אנכי נותן לפניכם היום . שאמר רבינו ע"ה בדבריו הקדושים עשה ומלוה שיכנים בלב ישראל שבברכה הוא אשר תשמעו אל מלותיו . וכמו שכתוב וה' המיך היום לשמור כל מלותיו . והקללה הוא בהפך לא ישמעו . וכמו שכתוב כי לע ומר עזבך אם ה' אלהיך . לך בחמת אין אתו מרגישים זאת . וכמ"ש על כי אין אלהי בקרבי מלאוני הרעות האלה ולכך ואנכי אפו . אבל משה רבינו ע"ה בדבריו הקדושים כמשיך הדעת אל כל ישראל וכל אחד מישראל סבין לת זאת . וזהו שאמר רואה אנכי נותן לפניכם היום . ואמר היום על דרך שאמרו רז"ל בן תרבעים לביום . והיא השובה עילאה . (וכמו שמליט בתוקלום סגר שבדבריו הקדושים היה מגיידם) וזהו שאמר דוד המלך ע"ה לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח זהו רוח תשובה . וכמ"ש ורוח אלהים מרחפת על פני המים זהו רוח תשובה . על כן לא יקומו הרשעים במשפט וכו' . שהשובה של הרשעים היו בגדר השיווי עם שכר הלדיקים . כי יודע ה' דרך לדיקים וכן זהו שם לפרש מה שאמר דוד המלך ע"ה אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי ושם הברכות והקללות שהיו על כל גרייזים . ולזה אמר עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ שהפליג דעתו מהרשעים . ועל דרך זה יובן מה שאמר בפסוק אני ה' רחמון ותת מחרויים אני הוא . שהשם הוי"ה ב"ה הוא רחמים . כיינו להטיב אני רחמון לתת לו שכר פעולתו קודם שיעשה . ולעניין השובה ותת מחרויים אני הוא . ולא ידין לותם על להבא . וכמו שכתוב כי שמע ה' אל קול הנער בהאי שאי שם כמבואר במדרש ב"ר ויי"ש . ולכך נאמר ובחו עליך כל הברכות האלה כי תשמע בקול

ס' תלכון. ומזה על העתיד. ובקללות כתיב כי תלך שמעת בקול ס' תלכון אחרי נלמוך עבר. וכבן:

גם יתכן לומר מ"ם סיום. על דרך שאמרו רז"ל על פסוק מפי עליון לא תצא הרעות והטוב וכו' כל דעביד רחמנא לטב עביד. וזהו שאמר סיום בעולם הזה הוא ברכה מאדו ים'. וקללה מלא תמקבל. אבל לעולם הבא הוא כולו טוב. וכמו שאמרו רז"ל בפסחים. לא בעולם הזה בעולם הבא. בעולם הזה על אמיתת הטוב לומר הטוב והמטיב ועל אמיתת רעות לומר ברוך דיין אמת. אבל לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. ללומר כי בעולם הבא יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לית דבר רע יורד מן השמים. וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד. וכמו שכתוב כי תלכי יודע את כל מתהלכתי אחר תלכי חושב עליכם לתת לכם אחרית ולא לרעה.

ודו"ק:

את הברכה אשר תשמעו. ובקללה לומר לשון חס לא תשמעו. ויתכן לומר על דרך שאמרו הקדמונים שים עיני עלם ומקרא. ולכך ביארהל מחשבת טובה מלמקף למעשה. כי הוא עיון דבר שבעלם. ואמרו הקדמונים עוד כי המקרא לא יתמיד. ולכך בברכה כתיב אחר השמעו שהוא עיון עלמיי. ובלא השמעו כתיב חס שהוא עיון מקרא ליארהל שהם טובים בעלם. וכמו שאמר הביאה ותלכי נעתיך קורק כולו זרע אחת ואיך נהפכת לי סורי לגפן נכריה. וסבן:

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך. יתכן לפרשו על פי מ"ם כתי' ז"ל וכו' (עיין בסדר ברחמים ושם תמלאנו):

או יאמר ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה וכו'. שהברכה יהיה מלד השם ית"ש ולא יתלוה יותר. וכמו שפירשתי בפסוק בקולה תיש אחר יתן לו תלהים עוזר וכבוד ותיונו. כ"ל מה שתין לו. חסר לנפשו. ועל דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה חין לחד מת ומלי תלוותו בידו. וזהו שהתברכו תלבות בשם שדי. שיש די למי שהתברכין מפיו. וזהו שאמר יברכך ס' וכו' לא ויהם לך שלום. שעיקר המחלוקת בתם שכל לחד חומד ומתחום תת שתיונו שלו. וזה הדרך יתכן לפרש הפסוק בהיכה כי גדול היש בברך מי ירפא לך. כמו שאמרו שהתחום של לדם דומה ליש היא. שאמר עליו התכם בקללת כל השתיים הולכים לל היש והיש תיונו מלא. וכבה תחות הלדם שכל מה שיהיה לו יותר הון ועושר בביתו הוא חסר יותר. וזהו מי ירפא לך. כלומר מי יכול לרפות הסבר הלזה. ובמה ירפא לך המחלה הרעה הזאת. הם יוסיף לך ס' עושר הוסיף מלחוב לבבך. לחר כי לין קן וגבול לחמדת הלדם. ועל דרך זה יתכן לפרש מה שאר"ל במדרש רבה על פסוק ויתן לך תלהים יתן ויחזור ויתן. שהיוה רלשונה יש לומר שתיונו ברכה מלחר שהתחום יותר. וזהו כוונת המדרש ויחזור ויתן לחחר שהתה לדקה שלו יהיה לי ברכתו. ועל דרך זה יובן מה שאמרו חז"ל במדרש רבה יברכך ס' בממון ויסמך מן המזיקין. (עיין בקב היטב שסביה מעשה מן מוהל לחד שהיה קטלן בתחוד והיו המפהמות ביד המזיקין ולכך לא יכול ליתן לדקה). וסבן זה:

או יאמר על דרך שאמרו רז"ל לין הקומץ מספיע את בתרי. ועל דרך שכתב המהרש"ל ז"ל בחידושי

לגדול שעיקר הכשפים היא מהמחות. וכמו שאמרו רז"ל בסוף פ' חזקת הבתים מיום שבטלו המחות היה בדין להסור מלאכול לחם יעוי"ש. ומחות הוא הקומץ ואמרו רז"ל אין מחה בפחות. ובימי דוד המלך ע"ה עדיין לא היה בית עולמים ואין מחה קריבה בפחות. וזהו שאמרו אין הקומץ מכניע את החרי. שהמזבח נקרא חרי וכיון שאין הקומץ קרב על גבי המזבח ולכך אין שורה הברכה. ואמר אמרו חז"ל מיום שחרב בית המקדש הדין הוא שלא נפחה מים. מפני שבטלה ניסוך המים. ועיקר הברכה היא על לחם ומים. וכמ"ש וברך את לחמך ואת מימיך. וכיון שאין ניסוך המים גם כן אין שורה הברכה. וכמ"ש במדרש"ל ז"ל. לך תשוב, שקבו הא לפפר בפי כור שפסולין לניסוך. ולפפר לתרן דהא דתוספתא תני לעין הבור מחמלא עד שמוסכין לתוכו מים מלא החר. ואם כן הוא מים הנמשכים וכשרים לניסוך. ונלכרו המים מקודם שבאו למי הבור. ואם כן המורים כל המים ושוב אין הברכה שורה כיון שסולרו למזבח. וניסוך המים גם כן לא היה רק במקדש. וזהו שאמרו אין הבור מחמלא מחוליהו וכבן. וכמו שכתבו התוס' בשם התוספתא. (ועל דרך זה יש לפרש מה שנאמר ואל קין ואל מנחתו לא שעה. כיון שהביא מפרי האדמה ואין מחה קריבה בפחות). וכמה נסכים רומזים לשמחה. בניסוך המים הוא עיון שמחה. וכמו שאמרו בשמחת בית השואבה. וניסוך היין גם כן רומזים לשמחה. וכמו שכתוב ויין ישמח לבב אנוש. ועל דרך זה יובן מה שאמרו רז"ל בפ"ב דברכות כל הקורא ק"ש בזמן תפילין כאלו קריב זבח בלא נסכים. שהתפילין רומזים לשמחה כמ"ש רז"ל בפ"ק דברכות חזיה דקא הוה בדעתא טובא ח"ל לאו תפילין קא מנחת. ולכך אמר כאלו הקריב זבח בלא נסכים. והכא לדקא הוה במקום קרבן. והשמחה היא במקום נסכים ושורש נסכים הם המביאים ברכה. וכמ"ש בזכות הנסכים באו הברכות והשפעה. וזהו שאמר ולא ירע לבבך בתתך לו אלא שיהיה נתינת בלבבך בשמחה. וזהו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך. וסבן:

פרשת שופטים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. יתכן לפרש על פי מה שאמרו רז"ל בשם הין למטה אין הין למעלה. וכמה כ"ו בשמעתי בעלמך כמה גרמת בעוונותיך ולפני מי פשעת. וז"ם בכל שעריך. וספעולה לזה. שופטים ושוטרים תתן לך. שיהו דיניך את עצמו בסיגופים ובתעניות ולהתודות לפניו ית'. ולא יהיה מ"ו הין למעלה. וסבן:

צדק צדק תרדוף למען תחיה. נראה לפרש על דרך דאיתא בזוהר הקדוש שמלכות נקראת לדק. ונקראת תכלתא. והמלה הזאת הוא להלקות ולהעניש את הפושעים. ואמו במעשיהו הכתובים מפשיעים לא מיין נוקבין. ועל ידי זה מולידה לנו מיין דכורין. שהיא החיות שלנו. ועל זה אמר שם ואתם הדבקים בה' אלהיכם שהיא מדת מלכות. ואף על פי כן חיים כולכם היום. היא מוספת לנו חיים. וזה יובן מה שאמר יוסף לאחיו זאת עשו וחיו. בסוד מלכות שנקראת זאת. וכמו שכתוב בזאת יבוא אהרן וכו'. ופירושו שאתקנו במעשיכם את בחינת זאת שהיא מלכות. וחיו. והיא מותנת לכם חיות. כי את הפלטים הני ירא.

שמני גם כן דבק בם והיה נותנם לי כל כשפעות טובות . ושמעתי מחותני כרב הקדוש ז"ל על פסוק ושבת עד ה' תלחץ . פירוש כשתעשה תשובה בשמת . וז ומלמת זאת אשר תדבשנו בכל לבבך ובכל . וזהו שתאמר לדק . כשתחזק מדת לדק . וז לדק תרדוף לחכיך לעשות עוד מלות ומעשים טובים . על ידי כשפעשה בשמיות מלכות משפעת לך .

והיה למען תחיה וכו"ל . וכתן :

לא יקום עד אחד באיש . בזוה"ק ובכיוחים בשמע ישראל כשכיוה היה עד ומעיד עליו שקיבל עול מלכות שמים עליו . וזהו לא יקום ע"ד ע"חד ר"ל של אחד בחיים שהוא בעון ובחטאת ר"ל . וכתן :

ונגשו הכהנים בני לוי . ידוע שמדתו של לוי לתיקון זו"ל . ומי שפוגש בבריחו ח"י כלאו שופך דמים . ואמרו רז"ל במדרש רבה טעין רוחא ולבא תזמד . וזהו פירוש הפסוק . ועתו ואמרו ידיעו לא רצו . שפכו אתם הדם . לפי שעיניו לא רצו . כפר לעמך ישראל . פרש"י ז"ל בכביכול יאמרו כי הוא מדחם כנ"ל . אשר פדית ה'. ידוע שבשעה מלריס היה לתיקון דוד המבול שחטאו בזנות ובטולחא ז"ל . ומי שחטא ח"י בז"ל לריכו זוכה לרחוה פני השכיעה כמו שאמרו בזוה"ק על פסוק דובר שקריס לא יכון לנגד עיני מלן דשקר בחוחמת דמלכא לא יכון לנגד עיניו . ובגחולת מלריס כחיב עד שנגלה עליהם מלך מס"מ בקב"ה וגאלם שזהו לרחות פני השכיעה וזהו שאמר כי תעשה היבר בעי"ני ה' . וכתן :

וענו ואמרו ידינו לא שפכה את הדם הזה ועינינו לא ראו . במס' סוטה אמרו רז"ל וכי מעלה על דעתך שזקני בית דין שופכי דמים הם . אלא לא רחימתו ופטרנותו בלא מזונות ובלא לויה . ושקשה שמכרם"ן ז"ל במידושי אגדות . וכי מעוה שמלויה לוותו ד' לחות פעולים הם משפיכות דמים . ומפרש המכרם"ן ז"ל שבזה כמלוה שמלוהו בורח מלאך שמשמר לוחו בדרך . בסוד כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. ועל דרך זה יובן מה שאמרו רז"ל על פסוק וילא אח העגלות אשר שלח יוסף ואתי רוח יעקב. ופירש רש"י ז"ל מלמד שאלה לו שפילגש ממנו בפ' עגלה ער ופה ושעיין של עגה שעופה הוא שלא פטרוהו בלא לויה. ובאמת יעקב אביהו ע"ה היה מלוה את יוסף והיה נכנה מזאת המלוה מלאך שהיה משמר לוחו בדרך . וכמו שאמר בפסוק וישאלהו האיש זהו המלאך . ובזה ידע יעקב אביהו ע"ה שבודאי יוסף הוא בחייה . וזהו שאמר כאן ואתי הוא יעקב . שבזה שאיין לסס שאי הוא ובזה ידע יעקב שבודאי חי הוא . וזהו שאמר כאן בכביכיס בני לוי יש לפרש על פי מה שכתבו המקובלים שאברהם אביהו ע"ה היה מתקן את מלריס ויצחק אביהו ע"ה היה מתקן את הדוס ויעקב אביהו ע"ה תיקן את דור הפלגה . ובזה יובן מה שאמרו רז"ל במדרש ב"ר פ' נח שדור הפלגה היה חולקין על שמע ישראל ה' אלהיהו ה' אחד שהוא מדתו של יעקב אביהו ע"ה . ולוי היה מתקן את דור המבול . שפס פנחו בבריח כמו שכתוב כי הקחית כל בשר את דרכו . ובלוי כתיב ובריתי יצלוהו . ובזוה"ק ליתא אלן דפגש בלוה בריח לא זכי למחמי לפי שכיעה. וידוע הוא מה שאמרו רז"ל במדרש ב"ר על כן קרא שם לוי שפקב"ה קרא שם שמו לוי בשביל שמחבר את ישראל לאביהם שבשמים וכמו שאמרו רז"ל שפלוים בכח היה עמו

שמביא לת הקרבן עשה חשוב שלימה. וכמו שכתוב עתה הפעם ילוה איש אלי. שכיך ממש שלא זכה למחמי לפי שכיוצא. ועיין עוז ז"ל עין רואה והלב חומד, וז"ש דרך רמז ידיעו לא שפכה לת הדם הזה ועיניהו לא רלו כיון שעיניהו לא רלו ידיעו לא שפכו לת הדם הזה. והנה כשחומר לת עיני זעונש עיני מרחוק ברע. נעשה זה הענין מרכבה לעיני עילאה. וזהו הרמז כי חעשה היטב בעיני ה' והבן. נחזור לעיניהו שבני לוי סס התיקון לברית וכמ"ש התומר לאביו ולאמו לא רליתיו וכו'. שבחעשה הטעל לכחוב ויקומו לנחק זה גילוי עריות וכחיב כי שמרו חמרתך ובריתך ינלורו. סהיו מחמירים ברית קדישא. ובזה היה מתקיים דור המבול. וז"ש כאן כ"פר ל"עמך י"שרחל ר"ת כל"י חשרע היה בכלי ולא היו מוליחים ז"ל. חבר פדיתה ה' כמ"ש בידך לחפיד רוחי פדיתה לותי ה' שמוסר נפשו ביד הקב"ה ומחמר לותו הסס יתי' שלא יחלטו בו הס"ח לגמרי לותו בגילה. וזהו שחמר חבר פדיתה ה'. בסוד פדיתה לותי ה' לל חמת. ודו"ק:

פרשת תצא

כי תצא למלחמה על אויביך. ברמ"י ז"ל לת דיברה תורה חלת כנגד היצר הרע שבלחתת יש להיצר הרע טעשה בשביל שהוא רוצה להרבות שכר המלה וכוה לת שוכה לו. לך בעניו יפת תואר שכיה חותרת לו ולא שכיה דבר הרשות ולא על פי כן הוא חסיה למלה חוכה שהוא מכוון לרעת המלה. וזהו שכתב רמ"י ז"ל לת דיברה תורה חלת כנגד יצר הרע. ועוד יש לומר שגדול מלחמה ושהשה ממי שלוחו מלחמה ושהשה. וכמו כן שחזר מן הלת חעשה ופורש מן הערירה בשביל ליווי הפשה יח' שלוחו בפירוש לבל יעבור על מלוחיו חגדל שכרו מן הפורש מן דבר הרשות רק שהוחן בו כח היצר הרע בעשייתו ומקדם עלמו במותר לו בחשבר רוחה בעיניו ולבבו יבין מרמיזות הפי"ת כי לת בחר ה' בזה ומחיר לו זה בהכרח כנגד יצר הרע שלא לת יחירנה לו ישלחה בחיסור. על כל פנים היה מלחמה ושהשה נקרא. ולת חגדל שכרו כל כך בהמרו מדבר הרשות כזחת. ועל כל זה יסיתנו יצרו לחמוד ולקחת יפת תואר. ושם כן חין עוד מענה ליצר הרע לחמור כי הוא מתכוין לטובת הלחם להרבות שכרו בחשבר לת יחזין לקולו. כיון שעל כל פנים לת חגדל שכר הלחם כל כך גם בחשבר יגלחנו בזה הדבר כנ"ל. והבן:

כי תצא למלחמה על אויביך. במדרש רבה חמרו כנגד חויביך. וקשה להבין דבריהם. לך יובן על פי מה שחמרו חז"ל על פסוק והחלהים יבקש לת הנדף חפילו לדיק בודף רשע וכו' כי היצר הרע נקרא חויב שרודף תמיד לחר הלחם ושלא ומסעין וזהו כוונת המדרש כנגד חויביך. כלומר כי הוא סחתחיל להלחם לחך. ולחה מוכרח לעמוד ולהתיצב כנגדו כדי להציל לת נפשך כי לפתח חטלת רובן חיבף כשיולה לחויב השולם. ושם כן לחה הוא שנדף ומפני זה ונתנו ה' חלהיך בידך, והבן:

או יאמר על לבך שחמרו ז"ל בפ"ק דברכות על פסוק לופה רשע לנדיק ומבקש וכו' ולחלחה הקב"ה עוזרו לת היה יכול לו. ושם כן היצר הרע הוא הרודף וזהו ונתנו ה' חלהיך בידך ר"ל שחנלח

לותו וחמר ושביח שביו כלומר שחסח חלמוד
ממנו כמו שסוח עושה שליחותו ולנוו ים'
שכברה כדי לסקיחך ולכסוחך . כמו שכחב
הזוס"ק במשל בן יחידו של המלך עם כחשה
הזונה הסלוחה מחח המלך לנסות חח בנו
ולהדיחו מדרך טובה ישוויש"ם . שים לבשם ים'
נחח רוח מעבודחו גם כן . כן חעבוד גם
חחה חח השי"ח בשלימות בחמח ובחמיס
ובזריזות לחחילה בנגדו ולהחגבר כחרי נגד
חויבך המבקש חח נפשך . היינו להחקומם
כנגדו כגבור . וסבן :

כי חצא למלחמה על אויבך וכו' וראית
בשביה אשח יפח חואר . והקשה
כחור כחיים חלח חולכי ושוכבי מלחמה היו
לדיקים כמו שכחוב מי כחים כירח ורך
כלבב יחוב לביחו ואמרו ז"ל מי כחים כירח
ורך כלבב מן השביחות שביחו חוזר מעוכבי
המלחמה ואפילו הקדיש חפילין של רשם
לחפילין של יד ושם אמרו חז"ל בפסחים
פ' חור להרבשה עשר חיהו קח עסיק בביחור
ממן בשעח ביחור ומיכל קח לכיל מיניה
בשמיה . ושם הלדיקים שהלכו למלחמה
כדי לעקור חח הכערה אחרח . וכחיב כי
חלח בשחוח על חויבך ושמרח מכל דבר רע.
היינו בשחוח בעח כושח ליפח חואר.ותירץ
ברחיס זו חיינו בגשמיות כי שם להוליח
סיליון הקדום לשורש נשמחו . וכמו דחיחח
בספר עשרה מאמרות דמלות עשה מגיה
על לח חעשה . דכחיב חלל חדש ברחשון
מכל שן הגן חכול חאכל זו מלות עשה .
ושם ים' ליום לו השעה כדי להיגלל מן הלח
חעשה.דהייגו ומען הדעח טוב ורע לח חאכל.
ואגב זה נפרש שחלח השי"ח שמן הען חשר
לויחיך לבלחי חכול ממנו חכלח . הלח לפניו
ים' נגלו כל חעלומות . ועל פי מה שהקשה

חשור כחיים לוך מלחו לבו על חדש ברחשון
יליר כפיו לעבור בשחח נפש על חזכרת
ומלות בורחו יח"ש ולחכול מען הדעח חשר
מנעו ממנו . ומיכן חשור כחיים שחשחו
השעחו לחמור כי זה ספרי סוח מיכר עלי
הגן . לך לריך להבין הלח לח יחוסף לדיק
כל לון ומלוע בח לזה שחשחו חשעח חותו .
לכן השעה סוח כי לחר כוונח הלב הן הן
הדברים בכל המלות . ושם היה חוכל מכל
עלי הגן מעשה המלוה היחה המלוה מניחה
עליו לבל חבוח חקלה חחח ידו . וממילא לח
היה בח לידי מכשול שחשחו חשעה חותו .
וזהו פירוש הפסוק סמן הען חשר לויחיך
לבלחי חכול חמנו חכלח . כלומר בגלל זה
לויחיך בקוש ועשה לחכול מכל עלי הגן בכדי
שחגין עליך לבלחי חכול מן הן הדעח טוב
ורע . ואיכבה בחה חקלה לידך לחכול מען
הדעח . ומיכרח מזה כי לח נחכוונח בחכילחך
מיחר עלי הגן כדי לקיים מה שכלטוית .
נחזור לעניינו לחרן הקושיח של השור החיים
דכל מלות עשה מניחה על מלות לח
העשה ונלל יפח חואר הוא עשה מלות
עשה כי הלך למלחמה על לויבי ה'. ולח
שייך לעשות עבידה בעח השוח כיון דמלות
עשה מניחה על לח חעשה חי לזחח מוכרח
כי הרחיס הזחח היח לוחניות כנ"ל. וקשה
על דברי השור החיים הלח חז"ל חמרו כי
במלחמת הרשות הכחוב מדבר וזה נסחר
כל בניינו של השור החיים . ותשבר לחרן
על פי דברי מחמרש ז"ל במדרש רבה כי
חלח למלחמה על לויבך כנגד לויבך. וקשה
להבין דבריהם . הלח דהוקשה לבעל המדרש
דהח מניחו במדרש קשלח על פשוח והחלטיס
יבקש חח הגרדף לפיקו לויך רולף חח
הרשע לעוש הלטיס יבקש חח הגרדף .

ובמלחמת הרשות הוא רודף לותם על חנם. ובכל כחיב ונתנו ס' תלחיך בידך. ומפני זה לחנו במדבר כנגד לויתיך ר"ל שסם תחחיל להלחם לחך ולחם הוא הנרדף. והבא להורגך הסכם להורגו. ולחם כן הוא גם כן מלחמת מלוה. שהרי לחנו חז"ל דבמלחמת הרשות לא היו רשחים להתחיל להלחם בשבת ולחלל את השבת רק במלחמת מלוה ומכל מקום אם התחילו החויבים להלחם עם ישראל. חזי מלוה להלחם לחם בשבת לפי' במלחמת הרשות. שלין לך דבר העומד בפני פקוח נפש. ולחם כן נקראת גם היא מלחמת מלוה ובזה נתיישב על נכון הכל.

ובכן כל זה:

ולקחת לך לאשה. ולחנו ז"ל שלא דברה תורה אלא כנגד היצר הרע. ומכוונת בזה הוא. כי לחנו רז"ל שחושלת לשם הוא לגדל בניה להורה ולהגין מחנה. ושם אלל סיפא הולך הטעם בריחחון היינו כי על פי כרוב מולידים בניה שניהם מכוערים וכמו שדרשו רז"ל שמיכות פרשת יפת תואר אלל פ' בן סורר ומורה רק שהחושלת בשני להיות מכחנה. וזהו היינו רק כנגד היצר הרע. וז"ש ולקחת לך לאשה זהו החושלת בלבד.

ובכן:

והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה. יש לדקדק מהו בא להסמיענו כי יוכל להלחם. ושעניין הוא כי בהיותך לוקח לותם בניה ות בעל כרחה. שהיה שבור שיש לה דין חנוסה ולא יוכל להלחם כל ימיו. זה בא לומר כי לא כן הוא כי רשחי להלחם. אבל לנפשה דייקא כמו שכחב הזוה"ק על פסוק וידעתם לחי נפש שגר נפש דייקא כי יש בו הסמית ישראל. כמו כן יפת תואר שהזדמנה מן השמיים כי גם נפש לשג שהוא נפש ישראל. ולכך ושלחתה לנפשה דייקא. ולא תעבוד בה עבוד' שפחה כי נפשה מישראל.

ובכן:

כי תהיינה לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכו'. יתכן לפרשו שיש בכלן רמז לגלגול שיש בחלש שתי בחינות לחד הוא החלש שהיה מחקן בשהיה פעם רחשונה בעולם. ושב' היא החלש שלא היה לה תיקון ועשיו הוא בא לתקן לותה. ושהיה החלש שהיה לה תיקון הוא הנקרא חביב חללו מפני שחין לו עבודה בה. והחלש שלא היה מחקן נקרא חללו שנואה. מפני שקשה לו לעבוד לותה ולבוא לזחת החדיוטה. וזהו שחמר לא יוכל לבכר את בן האהובה חללו לעשות כי חת הבכור בן השנואה יכיל כיון שזחת החלש היא העיקר לתקן בשביל שבעבור זה בא לעולם. שיהיה מחקן לותה. והוא לבעבור לתת לו פי שניים שיהיה לו תיקון מן שני הגלגולים לרחשון ולשני. ובכן:

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה. פי' רש"י ז"ל בן סורר ומורה נהרג על שם סופו לחרוג חורה יותר זכחי ולל יותר חייב. והקשה הפפחי חכמים הלא לם יותר חייב הוא בסייף והוא קיל מבסקילה. וגרלה לחרץ שפירושו של ויותר זכחי הוא שיהיה זכחי לחחר החיתה ופירושו של חייב הוא גם כן לחחר החיתה ומפני זה לי לו בחיתה סייף. ולפשוט לותו לגחרי לריך חיתה חחורה שהוא בסקילה. וק"ל:

ויסרו אותו ולא ישמע אליהם ותפשו בו וכו' ואמרו אל זקני עירו וכו'. פי' שלא תחמר כי חין החיעה בבן רק בהוריו הפשע הוא בעבור שלא יסרוהו וכמו שחמר החכם בחלי וחושך שבטו שונא בנו. לזה חמר דלא כן הוא רק ויסרו לותו בעוריו. ומכל

מקום

מקום עכשיו לא ישמע בקולם . ולסיום כי לפעמים אם מביישין את אחדם ברבים הוא לוקח מוסר . אבל בכלע אינו מקניט לקבל המוסר. ולפעמים הוא בסיפוק כי כשמדברים עמו בכלע יותר נותן אל לבו . ולכך אמרה התורה שיעשו לו שתים אלם . שיבואו לזקני עירו לייסרו בכלע ואחר כך אל שער עירו כ"ל בגלוי . ואמרו בגימ זה . ודרשו חז"ל שלריך שיהיו אביו ואמו שוים בכל לופן . וכיוצו שאם היה תכונתו רעה מפאת היולדה אין לו מספט מות . ואם אין מזגם שוויס בכל הילד הנולד מתכונתם מזגו רע להתנגדות המזגים כמ"ש בסבעייס . ולכך לריכים שיהיו בקול ובמראה שוויס . שזה מורה על השוויס במזג . ואין לו התגלות מפאת תכונת התולדה . וזהו שאמרו חז"ל בן סורר ומורה לא היה ולא נברא. והטעין כי כבר ידוע מה שאמרו המקובלים כי כל לומה ולומה אין לבם אלא אחד לאומה אחרת . וכן אלמת דישראל לעובדי גלולים והאם של סורר ומורה היא יפת תואר שהיא בת עובד גלולים ולא יתכן דבוק לחיים שהוא ישראל והאם כן לא היה ולא נברא . והכון :

ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך . ויש להבין מהיכי תיתי יעלם על הדעת כי יאבה ויתרלה ה' לשמוע לבלעם לעשוב אותו לקללם על לא חטא בכפם ועל חנם . וגם יש להבין תריכות שלמון והחיבת הטעם כי אהבך וכו' . ומרחה לייחב על פי מאי דקאמר מאי כל אחרדא הזאת אשר חרד ה' על קללת בלעם . והזהירו ומנעו לאמור לא תאור את הטעם והיה לו להסי"ת לעזבו ולקללם ולא יאבה לשמוע אל קללתו ויקוייס בו יקללו הטעם ואחם תברך. וגם יש להבין מדוע הפך את הקללם לברכה הלא ברכותיו לא היו כל כך עוביס כמאמרם ז"ל בפ' חלק כי עובה קללתו של אחיה הפילוגי מברכותיו של בלעם הרשע . ואמרו עוד רז"ל בפ' חלק כי כל ברכותיו של בלעם נהפכו לקללה. לך הטעם היה מעולם אהבת ה" את עמו ישראל לבל יפחדו ישראל . ולבל יפול לבם בשמעם כי קללם בלעם ושמע יש בהם ממש . וזהו ולא אבה ה' לשמוע אל בלעם לעזבו לקללם . אף כי בידו היה אלא לקיימם ויספוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך . לכן הסיר את פחדכם ושמח את לבבכם לבל תירחו .

וכבן :

ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה . ויש לדקדק מה שאמר את הקללה בלשון יחיד ולא אמר את הקללות . ויובן על פי מה שאמרו רז"ל במדרש רבה לכל הברכות שבירך בלעם לישראל חזרו לקללות . חוץ ברכת מה טובו ברכת בתי כנסיות ובתי מדרשות . לזה אמר את הקללה לברכה . ושמע אומר מכאן אתה לי בהיפוך קללה אחת לברכה . הרי נתקיימה מחשבתו ביתר הקללות . וזהו שאמר כי אהבך ה' אלהיך . כי כל ברכת בלעם היה כלאחת עולם בזה . ולולי שנתקיימו היו ישראל מוכרחים לקבל עוהם אותה בעולם הבא . ובסי"ת אוהב אותו ולכך לא הפכה . ונתקיים קללה כדי שיהיה לנו עולם הבא . וזה סוף מעוב מהכאן אלינו . אבל ברכת בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם לעלימות העולם הבא וזהו תכליתם נתקיימה מחשבת הסי"ת וכבן :

ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך וכו' כי אהבך ה' אלהיך .

ויובן

ויובן על דרך שאמרו רז"ל בגמרא על פסוק למען דעת לדקות הפס . שבחותן היתים לת כפס . ולכאורה יוקשה למה הולרך הקב"ה לכתוב רסן בפי בלעם . הלא כל כחו של בלעם לא היה רק לכוין את הפעם שהקב"ה כותם בה . וכיון שלא כעס הפי"ת מחיזה לורך היה למחות עוד שלא יקללם . אך היה לומר שלו היה קילל אותם ליטרחל וז . מזי היה ליטרחל לער . שפס לא ידעו מזה בהפי"ת לא כעס בחותן היתים . וסיו יראים לנפשם חולי יחול הקללה שלו מ"ו . וזהו סימן שפשם יח' תוכב אותם ליטרחל מלך עלמן . דשל מה שלא כעס יש לומר שהיה מלך בריה חבות שהבטיח לבם הקב"ה שלא יכלה זרעם . מה שאין כן בזה שפס רסן בפי בלעם מזה מוכרח שהיה מלך אחבת יטרחל מלך עלמם . ועל פי זה יתיבן גם הקושיה הפניה כיון שפס רסן בפיו של בלעם לא היה לו יח' למנוע את הכעס כיון שאין למוש עוד שיקללם . אך דלפי מה שהבטיו ניחא . דהפס יח' רלה להרחות חיבה יתירה שנודעת לבם שעושה זה למען אהבתו אותם . ואולי היה כועס לא היה מוכח מזה שפס רסן בפיו שהוא מלך אהבתם בעלמם דיש לומר שהיה עבור בריה אהבת שהבטיח לבם בל"ל . מה שאין כן בשלא כעס אזי מוכח ונודעת לבם באיבה יתירה . שמה שפס רסן בפיו היה למען אהבתם בעלם . וזהו שאמר שהכתוב וגלה אבם ה' אלהיך לשמוע אל בלעם וכו' . דהייבו שלא כעס בחותם היתים . ויספוך ה' אלהיך . וקשה תרתי למה לי . לזה אמר כי אהבך ה' אלהיך . להרחות את אהבתם מלבם.

וסבן כי נכון הוא :

ויד תהיה לך מחוץ למחנה . במדרש אאמאת ליאת בזכות אבהם . יובן

על דרך שאמרו רז"ל במדרש ב"ר שאברהם אבינו ע"ה בירר לו את בעליות בשעת הקב"ה . ובפ' מצלה שמוקות ליאת רמז לזה . וירא אליו י"הוה ב"אלוני מ"מרא כ"ת אדו"ס י"ון ב"בל מ"די . וזהו שאמרו חז"ל שהוא יושב על פאחו של גיהנם ואינו מניח לפושעי ישרחל לבוא בגיהנם . כיון שבירר לו את בעליות לא שייך ליטרחל עוד בגיהנם ואחר כך ביקש אברהם אבינו ע"ה מהשם יח' שיהיה עששם בעליות שלא יסתקנו מ"ו . וזהו שאמר ה' אל נא תעבור מעל עבדך . היינו שלא תעבור משם בעליות . והשם חון למחנה רומז על בעליות . וכמו שבחוב ובא השמש ושבר ואחר יבוא אל המחנה . שמרמז על משיח שהוא בחינת שמש . שאמר דוד המלך ע"ה לפני שמש יהון שמו . ושבר את ישרחל . ואחר יבואו ישרחל אל המחנה . לאחרן ישרחל . וזהו פירושו . ויל תהיה לך שבבא יהיה לך בעליות. שגם שם יהיה השבינה עששם . כמו שביקש אברהם אבינו ע"ה . ולזה אמר במדרש תחומה בזכות אברהם שהתפלל על זה . אדני אל נא תעבור וכו' . (והשבינה נקראת י"ד בזמן הגלות כמ"ש כי יד על כס י"ה ואמרו חז"ל אין השם שלם ואין הבסא שלם. וזהו השם אדנ"י כי בשם הוי"ה ב"ה בחיב אחי ה' לא שניהי שאין שום שיעור ח"ו אלא שבשם אדנ"י משל תיבת ב"ל ושאר תיבת י"ד ועל זה אמו מתפללים אנא ה' הושיעה נא . וסבן :

השב תשיב לו את העבוט כו' ולך תהיה צדקה . יתבן לפרשו על פי שאמרו רז"ל במדרש רבה פ' אמור על פסוק מי בקדימני ואשלם מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית וכו' . וסוף בשיעת שלא בטורת ב"ה יח"ם . וסשם בשעיית שמלות עותן בת

בשורש סמלות לתעלה . כמו שכתב בזוה"ק כל בתערובת ללחתא לתערובת דלעילא שיכול לעשות עוד מלות . ועל פי מה שאמרו רז"ל בלבות מלוא גורלו מלוי . שמלוי מה שעשה מלמעה . גורלו שמלוי מלעילא . נמלא הלדם מעורר זה הכח . ומה כן שייך לו שכר על זה . וזהו שאמר ולך תהיה לדקה לפני ה' אלהיך . וכן :

פרשת תבוא

ובאת אל הכהן וכו' ואמרת אליו הגדתי היום לפני ה' אלהיך . וים לדקדק מה שאמר אלהיך ולא לאמר אלהינו . וים ליישב על פי מה שאמרו בזוה"ק שמדת הכסן הוא שכל עבודתו הוא בחשאי . שהוא בחינת המחשבה שנקראת לחשים . וכמ"ש הוא מעשה במחשבה תחילה . ובחינת לוי היא שעבודתו הוא בקול . והנה בחינת ביכורים גם כן הוא ענין מחשבה . וכמו שאמרו רז"ל שדם הוא תחילת שביכרה קוסר עליה גמי וחושב עליה לשם ביכורים . וזהו שאמר הגדתי היום לפני ה' אלהיך שהוא מדתך מדת כהן . אלא שאמר שילר הרע המחשבה לא נשתרש לגמרי . ועל כן לריכין אנו למדת לוי גם כן שהוא בקול . וזהו כוונת הפסוק ועניית ואמרת בשרמת קול. וכן:

ועניתי ואמרת וכו' וירד מצרימה וכו' ויוציאנו ה' ממצרים . להבין מה שמזכיר כאן יליאת מלרים . יתכן לייסב על פי מה שאמרו רז"ל שישראל נקראו רחשים . כמו שכתוב קודם ישראל לה' לחשים מבותחו. וכנה ביליאת מלרים קודם שני"ם את ישראל אליו . ואמר קדם לי כל בכור שהוא בחינת לחשים . וזהו שנקרא פסח שבת כמ"ם ממחרת השבת . כיון שהשבת אינו אלא במעשה התחתונים . ואין בחינת מחשבה . וגם בחינת יליאת מלרים היתה בתחלת לתערובת דלעילא ולא על ידי לתערובת דלתתא . וכמו שכתוב ואת עדוש ועריה . והשם ית' גדול רחמיו ומסדיו גחלנו . וזהו דוגמת השבת . ומפני זה מזכיר תמיד ביכורים בחינת יליאת מלרים שהוא דוגמתו . וכן :

ושמחת בכל הטוב אשר ה' אלהיך נותן לך . פירוש שהשמחה הוא בכוונה שהוא יודע שה' אלהיו הוא נותן לו זכו הטוב הזה לו וזהו עיקר השמחה . וכן :

או יאמר אשר ה' אלהיך נותן לך . לא בחוב הטוב הזה . שיהו התענוג בגשמי . אלא הטוב שה' אלהיך נותן לך הוא השמחה . וכן :

ברוך אתה בבואך וברוך אתה בלאתך . פרש"י ז"ל שתזכה יליאתך מן העולם כביאתך לעולם . ויש לדקדק אלא על הביאה לעולם הזה לריך ברכה . ויתכן לומר על פי מה שאמרו רז"ל בלבות ואל יבפיחך יצרך שהשטול היום ממוח לך . כלומר כיון שיהיה בשטול יוחר בעולם . ואמר אחר כך שעל כרחך אתה נולר שתלטרך להתגלגל עוד לעולם לתקן את אשר קלקלת . וזהו שלריך ברכה גם כן על הביאה לעולם . ודו"ק :

יתן ה' את אויביך הקמים עליך נגפים לפניך בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך . ויתכן לפרש שזהו קשי על היל הרע שהוא בחויב של האדם . והענין הוא שלהאדם יש חושים זולת חוש השמע והדיבור . ואמרו רז"ל בגמרא דעיקר התאוה להעבירה הוא מחוש הראיה . כדאיתא לבא ועינא תרי משורי לעבירה

ניפכו . וזכו שתמר בדרך תמד ילמו תליך . דכייתו בדתים למוד . ובשבעה דרכים יגוסו . כייתו בז' דרכים . וכתן :

באופן אחר יתכן לפרשו . דסטיקר תתויב של ישראל הוא עמלק . דהוה היה תמיד רתמון להלחם עם ישראל . וזהו שתמר הפסוק קליס היו רודפיכו זהו עמלק . כי בהיפוך אותיות עמ"לק הוא ע"ס ק"ל שהיה קל לדדוף את ישראל . וזהו הטיקר דזרעו של יעקב יוכל לו . דגימטריה של עמ"לק הוא יותר מגימטריה של יעקב כ"ח . וזהו מה שהלו מתפללין ימ"ח שמו הוא כ"ח . וזהו כימוסין שלו . ועוד יהיה בגימטריה יעקב . ולכך לשתר היתה יכולת בידה להקטין ולהכניע את עמלק . וזהו שכתוב ותשת ח"ן שהוא כ"ח . שהיה מלשה הכ"ח של עמלק . ושהם היתה במזרתי וירוס מתגג מלכו ותשתה מלכותו . רמז למשתקים בקוביה ושעיקר הוא כשזה טופל וזה קס . עיקר הקוביה הוא כך כשהשליכי בכל לד שתדלה ותשוב למעלה ולמטה ביחד היא ז' . שם למעלה הוא ת' תז למטה הוא ו' . שם למעלה היא ג' תז למטה היא ד' . וכן להיפוך . וזהו כתן וירוס מתגג שהוא מלכו של עמלק . ירוס מלכו של ישראל הוא דוד . דשכוב שם ת' של תג"ג ניפל-למטה ת' , למעלה הוא ו' . ושם סג' טופל למטה תז למעלה הוא ד' . ושם עוד ג' טופל למטה עוד ד' היא למעלה . ושם כן למטה תגג ולמעלה דוד . וזהו שתמר יתן ס' לוייכיך . שהוא עמלק בדרך תחד ילא תליך . דהייכו שיהיה למטה רק בדרך תחד . ובשבעה דרכים יגוסו לפיך שהיה למעלה ממנו . וכתן :

יקימך ה' לו לעם קדוש וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך . כי תשמור את מצות ה' אלהיך . ויתכן לפרשו על פי מה שתרז"ל במס' ברכות (פ"ק) מיין שהקב"ה מניח תפילין וכו' . ומהו כתיב בהו ומי כעמך ישראל גוי תחד בתרץ . ושעיין הוא כשישראל עושים את המלות בשלימות . וזה גורמים לרוחניות של המלוה . שבשיכול הוא בעושה את המלוה . בשוד שמי עם י"ה הוא שם ס"ם וכו' . שכל העבר ספירות שם כלולים מתרי"ג מלות . וזהו שתמר ולשמור את כל מלותיו דייקא . כלומר שתנהוג בעשה המלות שלך . שבשם ית' בעלמו בשיכול ישמור את כל מלותיו . וזהו פירוש יקימך ס' לו לעם קדוש . ובמה תזכו בזכות ושלכת בדרכיו . וזהו שתמר כי תשמור את מלות ס' . שכוונה של הס"ת בשיכול . שהלות שהס"ת בשיכול עושה בעלמו . ועל ידי זה ולהו כל עמי תתרץ שם הפרים של מעלה . כי שם ס' שלו תפילין שברחש דהוה הקב"ה שישראל גורמים לזה . ובזה נקרא עליך . וירחו ממך . כלומר שגם הלומות ירחיס ממך . וכתן :

והיו בך לאות ולמופת וכו' תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה וכו' . יובן על פי מה שכתוב כי רע ומר עזבך את ס' תלהיך . שבגלות עיקר הלרס היא מה שהלו רמוקים מהקב"ה . ושמעתי מן חד רב הקדום זצ"ל על פסוק והיתה לו ולזרעו תחריו ברית כהונת עולם תחת תשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל . שפיהם שעשה שני בחיות . ר' תשר קנא לאלהיו . וכב' ויכפר על בני ישראל . ועל תשר קנא לאלהיו תין שיעור להשכר ועל זה נאמר עין לא ראתה כו' . וכשעתה השכר מה שאמר והיתה לו ולזרעו תחריו ברית כהונת עולם על שקיפר על בני ישראל . וזהו פירוש והיתה

לו כו' תחת בחינת מצר קנא כו'. וכוח בחינת ויכפר על בני ישראל ועל זה שייך לו שכר. ועל דרך זה יתכן לפרש גם כן וסיו דך לאות ולמופת וכו' תחת בחינת מצר לא עבדם תת ה' תלהיך בשמחה. וכשהם סוף שתין לו שיעור ח"ו. ועל זה סדרך יתכן לפרש מה שכתוב בפ' שעקידה כי ברך אברכך וכו' שקב מצר שמעת בקולי. וכוח כמו עקב עמוס ירחת ה'. שירחת ה' כוח עקב למדריגת עמוס. וזהו פירוש שפסוק שבברכה על כרחם תרבה וכו' כוח עקב לזה מה שמעת בקולי. כיון שתין שיעור להשכר הזה. ועל זה נאמר עין לא ראתה וכו'. וכבן:

והשיבך ה' מצרים באניות והתמכרתם שם לעבדים ולשפחות ואין קונה. פירוש לא כילית כם ממלרים על ידי משה ואהרן. אלא שחמרתו ממלרים ואמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדינו שרדפו אחריכם שיחזרו אתכם לעבדים. אבל בעת תורבן הבית והתמכרתם שם לעבדים ולשפחות ברלונכם אבל ואין קונה. שפוב לא ירלו המלריים שתהיו אלנם עבדים. וכבן:

או יאמר והתמכרתם שם לעבדים ולשפחות ואין קונה. יובן על פי מה שמעתי מחותני טרב הקדוש ר' לילק מרחוביל זלה"ה. שבכה על זה כמה שעות לפעת פירושו. ובא אליו לבניו הקדוש ואמר לו שספירוש הוא על דרך מה שאמרו רז"ל שהקב"ה קרא לנבוכדנלר עבדי שנלוי לפניו יתברך שישראל יהיו נמכרין לידו. (ואמרו רז"ל שמפני זה לא ישראל לפרוק מעליהם עול מלכות שמים בימי יחזקאל שעשתו את יחזקאל עבד כשן מהו שיאכל בתרומה. פ"ל כחיב כבר בתורה וכל עבד

לים וכו' כמה יאכלו בלחמו. ומלוהו עוד שם מכרו שכשן לזרים מהו דימו. פ"ל שוב אימו תוכל בתרומה. פ"ל אף אמו כיון שמכרו שקב"ה לנבוכדנלר שוב אין אמו מחויבין לשמור את מלות ה'. ואמר לשם יחזקאל שעולם על רוחכם היה לא תשיש וכו') ומפני זה קרא לו השי"ת עבד שכל מה שקרא עבד קרא רבו. ואם כן לא יוכלו לגרוע מרשותו של שקב"ה לפרוק עול מלכות שמים מעליהם. וזהו שאמר שפסוק והתמכרתם שם לעבדים ולשפחות. כלומר כי שבעלים שלכם יהיו עבדים לשם ית' ומפני זה ואין קונה. לא יהיה לשם בכם שום זכות וקנין. וכבן זה:

שמעתי מאדוני אבי ז"ל. שהתוכחה לא טוב על היחיד. אבל על כל ישראל ביחד אינו רשה כל כך. שיגיע לכל אחד אלק מוטע משם. וזהו שאמרו משה רבינו ע"ה אחר כך ואתר לשם אתם נלבים היום כולכם. ודו"ק:

פרשת נצבים

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם. עיין רש"י ז"ל וסיזין יובן על פי מה שאמרו חכמי שאמת שבאדבר היה היחוד בבחינת אחוד. כמו שאמר בבניה ירמיה לכתך אחרי באדבר. אך בשעת מתן תורה היה בבחינת פנים. כמ"ש פנים בפנים דיבר ה' עמכם. ובחינת אחוד הוא בחינת נסיון. שאפילו שקב"ה מסתיר פניו אף על פי כן שם עושים רלונו ית'. וכמ"ש ולאיה את אמרי והיא בחינת לוי"ת. וזהו שאמר שאכם באדבלי הפוך רשעים ואיכם. שבשקב"ה מסתיר פנים אשם אזי שם משקריש בתורתם

ולא ירחיש מפיו . וכמו שתמהו בזוה"ק חיה ירחש ואיה ירחש כו' עיי"ש בהקדמת הרמצ"ז אבל וביה לדיקים יעמוד שתפילו בתו עליהם כל יסורים שבעולם לא יקרו בתמותם . כמו שתמר דוד המלך ע"ה כל זאת בתתו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך וכו' כי עליך הורגנו כל היום . ולכך תמרו עורה למה תישן שהוא רומז להסתרת פניט . ועיקר הסתרת פניט הוא בשביל הנסיון . וכיון שיהרהל עומדים בנסיונם . תזי אין לריך עוד להסתרת פניט . וזהו שתמר לתתר כל התוכחות וע"י קללות שקבלו ישרהל עליהם בשביל הלוהו יח' ואין לריך עוד להסתרת פניט תתם נלבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם שהוא בחינת פניט . וזה שתמר ודקה סתיה הלו וכו' לפני ה' אלהיהו . שהוא בחינת פניט בפניט . כתשר הלוה ה' אלהיהו במעמד כל סיני שהיה בחינת פניט בפניט . וזהו סלירוף מר"ת אלול ואלתה . שעלה משה לסר לפייט תת הסס יח' והקב"ה נתרלה לסס בתותם היתיט והיה בחינת פניט בפניט . ונרמז בפסוק הזה בלירוף אהוה אהוה שהיה בשעת מתן תורה . וזהו שתמר דוד המלך ע"ה בתהלים תשרי הטט יודעי תרועה תרועה היא בחינת דין . (כמ"ש תרועה בשבע ברז"ל) וסס יודעים להמתיק תת מדת הדין . ומספיקים תת מדת הדין למדת הרחמים . ומבטלים הסתרת פניט . וכמו שכתוב בסס הבעש"ט זל"ל שכהות לשון שיהה. וזהו שמסיים הפסוק ה' באור פניך יהלכון . ובכוד שריהו לפני תתלך ה' . וסבן דבר זה :

באופן אחר נרתה לפרש תתם נלבים היום כולכם לפני ה' .

על דרך שכתב הבעל מגלה עמוקות שכ"ו שמות הוי"ה ב"ה יש בהוכחה של משה

כמיום וכהמילות . וכן :

ושב ה' אלהיך את שבותך וכו' . בפרט"י ז"ל סיס לו לכתוב וכסיב כ' מלכיך את שבותך רבותינו למדו מכאן כניכול שכשיהם שרויס עס ישרחל בגלות . ואמרו רז"ל שגדול יום קיבוץ גליות ובקושי כתלו הוא עלמו לריך לסיות לומז בידו ממש לים לים ממקומו . כמו שכתוב ואתס תלקטו לאחד אחד בני ישרחל . ויובן על דרך שאמר חותני הרב הקדוש ר' חיים מרחדוויל זצ"ל על דברי הפייטן . הדן יחידי לבתי עולם . כשישרחל הס בתחדות ואז יכול לדון חותס לטובה . וכמו שאמרו רז"ל וכיון שהקרין בשקיעה אתס . וכאן כשישרחל הס בתחדות ואז השכיחה עוהס בישרחל . ויכול להיות שקיבוץ גליות תלוי . אס כתין כן כשהיהם בתחדות אז לריך להיות אחוז בידיו ממש אחד אחד בפני עלמו . וזהו שאמרו רז"ל שדמעות שכניהם של ישרחל שקב"ה

או יאמר סופרן ומניהס בניהם גמיו פירוש שאמר אותס שיהיו נקיים בלא שום פסולת . כיון שהי השפר שיהיה בלא שום פניה ואחר כך יכול להניהס בניהם גמיו . ואס ישרחל עושים תשובה אין בכוחה לעשות תשובה גמורה בהמת עד שהשם ית' עוזר להס . כמו שאמרז"ל שלמלת הקב"ה טוהרו לא יכול לו וכו' . וגם נודע אס שאמרו רז"ל בגמרא על שלשה דברים הקב"ה מתחרט עליהם על וכו' ועל שברחתי ילה"ר שאמר ואשר הרעותי . ואס כן כשישרחל רולים לעשות תשובה שלימה ואין בשכלם כח לידע להיך לעשות תשובה שלימה . הקב"ה ברוב חסדיו ורחמיו מרחם עליהו וזה שאמרט ואומר ואשר הרעותי . ואס כן זה הכח הוא מעלה שיהיו יכולים יכרחל לעשות תשובה שלימה . וזהו פירוש ושב ה' אלהיך את שבותך . ושיהו לכניכול יהיה שב כדי שגם אתה תוכל לעשות תשובה . וזהו את שבותך . סיינו תשובתך הוא שיהה לפיהם תשובה גמורה בכח רחמיו המרובים וזהו וריחמך . וכאן :

ועוד יש לפרש על פי ספלוגתת שמגותה בשם ר"ש אל תאמר כובם ואל תאמר גותה . ושאה סוד גותה עון הוא שאמלה את העון למקום הרחמים גמורים ושאה מאביהם את העון לסכלות ושטות . על דרך שפירשתי בפסוק ולך כ' אחסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו . ולכאורה יפלא מאחר שאמלה לאיש כמעשהו ומפני מעלייהס יתכלו מה זה אחסד הוא . ופירשתו על דרך שאמרו רז"ל אין אדם עובר עבירה אלא אס כן נכנס בו רוח שטות . ואס כן מעשה העבירה הוא שטות . וזה הוא אחסד שעושה השם ית' עס אדם שאשלם לו כפי השעשה ולא כפי שאחשבה שאחשב עליה מקודם מדעתו ושכלו לעשות המזימה וכאה ובסוד בן אכס יאמת אל שבאלא אין בו שום דין כלל אלא רחמיס גמורים וכן כסיל תוגת אמו שאמיה דיוין אחערין כמו שכתב הזוה"ק. ועל דרך זה יתבאר ספלוגתת הגזכרת לאשלה אל תאמר כובם ואל תאמר גותה . על פי מה שכתבו הספרים הקדושים על פסוק אין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא שאי אפשר שיהיה בשלוה נקי בשלימות בלי"קלת אחת ואחרון. וזה יתבאר פירוש של כובם הוא על קלת אחת ופגם אים בשלוה . וגותה הוא בעבירה שלמה שהשם ית' הוא גותה אותה לאקום הרחמים גמורים לאין שם שום דין כלל כיון שבאמת אין מעשה העבירה שוה שאות . וזהו פירוש ושב ה' אלהיך את שבותך . שהשם

יח' יגביה את התשובה שלך למקום רחמים גמורים וזכו סוד וליחמך וכסוד ויחמ עון. ועל דרך זה יובן מה שאמרו רז"ל בתגיגה פ' אין דורשין שאמר לתה את מט"ע יושב וכותב זכויותיכם של ישראל שתיסיבב הוא בחינת רחמים כמ"ש יושב על כסא רחמים כיון שהשם ית' נותן לו זה הכח לכתוב את זכויותיהן של ישראל ומפני זה יושב ויכול לכתוב זכויותיכם לחף של פי שים קלת חטא ופגם בכסא. ועל פי מה שכתב האר"י זלה"ה שלפעמים נקרא מיט"ע עיי"ש. ובזה יובנו מה שאמרו"ל במדרש ס"ר על פסוק לא תמר בו. לא תמילני בו סיינו שלא תעטה ח"ו בו בטעותו של אחר מחמת שיושב וכותב את זכויותיכם של ישראל. כי לא יעלה לפעטכם אלא בחופן ובזמן כי שמי בקרבו. פי' שמי בקרבו ולא יוכל ליעלה לפעטכם. וכבן:

ושב ה' אלהיך את שבותך. יובן על דרך שכתב הזוה"ק על פסוק ה' ה' וכו'. קדמאה אליס. בחולמה אליס בכלא. ובבן על דרך שאמרו ז"ל אני ה' קודם שיחטא. אני ה' לאחר שיחטא. אלמלי אליס מאמע שמעורב דין ורחמים. ואליס בכולא הוא רחמים גמורים ולא מעורב בו לחילו קלת דין וזהו סוד אני ה' לאחר שיחטא. כי אחר שחטא לריך לרחמים גדולים וכבן. וזהו שאמר דוד המלך ע"ה למען שמך ה'. דהוא השם הגדול שהוא אליס בכולא. בעוה אני ואלחה לעוני כי רב הוא וזהו השם. וזהו שתקנו וסדרו חז"ל יתגדל ויתקדש שמיה רבא. ר"ל השם הגדול כנ"ל. והוא מפני בעלמא די ברא כרעותיה. פירוש כי העולם הזה ברא כרצון האדם. דהשחיתו הוא כיד האדם. ומפני זה אנו מתפללים שיתקדש עליונו השם הגדול. דהוא רחמים גמורים. וזהו שאמרו"ל במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה דהוא סוד השם הגדול והוא השפולת ליאחלל. שם אתה מוצא ענותנותו. כי מפני זה נמשך מדת היראה ומדת הענוה על ישראל (ועודע כי מדת ענוה וירחת ה' נמשכת אחת מהשניהם כמ"ש עקב ענוה יראת ה'. וכמ"ש עד מתי מאנת לישתות מפני) וזהו שאמר כי עמך הסליחה למען תורא. וזהו שאמר ושב ה' אלהיך את שבותך. ורחמך. ר"ל רחמים גמורים. ובזה יכול להיות התשובה שלימה. וכבן:

או יאמר כי עמך הסליחה למען תורא. על דרך שאמר יעשיס הניניה כי עוונותיכם מבדילים ביניכם ובין אלהיכם. ואם כן בשים מחילת ברזל המפסקת. לינו יכול להיות היראה כל כך. כי כמו בהגלות הגלות הופעת בהירת זיו שכינתו. חרב ותגדל פחד הדר גאונו ונורא הוא על כל סביניו הקרבים והנגשים אל ה'. כמו שאמרו ובמורא גדול זהו גילוי שכינה ותרגום לינקלום ובחזוין דנדנין. כי בחשך תגדל המראה בהירת לוזו ית"ש בכח ירבה וכן יפרון מורא גדול ופחד הדר גאונו לבוא בנקרת צורים ולהתבטל ממילאותו הגשמי בכח בהעלם שלימותו יתמעט היראה. וזהו סוד ענן וערפל סביניו וכו' בחינו ברקיו תבל ראתה ותחל ותמן וכבן. וזהו שאמר כי עמך הסליחה. ואם כן לא יהיה מחילת הברזל המפסקת ותהיה היראה. וזהו שאמר למען תורא. וזהו שיסד הפייטן למוחל עוות ביום דין מקום לנורא תסלות בדין. וכבן:

פרשת וילך

וילך משה וכו' ה' אלהיך הוא העובר לפניך

לפניך . בספר תור החיים הקדוש מפרש כי הוא פעובר על פשעכם ומליו מחזיקו הטוב' וכו'. ואמרו רז"ל במדרש רבה על פסוק ואני עשיתי ואני אשא . אני עשיתי את טילר הרע ואני אשא את העון . והוא על דרך שאמרו רז"ל על פסוק ואשר הרעותי . שברחתי לפני את היצר הרע . ועל דרך זה יובן מה שאמרו רז"ל על פסוק ויעבור ה' על פניו ויקרא מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור וכו' וכוותה ז"ל כשליח ציבור המוליא את הרבים ידי חובתם . ופסקינן מי שאינו מחוייב בדבר אינו יכול להוליא . וכיון שהקב"ה מתחרט בכיכול על בריאת היצר הרע ואומר אשר הרעותי ואמר אני עשיתי את היצר הרע ואם כן בכיכול הוא מחויב בדבר . ונודע כי אחד מגדרי התשובה הוא החרטה . וזה שאמרו כשליח לבור שמוליא את הרבים אלו ישראל. ידי חובתם . כפי הטוענות שהוא מעביר מכסי. וזה שאמר הוא העובר לפניך. הוא העובר על פשעכם ובעוד ויעבור ה' על פניו . וכתן :

(הפטרה לפ' רגה)

וברתם מן הדרך בו' ללכת אחרי אלהים אחרים . יובן על פי מה שאמרו"ל כך הוא דרכו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך וכו' ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך עבוד ע"ג והוא שומע לו . והאדם חיבו יכול לעמוד את עלמו . ולכך אמר הנביא שובה ישראל עד ה' אלהיך . כל זמן שה' הוא אלהיך ולא יאמין מלשוב ובכן . וזהו שאמר אשר לא ידעתם שאתם לא ידעתם מזה שאיבה עבירה שאחזו בידי עבירה שגורת עבירה שאחזו בידי עבירה שגורה שהוא ע"ג . וכתן :

א"י ע"פ מה שאמר הפע"ה חטאתי לחוליך ועוני לא כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה . ועל דרך מה שאמר שכתוב כי ישרי דרכי ה' לדיקי' ילכו בם ופושעים יכשלו בם . כיון שהאדם יודע שיש לו תקנה בתשובה ואף על פי כן חיבו שב . ואם כן הוא פושע ואף על פי שהרשעים יכשלו בם אין לחוש לכם מפני שיש חיזה תושלת לצדיקים שהצדיקים ילכו בם . ועל דרך זה יש לפרש הפסוק כי יודע ה' דרך לדיקים . שהתשובה קדמה לבריאת העולם ואף שילמת מזה עיון פשיטה לפושעים . ולכך נאמר ודרך רשעים תאבד . וכמו שאמרו"ל במדרש ב"ר עמד והפליג דרך רשעים מפניו ואמרו רז"ל במדרש ב"ר על פסוק טוב ויאר ה' על כן יורה חטאים בדרך למה יאר מפני שהוא טוב שלח שיש כוונתו להטעים ח"ו רק להטיב דרך חטאים כמ"ש על כן יורה חטאים בדרך . וזהו כוונת דוד המלך ע"ה חטאתי הודיעך כשהוא תשובה על החטאים שאם לא עשה תשובה נקרא פושע וזהו שאמר אמרתי הודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה וכיון שאתה מוחל על החטאים וזו הם לא לעשה תשובה יגיע לפושעים ולמלכך להודות על הפשעים . וכתן :

פרשת האזינו

האזינו השמים וכו' כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו . יתכן לפרשו על פי מה שכתבו כמפרשים על פסוק בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך . דהוא ליש למימר אזכיר . ובסדר עבודת יום הכפורים נאמר ג"כ והכהנים והעם כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא המפורש יולא מפי כהן גדול . וכתב הפל"ה

הקדוש

בקדוש שאין זה נכון שיאמר לה שם המפורש בתוכיותיו וכוונותיו רק שמ"ה בעלמו הוא מוציאו מפי כהן גדול . (וזהו שכוונה יולא מפורש מפי כהן גדול היינו שהיה שם המפורש יולא מעלמו מפי כהן גדול . כעניו מה שנאמר במשה רבינו ע"ה שהיה שכינה מדברת מתוך גרונו וכדון) . וזהו שכוונה בכל מקום שאני מזכיר לה שמי בעלמי . וזהו פירוש שכתוב כי שם ה' אקרא. תנו גבי ובשפתי ואתם סבו גודל . כ"ל תיהסו לה זה שכתוב לגדלוהו . וכדון :

ואמר אי אלהימו צור חסיו בו . ואמרו ז"ל במס' גיטין פרק שמקין שאמרו על טיטוס הרשע שגילה לה שפוכת והיה דם מבלבן ממנו וכשבוד שהרג לת עלמו . וזהו שאמר שכתוב לאחר כך ראו עתה כי אני אני הוא . שלני אי קיים לעד . ואין לגדים . מה שאמר טיטוס הרשע אין לגדים עמדי . פירוש שאני הוא שיאמר כך . וכוונ מפני הטעם שאמר שכתוב משניא לגויים ויאבדם . ועל פי זה יובן מאמר דוד המלך ע"ה שאמרו לאה יאמרו הגויים איה נא אלהיהם . ובא שכתוב כאחרון ואמר ואלהיהו בשמים כל אשר חפץ עשה . כ"ל שעשה יי' חפץ שיאמרו כך כ"ל . ואמרו ז"ל עוד שם שטיטוס הרשע לוה לשבוף לת נופי לאחרי מותו ולפזר לת לפרו על שבעה ימים כדי שלא יאלאלו אלהיו דיסודאין וכו' . וזהו שאמר שכתוב אני אמית ואחיה ואין מידי מציל . וכדון זה :

או יאמר ראו עתה כי אני אני הוא וכו' ואין אלהים עמדי . לשבעיו יש גם כן שם אלהים בשוד י"ה שנאמר מאלהים כאו שכתוב מי כאוך באלם . וכשאמו מלרפים לת שם י"ה אז נאמלת שם אלהים . וזהו וסייתי לכם לאלהים . וזהו שאמר ואין אלהים עמדי . כ"ל שאין לריכים שם י"ה שנאמר משם הוי"ה ב"ה לעזרוף . כאו שאמר דוד המלך ע"ה אחת דבר ה' כ' פועשה זת . וזהו כוונת מאמרם ז"ל שעשו בבבלים שנאמר מן השם אלהי"ם שם י"ה . ומשם הוי"ה ב"ה נאמר שם ו"ה. ומתנאמים בבבלים שנאמר ביום השוא ישים ה' אחד ושמו אחד . ופירוש אחד שלא שממאליהו נאמלת אישאו . וכדון זה :

עדה אל הר העברים הזה וגו' והאסף אל עמך באשר מת אהרן אחיך. פרש"י ז"ל מלמד שנתאוה משה למיתתו של אהרן . ומשה אלל אהרן היה כדבר הזה מידוע אלל . אבל במשה רבינו ע"ה לא היה כדבר הזה מידוע כיון שרלה בבר בתהרן כך . וזהו שאמר לו הקב"ה עלה אל הר העברים הזה ורלה לת אהרן ואשה לת תעבור . ומשה רבינו ע"ה היה מתאוה לכנוס אל אהרן . ואם כן האסיפה שלו היה שהתגדות למשה וזהו שאמר בשבל מת אהרן אחיך . ואם כן היה למשה רבינו ע"ה גם כן דבר חידוש. וכדון :

או יאמר משה שכתב רש"י ז"ל מלמד שנתאוה משה למיתתו של אהרן כי אין שייך לגדר משה רבינו ע"ה תאוה מ"ו . ובאמת יש לעיין על מה שאמרו ז"ל במדרש רבה . לוגך שתמות או היה כליון על בני ישראל מ"ו . ואשה סולרך השי"ת לשאול לאוו בל בבר במעשה הטעגל משר נפשו על ישראל בשאמר בקב"ה למשה ואעשה אותך לגוי גדול ואבשוף אחר משה רבינו ע"ה ואתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך וכו'. אך היה לומר על פי מה שאמרו

שמלמו רז"ל במס' סופה דרש רבי שמלאי מפני מה נתחוש משה לכנוס לארץ ישראל וכי לאכול מפריה היה צריך אלא כדי לקיים מצות התלויות בארץ אמר ליה קוב"ה כלום אתה מבקש אלא כדי לקבל שכר מעלה אני עליך כאלו עשיתם . ומקשו המפרשים וכי משה רבינו ע"ה היה עובד ח"ו על מנת לקבל פרס . ותירלו דבשביל לכנוס לארץ ישראל היה עושה זה . ומקשו עוד שלפי זה יש לומר כשלקח דעתך ללאכול מפריה טוב לריך כדי שיכנוס לארץ ישראל . לכן המסר"ם ז"ל ומגלה עמוקות כתבו שמשה רבינו ע"ה רלה לספר השבועה מדין בעל שטות היש התלויות בארץ (ונקרא בזוה"ק בשם בעלה דמטרוניתא) ואמר לו הקב"ה רב לך . שאין לך דין בעל רק בחיות חכם יעוי"ש . לך יש לדקדק שמדין חכם גם כן יכול לפטיר השבועה.ויש לייעב דהוה כמודר על דעת רבים כיון שאמר שמעו נא המורים . לך בדבר מצוה קיימא לן שיכול לספר השבועה ולכך כשאמר לו הקב"ה מעלה אני עליך כאלו עשיתם אם כן תו לא שייך לדבר מצוה להמיר את השבועה . אמנם אחתי יש לדקדק כיון דכתיב ולא קם נביא עוד כמשה . ואם כן אחתי דבר מצוה היא . כמו השתא עובדא דמקני דקדקי דהוה פשע בימוקא והחדרים משום דלא לשאבתא דלייק כוותיה . ואלו לא קם נביא עוד כמשה . לזה הפסוק כאחרון ואמר והוסיף בן נון מלא רוח חכמה ויסמוך אליו בני ישראל ולפי מדריגתם לא היו לריכים למשה ואם כן לא הוה אחרה כל דבר מצוה ודבן . ואלה אחתי בילקוט שמשה היה מתירלא לולי יהיה לאיזה קטרוג על ישראל ח"ו ולא יהיה בדור מי שיסכור נפשו עליהם כמו שכתוב ויאמר להשמידם לולא משה בחירו עמד בפרץ לפניו ולכך היה מבקש שיחיה (ועיין במדרש רבה פ' פנחס) לך שמשה שהרבה לו השי"ת את ארץ ישראל . כדי שיוכל לקבל שכר וחשב לעשות מצוה והוה כעשאה ולא שייך הפרש לדבר מצוה . מזה מוכח שלא היה קטרוג גדול על ישראל. דלאי לאו הכי עדיין הוה הפרש לדבר מצוה ואם כן בזה נאה דעתו של משה רבינו ע"ה בגן עדן דשקשה ירחתו וזכו כוונת הכתוב עלה של כך הטבריה ולא את ארץ וכו' . והרבה לו השי"ת את ארץ ישראל כדי שיקבל שכר ומעלה עליו כאלו עשה וקויים כל המלות התלויות בארץ ולא שייך לדבר מצוה ואין לו הפרש :

והאסף אל עמיך באשר מת אהרן אחיך . מלמד שנתחוש משה למיתתו של אהרן . שבחשת רלה משה רבינו ע"ה לקבל עליו דין שמים בשמחה רק שהיה ירא לנפשו מפני שלא היה מי שיפגיע בעדם כמותו . ולכך במיתתו של אהרן שמחר הוה למלין ולסניגור על ישראל. אז היה מקבל עליו דין שמים של מיתת אהרן בשמחה ולכך כשהיה לו הוכחה שלא יהיה קטרוג גדול על ישראל כמו שהיתה בדור המדבר אז קיבל עליו מיתת עלמו גם כן בשמחה . וזהו והאסף אל עמיך כאשר מת אהרן אחיך.

ובן :

ובפשיטות יש לומר כמו שכתב המגלה עמוקות על פסוק רב לך שאין לך דין בעל רק חכם . ואין לומר לחכם גם כן יכול לפטיר השבועה. זה היינו דהחכם היינו אחיר רק בחרטה . ובעל מפיר בלא חרטה . ומשה רבינו ע"ה לא רלה בזה משום יש' כביכול יתהרט בעבורו של שבועתו . לאין זה כבוד שמים . ועל פי זה

יבואר

יבואר כוונת הפסוק ויתעבר ה' בי למענכם וכמו שכתב המהר"ם שיק ז"ל לעיל שתמות אז שיהיה ח"ו כליון על ישראל. ואם כן מובא מזה שהשם ית' מתחרט בעבור ישראל. ואף על פי כן ויתמר כי' אלי רב הוא לך ועתה לישבי בחרבות השי"ת בעבודי. וזהו שתמרו לכך לך אני מגלה סוד פרה אדומה. שבכל ביתי נאמן הוא ולא יפגום ח"ו בעבודי. כמו שלא לפגום אז. וזה יפורש כוונת ר' עקיבא בפוף מס' יומא. אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים. שעל זה אביכם שבשמים מטהר אתכם בסוד ואזר הרעותי. שהקב"ה בגיבול מתחרט על בריאת היצר הרע. וזה מגיד את שבותכם ומקבל את תשובתכם. ועל זה עלתה אלו לריכים לומר שהשם ית' בגיבול יצטרך להתחרט. וזהו שתמר כ' יהושע בן לוי הרפו ודעו כי אנכי אלהים. הרפו מעשיכם הרעים ודעו כי אנכי אלהים שהשי"ת בגיבול לא יצטרך להתחרט עוד. (ולא יהיה זה מסרון בכבוד בעבור שלכולהו ית"ש שלפי התמת לא שייך בו חרטה ושינוי בכתוב אני ה' לא שניתי וכצ"ל). ויכון בחסד השלם ויתב עליו בתמת אמן נלא סלה ועד. וכצ"ל:

או יאמר עלה אל הר העברים וכו'.

מלמד שהתחזק משה למיתתו של אהרן וכבר כתבנו למעלה בפרשת מוקת בהופיים שונים. ועתה בעזר השם נבוא לבאר דברי רז"ל במסכת סוטה. דרש ר' שמלאי מפני מה נתחזק משה לבוא לארץ ישראל וכו'. שלא כדי לקיים מצות התלויות בארץ. אמר ליה הקב"ה כלום אתה מבקש שלא כדי לקבל שכר מעלה אני עליך כאלו אתה עשיתם. וכל הקדמונים הקשו וכי שלקח דעתך ממשה רבינו ע"ה היה עובד על מנת לקבל פרס. אך בחמת יש לתת טעם על מה הרעיש משה רבינו ע"ה בגזירת מיתתו. וכי מ"ו משה רבינו ע"ה לא רלה לקבל עליו דין שמיפ בשמחה. אך דיש לומר על פי מה שאמרו חז"ל שכל מי שחבירו נוטע על ידו אין מכניסין אותו בחמיאתו של הקב"ה. ואם כן היה ירא לנפשו כיון שהוא נוטע על ידיכם (בלבן לא תביאו את בני ישראל אל הארץ) ומפני זה מגיע לכם עונש. אך בחמת יש לומר וכי לאכול מפריה היה לריך. ואם כן לא היה עונש כלל למשה רבינו ע"ה. אך לפי מה שאמרו חז"ל שביקש משה לקייס את המלות התלויות בארץ אם כן כשגזר עליו השם ית' בלבן לא תביאו את בני ישראל אל הארץ. בזה הוא עונש גדול למשה רבינו ע"ה. (אך אמר שקיימא לן מיצב אדם לעשות מלוה ואחים ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה וכמ"ש בפסוקי הענקידה. יען אשר עשית את הדבר הזה. ואם כן יש לומר שלא הוא עונש כלל למשה רבינו ע"ה מה שלא נכנס לארץ ולא קיים מלות התלויות בארץ כיון שעל כל פניס משכורתו שלימה מעם ה' כאלו קיים כל המלות התלויות בארץ). אך שבספר מסידים ליתא שמכין לו מן השכר מה שלא היה לו יגיעה ועער מעשיית המלוה בפועל. ואם כן עדיין הוא עונש. ואף שמשה רבינו ע"ה רלה בשכר קיום המלות התלויות בארץ ובשבועה שבועה"ש כי אין נגרע משכרו מלומה ומעלה עליו השי"ת כאלו עשרם. אלחי הוא עונש למשה רבינו ע"ה במה שנמנע ממנו היגיעה ולעער מעשיית המלות בפועל. ואין לומר שיכול למחול. זה אינו דהא קיימא לן דאינו יכול למחול שכר שאינו בא לעולם ושכר עדיין לא בא לעולם. וזהו

כוונת

כוונת משה רבינו ע"ה במה שרצה שהשם יתי' ימחול לו חוטא העון ויכנוס בתרן. כדי שלא יגיע לישראל עונש וזכו שתמר לו הקב"ה כלום אחר מבקש שלא כדי לקבל שכר כדי שלא יגיע לישראל עונש. מעלה מני עליך כאלו עשיתם ולא יוכיח מן השכר כלום. ואם כן לא הוה עונש כלל. שבגוף המצות מכני מחשבה. ובהשכר גם כן לא יכיח מילוק כלל. ועוד שמין אחד יודע מתן שכרן של מצות ולא ידע דמחיל. ודו"ק. ועל פי זה יובן מה שתרו"ל במד' סומא תחת אחר בעלה למות נפשו ובעל פומעים יפגיע. כוונתם שהשם יתי' יודע שמה שרצה משה רבינו ע"ה לכנוס לתרן לקבל שכר לא היתה כוונתו להנאת עצמו ולתועלת נפשו רק שלא יגיע להשם עונש. וז"ש ובעל פומעים יפגיע.

ובכן:

פרשת וזאת הברכה

וזרח משעיר למו. היתה בזוה"ק דלג לאחר דאלטריך שפתח בלא תרלח. לריך לדקדק מפני מה לא פתח בחכי כמו ליעקב. ונבין על דרך שכתב האר"י זלה"ה על פסוק כי ליד בפיו שהמשיך נפש גרים לפיו וסבור ילחק מפני זה שהוא לדיק. והיה רבי עקיבא היה נשמת גרים והוא סוד תורה שבעל פה. והיה עשו הרגו. וזהו שתמר הזוה"ק שקפץ למקום שהיה לריך. דכיון שראתה רוצה לקבל את התורה לריך אחד לקבל לא תרלח את רבי עקיבא כיון שהוא סוד התורה שבע"פ. ובכן:

אף חובב עמים כל קדושיו בידך. יתכן לפרשו על פי מה שכתב המדרש שמואל בם' תגרת שמואל על מגלת רות על פסוק יעש ה' עמכם חסד כאחר עשיתם עש המתים ועתידי. ופירשו על פי מה שכתב האר"י זלה"ה שהשמת גרים היה יכולים לבוא אחת הכסא הכבוד אלא שהיה שורש נשמת ישראל כי היה על ידי נשמת הלדיק שמתלבש בנפש הגר. וזהו שאחר יעש ה' עמכם חסד. שיקבל את נשמתכם תחת כסא הכבוד. ותהיה עמדי שהי להלבש בכם. וזהו שתמר אף מובב עמים אלא נשמות הגרים. ואף על פי כן. כל קדושיו בידך. שאלו לריכים להלביש אל נשמת הלדיק שיתלבש בהם. ובכן:

ויבת שם משה עבד ה' על פי ה'. יובן על פי מה שתמרו חז"ל לו מיתה אחת מבקש לו היסיר ח"ו כליון של ישראל. ומפרש האר"י ז"ל שיש לריכין לומר שפשקו זוהמתן וזה אין זכות דומה לזכות הרבים. ולי לא פשקו זוהמתן אז יש זכות דומה לזכות הרבים. ואם כן לריך למות מעשה שגגה מיתה על אלא הרבים. וזהו שתמר ויתת שם משה. מעשה על פי ה' שתמר ואשר הרבותי. שאם לא יוכל שום אדם לומר אלא הבי"ת בעצמו. וזהו על פי ה' דייקא וכוונ כדי שיהיה זכות על ישראל. ולא היה כליון ח"ו.

ובכן:

או יאמר ויתת שם משה עבד ה'. במד' בבא בתרא פ"ק אפשר משה את ובתב ויתת וכו'. תמר ליה ר' שמעון אפשר ספר תורה אחד חסר אות אחת וכתיב לקוח את ספר התורה הזה. אלא עד כאן בקב"ה אומר ומשה אומר וכותב. מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע. וגלע"ד על פי מה שכתוב בזוה"ק על פסוק ויתת מלך מלרים לא את ממש אלא דנפל מדרגא דילים. לפי שתמר אשר לא ידע את יוסף. וכמ"ש כי מתו כל האנשים המבקשים

אם נפשך שנפלו ממדריגתם . וכמ"ש מפני רבינו ע"ה כיה עמו מאוד מכל התלמידים אשר על פני האדמה . וכאן נלמוד מפי הקב"ה לכתוב על עלמו שלא קם כמשה עוד נביא בישראל ונפל מדרגת דיליה . וזהו לפי מדרגתו הוא בחינת מיתה . ומפני זה כיה יכול בעלמו לכתוב על עלמו ויאמת שם משה עבד ה' . כי בחינת הוא מיתה דיליה כמו שכתוב בזוה"ק . וסכן :

או יאמר וימת שם משה עבד ה' . על פי מה שאמרו רז"ל שם שם לגזירה שוה . נלמד למעלה ויכי שם עם ה' הרבעים יום וכו' והכא כתיב ויאמת שם משה מה התם עומד ומשמש וכו' אף כאן עומד ומשמש לפני הקב"ה . ועל פי זה יתכן לומר שהפירוש הוא שהעבדות שהיה למשה רבינו ע"ה בעולם הזה כיה מת . כלומר שהיתה בהתלקות לעבודה הטיה שהיתה בעולם המעשה . אבל משה רבינו ע"ה בעלמו לא מת ולא עומד ומשמש במרום לפני הקב"ה כמלאכים ז"ל וסכן . ועיין בס' מגיד משריס מה שכתוב לעניינו :

ויקבר אותו בג"י . רמז לי"ג ספרי תורה שכתב משה רבינו ע"ה בו ביום כמו שאמרו ז"ל במדרש רבה :

או יאמר ויקבר אותו בגי . שים לבקדק ה' שאמרינו שהתלמיד נוטל פי שנים מרבו כמו שאמרינו אצל אליהו שאמר לאליהו ויהי נא פי שנים ברוחך אלי שנטל חלק הבכר וחלקו שהיה שלו . וכמ"ש בתקו"ז דלתתא דתלבשת רוחא דרוחין . ג' קשה שהיה פשוט שהתעבר בו נשמת נדב ואביהוא. שאמר משה עליהם שהם גדולים ממנו . ומה כן מפני מה דוקא ויקבור לאותו שאמרו במד"ר מי למו גדול ממשה שנטפל בו הקב"ה בעלמו . והיה היה יהושע שנטל חלקו של משה גם כן בבחינת תלמידו . ויש לתרץ שמשה שהיו נוטלים חלק הכבוד . היה בבחינת לבוש שהתלבשות רוחא דרוחא . אבל במשה רבינו כתיב ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים . והוא בלא לבוש . ולא היה יכול יהושע ליקח בחינת פני שניים . וז"ש במדרש רבה מי למו גדול ממשה שנטפל בו הקב"ה בעלמו ומפני זה ויקבור אותו וכו' . וכמ"ש הזוה"ק מה שחיקק קדישא לא ידעין ביה עילאין ותתאין לוף דעיש מסיימנא לא ידעין ביה וכו' . וסכן :

ולא ידע איש את קבורתו . במדרש רבה בשביל שנתעלל במעשה זמרי לפיכך ולא ידע איש את קבורתו . ואיתא עוד במד"ר מפני מה נתעלל משה במעשה זמרי כדי שיבוא פנחס ויטול את שלו . ומה כן יפה עשה משה לפי שהיה שייך מלוה זו לפנחס . ויובן על דרך מה שאמרז"ל במס' בבא מליעא כל מי שיש בו קנאה עלמותיו מרקיבין בקבר . כמו שכתב ורקב עלמות קנאה . ועל פי זה יובן מה שאמר שכתוב בקין הלוא אם תטיב שאת . ר"ל אם תאמר דוגמא להטיב לגיר תתא לסבול ולא תסיב בך קנאה . ומה לאו לפתח חטאת רובץ . ומרגומו לפתח קבורך חעלך חבא נעיר . פירוש שאם יהיה בך קנאה לגיר תתא לסיום בקבר כדי לתקן חעלך . וסכן במשה רבינו ע"ה לא היה בו קנאה . כמ"ש רז"ל במדרש רבה מפני מה נתעלל משה רבינו ע"ה וסיבוא

פנחס ויעול לתת שלו . וזהו שאמרו רז"ל במדרש רבה בשביל שנתעלל משה במעשה זמרי לפיכך היה שכרו ולא ידע היש לתת קפורתו . כי לא שייך לו קבורה . כמו שאמרו רז"ל על פסוק ורקד עלמות קנאה כנ"ל . ולדקו לבני שיפה . וסבן :

לתשעה באב

(במגילת ליכה) **ואין** מנחם לה מכל אוהביה . וצ"ע על דרך שאמרו ז"ל שגלולה תהיה בהיפה כדעת . ולפי כן הוא טובה מי שאין מנחם לה . וזהו דלוסביה אין מנחמים לותה . כדי שתהיה גלולה במהרה . וסבן זה :

בל רעיה בגדו בה . בילקוט ליתא שהה מיכאל וגבריאל שהיו מלמדים עליהם זכות . אמר להם הקב"ה מי מביא עליכם אמרו ישראל ואחר ישראל מי מביא עליכם אמרו לפניו בית המקדש . אמר להם בשבע שני בשמי הגדול שאתם בעלמיכם מליתין בו לא הלוך עכ"ל . ויוקשה מהו זה בגדו בה הלא היו מלמדים עליהם זכות . ולפי היו להם לעשות עוד ולא עשו . וצ"ע על דרך שאמרו רז"ל במס' סנהדרין בשאמרו כולו חייב היה זכאי . וכשאחד אמר זכאי היה חייב . ולפי כן זה היו מלמדים עליהם זכות נתחייבו וסבן . ולפ על פי כן הזכות היה זה שהיה אומרים בתחלה ישראל מביאין עליהם ואחר כך בית המקדש וספך חמתו על עליהם ותביאם כמו שאמרו רז"ל במדרש . וסבן זה :

קומי רוני בליל וכו' . ואמר בתרגום עשוקי במשנה בלילה . כי במשנה היה תורה שבעל פה והיה בעבר השכינה . ואמרו רז"ל בזכות התשניות תבוא בגלולה . ולפשר שזהו שאמר התרגום קומי רוני עשוקי במשנה והתפללי על הגלות . וזהו שאמר בלילה בשביל הגלות שדומה ללילה . ולא תהיה כוונת התפלה ולעסק שתבוא בגלולה לעובתהו כדי שנהיה בהשקט ובבטוד . לך בכוונה תהיה שכל דק בשביל השכינה בביכול בהיות בגלות . וזהו שאמר שפכי כמים לבך נוכח פני ד"י שהיא השכינה . וסבן :

שישן אתה משוש כל המתאבלים עליה . שהעיקר הוא שהגילות של ירושלים תהיה בשמחה . שלא יהיה ח"ו ככופר בבניתה השניה ובשיבת ציון . ופירושו שיהו אתה כל המתאבלים עליה . בשעה . וסבן זה . (מפה הרב הקדוש ר' מיכלי מזלעטשוב ז"ע) . ואמר שלשה בשבת שהל בו ט"ב ולשה בתורות של שבת היו כמו בכל שבת . שלא שהיה עליהם לבושי שחור . ויהבן לומר שזהו כוונת הפסוק תלבים שמים קדרות . דהתורות נקראים שמים ומפני זה לבשים שבלשעה עוסג . וסבן :

(במדרש ליכה) **מה** לידידי בביתי . יתכ לפרשו

לפרסו על דרך שאמרו חז"ל שמעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי. בסוד הכתוב זה עומד אחר כתלינו. וזהו שאמר כי' בשמים כסאו. ואף על פי כן ס' בכיכל קדשו. וזהו שאמר לאבותיהם לכינו ע"ס מה לידידי לדלוג על גלותם. שלא לכי בביתי. לזה אמר בני היכן הם:

או יאמר מה לידידי בביתי. על דרך שאמרו חז"ל שאפך ממתו על עליס ומבניס. וזהו שאמר מסדי כ' כי לא תמנו. לשון כליון. ולא שתמיל בנו לעשות לתנו כלה כמשמעתינו. וזהו שאמרו אין בעל הרחמים פוגע בשעות תחילה. לך אם לא חזרו לא ח"ו מביא עונש גם על הנשמות. וז"ש נפלה עטרת ראשינו אמר אלהים זנחת לגלה יושבי חפך בגלגן מרעיתך. דיסרגל לומרים להיפוך. דיותר טוב היה לבם שיפוך חמתו עליהם ממורבן בית המקדש. ועיין בפרשת תרומה על פסוק ועשו לי מקדש. עיי"ש:

(סליחה) **ושבעה** עשר בתמוז הפוך לנו לששון ולשמחה. יתכן לומר על דרך שאמרו ז"ל דביז בתמוז נשתברו הלוחות. ולויתא במדרש פ' כי תשא למשוש זה הוא שכתב ועל כן ים קושיות ומבעיות. וכתב הרוקח אין שמחה בהריסות הסנדות והקושיות. תיק"ו ר"ת ת"שבי י"תרץ ק"ושיות ו"מבעיות. וזהו שאמר ושבעה עשר בתמוז הפוך לנו לששון ולשמחה. וגם יש לומר על דרך שכתבו המקובלים דבתמוז נשם הוי"ה ב"ה הוא בסיפוך. וזהו כוונת הפוך לנו לששון ולשמחה שיהיה בסדר בשם הוי"ה ב"ה. ובכן:

(סליחה) **אזכרה** אלהים ואהמיה בראותי כל עיר על תלה בנויה ועיר האלהים משפלת עד שאול תחתיה. היינו כי כל הסדברים על גופניות היינו לריך להתעורר עליהם. כי שמה על תלם בנוים מעלמה. ועיר תלהים כלומר התעוררת תלהות מופלגת עד שאול. היינו שלריך להזכיר לו את הגיהנם. שכל כך קשה לעבוד את תלהים. ובכן:

או יאמר אזכרה אלהים ואהמיה בראותי כל עיר על תלה בנויה. ופירוש שיל מלשון התעוררת היינו לשבח התעוגים בעניני העולם הזה כמו שעה וכדומה הוא על תלה בנויה. ועיר תלהים היינו התעוררות תלהות. היינו תורה ותפלה מופלגת עד שאול תחתיה. היינו שהוא לריך יגיעה רבה עד קלה בתחרון. להעלותה מעומקא דלבא. ולעורר את השכב ובכן:

לשבת נחמו

(בישעיה מ"ג) **אני** ה' לא שניתי וכבודי לאחר לא אתן. יתכן לומר על פי מה דאיתא בס' עץ חיים להאר"י זלה"ה וגרס מיעוט לנוקביה ואתחלקו ממנה לותן השפע בפירות שבהו לה בסוד השופפת ולא נשאר רק בחינת נקודת מלכות שבה בעלמותה. ויש לומר דבשעת בזמן שאדם בית המקדש אין החגלות מלכותו ית'. וכעניז שכתוב ויקבלו כולם את טול מלכותך עליהם. ובזמן הגלות בביכול אין החגלות למלכותו ית'. וזהו שאמר וכבודי לאחר לא אתן. ובשם ט' פעמים כבו"ד עולה רפ"ח - ואלו במעשיהו הטובים לריכים להחזיר לה את התוספות ולהעלות רפ"ח ובכן. וזהו שכר תויב חר"ף את ס' שלא היה לבם שלימה רק ברפ"ח. וזהו שאמרו חז"ל בפיטום שגירר את

שנזכרת ומבור שנכנס את עצמו בביזוי . שמבור שיכולים לבטל בקולדת שמלכות בעלמותה . וזהו כיה הנם . וכעניין שנאמר בשירת החזינו לולי כעס לויב מגור . ולא כ' פעל כל זאת . וזהו שנאמרו בלע לחרבו . דבלע פורפירת דיליה . פירוש שהלבושים נקרעים בביזוי . אבל בעצם אין פנים ח"ו . (ושיין מ"ש לקמן) . וכאן נאמרו מי כמוך באלים ה' . מי כמוכה באלמים . וכמו שהאלם יש לו אחזקה בעלמות רק שאינו יכול לגעות לאחרים על ידי הדיבור כמו כן בביזוי . וכאן במה שיתרחל הביזוי את זאת וגרמו שבקודם שמלכות יוללו בה בחצר פעמים כנו"ד גם כן . שידעו שזה בעלמו הוא כבוד גדול במה שאחגלה טובו שמומע גידופו של אותו רשע ומופק . וזהו שאמר נאדר בקודם שעיקר הכעס ליכר ליתרחל שנקראים קודם ישראל לה' . וזהו שאמרו באמצי כמ"ב שהחזינו את הצורה ליופיה . שהצורה היא בסוד התוספת . ליופיה . לעשר שהן לה ביטול וחתחלשות והבן . ולכן ביטלו את היכר הרע בין שהרע אין לו שליטה רק בתוספת ולא בעצם והם עשו שלימות בעצם ולכך היו יכולים לבטלו . וכאן בעכו"ם מחשבה רעה מלמרף למעשה . והם כן כיון שלפי טעותו שבור הים פנים בעצם . והם כן אין לו חקוה עולמית . ולבך היה עוכשו על ידי יתום . וכעניין מה שאמרו רז"ל שאם זחה דעתו של אדם תומרים לו יתום קדמך . ובאמת היה ברים קלה ותיכף לביזורים ולא סועיל . וכיון שהאדם נכנס לביזורים ולא סועיל . תומרים לו יתום קדמך שתיכף לביזורים . והבן . ובמיעום גם כן יש לומר דהוא טועתו על שהיה שבור שבחינת עצמות גם כן היה לביזה לבזורים . ולכך הרגו לו בחינת יתום . והבן כי הדברים עמוקים :

ועל פי זה יובן מה שבחינת בילקוט תיכה משל למלך בו' והיה מזבר לפסח ואמר לפסח הלוחי היה בני עמי תף על פי שמקיימים לותי . כיון שהפגם הוא רק בסוד הסופיות ולא בסוד העצם . והם עצו מן העצם עיקר והוספות וכמ"ש הם כן אין הפגם מזיק כלל . והבן . ולכך היו יכולים לבטלו . ועל פי זה יובן מה שאמרו רז"ל במדרש תיכה רבתי רוד"ף מלא ולכך גוא"ל מלא . פירוש כיון שהפסח יש"ם עצם לז בלא חסרון בביזוי . וכמ"ש שמלך העצם היה הסופיה ולכך גואל מלא . שאין לרע לחיזק בו . כיון שבעצם אין לרע לחיזק וכמו שבאמצו לעיל . וזהו שעניין שאמרו רז"ל במדרש תיכה דבעת שהורכן כולך מצית שהוא בגואל בהצם שאין לאחריו גלות והבן . וזהו שנאמר ביחזקאל דרוך בכוד כ' ממקומו . וכ' שבזיר ממקום שהוא . פירוש ממקום שהוא מעצמותה נעצם הבבוד . לאמת בחילוק בין הלבושים שבזמן שבית שהמקדש היה קיים להלבושים שהיו אחר החורבן . שאותן הלבושים היו מימי קדם ועתיק יומין מהחסדים בגמוריים . ולאחר החורבן נעצו הלבושים מבחינת גבורות ומוסך . וכמו שכתיב מי כמוך באלים . וזהו לעניים שמים קדושת וכבן . ולכך אמרו רז"ל שבקב"ה יבוש פורפירת דיליה בעצם מן שריגת לדיקים . וכזה יעצם נקמתן שגמרו לו זאת . וז"ש הא בבתי ברתי . הא בבתי גוחי . למעיו בילקוט על פסוק בעת הזאת יעמוד מיכאל השר הגדול . כשיהיה קטרוג על ישראל יתחתק וכו' . אך דבאמת הוא שיתרחל לא פגמו ח"ו בעצם . אבל החומות שהיו שפגמו בעלמותו

בעלמותו וכמ"ש לעיל בפיוטים . ולכך תמהו פורס דככתי לבדי . ותמהו עוד שם שמשם ים' יתן לת עומות של יצחק על לדום ושל שריס . ובתמת יוקשה למה כיון דשמם ים"ם לוס לותם . לך דלליווי לת סיס לעקוד עלמות ח"ו . וסס מזהו לרעה שרלו לבטל השמם . ולכך חל עליהם עומות יצחק . ולף על פי כן לומר שתין בו כח לקבל כל עומות יצחק . ולכך לתר שתותן של בנדיו כיון שפגמו רק בשלבושים ויצחק כביכול עשו שלבושים בגלות גם כן ולם כן ניתכפר לכם . ותמהו שנעשו לדומים . וכמ"ש שלבושים שתם מכגדות . ולכך לתר שיכשם ויהיו כשלג . וממילת יהיו לו ביתול . כיון שלבושים נעשים מעשם וכבן . ולף שבוספף פגמו ולכך לת יכול המלאך מיכאל לומר . כיון שבעלמותו ים' תין לו בשגב . וכבן :

לראש השנה

מפני מה נקרא יום הזכרון . יתכן לומר על דרך שתמרו רז"ל במדרש רבה גם תלה שכתוב תם שתמרת תלה תלויך יצחק וכו' תבל ותכי לת תשכתך תם שקיבלו עליהם עשרת הדברות לת תשכתך עכ"ל . וכיון ברתם שהם יצחק עושים תשובה . וכביכול תיו לויך להיות בבחינת שכתב ח"ו . ומשום זה נקרא רתם שהם יום הזכרון . וכמו שתתו תומרים ותין שכתב לפני כסא כבודך :

מה שאנו אומרים יהי רצון שנהיה לראש ולא לזנב . לכתורה היה לויך לומר שנהיה רתם ולת זנב . ונבין על דרך שתמרו רז"ל טוי זנב לתריות ותל תכי רתם לשועלים . וזהו גם כן בקשתינו . שנהיה לרתם תפילו זנב . תבל לת לזנב תפילו רתם . וסבן . (ממותני הרב הקדוש מהר"י מרתדוויל ז"ל) :

ועקידת יצחק לזרעו (של יעקב) היום ברחמים תזכור . כתב הט"ז שיש לומר של יעקב כדי לבדל כוונתינו שלת יהיה ככלל בתוכו גם זרעו של עשו שהיה גם כן זרעו של ילתק . ולדעתי נרתה שתין לויך לומר של יעקב . כיון שתמר היום ברתמים והיא תדתו של יעקב תבינו ע"ה כידוע . וממילא ידעינן שהכוונה הוא על זרעו של יעקב ולת על זרעו של עשו שהוא שהוא בחינת דין כידוע . וסבן :

תקעו בחודש שופר וכו' . נבין על דרך שתמרו רז"ל חטאת לה' . שתמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמטתי תת טילה . ותשם מה טייכות לכם טיביאו שהם כפרה על שמיעת קני"ם תת טילה . ויש לומר לפיוש שלבשה היתה שהליקים יקראו על שמה . ותם כן ביצחק תיה לליקים לת יש לה פיוש . וזהו שתמר הביאו תתם עלי כפרה . לפי שתתם גורמים שלת תהיה לה להלבשה פיוש וכבן . וזהו שעשה הקי"ת ברתם השנה יהיה בכסה שתת הוא מיטוע טילה והוא חטאת לה' כביכול . וזהו הטעם שיוצב מכסה דין ויוצב על כסה רחמים ומוחל על עוותיהם של יצחק ותם כן הם לליקים וזהו פיוש טילה . וזהו שתמר תקעו בחודש שופר בכסה ליום תגנו והוא משום כי חוק ליצחק הוא . לויך להיות ליצחק הסליחה . ובליזה זכות . ותמר משפט לתלהי יעקב דייקא . להמשפט על כביכול . ומפני זה עומד מכסה דין ויוצב על כסה רחמים . וסבן זה :

לשמוע קול שופר . תיתה בזוה"ק דבשופר לתתה תתבר בופר דלטילה

לעילא דכוח בחינת בינה דמשם בגלולה בחם. ובזה נבין סידוקלמי שמביאו במור. דסבתן נעשה כשמועע קול כשופר. ותומר ודלי מעשים תתי. כיון דשמע קול כשופר לעילא דמשם בגלולה בחם. וסבן:

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. נבין על דרך שחמרו רז"ל במס' רחש השנה דלא היו יודעים מי נגוחי גמה לו יבבה מיבב וכאן כלדיקים נמורים יודעים חס סס מקורבין לכסא ים"ם. ושם כן סס יודעים חס לריכים גמוחי לו יבבה בעי. כי חס כשכתלם כוח רק בקלם חטחים חזי די בגמוחי לחיד. חבל חס כחלם כוח מרוחק בכבול חטחים רבים ועלומים חזי לריך ליבבה. וזכו שחמר חשרי העם יודעי תרועה. ומס כיח תרועה וסחיך יודעים. על זה חמר ס' בחור פניך תמיד יהלכון בחור פניו של בקב"ס. ושם כן יודעים כס חיך לעשות כחרועה. וסבן:

איתא בזוהר בקדוש בכוונת כתקישות לריך לכוין ליעדת ליס ליולק בחחריס. פירוש להעלות בחינת יולק במקומו. ונבין על דרך שפרשתי בפסוק קול דמי חחיך לועקים חלי מן כחלמה. וכטעם מפני מה חמר מן כחלמה. וכוח על דרך שחמרו חז"ל מי שכעשם חבירו על ידו חין מכניסים לוחו בתחיליתו של בקב"ס. וזכו שחמר מן כחלמה דייקת. כיון שלח סיה יכול לעלות בתחילתו של בקב"ס. ובכתבי האר"י זלה"ה חיתא ס"שם ל"עולם ב"ני ר"ת בב"ל דילולק סיה תיקונו של כבל עכ"ל. ויש לומר שמפני זה סיה יולק תיקונו של כבל על דרך שחרז"ל שחפרו של יולק לגבור על גבי סמזבח ורוחה בקב"ס חפרו של יולק ומחל חת עוונותיכס של ישרחל. וחס כן בחינתו כוח שמזכה חת

כרבים כסיפוך ממי שחבירו נעשה על ידו. שכוח מזכה חת כרבים כנ"ל. וכשה כל מס שכשה ים' פותל חת עוונותיכס של ישרחל בשביל יולק. עולה למקומו יופר ויופר. וזכו כוונת הזוהר בקדוש ליעדת ליס בחתריה.

וסבן זה כי נכון כוח.

בגמרא איתא למה תוקעין ומריעין כדי לערבב את השטן. ויובן על דרך שכתב האר"י זלה"ה שב' פעמים יע"קב בגימטריה השטן"ן וכוח דוחה לכשתן בכוח ויעקבני זה פעמים. דב' פעמים חקיעות כוח בחיות יעקב. וזכו שחמר חת גלון יעקב חשר חהב שלה. דחז מערבב השטן:

באין מליין יושר מול מגיד פשע. יובן על דרך דחי' בילקוט ישעי' לחי מדבר בלדקה. זכו שחמר הב' בעת הסיח יעמוד מיכחל. לעתיד לבוח בחים עריס של מעלה ומקטרגים על ישרחל ואומריס לפני הקב"ס רבונו של עולם וכי משוח פניס יש לפניך מה חלו עובדי ע"ג חף חלו עובדי ע"ג וכו' ומפני מה חין חלו יודעים לגיסכס כמו חלו בחותה שעה מיכחל סניגורס של ישרחל מתחתק. שנחמר בעת הסיח יעמוד מיכחל הטומד של בני עמך שכוח עומד ללמד סמגוריה של ישרחל וחין יעמוד חלח שתיקה שנחמר עמדו ולח עמו עוד. וכיון שכוח מתחתק חומר הקב"ס מיכחל מתחתק וחין חתה מלמד סניגוריה על בני חיך שחני מלמד עליכס בעלמי סניגוריה בלדקה ומושיען. שנחמר חני מדבר בלדקה. ובמיזו לדקה דבי פנחס וכ' יוחנן וכ' חלעזר בלדקה שעשיתס עס הטולס שקבלתס חת סמורס שחלמלת כן כייתי מכלס חת כל הטולס כולו. ובזה נבין מס שחמר ספייטן. בחין מליץ יושר מול מגיד פשע דסמלין יושר שלמו כוח מלחך מיכחל

כסא הגדול כלומר מיגוריה על ידיהם. והכרזים של מעלה הוא מנהגי פסח. תגיד ליעקב הוא בעלמא דבר חוק ומשפט. בשביל שקבלו עליהם את התורה שבעולה ממוק ומשפט. וכבן זה:

ליום כפור

כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. ויובן על דרך שפירשתי את מאמר דוד המלך ע"ה בתהלים ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולריך להקדים מהו שאמר לך ה' החסד שהוא לפניו מצורף הדין ואחר כך אמר לאיש כמעשהו. ויתבן לומר על דרך שאמרו רז"ל במדרש רבה פ' נשא אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. ואם כן במעשה שוא שטות וזהו מחשבי הפסח יה' שמשלם לאיש בערך ובמחיר הסוא כפי מה שהיה בשעת מעשה העבירה. וזהו מה שאמר לאיש כמעשהו דייקת. וזהו פירוש הפסוק כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם. כפי חטאתיכם ר"ל כמעשיכם. וחטא הוא בשוגג והיה כמעשה בשטות. דנחשב אלל הכי"ת כאלו עשו בשוגג (ואם כן יתשוב הפסח יה' את החטא רק בערך אדם החוטא. אבל היה בלי ספק כבהמה בשעת חטאו. אבל אתה לריכים לעשות תשובה גדולה ולידע גודל חטאת ולפני מי חטאתם. וזהו לפני ה' תטהרו באופן יודעים באתה חטאתם לפני ה' הגדול הגבור והנורא. ובכן:

או יאמר על דרך שכתב הפל"ה הקדוש על פסוק וסביביו נשערה מאוד דהלריקים נקראו סביביו ומתרגם עמהם במדם הדין כמו בתחילת הבריאה. וזהו שאמרו"ל מורא הלטים מתקדשין אל תקרי ממקדשין אלא ממקודשין כשעושה דין בלדיקים שמו יה' מתעלה. (ומצאתי מלדוני חבי ר"ע על פסוק לעיני כל ישראל ברחמים גדה הלטים. דהלדיקים נקראו עיני העדה. הם מעידים ברחמים גדה הלטים. כיון דמתרגם עמהם במדת הדין והם מעידים שאין שימוי מ"ו) ובזה נבין פסיק אחרי מות שני פני אהרן הוא משום בקרבתם לפני ה'. דהקרבה שלהם היה להקב"ה כתו בתחילת הבריאה קודם שנתקף מדת הרחמים. דהוא הכח הוי"ה ב"ה. וזהו פירוש כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. אבל אתה לריכין להיות נקיים מחטא אף לפני ה' מה שהיה מקודם שנתקף הכח הוי"ה להוא מדת הדין. תשמרו.

שלא תהיו לריכים להחטד. ובכן:

אתא בתיקוניים לוותין בכלבא הכ הכ. הכ לן היית הכ לן מזונא. והיה כמי חיתא בזוה"ק דלריך כל אדם להתפלל בכל יום על מזונותיו. ויש לומר לפירוש הלוותין בכלבא הלא שכל בכלב. אבל לריך לבקש שיהיה לו מזונות כדי שיהיה לו כח לעבוד את הש"ת ובכן. ועוד יתכן לומר בפשיטות על פי מה שיש לדקדק על מה שכתוב ביהושע' ובכלביים עזי נפש לא ידעו שבעה למה קראם עזי נפש. ומאי לא ידעו שבעה דקאמר קרא. לך יש לומר על פי מה שאמרו"ל בתלמוד מאי דכתיב יודע לדיק נפש בהמתו ידע הקב"ה שבכלב מזונותיו מוטעים לכך משפה מזונותיו בעיניו ג' יומים. ומספיק לרעבונו בתכילה לחם על משך ג' יומים שלמים. ומכל מקום בכלב בעזות נפשו לא ידע שבעה היינו מתכיון על שובע נפשו ולוות תמיד הכ הכ היה יכעב ומיה יחסר לחמו בעיניו. וכמו כן תמהו בתלמוד במקום

אחר מי שים לו מה לאכול היום ואומר מה אוכל למחר כדי זה מקטני אמנה . וזהו כוונת התיקונים על הלו כבעלי המשכונות המלוחים שיתן לפה הפי"ת מזונותיהם בפעם אחת שיספיק לפה די מחסורם על פני כל ימי חייהם . וזהו שאמר לוחין כללנה דלת ידעו בפעם כב כב לן חייה כב לן מזונה.וכבן זה :

לסיכות

כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים . לריך לסבין מפני מה הזכיר כאן יציאת מלריים . ויתכן לומר על דרך מה שאמרו בזוה"ק דיפראל היו חז במ"ט שערי טומאה והפה יה' ברוב רחמיו ריחם עליהם וגאלם שלא יתקשו ח"ו בפער החמשים . וזהו שאמר בכתוב ופקדם ה' על הפתח . ר"ל דריחם ותמל על זה הפתח לבבה לטמא פותחין לו ותרגומו ותמל . דהפי"ת ברוב רחמיו ריחם עליהם שלא יטמאו ח"ו יותר . וכיה ענין הפוכה גם כן הוא זאת הבחינה . דהפכך לריך להיות דבר שהיו מקבל טומאה . ואם כן הוא מגין גם כן על יפראל מן הטומאה . וזהו סיה בחינת גאולה מלריים . וזהו שהזכיר כאן יציאת מלריים. וכבן . וכיה הטפרה הוא מלמעלה מן השמים . ומפני זה עיקר הפוכה הוא בפכך דמגין מלמעלה . ובזה מתורץ גם כן קושיית הפרי חדש שהקשה מפני מה מחילות כברין בדבר שהקבל טומאה . וכבן :

איתא בגמרא מלוה קלה יש לי וסוכה שהה וכו' . יש לומר בפוכות כיון דהשלטר פטור מפוכה מצוה זה נקרא מלוה קלה :

יש לסבין מפני מה פרי הפג מהמעטין הלא מעלין בקודש ולא מורידין. ויש לומר על דרך מהמרס ז"ל על פסוק המלאה שהרבה לא נתמלא לור הלא מחוברים הל ירושלים . ולהיפוך הוא גם כן כך . והיה כל מה שהם יולדים יבריהל כם מהעלים ביומר . ואם כן שהע' פרים מהעטים יברהל יומר טובים . ואם כן לדקו יחד דברי הכמיהו ז"ל שמעלין בקודש הוא בזה . וכבן:

איתא במדרש הסובעת רבה הוא בחינת הברהם . ויש לומר בפעיות דהרהו הוא כיון דהברהם הבינו ע"ה מן בריאת העולם . והוהעת רבה הוא בה"ש יום בחודש . ועוד יש לומר דיום כפיר היא חותם וסו"ר הוא גם כן חותם והוא חותם בתוך חותם דמגין מן הקילוים כידוע בין נסך. ופרהתי בזה דברי מהמרס ז"ל במדרש ב"ר יכול יהיו חותמין בכולם ר"ל דהתחימה יהיה לריך בכל הפדות דהלבות . תלמוד לומר וחיה ברכה בך חותמין הייבו דהתחימה יהיה במדתו של הברהם להיות בהמונה . וכת"ם בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר ולדיק באמונתו יחיה דהם היבו מגיע שיעור של הקילוים אלא לריך להם לחזוק . וזהו שכתב דוהעת רבה הוא בחינת הברהם דייקא דהוא בחינתו כמו שהברהם חבינו ע"ה הוא מגין על הקילוים . והוהעת רבה היא גם כן מגין עליבו מן הקילוים . כיון דהוא הותם בתוך חותם . וזהו שכתב המר"י זלה"ה דבהו"ר כלו כל בדיקים וכבן :

קהלת

ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה

יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והאלהים עשה שיראו מלפניו. לכוין כוונת דברי רוח קדשו. נרמז על דרך שאמו חומרים נוסח ברכות חבר יגר את המדש בחכמה דומה שלא כמעשה לומנות בשר ודם מעשי ידי יוצר הכל. דמעשה בשר ודם כשהומן עושה כלי בלא חסרון ומגרעת מחומה לחכמה תחסב לו. מה שאין כן בפעולות יוצר בריאות אשר יגר את המדש בחכמה וברוח בו נקבים כו' וחסרונות שאם יפתח אחד מכם וכו' לא יוכל להתקיים ולעמוד לפניו. ואם כן הוא בחסרון ועל כל זה זכו חכמתו ותפארתו של יוצר בריאות ית"ש. וזהו שאמר שלמה המלך ע"ה ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם כלומר כי בשם ית' היה יכול לעשות את המדש בלא חסרונות וסבות שהפסד. בתופן שיהיה מתקיים לעולם ושיהיה נלחי עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע כלומר בתופן שלא יהיה בבריאת האדם חסרון ומגרעת מחומה ושלא יעלה על לב האדם לחשוב שהלו היה בשפת תיקון החסרונות היה בבריאתו היה יותר טוב שלא והאלהים עשה שיהיה בבריאת האדם חסרונות וסבות שפסד קיומו כדי שיירלו מלפניו כי מבלעדי זה לא היתה הירלה (ועיין בחנת דברי הליהו בהלה פ' ט"ז ז"ל וכן אמרו יום שמת האדם הראשון עמהוהו יום טוב ויום מפתה ומפתה וכן היתה מפתה לעולם לפעמים דברים למלאך המות ולילה כלע וכו'. ואמר לי ר' מפני מה אתה מפתה במלאך המות אמרתי לו בני אלמלא מלאך המות מה תאמו עושין לחייהו בפעמים. לא ואמר מעשיהם דורות הראשונים שהקב"ה הפציע להן מזה מעין עולם הבא וכם עמדו להסריב את העולם עכ"ל). וזהו

ליקוטים

(יהושע) **כי** שמענו אשר הוביש ה' את מי ים סוף ולא קם עוד רוח באיש. עיין רש"י ז"ל דפסח יוסף הלדיק עמד בנסיון ובזכותו נקרע הים. וכדאיתא במדרש רבה הים רואה ויוסף מה ראה לחזור על יוסף ראה בזכות ויום ויעל המוצא. כמעל דבכתו וזכותו על יוסף הים נקרע הים וזהו שאמר שמעתו כי הוציא ה' את מי ים סוף. ועל קש עוד רוח בחיים כפרש"י ז"ל בזה. בעבור זה הכתוב. וכתן:

ויקבור אותו בגבול נחלתו בתמנת סרח אשר בהר אפרים. על דרך הרמז מצינו"ח מן החלוקות מ"ם"ג"י"ח מת"ם ס"ל ג"דול י"פתח ח"לוקות. והוא כלול מן ס' רבוא מלא הים. והוא חוזל לקבל מופיע דלדיקיא ויהושע נער בסוד מע"ם. וזהו בחתמת סר"ח ס' ר"בוא ח"לוקות וכתיבתם כך נעילתם. והוא כמו בשעת קבלת התורה ירדו ס' רבוא מלאכים כמו כן בשעת נעילת

לדיק בח מט"ע עם ס' ליבוע מלאכים :

או יאמר בתמנת סר"ח . שבלדיק מבטל קליפות מליס שהוא בגימטרי' רי"ו . וזהו שאמר דוד המלך ע"ה כליל ממלא נפשי סושיעני מפי מרי"ם מיד כל"ב יחידת שהוא נגד בס ב"ן בקדושה . ורי"ו וב"ן הוא בגימטריא מר"ם וזהו שאומר למר"ם ולא יזרח . ס"ום ו"רוכבו ר"מס ב"יס ר"ת בגימטריא מרם :

להבין ענין מאמר לוט מליסו למלאות את שמעלה מיס . יתכן לומר דכל כיסוף שמעבירין במיס הוא מבוטל כמו שאמרו רז"ל בפ' ד' מיתות ב"ד (עיין בספר מסידים סי' תשמ"ד) וכשם ליתא בגמרא שלנו שלא יאמרו משמה בספים הוא ולכך לוט למלאות את התעלה מיס כדי שלא יאמרו משמה בספים כס , וק"ל :

(יחזקיה) **אני** ה'ילא שניתי ואתם בית יעקב לא כליתם . ויתכן לפרש על דרך שכתב הזוהר בקדוש לא תרצח ולא מגנוב וכו' פסיק טעמא דכוי למיגא דאפי' בדבר שמותר נמי יהיה אסור משום שכי פסיק טעמא דיהיה אסור ושרי . וזהו שאמר אני ה' לא שניתי פירוש דלא של עשרת הדברות שניתי דהוא בפסיק טעמא . כדי שיהיה שרי לעשות מלוט בזה . ואתם בית יעקב לא כליתם . שאתם הרבה מלאים לגמרי שלא של לא תרצח . כלומר היה בתוך תרצח ומגנוב ומנאף. כמו שכתוב גנוב ולא ונאוף כו' . וסבון זה :

(שם) **והיה** אמונת עתך וכו' . ואמרו רז"ל בשם' שבת פ' בשם מדליקין חבשם זה סדר קדשים ולעת זה סדר טהרות . יש לדקדק שלוא אמרו רז"ל בבבא בתרא בדולה לחכמים יעשוק בדיני ממונות שהוא סדר מזיקין . ולפי זה היה לריך לומר חבשם זהו סדר מזיקין . ויובן על דרך שכתב האור החיים הקדוש על פסוק דבר ואמרת וכו' ואמירה שהוא לגד שיהללה ס' לקבל בשם אחת נפש החוטאת . שמן שרשוי הוא שמחות . וס' פרש נפש החדש בשם וכפר בן בקר עכ"ל . ושמעש הוא כיון שעל ידי החטא מתנגדת בו נפש הבהמיות. ואחרי כן בשחוב בתשובה חזר להיות לים בנפש השכלית ופרש הכתי"ם את נפש החדש להביא בשם לקרבן לכפר על נפש הבהמיות שים בו . וזהו שאמרו חז"ל חבשם זהו סדר קדשים . שבזה שים חבשם בחדש . שהוא נפש השכלית זוכה לסדר קדשים שהיא הקרבנות שמקריב את הבריו. ולעת זה סדר טהרות. עיין בדרוש לחג השבועות :

כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם . עיין בילקוט אין הואיל אלא לשון התחלה אין הואיל אלא לשון שבועה וכו' . ויובן על פי שאמרו חז"ל תנאי לריך שיהיה קודם למעשה . ואם במעשה קודם להתנאי התנאי בטל ומעשה קיים . ועל דרך זה יש לומר אחת דבר אלהיס שחיס זו שאמרו דלפי זה אלל השם ית' שייך התנאי רק להשם ית' לינו חוזר והוא בשבועה שבועה . וזהו שכתוב כי עוז להלכיס ולך ס' החסד . (עיין בספר המקנה דף ל"ו) והשולה מדבריו הוא דלינו מגיע שכרם בשמים אלא לעבדיס . ואם כן יש לומר שהוא בחינת חשם וכמו שכתוב מרשו לעשות ואין תנאי בשבועין . וה"ל :

תהלים

כי אראה שמיך וכו' ירח וכוכבים אשר כוננת . ואם שלא מזכיר שמש . יתכן לומר

לומר על דרך מה שאמרו רז"ל שפיים הקב"ה
את הצדיקים שמשלו לכוכבים. וזהו
ומחסרהו מעט וכו'. וכבן:

תורת ה' תמימה משיבת נפש. נקרין
על דרך שאמרו חז"ל בגמרא.
שבדבור ראשון של העשרת הדברות שאמרו
הקב"ה בסיני פרחה נשמתן של ישראל
וכוריד להם הקב"ה טל של תחיה ומחיה
לותם. ואם כן למלת לא בחיי ליתם
ליתם המורה נפשקת ח"ו. וזהו פירוש
שפסוק. תורת ה' תמימה ומוה משוש
דמשיבת נפש. שמחזיר להם נשמתם בזכות
המורה. וכבן:

עדות ה' נאמנה וכו'. קף על פי
שבדברים אחרים יקרא שאמרין
פחי כמו שכתוב פתי יתמין אבל בדברי
תורה עדות ה' נאמנה. ועוד שמחכימת פתי
ושאמרין חכם:

פקודי ה' ישרים וכו'. יתכן לומר קף על
פי שהם פקודים. שהם כליווי
המושל על עבדיו שמעלת ליתה ועלב וקף
על פי כן משמחי לב:

מצות ה' ברה וכו'. קף שאמר הקטבע
דבר בסיר וך הוא מזיק לעיניים.
אבל מצות ה' בהירים ומלוגים מכל מקום
מאירת עיניים:

יראת ה' טהורה וכו'. קף שאמר הקטבע
מי שמאירת מאיזה דבר ובוקד
בו לעתים נאלם הירהה. אבל יראת ה'
הקורה ועומדת לעד. שהקדיש מביאה
לידי הכרת גדולות הבורא ית' יותר ותגדל
הירהה כמו שכתוב בם מו"ם:

משפטי ה' אמת וכו'. קף שבמשפט
אחד בשר ודם. אחד חייב
ואחד זכאי. אבל משפטי ה' אמת ולדקו
יחדיו:

נבזה בעיניו נמאס. כ"ל שלרוב הארס
להיות בשפלות ובזה בעיניו. ואף
על פי כן ואת ירהי ה' יכבד. כמו שאמרו
חז"ל אלא יבזה את חבירו בלבו. וכבן:

מלפניך משפטי יצא. כלומר המלות
ומעשים טובים שאם לפניך
יודע אני שמשפטי יצא לטובה. על דרך
שאמרו רז"ל במדרש שאם יש' לוקח שוחד.
ופירושו של שוחד. שהוא ובעליו נעשו אחד.
והוא נאם שיאם שאובה. ושאם שיונם של
בשר ודם אם לוקח שוחד מבוהל כמעשם
בלהו כי שאוחד יעור. אבל אלל שבי"ת לא
ת"ל שאומד יעור. מפני כי עיניך מחזיקם
מישרים. וכבן:

גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע
כי אתה עמדי. יתכן לומר על דרך
שאמרו רז"ל אלעתיד יאמר הקב"ה גוי
ואלהיו יורדים לגיהנם. ואיתא במדרש במה
הרשעים מתכפרים בגיהנם בחופך. והצדיקים
נקלת גם כן חופך שנאמר ושיב במחבך
מעשיהם. ושיא מייסר ושיב בגיגית של חרס
לקדירה של חרס. וזהו שאמר דוד במלך
ע"ה גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע.
לא תירא רע. מפני כי אתה עמדי. וגם כן
כתיב ה' אור לי ואלל ממנו. וכבן זה:

או יאמר על דרך שאמרו שהאפיקורסים
מכחישים שגאת הבורא ית'
ואומרים שאין הקב"ה משלם גמול עוהב למי
שהוא עובר על מלוהיו. וזהו כדי שיעשו
את הרצונות בלי הרגש ובהרגיש ושמחה
ומפני זה מכחישים מליצות הבירה ית"ש
לו שנאמרו ית'. אבל דוד המלך ע"ה אמר
שאני יודע שים בורא ומנהיג את עולמו.
ומשגיח למעוה למי שעובר על המורה. וזהו

שאמר

שאמר גם כי אלך בגיא צלמות דהוה סגיסנא והוה הצועקים למי שעוברים על מצותיו וכו' אף על פי כן לא אירא רע. כיון שאני מאמין שאתה עמדי שאתה מצניע עלי תמיד. וזאת השמחה הוא לי שעל כל פניס אני לבוק בך. וכבן:

הנה עין ה' אל יראיו כו' להציל ממות נפשם וכו'. יובן על דרך שפירשתי על תפלת ויסיבוכא מעינא בישא ומהרבא דמלאך המות. על פי שאמרו ז"ל דמכ"מ הוא מלא עיניס. וכעשה הוא כמו שאמרו ז"ל עין הוא ולב חומד ובחטא של רחיים העין גורם למלאך המות זה העין. וזהו שאמר מבקשים ויסיבוכא מעינא בישא. וממילא לא ישלוט בהו המלאך המות. וזהו שאמר הנה עין ה' אל יראיו. פי' לירחים העין הוא אל ה'. להיות פוגם לחומו ח"ו. ומבוש זה להציל ממות נפשם. אלא שמחים בשיקה. וכבן זה:

או יאמר על פי מה שפירשתי בפסוק ולדקה תציל ממות. דכוותם בפסוק הוא לאחר המות מן הטוגם המגיע להם אחר פטירתם. כך עין ה' אל יראיו להציל ממות דייקא. וכבן:

אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי. יתכן לומר דהברכות יש להם עת קבוע. אבל תהלותיו אין להם קצבה. וזהו פירוש הפסוק תמיד תהלתו בפי. וכבן:

בה' תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו. יתכן לומר כי עניו אין לו קנאה שרואה את חבירו עובד את הש"ת ביתר שאת. ולהיפך יש לו שמחה. לפי שהשם ית"ש מקבל גאת רוח מזהו השובד. וזהו שאמר ישמעו ענוים וישמחו. וגם יתכן לומר להחמה על קין סיס גורם קנאת אחיו. וכבן:

יראו את ה' כו' כי אין מחסור ליראיו. והפירוש לירחים מחסור תמיד בחיות אין. וכבן:

ברצח בעצמותי חרפוני צוררי באמרם אלי כל היום איה אלהיך וכו'. לריך לדקדק הלשון לריכה מאי שייכות בהאי ובאין על דרך שאמרו ז"ל במדרש ש"ר לא תהלם כנגד לא יכיס לך. וזהו שאמר דוד המלך ע"ה שזו היא לריכה ממש. כשחומרים חלי היס חלביך. וכבן:

ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. כיוון בערך המלך כפי מה שחטא. ולא בערך נגד מי שחטא. (עיין בס' הטיקרים לרבינו מוסר"י חלבו ז"ל מאמר ד' פ' ל"ח טייס). לוחס שובב ירבחל עד ס' חלכיך. כיוון שחשוב חל לבנך כנגד מי חטאת. ובערך זה חעשה גודל החשובה. וזהו פירוש הכחוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר חחכם מכל חטאחיכם לפני ס' חטהרו. כיוון שהכהן יח' ברוב רחמיו מכפר כפי חטאחיכם. ויזכור כי בשר המה. וכי בשון חולנו. ולא בערך כנגד מי חאל חטאחם. לוחס לחם לפני כ' חטהרו. שחשימו על לבבכם ותדעו לפני מי חטאחם ולפני מי לריכים לחם להטהר. וכבן:

תנו עוז לאלהים וכו'. יובן על פי דלויחא בילקוט על פסוק ויאמר חלהים נעשה חדם כו'. ר' סימון חומר נעשו חלאכי השרת כאחת כאחת וכו' אמר להם הקב"ה מה אחם מדיינין כבר נעשה חדם עכ"ל. וזהו שאמר חנו עוז לאלקים ר"ל חנו זה הכח להקב"ה והיה בשביל על ישראל גאותו וכבן:

להשמדם עדי עד . יתכן לומר דעדי הוא לשון תכפיל מעצם ויתגלגל בני יצחק לת עדים מכח פורב . ותמהו רז"ל דדבר מכעיר את הקדיק . דאל ידי מעשיו של הרשע ניכר מעשיו של הקדיק . תבל לעתיד לבוא בלא זאת יכירו מי הוא הקדיק כידוע . וזהו להשמדם עדי כשיכים על דהוא לעתיד לבוא . (בשם המגיד הקדום דקאזנין ז"ל) :

אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה . יתכן לומר על דרך שדרשו חז"ל . כשרואים בדמעה שחוקים יודעים שם יעשו פירות מה שאין כן בקליפה הוא ברנש . ולישרי לב שמחה דהוא מדריגה למעלה מהקדיקים . דהייט שהלב הוא יצר ותיקו חומד לרע כלו . וכמו שחרז"ל על דוד המלך ע"ה שהרג וביטל את היצר הרע . וכמ"ש ולבי חלל בקרבי . ולהם שמחה שחוקים לריכים לדהוג מן היצר הרע . וכמו דאיתא בפ"ק דחולין בכ' פחם בן יתיר . שהפילו בהמתן של הדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם . ומכן :

או יאמר על פי מה שחמרו הקדמונים ז"ל דת שוג שתידי היו העוג וכמו שחמר דוד המלך ע"ה למחה לך נפשי כמה לך בשרי . כן בקודם חזיתיך . להדיק מרגיש שחחה בעבודתו בהחלט . ואין חוזק בהסידות בהמילתו . ולכך בהשתוד הוא בחיים זריעה שהיו יודע שם יעשה פירות והוא בדמעה . ולכך ולישרי לב שמחה . דהוא מרגיש שמחה בעבודתו . וכמ"ש בכל עלב יהיה מותר . ולכך חמר הפסוק ודבר שפתיים אך למחסור . ועל דרך שחמרו לדריך לומר מילתא דבדיחותא קודם שלימוד כדי שיהיה הלוד מחוך הלושך . ובשהדם עושה

חת הלעות בבחינת ירחם חז חין לריך לזה . דיהיה בלא זה שחחה בעבודתו . ומכן . ועוד יש לפרש בלופן ג' ומיין בדהום לשבת ד"ה שחחים בלחחה ועשים וכו' .

ע"ש :

שלח חשך ויחשיך ולא חרו חת דברו . ליחה בחדרש חעפ"כ ולא חרו חת דברו . וקשה לבחין וכי שייך ח"ו למרות כנגד הקב"ה . הלא דליחה בחינה דבי הליהו חפני חס בחיה עליהם חושך . חפני שהיו בהם רשעים ולא היו רולים לעלות וכו' , ועוד כדי שיחפשו ישרחל בליהם לבשילהו היו שולים חסם וכו' . והקשה הלור החיים הקדום על החדרש וכי זה דרך החורה . כי היו שולים על חת שלא להחזיק ושיח עלמה . וחינן שהיחה הורחת שעה . כמו שליהו בהר הכרמל . וכהן ליחה בזוה"ק בחוריית ברית קוב"ה עלמה . וזהו חס שחרז"ל בחדרש כ"ר על פסוק ויהב היש לליחו לחגלו חנשי החבר הקב"ה עם חעשה בדהיות שיקרא להם היש וכדומה . כי הם רלה לומר שחמונים מחוייבים לפרוע ממי שעובר על החורה . כי כל עלמת חלויה על החורה . וחם כן בחבת חוסך היחה הורחת שעה . ולא היו שחמונים מחויבים לפרוע חן החלריים ולהביח עליהם חבת חוסך כי לח עברו חז החלריים על החורה . וזהו כוונת החדרש ולח טפ"י כן ולא חרו חת דברו .

ודו"ק :

או יאמר שלח חושך ויחשיך ולא חרו חת דברו . בחדרש ס"ר בשביל שלא קבלו דבריו בחרות . ובשהקפה לחשוב חלד נפלחו דבריהם . הלא לחמרו בטעם חדש כי לחבדה חלריה חם כן היו רולים שיהלה חת ישרחל . חלא הם לא היו לשלוח חותם

ממלכיות רק מילת׳ סעומים ממת סכיס לסם נעם. ולע מחמת ירלת׳ מלכים ומפחד כדר גלומו. וזכו כוונת המדרש שלא קבלו דבריו במהות ר״ל בירלת׳. וכבן:

ויעמוד פינחס ויפלל כו׳. ותחשב לו לצדקה. והטעם שמחשב לו למדקה יובן על דרך דלימת׳ במדרש רבה. גדולה למדקה שמקרבת את סמיים ומרחקת את סמיתה. וכנה מחלית סשקל סוה למדקה. ומל׳ של מחלית סוה מרומז על למדקה ונשמר לוחיות ח״י מ״ת. ומי מקורב ומת מרוחק. ובפנחס כתיב סשיב לת מת״י לוחיות ח״י מ״ת. ומת מקורב ומי מרוחק. וסוה סשיב סיסיס מי מקורב ומת מרוחק כמו סכא של למדקה. וזכו שלמר ותחשב לו למדקה וכבן:

מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה׳. למנה ילוע שכל סדבריס מה שמשם ית׳ עושה עמנו. סס בבחינת חסדים טובים. חלע שלין לנו מבינים עשה לת זלת. אבל לעתיד לבוה שחמלא כל סארן דעה. אז לנו נסיס מבינים לת חלב סחסדים. וזכו שלמר שכחוב מי חכס ויבן אלה למין סחתנה. כמו ולביו שמר וכו׳ דסוה לעתיד. וזה ויסבונו חסדי ס׳. וכבן:

למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם ואלהינו בשמים כל אשר חפץ עשה. ר״ל שמשם ית״ם רולה שמם יאמרו ככה. וזכו כל חשר חפץ עשה. כלומר לחירת הגוים היה נת חלכיהם נעשה גם סוה כפי חפלו חשר חפץ בכך. וזכו פי׳ בפשוק ולחמר לי חלכיהו לוד חסיו בו. כמו שלמרו רז״ל במס׳ גיטין פ׳ למזקין זכו טיטוס שרשע שחשב שהרג לת עלמו. ובשיב הש״ת לו עשה כי לני לני סוה. ר״ל שסוה סיס

כוס ויהיה לי וקיים לעולם ועד. ולין חלהים כלומר מי שטיטוס הרשע חומר כי לין חלהים. גם זה עמדי. ר״ל שלני רולה שיחמר כך. גם ליתת׳ עוד שם שטיטוס הרשע לוה לפני מוחו לשרפו ולפזר עפרו על שנעשה ימים. כדי שלא ימלא מוחו חלהי דיסודלי. על זה סשיב הש״ת לני לחיות ולחיות ולין מידי מניל. כלומר כי בידי לקבוץ חלקי סגוף ולהשיב רוחו חל גדכ. ולהחיותו בגוף ונפש. כדי להפרע ממנו. כמו שעושין לכל חדם לחרי מותו בחבוט הקבר. וזכו ולין מידי מניל. כי לין מכחה ולין תבונה ולין עלה נגד ה׳ להמלט ממנו ולין מנום מפניו. וכבן:

אנא ה׳ הושיעה נא. יובן על פי מה דליתת׳ בשם׳ ברכות דלין שנה שלה ונחסר י״ב. ולין הכשה שלה ונחסר ו׳. ושנה לחני נחסר כ״ח. נשוד כי י״ד על כס ים. וזכו לנת ס׳. שיהלים תיבות ו׳ משכשל ותיבת נת לן שנה לחני. וזכו לנת שיהלים ס׳. כי על זה לנו לריכים לבקש. והעיקר סוה להשלים חיבות כ״ח. וזכו שלמר סושיעה

נא: וכבן:

ואשא כפי אל מצותיך אשר אהבתי וכו׳. דילוע דים מלות שנה כנחות סגוף. וסגוף שתחוה לנה מחמת כנחתן שמרגיש בנה. לך כלדיק לריך שירלה שלא יעשה לוחן המלות לנה כנחתן רק לנה מלוה. וזכו שלמר לל מלותיך חשר חבכתי. מה שסגוף לוהבו בעבע. ושמיחה במוקיך. עשייתן סוה לנה חוקה. למוקה סוה דבר שלין לו טעם רק שהבורא ית״ש גזר עליהן וכמ״ש רז״ל מלות נחו ליהנות ניתנו. וק״ל:

קרבן רודפי זמה מתורתך רחקו. נבי

על דרך דלעיתא בפ"ב דמסכת שבת. שאמר ר' שמעון בן יוחאי שומת מפרכסות זו לזו שמכבדות ומקשטות זו לזו. תלמידי חכמים לא כל שכן. וזכו שמתפללת דוד שמיך ע"ה גם כן קרבו רודפי זמה. שרודפי זמה יש להם קרבות זו עם זו. ומתורגם רחקו אחר מחבירו בתמים. וכתן:

אשא עיני אל ההרים וכו'. יובן על דרך שלעיתא בפ' עץ החיים לאחר"י זלה"ה דקודם בריאת האדם היה שיווג מינים ובית לא היה תעלומת לעתיד. ולפליקים גורמים ביהודם לאדם בכל יום בריאת שמים וארץ. ורש"י ז"ל מפרש על פסיק ואשא שאלים וכו'. דשאר נעשה מאליהן ומקרב ללד מוזג ומדבקו. ועברו ישראל על שהריס ולא ילעו שיישים. וזכו שאמר דוד המלך ע"ה אשא עיני אל ההרים. שאני רואה בנשים של שהריס לאו לא היה לאחעלותא לעתיד. כיון דישראל לא היו יודעים שכשים. יודע אני שמאין יבוא עזרי. כיון שעזרי מעם ה' עושה שמים וארץ. שהיוצר היה מיניה ובית גם כן. וכתן:

והעביר ישראל בתוכו כי לעולם חסדו. יובן על דרך שפרשתי שדיוק דבמלריים כתיב שבתים אחריהם בית. וביישראל כתיב בתוך הים. והוא מפני שישראל נתדבקו בהשם ית"ש לחוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. וזכו סוד והעביר ישראל בתוכו. וכתן:

כי רוצה ה' בעמו. יובן על דרך שאמרו ז"ל הכל הוא בידי שמים חוץ מיראת שמים. וזכו פירוש כי רוצה ה'. מה שהוא בעמו. וכתן:

(מצלי) **מתן** בסתר יכפה אף. להבין מדוע דוקא בסתר יכפה אף. ויש לפרש על פי מאי שאמרו"ל בשם ב"ב מאי דכתיב ויהי מוכשלים לפניך בעת ההיא עשה בשם. אמר ירמיה לפני הקב"ה רבונו של עולם אפילו בשעה שכופין את יצרן ומבקשים לעשות לדקה שכשלים בבני אדם שאינם מסוגלים ע"כ. והנה ירמיה הבניה לא קללם אלא להסכל בעת ההיא. ולזה נומן שכתוב עלה ליהן לדקה בשאר כדי שלא יהיה חושש להכשל. ומאן בשאר יש לו כח להכפיה ההיא. ואם כן אין לאום עוד להכשל בעניינים שאינם מסוגלים. וכתן:

(חוב) **הן** כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. יובן על פי מאי דלעיתא בפסיקתא. שליהו תבע כבוד האב ולא כבוד בנן ודאמר לגמרי. יונה תבע כבוד בנן ולא כבוד האב ולא דאמר לגמרי. משום שהקב"ה מקפיד על כבודן של בריות יותר מכבודו. וזכו שאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים. שדיבר עם יונה ג' פעמים. ומה שאמר שלש ים לומר. כמו שאמרו"ל בימות האל עסקי יונה לא דיבר עמו אלא ג' פעמים. אבל בשאר עיר פעם שלישית דיבר עמו. וזכו שאמר עם גבר. כיון שתבע את כבוד בנן. וכתן זה:

ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה. יובן על דרך שאמרו דמזל אלול הוא בתולה. וכימים בם ימי לזון. ושעריס נפתחו עד נעילה. אלן שערי דמעות לא נעלו. ולכך מרמז בריס כרתי לעיני דהוא רומז לדמעות. ואיני לריך להאריכון על אלול שהוא מזל בתולה. וכתן:

אם אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי ומה אעשה כי יקום אל. עיין בתלמיך ז"ל על דרך שאמרו רז"ל בפ"ק דברכות יסורין ממרקין קל וחומר מאן ועין יעוי"ש.

ועל דרך זה ים לומר דשם מ"ל כוח רחמון מן כי"ג מדות וכוח רומז לקל ומומר. ולכך כוח מדת כחסד. וזהו ומ"ל זועם בכל יום. דעל ידי זה שכוח זועם ובחים יסורים על כחדם ושם מתרקים .. ועל דרך זה ים להבין מה שאמרם אסתר לולי לולי למה עזבתני. דשם היה עיקר כחטא על שכשתחוו לצלם של נבוכדנצר. ועיין בתוס' מגילה שלח היה ע"ז רק מלדעתי. רק שאמרו רז"ל שכשלו חנניה מישאל ועזריה קו"ח פלפרדעים. ושם כן חוזו סדור פגמו במדת קו"ח ולכך כזכירה מדת חל. דכוח רומז לקו"ח.

וכבן זה:

באיוב חרה אפו על צדקו נפשו מאלהים ובשלשת רעיו חרה אפו על כי לא מצאו מענה וירשיעו את איוב. ירחה לפרש על דרך שכתב כחר"י זלה"ה בגלגולים ובזוה"ק. כי איוב הוא בעלמו לא היה רחוי ליסורים כי היה לדיק וחסיד גמור. רק שהיה גלגול חרת שעבד ע"ז כל ימיו עד עת זקנתו. וזהו בחיוב חרה חפו על לדקו נפ"ו מחלטים. שחמר שנפשו נפש נקי ולדיק היה. ותימה כן שסרי נפשו לח חמוכרה מגלגול רחשון. ובשלשת רעיו חרה חפו על כי לח מלחו מענה וירשיעו חת חיו"ב בעלמו. במלבו ובגלגול זה. וזה היה חמת. שהרי חיוב בעלמו לדיק וחסיד גמור היה. ולבריו נכוים וברורים היה בה"ל:

איתא הבל אחד מישראל לריך לקיים המלות עשה של ואהבת לרעך כמוך. ולהבין למה כל ל' מישראל. אחי אפשר לקיים זאת בלב שלם אלא כל אחד רואה מסרונות של חביריו. ויש לומר דכוונת שכתוב כך הוא. ואהבת לרעך. ואם תאמר ואחיך אפשר כל"ל. לזה אומר שכתוב רחה ושמחתן אלא ירא ה' לדיק בחרץ אחר יעשה טוב ולא יחטא. ושקב"ה טוב לכל ואוהב אותם. על כן כדבק במדותיו ואהוב כל אחד של ישראל. אפילו שאתה רואה מסרותיו. וזהו פירוש כמוך אחי ס'. כמו שאתה יח"ו אוהב אותך. וכבן זה:

לשם יחוד קו' בדחילו ורחימו וכו'. יובן על דרך דאיתא בזוה"ק פ' משפטים אין ירחה ואין ירחה קו'. פירוש דכתחילה לריך כל אדם להרגיל את עלמו שיהיה לו ירחה חתחה. ומזה יבוח למדריגה אחרת. וכשיהיה בבחינת אחרת חזי יזכה לבוח אל אחרת למדריגת ירחה עילחה. וכבן:

ביהודא שלים בשם כל ישראל. יש לומר כמעם על דרך שכתב הזוה"ק על פסוק כי חלק ה' עמו לבכל שכנויים יש לע' שרים ויניקה. אבל בשאר הוי"ה כ"ה אין לאיש שום יניקה כלל. וזהו בשאר לבוח לכל ישראל דוקא. וכבן:

חיחוד והיראה לחי עולמים. דכתה אם אחד מוסב את מבינו וכוח מתיחד תמיד עמו בחחדות אלו אין לו ירחה ממנו. אבל אלו הקב"ה הפ"י שאנו חוהבים ומיחדים שמו בחשבה לריכים לירח ממנו. וזהו רק לחי עולמים. וכבן:

המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים. פירוש שבשם ים' מאיר לדרים על האדץ. ר"ל שמשפילים ח"ע עד לאדץ. ושם הלדיקים שמשפילים את עלמם תמיד. וכמו שפרשתי פסוק ויה זרעך כעפר האדץ. אחר אם יוכל אים לממות את עפר האדץ גם זרעך ימוכ. עיי"ש:

או יאמר דמרומז על האון שהם בחוכנים בחרליות. וזהו ועדרים עליה. ואף על פי כן כוח מאיר לשם בהמים:

ויחד לבבינו לאהבה וליראה כו'. פירוש שיהיה לנו ירצת כרוממות לכוח ירצת כבוכה. וזהו ולא נבוש לעולם ועד. פי' לעולם הבא. וזהו שאמר דוד המלך ע"ה שעבר מרפתי אשר יגורתי. ר"ל שמרפא על ירצה תחלה. וכוח כי משפטיך טובים. כי לפילו המשפט שמשם ית' עושה עם הצדק טובה היא בחמת. וזהו שאמרז"ל אין עושין מצוה מזכירין. שבעושים כוח מזכיר להשמה. כמ"ש הזכ"ק חצה ללא שלקא היא נורא מבשמין ליה. גופא ללא שלקא היא נהורא כו':

הבוחר בעמו ישראל באהבה. ואחר כך אנו אומרים ואחבת כו'. יתבן לומר על דרך שאחב הזכר בק' כל היום אשר ידבקו לבו. כל היום דא לדיק כו'. דלזאת תדיר לגבי מצוותיה כבעלה לרחים לאתחתא תדיר. ידבקו לבו ליכו רחים לה ולבו דליכו מצוותיה דיליה ידבקו לבו לאתדבקא ביה כו'. וכמה מזה שים אחבה למעלה נמשך לנו גם כן אחבה לקוב"ה. כמו שאמרתי מאחרי כרך הקדוש זללה"ה כשאני מתדבק במקור חזי אני יכול לעבוד את כתי"ת. וזהו שאמר שבוחר בעמו ישראל באהבה. ואם כן באהבה היא במקור. ועל ידי זה יש לנו כח לאחוב את כתי"ת. וזהו ואחבת את ה' אלהיך כי':

לתקן עולם במלכות שדי. יובן על דרך שאמרו רז"ל בסוף עוקצין. עתיד הקב"ה להחיל לכל לדיק ולדיק ג' עולמות. שנאמר להנחיל אוהבי יש. ובמדרש תנא ולאים את אוהבי ופני לא ירצו. מלמד שהרצה לו הקב"ה למשה קבר של תפילין דיהוה לוי"ת. וכאחו המפרשים דכל לדיק הוא בחינת משה. (עיין בחל"ת בשהרש"ל) וכמו שאמרז"ל בגמ' משה שפיר קאמרת. ואם כן כל לדיק יש בחינת לוי"ת. ואיתא שם במדרש. לימתי הוא מגלה כבודו בשיאבדו כו' שנאמר כליל יחלוף. ואחר כך ושגבה ה' לבדו. ואומר ונגלה ה' כו'. וכמה כל זמן שלא נתגלה כבודו ית' הוא בבחינת לוי"ת ונחסר ג"י שהוא הפנים של תפילין. אבל לעתיד לבוא בשיתגלה לנו כבודו ית'. יקויים להשמיל אוהבי יש. וזהו שאנו אומרים להעביר כו' לתקן עולם במלכות שדי. ונבין:

עד נטוילת ידים. יתבן לומר דקיי"ל כרבי אלעזר בן ערך. ואחז"ל ט"פ ונטמיתם כם ת"ת ונטמיתם אלא ונטמתם לפי שהמלכיות אסורים כם מטמתים לבו של אדם ומדה טובה מרובה כו'. ומ"ש בשמיקון נע"י לדבריה המותרים יותר כם מטיבים כלב ובזה נבין מ"ם ר"ח בן ערך לב טוב. וק"ל:

פרקי אבות

אל תהיו בעבדים המשמשין את הרב כו'. יתבן לומר על דרך שפרשנו בפ' שמות דכוותא פרעה היה שיעבדו שיראל את ה' על מנת אלא לקבל פרס. וזהו אלא לשמה. וזהו שכתב האר"י זלה"ה דפרעה היה יונק מן שם אלהים דשם נתפשטו הכוחות. מה שאין כן בשם העלם הוין שם עבודה לקבל פרס. וכדכתיב אני ה' אלה שיתי. וכשהעבודה היא על מנת לקבל פרס אזי היא בבחינת שיעוי. כיון שאשר הוא דבר מוגבל. וכמו שאמרו רז"ל כי גדול עד שמים חסדך וכו' כאן בעומין לשמה כו'. דשם העלם אינו שורש רק על אותן שעובדים על מנת אלא לקבל פרס. וכדכתיב ה' בשמים הכין כסא

דסם בעופין לשמה. ולכן לומר בתוך הקדוש לא תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל כו' ויהי מורא שמים עליכם. וכבן:

והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. שלשון נסבר לשלום מיושר. ויתכן לומר על דרך שאמרו רז"ל לשון להסניף את הרשעים בעולם הזה. והיה הכוונה לומר שהוא מקבל את כל האדם ומשמע לפילו הרשעים. לזה אמר בסבר. פירוש בסשברה לשלות לו פניס יפות. לשל בשמת היו מקבל לותו בפניס יפות. סיינו לכשהוא אדם רשע דלא לשוב להסניף לותו. ודו"ק (מתוסני הרב סק' מכר"י מרהדוויל ז"ל):

והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה. ולריך להבין מה הוא מלוה קלה. ויתכן לומר על דרך שאמרו רז"ל יפב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מלוה. והוא בחינת מלוה קלה ועל זה לריך להשכר. (מתוסני הרב הקדוש זצ"ל דק"ק רדוויל):

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי חטא וכו'. יש להבין למה בתר דווקא בהלו הג'. ויתכן לומר דהרמז הוא מהחורה. דלריך במסורה שלשה פעמים ולריתם. תד ולריתם על התנים. ב' ולריתם את הארן וכו'. וג' ולריתם לותו. והוא הרמז לזה. דע מאין בתת הוא ולריתם על התנים. ולאן אתה הולך ולריתם את הארן. ולפני מי אתה עתיד וכו'. הוא ולריתם לותו.

וכבן זה:

חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה כו'. להחורה היה לריך לומר כלי חמודם. ויתכן לומר דהיה עניו תחוב וחמדה אל הש"י לא היה לפשר להחדש להשיג לישה מהש טוב. אלא על ידי החורה הקדושה יבין לישה חמדת טובה. ומפני זה אמר כלי חמדה. פירוש דהחורה הוא כלי לידע לישה חמדת טובה. ודו"ק:

הכר נתון בערבון ומצודה פרושה על כל החיים. יובן על דרך שאמרו חז"ל לדיקים נתפשים בעון הדור. והוא שלא בערבות. וכבן:

הוה רץ למצות קלה ובורח מן העבירה. יובן על דרך דאיתא בש' עשרה מאמרות דמלות עשה מגיות על ל"ת. וז"ש סור מרע. וספעולם לזה ועשה טוב עיי"ש. וזהו שאמר בתחלת הוה רץ למלוה וממילא תהיה בורח מן העבירה. כיון דהיא מגיעה על העבירה:

ששבר מצוה מביאה. ר"ל שכר של מלוה הוא שנורלת לו עוד מלוה. וזהו פירוש הפסוק היום לעשותם ר"ל לעשות המלוה ולמחר לקבל שכרם. ר"ל זה הוא השכר שיגרול לו עוד לעשות מלוה. ויש להבין מפני מה שייך שכר על המלוה בעולם. שלא המלוה בעלמו גורמת לו כך"ל. שלא יש לומר על פי מה שאמרז"ל שהאבות לא שלמה בשכר הילר הרע. ומקשים התוספת מפני מה היה להם שכר. ותילו התוספת מפני שהיו מביאים את עלמם לזה שיתבטל הילר הרע מהם. והוא הדין הכא במי שעושה מלוה והוא הביא עלמו לזה. וזהו גורם לו עוד לעשות מלוה. וממילא יש לו שכר על כל מלוה ומלוה. וזהו פירוש הפסוק והיה עקב תשמעון. ר"ל המלות שתהיה בעקב לאחר המלוה לתשוקה. ולא כן תקשה מפני מה יהיה להן שכר. שלא ושמר ה' אלהיך לך את הברית אשר נשבע לאבותיך זהו השכר אשי מומן לך גם כן. וכבן:

בל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי . ויובן על דרך שכתב המהר"י אלבי"ס שבכל שם טוב"ס שמזכיר לחבר ברוך שתמר לריך ליזהר לכלב שם טוב"ס ותד"י . וזהו מהו שתרז"ל כל המחלל וכו' . כי הנה טוב"ס ב"ה הוא בחינת סתר דהי' לפפר למפרע בשפוותא . והנה תד"י הוא בחינת גלוי . וזהו כל המחלל שם שמים לסוה בסתר היינו שם טוב"ס ב"ס דהיינו מכוונן לכלול לוותו הנה עם שם תדל"י . נפרעין ממנו בשם תדל"י לסוה בגלוי שסוה בחינת דין כידוע . והבן . (בשם הרב הק' ר' מיכלי מזלחטשוב ז"ל) :

ואל יבטחך יצרך שהשאול בית מנוס לך . פירוש שלא כשתטיס בשאול תהיה בשלום . כיון שעל כרחך תהא עולה ב"ל שתהיה עולה פעם אחת בגלגול . והבן :

בעשרה מאמרות נברא העולם . ויובן על דרך שכתב הזוה"ק למידע בכללה ולמידע בפרטה . והנה כל התורה כולה היא לבוא אל שורש התמונה . וכמו שתאמר וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמור אנכי וזוה הפרט . וזולת התורה לא יכול לבוא לתמונה גמורה . וכמו שתאמר לא יקום עד אחד בחיים . שהוא עניו קריאת שמע . דע"ין ודלי"ת גדולים . לותיות ע"ד . לכל עון ולכל תטאת . דכל זמן שיש תטא בתדש לא יקויים הק"ם . והפרט הוא לבוא אל הכח אל הפועל . והשבועה הוא גם כן בחינת התמונה . ושבת הוא זכר למעשה ברהשית . וכבד הוא גם כן זכר לשבת . והנה כל התומות מודים גם כן שיש מלטים . אך שאין מקיימים את התורה . והתמונה שהנה לויה כלוס . מאחר שאינם מקיימין את התורה . ולכך נאמר בעשרה מאמרות נברא כנגד דיבור להוליך מן הכח אל הפועל . וזכר שמו יתי' על כל מעשה בפרט כדי שכדא לעשות את המלות בפועל ובפרט . ובזה יובן שאלת הרשע מה העבודה בפרט ודי שאומרין בכלל ולמה לנו העבודה בפרט . והנה על בריאת האדם נאמר גם כן ויאמר אלהים כדי שפפרט יהיה נכלל בכללו . דאין בכלל אלא מה שבפרט . וכיון דאין רלונו בפרט . ממילא אין לו כלל . ולכך נאמר בעל התגדה . ולפי שהוליך את עלמו מן הכלל כפר בעיקר . והבן זה :

או יאמר על פי מה שאמרו חז"ל דשכר מלוה בהמי עלמא ליכא . כיון דהמלוה היא רוחניות . ועיין במדרש פרשת פנחס בדין הוא שיטול את שכרו . ואף מה שעל ידי המלוה נתקיים העולם על זה מגיע לפה שכר . כיון דהמלוה גם כן הוא שיתקייס העולם הגשמי . ומה שאמרו שכר מלוה בהמי עלמא ליכא . לייטו שכר מה שהוא מקיימין מלות הפה יתי' שזה הוא רוחניות . וזהו שנאמר חתת תשר קיצה לתלטיו ויבפה על בני ישראל . בעבור זה מגיע לו שכר בעולם כזה מה שכיפר על בני ישראל דייקא . (בשם הרב דמעזיבוז) . ועל דרך זה יובן מה שסביא בילקוט ישעיה (רמז שס"ג) ופעת הוא יעמוד מיכאל השר הגדול כו' . ולפי המדבר בלדקה בזכות שקבלו את תורתי . שתלמלת כן היה מחזיר את העולם לתוהו ובוהו . ואם כן מגיע להם שכר שהם מקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וכביכול כאלו יש יגיעה אם העולם לפניו יתי' . וזהו לא הורשה לומר לשום מלאך מ"ו רק הפה יתי"ש בעלמו והבן . וז"ש ומה ת"ל . והבן :

הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו. עושה ואינו הולך שכר מצוה בידו. וזכו למוז בפסוק תמרי יוסבי ניתך. סיינו סיוסב בנית המלכ ולינו עוסק. ולמר עול יסלוך סלב. ר"ל שהולך ועוסק. וממילא ללמד עוסק ולינו הולך. וסבן:

מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע וכו'. להבין מה שהזכיר המנא דוקא את מכרסם מע"ס ולא את משה רבינו ע"ס שהיה בזמנו. יתכן לומר על דרך שכתב המגלה עמוקות לתכרסם לבינו ע"ס היה מתקן בחינת נוגה דסוה מצורב טוב ורע שמשה נשמת כגרים. ומבחינת נוגה סוה כל לבר ברשות כגון לסילה ושתיה וכדומה. ובזוה"ק ליתא נוגה סוה סירוסת ניחודא וסיפא בפרודא. פירוש בתחלת דבר ברשות יש בה מלוס דסוה לקיוס סעולם. אבל בסופה כשהאדם מוסב להגלת עלמו למלאות את תאוותו סוה בפירודא ובסול יתפרדו כל פועלי און. וז"ש בליע דסוה נשמת גרים ספרך נא מעלי. והדין לדבריו דתכרסם לבינו ע"ס היה מתקן בבחינת נוגה דסוה ממונע וזכו שתמר המנא. מה בין.פירוש הממונע של סניסם. לתשבר להיות גם בתלמידיו של בלעם מדות טובות. ותמר בתנא הקדוש תלמידיו של תכרסם לבינו מוכלין בעולם הזה ומעלין את הלברים של רשות לבחינת טוב. ועל ידי זה נוחלין עולם הבא. אבל תלמידיו של בלעם בעולם הזה סוה למלאות את תאוותם ומשום זה יורדים לבאר שחת. כמ"ש כו':

שנו חכמים בלשון המשנה. יובן על דרך שתמרו חז"ל דבזכות שמשה יהיה קינון גליות. כמ"ש גם כי יתנו בגויס עתה לקבלם. ועל דרך שכתבו גורי כתר"י זלה"ה דשמילוים מן ג' תהי"ם מבלעדי סתוחיות בעלמם מספרם עולה בגימטריה משנה. ובזכות הלו בשמות יהיה בגאולה כמו שנאמר בפ' שמות תהיה תשר תהי"ה כו'. ולכן תולה המנא בגאולה בשנה. וסבן. ומה תמרו רז"ל בפרק זה מעלות התורה לקושה במ"ח דברים. ומהעלה שמ"ח סוה כל שתומר דבר בשם תומרו מביא גאולה לעולם. ושם כן זה שתמרו בשם שהנאים תף בתחיית השנה וסוה גם כן בבחי' בגאולה כמו שמשנה בעלמה. וזהו שתמר דרוך שבתר בשם ובמשנתם. מהו שבשם תומרים בשם תומרו. וסבן. ותף ללחר תחיית המשנה לין תורת המשנה יכולה להתגלות. מכל מקום תמרו חז"ל דקודם משן תורה מלאו משה להשם ימ' שהיה עוסק בפ' פרה ויהיה תומר תליעזר בני תומר פרה בת שתים כו'. ושם כן סוה למעלה מן הזמן. שתלל השי"ת בעבל ושתיד שויס. וכמ"ש ועשה גבורותיו שהשלה ברקיע וילכו. וסוה סוד נעשה ונשמע. עומי דברו לשמוע בקול דברו. ולכך היו יכולים לומר בלשון המשנה תף לחר תחיית המשנה. ובשוד בחר בשם ובמשנתם. ובזה יובן מלמר חז"ל שתמר משה להקב"ה מי שבעליונים ושתתחתונים ברשותו יהיה שלכה משמו של בשר ודם. ושהיכו השי"ת שסוה עתיד לפחות בפ' פרה תחילה ומה תשובה לזו שתשל ועדיין הקושיה במקומה. לך בחמת דפרה סוה תוקה. ותורתו של ר' ליעזר היה בבחינת תוקה. שהיה למעלה מן השכל. (ובזה יובן פסוק תם בזיקתי תלכו. פרש"י ז"ל על מנת שתהיו עמלים בתורה על דרך שתמרו רז"ל לתי ביתם לי גבורה). וזהו שבתר בשם ובמשנתם. דעיקר מה שבתר במשנתם סוה משום שבתר

בסם. וכמו שהרי"ל בגמ' מחיר בני לומר בזמן שהמדם מלטיר שכיסם מה לומרת כו':

או יאמר על דרך שפירשנו בס"ד על ברכת המזון. אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו כו'. והוא שבשעת מתן תורה מחזירה על כל לומה ולשון ולא קיבלוה. וזהו ונתן לנו כו'. לנו דייקא. את תורתו כמו שפירשוה חכמי הדור. לך דבחמת יוקשה תמהי לך לתמרם המורם שבעל פה. לך דיש לומר דשמרו חז"ל על פשוט לה בשמים כיה. דעיקר המורה ופירושה ממסרו לחכמי הדור וזהו ונתן לנו לנו דייקא. לך דבחמת יוקשה תמהי לך בכתב המורה שבעל פה כמו שהורם בכתב וחז לה כיה מחלוקת כלל. לך דשמרו חז"ל על פשוט לכתוב לכם רובי תורתי כמו זר נחשבו. לפה שהי"ם שיעתיקו את המורה ללשוניהם בגויהם בימי מלך מלדים וחם יהיה הכל בכתב ת"ל מה בין הלו לחלו. לכן לה רלה הקב"ה שידעו המלדים את המורה שבעל פה. וזו ברכת המורה אשר בחר בנו כו' ונתן לנו את תורתו שבעל פה. כדי שיהיה חיבור בין ישרחל להקב"ה ית' ולכך לה נכתב בכתב. וזהו ברוך שבחר בהם. ולכך בחר במשחה ולה בכתב בכתב. והבן. ועיין בפ' חלת פשוק כתוב לך את הדברים כי ע"פ הדברי'הלה עויי"ם בפרש"י ז"ל והבן:

ליקוטי אגדות הש"ם

(במס' ברכות) **בשחלה** ר' יוחנן בן זכלי ככנסו תלמידיו

חלנו וכו' אמר להם סלוחי שיהיה מורת שמים עליכם כמורת בשר ודם. ולכלורה יפלח מחוד. חלח בעלמו אמר שחיננו ירח מחדם שחם ימיתנו אין מיתתו מיתת עולם. ויהבן

לומר שפירושו על דרך שחמרו רז"ל בגדיש של פשוק למטן תהיה ירחתו על פניכם לבלתי תחטחו זו ירחת כבושה. וכך היתה כוונתו כאן גם כן מורת בשר ודם אין הכוונה שהוא ירח מפניו שמח יכרגנו כשרולה לעשות את העבירה. חלח שמתביים מבני חדם בלדיקים שיהיה נקל בעיניהם וירד מהשיבותו וערכו ויבוש ויכלם לחרי כן להיות פניו חליהם כשירגישו ממעשיו הרעים. ועשור כן הוח נמנע מלעשות את העבירה וכושם את ילרו וזהו ירחת הבושה הלוממות כילוע. וזהו שהרכם שיהיה לכם ירחת הבושה. וסבן:

וכי מחחר דמדת הדין מעכבת חלו למה מחכין. חלו מחכין כדי לקבל שכר. ילוע שהשם ית' רולה להשפיע לנו חלח שחין חלו רחויס · וזהו מדת הדין המעכב ר"ל המחחיס מעכבים. ושם כן חלו למה מחכין. כי זה הוח לער להשם ית' יותר. כי כשהבן מלפה לחביו שיהן לו וחביו חינו יכול למלוחת את רלונו יש לחביו לער גדול. ותירן חלו מחכים כדי לקבל שכר. ושם כן יש להשם ית' נחת רוח ממה שחייך לנו השכר ושם כן חלו נותנים זה השכר להעביר את מדת הדין המעכב וזהו פי' הפסוק ושמר ביום השוח שהם חלקינו זה מדת הדין קוינו לו. רלה לומר חנו מחכים ויושיענו ר"ל כדי לקבל שכר. ובזה השכר חנו מספיקין חת הדין לרחמים. זה ס' קויני לו שגילה ונשמחה בישועתו. ר"ל שיהן לנו שפע טוב הן וכבוד ולון חמן:

תורה חרן על בניהם על מי שהוא עוסק עמהן בשעת מריבה. והכי חשה רבינו ע"ה לח כיה רולה שיהיה במחלוקת. וכמו שחמר בכתוב ויקס משה וילך חל דתן וחבירם.

ואם כן כל המקיים סיום תורה על מנת לכינוי ע"ש. למנצח קרח ועדתו שמחזיקו במחלוקת לפיכך ופלאתם כתלמה את פיה וכו'. וסכן זה:

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. לכנין את זאת. דכתיב במס' יומא למי לה שם"ס פכוקי תהלתי כתיב כי גדול עד שמים חסדך וכתיב כי גדול מעל שמים חסדך. ומשני שם"ס כאן בלומד שלא לשמה הוא עד שמים. וכאן בלומד לשמה הוא מעל שמים. וזהו כוונת בגמרא. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. שלמד לשמה והוא על שמים: וסכן:

כל כישראל מסעודתם חגן והיינו משמחו עובר על ממש קולות. ויתכן לומר רמז לזה במאן תורם כתיב ס' פעמים קול (עיין בפ' ותחתן) ותחית כתורם הוא במיתת חתן וכלה כידוע:

והנה ים לדקדק שבברכת שום תשיש מסיים חתן וכלה ובברכת אשר ברא מסיים החתן עם הכלה. ויתכן לומר משום דבשעת הברייתו לאדם לא היה הזיווג פניה בפניה ולא היה יחוד בשלימות ומשום זה אנו אומרים מקודם חתן וכלה. ואחר כך לאחר כן היה הזיווג פניה בפניה ויחוד היה בשלימות. ומשום זה אנו מסיימין חתן עם הכלה דהוא בחיבור. וסכן:

אמרו עליו על מלאך המות שהוא מלא עיניים וקשה למה דוקא מלא עיניים ויתכן לומר על דרך שאמרו רז"ל בעין הרע וסלב חומד והוא בעבירה וזהו בעין עין מלאך שהשם למלאך המות את העין. ובעבור רבוי מבטיו בעיניו בעשה מ"ש מלא עיניים. וזהו שאנו מתפללים בליל שבת ויזכיענו מצוותיך ומזכה למלאך המות כי בשלא יהיה לנו עינא בישא לא יהלוט בנו חרבו דמה"מ שהוא בא מעינא בישא. וסכן:

ה' ה' מלי ס' קודם שיחטא. מלי ס' לאחר שיחטא. ובקשם הרא"ם ז"ל למה זה לוקה הרחמים קודם שיחטא. ויובן על דרך שהרז"ל בפ"ק דברכות למלאך עוזהו הקב"ה לא יכול לי. וזהו הרחמים קודם שיחטא שלא יחטא וסכן. ועל דרך הקבלה יתורץ שבתבו שמי שממשיך על עצמו את הרחמים מעולם שלילות שהוא בשם ע"ב מובטח זה שלא יחטא. כמו שנאמר מלי ס' לא אניתי. כ"ל שלא יש שום שיהו ח"ו בזה העולם כידוע. וזהו מלי ס' קודם שיחטא כ"ל בזהו העולם שלא יכול להיות שחטא. וסכן כי עמוק הוא:

איזה חכם המכיר את מקומו. על דרך שנאמר שכתוב לך לא תהי על מקום שמר וכו'. וסכן:

אותי עזבו ואת תורתי לא שמרו. בגמרא שלותי לותי עזבו ואת תורתי שמרו. יתכן לומר דכוונתם לומר הוא על המתקיים במליאות שבי"ת על ידי חכמת הפילוסופיא. שהם יולאים מהשם והתורה החלהות. וזהו שאמרו שלותי לותי עזבו שלא יהיו מוקיים במליאות שבי"ת ומפני זה היה נמשך ואת תורתי שמרו בתמימות. וסכן זה:

במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו. ויתכן לומר דבקבלת הטורח לחם מולת גדולתו וכו'. כמו שנאמר ואתה מרכבות קודם. והקב"ה שוכן את דכא ושפל רוח. וזהו שכפפ עליהם הכר כגיגית שיהיו בבחינת שפל רוח. וזהו פירוש שם אתה מולת ענוותנותו. וסכן:

(בב"ב פ' השותפין) **ר"י** אומר גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה. שנאמר שמרו משפט ועשו לדקה

כי קרובה ישועתי לבוא ולדקתי להגלות. על דרך שאחז"ל שחיקנו פירות ככסים לבעל מחת פרקוסה ולדקה הקרוייה לעתיד לבוא חלק הפני"ת מפירות הנכסים. ואז גם אני אפרד מחבכם. אך דקיימת לן דאם נכנית אניה אינו חייב לפרותה עוד. ואם כן יש למוש פן לא יחפוץ לגאלינו אנית וזהו כוונת הפסוק נפני לה' מטומרים לבוקר טומרים לבוקר. כלומר שאנו מצפים לגאולה אניה אחר הגאולה הראשונה של יציאת מצרים. וכפעם כי עם ה' אחסד והרבה עמו פדות. וכבן:

איתא במדרש ובזוה"ק בשירבעם בן נבט היה קטן ביקש הקב"ה לסלקו מן העולם בקשו המלאכים עליו רחמים שלא יספר קודם זמנו. וזה שאמר במדרש ר"י במקח הוטך שאמר הקב"ה למלאכים רחוייס הם המלריים ללקוח במוכך מיד הסכימו המלאכים ולא מרו את דבנו ע"ל. כלומר בשביל שאמר הקב"ה רחוייס הם המלריים ללקוח דייקא. מיד הסכימו המלאכים. אבל חילו אמר שילקו דשני ישראל אפשר שלא היו מסכימין מיד וסיו מבקשים רחמים לבעל גזירתו כמו בירבעם בן נבט:

(בשבת פ"ב) **איתא** מעשה בגר אחד שבא לפני הלל הזקן ואמר ליה למדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחד. אמר ליה מאי דסני עלך לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה זיל גמור. ואנא תשובת הלל היתה רק פירוש הפסוק ואשבח לרעך כמוך. נראה פירושו דהנה כלידן פעמים הוא בגדלות. ופעמים הוא בקטנות. וזהו ידוע שאף שבלדיק בשהות במעלה העליונה ר"ל כשמדבק מחשבתו בעולם העליון מכל מקום קוב לריך לירד מפני שהירידה הוא לצורך עליית וזהו שאחז"ל הגר מהלל למדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחד. שאתה תמיד ברגילות אחד ובבחינת עליית כיון שאני מזדכך במחשבתי למעלה ועל כן אני רולה שאתה שם. ואמר ליה הלל ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. היינו שלריך אתה להטעות גם מבירך לזה המדריגה. ובאיזה מופן בזה שאתה יורד ממחשבתך אליו ואת כן הירידה לוכך עליה הוא. ובבן:

בשהיה ר' עקיבא מתורים ויה ר' יהושע סגריסי מביא לו מים בכל יום. פעם אחת מלאו שומר בית התורים ואמר לו מיניך מרוצין שאת לאחוך בחת שפך לו אליו והשחיר לו אליו. והוא היה נלרך ליטול ידיו לאכילה וגם היה לאת לשהות נטל בכם ידיו לאכילה ולא שהה. אמר ליה היה לך לשהיתו ולאכול בלי נטילה ר"ל מוטב שאחית עלמי ולא אעבור על דברי חבירי. יש להבין מה שאמר ר' עקיבא מוטב שאחות מיתת עלמי. הלא היה מספיק לומר בקילור. מוטב שאחות ולא אעבור כו'. אך נראה לייסב על פי מאי דאיתא בשם' ברכות שאמר ר' עקיבא לתלמידיו כל ימי הייתי מלטער על פסוק זה ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך. מתי יבוא לידי ואקיימנו עכשיו וכו'. ופירוש מתי יבוא לידי ואקיימנו. ר"ל שהיה מחשוב ומלפף למות על ידי קדוש השם וזהו היה חשוב אללו מכל מחמדי מכל. ומכל כדברים שבעולם. וזהו היה כוונת קדשו של ר' עקיבא. שבל כך היה גדול ונעלה אללו לעבור על דברי חבירו. אפילו למות מיתת עלמו בשמת ולא על ידי קידוש השם. ולא לעבור כו'. ובבן:

באופן אחר נראה לומר בפשיטות. כי מי שיוכל להמית את

נפשו ולרוות את צמאונו . ואינו עושה כן ומת בצמא עובר על לא תעמד לנפשותיכם לדרום . וכאן למדנו רז"ל שמחבב עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא . וזהו כוונת קדשו של ר' עקיבא מוטב שתמות מיתת עצמי . כלומר כל כך גדול וערך חללי שלא לעבור על דברי הבירי . עד כי בחרתי למות מיתת עצמי ולעבור על לא תעמד לנפשותיכם לדרום . ולשפקיר חלקי לעוה"ב . וכל זה מקבל על עצמי כדי שלא לעבור על דברי חבירי כי חמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה . וכבן :

החנוכי הפלאי . ע"ש בשבי י"ם עדות ליסרהל . ושקשה בחור סחיים מפני מה לא כתיב כשדר י"ב . ונדין על דרך שכתב בחי"י זלכ"ם בשפס" של שפס קודש גובר סדין מ"ו . ואם כן בשם שסיס שפס כשדר לא סיס כל כך רחיס . אבל כשכתוב שלא כשדר . הוא רחיס שיסרהל שם במעלה כל כך . תשפ"י שמרהה דין ח"ו מכל מקום הוא טובה ליסרהל כמ"ש בזוה"ק על פסוק ולחם הדבקים בה' תלכיב"ם לחי עפ"י כן חיים כולכם כיום . וכבן :

ארך עיין בזה"ק פ' בחוקותי . כל מצוחין לחפין בחפין לא נקרא חרך . ועיין בפסוק פנים בפנים ליבר כ' עמכם ולכך כשהחדש עוסק בתורה בחשלה לשמה לכוח לכוח בחינת לחפין בחפין לא נקרא חרך . וכבן :

רמזים בכל דור ים שלשה בני אדם שהם בחינות מ"שה מ"סרן מ"ור . והם נקבל מ"שחים מ"ח מ"מה . כ' חיים ובניו . מזקים במקום גבורי"ל . יהודה במקום מי"כאל . כ' חיים במקום עורי"אל . והם מג"ן :

(יחעיה) **אני** ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים . י"ל על פי דאיתא בכתבים דשם הקדוש אהי"ה והם הקדוש חד"י עולים אלפי"ם . וזה במחקה של שם אלהים דמורה על דינים . וזהו אני ראשון דרומז לשם אהי"ה דנקרא ראשון שהוא בכתר . ואני אחרון דרומז למלכות דשם שלה הוא אדנ"י ומבלעדי אין אלהים ומבלעדיהם אין אלהים וזהו במחקה . וכבן :

בגמרא שם רואה שילהו מתגבר עליו יקרא ק"ש . דהייגו שיבטל עצמו להשי"ת ואז יוכל לו . דכל זמן שהוא דבר נפרד אינו יכול לעמוד נגדו משא"כ כשיודע שאין בכחו להשחם נגדו אז מתגבר עליו כמ"ש ביעקב מצינו ע"ש שנאבק איש עמו שהעלה אבק עד כשם בכשד . שיעקב היה יודע שאין בכוחו להשחם נגדו . ועל דרך זה יתבן לומר ומוחר אדם מן הבהמה אין . דיש נפש השכליות ויש נפש הבהמיות . והמוחר שיש לנפש השכליות מן הבהמיות . שנפש השכליות יודעת שהיא אין מה שאין כן נפש הבהמיות . וזו"ק :

יבדל אלהים בין האור ובין החושך . ים לומר שהשם מלהים הוא המבדיל בין החול ובין המושך כי הלא כתוב כתיב ויקרא מלהים לאור יום . והלא השמך לה כתיב קרא מלהים לילה . וכדלתיתה במדרש ב"ר . וז"ל ויקרא מלהים לאור יום תאר רבי מלעזר מין הקב"ה מימד שמו על הרעה חלה על הטובה . ולחושך קרא מלהים לילה מין כתיב כאן חלה ולחושך קרא לילה עכ"ל המדרש . ובזה ים לפרש מאמר החכם בקהלת ורפיתי לני שים יתרון לחכמה מן הסכלות . כיתרון החול מן החושך . והוא כי מודעת זאת מה שהקשים מפרשי הסגדה . הספרש שבין החכם לברשע . דהמו שזה חומר לכם כן החכם חומר לחכם . לך ים לומר בהילוק שהחכם מזכיר לת השם . וברשע לינו מזכיר לת השם . רק חומר מה שעבודה זוחה לכם . ולפי זה ים לומר . ויש יתרון לחכמה מן הסכלות . כיינו שם הרגיל לידע יתרון החכם מן הסכל הוא ברשע . על זה מציב כיתרון החול מן החושך . כלומר כחותו הסבדל והספרש עלמו המבדיל בין החול ובין החושך וכל"ל . והבן :

ויכולו השמים והארץ וכל צבאם ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו בו' . עיין בפירוש רש"י ז"ל . ותפשר לומר דהפסוק בא לתרן קושית המפרשים לין ברת הש"ת חשר לין לו תכלית . דבר תכלית . ולפי קט שכלי נרחה דלין זה קושית . כי הם היה העולם יהה הציקר היה ציין הקושית . חבל לפי החמת התכלית הבריאה הוא העולם בבא חשר עין לת רחתה זולתו . ומלת הבריאה גם כן לין לה תכלית . וזהו פירוש הפסוק ויכולו השמים וכו' . בהחוב מתמיה לת עלמו . לין ים תכלית לבריאת השי"ת . והשבת ויכל מלהים ביום השביעי וכו' דהוה מעין עולם הבא . כמלת הוא קשור בדבר שלין לו תכלית . ודוק כי קלרתי (ותי נרחה בספרים הקדושים יבין כי נכון הוא) מת"ת ז"ל :

הערת המוציא לאור

אם ימלא הקורא בספר הזה חיזו ענינים שבמו כו השם ושין בהם שום התחדשות לא פלוגן לשון מחר או תוספת ביחור לל נא יפלא ואת בעיניו כי כן מלאתי בכ"י קודם וירחתי לשלוח גו יד לפניה ולהשמיט :

גם [זאת יפיש נא הקורא על לבו שם ימלא בפיזה מקום דבר קשה שהבנה ידע נא כי מדרך דו"ח פלוגן שהחבר זוקקים היה לדבר ולכחוב בדרך קלרה . ויש לדקדק מאוד מפוד בכל מלה ומלה לבוא על תכלית כוונתו שהמוקש . ומשם שהעיות שלקה שהספר בחשר ויחיל בחילוף וכדומה ילא הקורא ויבין מעלתו כי לך מעות הקולמוס והדפוס הן ויחקנם משלתו :

הנני מחזיק מובה לשמי היקר שהלם מו"ה ראובן נ"י מושקאט . ולשפנרך שהלם מו"ה מרדכי יוסף נ"י מארקוסשעלד . שהיו לי לעזר בהשתקת הכתבים ובשדורם על מכונה ומקומה :